"UÇUŞ" KORKUSU

ERİCA JONG

e yayınları

ROMAN

UÇUŞ KORKUSU

ERICA JONG

GENEL DİZİ

Gedikpaşa Cami Sk. No: 57 Kat:2
34440 - Çemberlitaş - İSTANBUL
Tel: 516 17 46
PK:12 Sirkeci - ISTANBUL

Otuz yaşlarındaki Erica Jong, 1974 yılına kadar Birleşik Amerika'nın en yetenekli ozanlarından biri olarak tanınırdı. Daha önce yayınlanan iki kitabı *Fruits and Vegetables–Meyvalar ve Sebzeler*, *Half Lives-Yarım Hayatlar* adlarını taşımaktaydı. Şiirleri, öyküleri ve eleştirileri ülkesinin *MS*, *Harper's*, *The Nation*, *The Paris Review*, *Poetry*, *Encounter* gibi birçok ünlü dergisinde yayınlanmıştı. Ama ilk romanını kaleme aldığı duyulduğunda, kendisini tanıyanlar büyük bir ilgiyle beklemeye koyuldular. *Fear of Flying-Uçuş Korkusu* bu beklemeyi haklı çıkaran bir eser olarak ortaya çıktı. Özellikle kadınları ilgilendiren sorunları, kadının erkeği ve ailesiyle ilişkilerini, bir kimlik kazanma uğruna harcadığı çabaları büyük başarıyla veriyordu. Kitap hemen ülkenin en çok satan kitapları arasına girdi ve dar bir çevrenin tanıdığı ozan Erica Jong'u büyük okur yığınlarına tanıttı.

Erica Jong New York'ta yaşamaktadır.

UÇUŞ KORKUSU
ERICA JONG
Çeviren: Armağan İlkin
Erica Mann Jong-1973
E YAYINLARI A.Ş. 1976/ONK AJANS

Dokuzuncu baskı: Haziran 1989

Kapak Filmi : Ebru Grafik
Baskı : Gözlem Matbaacılık
Cilt : Dursun Ünlü

ERICA JONG

UÇUŞ KORKUSU

Grace Darling Griffin ve
dedem Samuel Mirskey için

Korkusuz yayıncılarım Aaron Asher'le Jennifer Josepyh'yle çalışmalarıma paraca yardım eden National Endowment for the Arts vakfına teşekkürü borç bilirim. Betty Anne Clarke'a, Anita Gross'a, Ruth Sullivan'a, Mimi Ballin'le Linda Bogin'e ve (bana ilk günden bir oda ayırdığı için) evimdeki esin perisine ayrıca teşekkür ederim.

Kadınların sevgisi hem güzel, hem ürkünç bir
şeydir ne yazık!
Bu çoktan bilinir.
Ne varsa her kadının yazgısında,
Tek bir zar atışıyla belirlenir.
Kaybetmişse - yoktur yaşamdan beklenecek bir
şey artık.
Olsa olsa geçmişteki acılar yenilenir.
Kadının öç alışı kaplanın saldırışını andırır;
Hızlı, ezici, ölümcül.
Ancak, işkence çektikleri içindir ki kendileri,
Çektirirler çektiklerini.

Haklıdırlar ne var ki; çünkü
Erkek-erkeklere karşı çok zaman adaletsiz olan
erkek soyu-
Her zaman adaletsizdir kadın olunca söz konusu.
Bir tek bağ vardır kadını bekleyen-
İhanet hepsinin marifeti; erkence
öğrendiklerinden aldatmayı,
Bir sevgili için yanarken yürekleri,
Daha güçlü bir tutku satın alır bedenleri-
Bir nikâh! Ya gerisi?
Değer bilmez bir koca, ardından vefasız bir aşık.
Derken giyim kuşam, çocuk bakımı, din ve dualar
Ve böylece biter gider.

Kimi dost tutar kadınların, kimi zehir yutar.
Bazıları çekip çevirir evini,
Bazıları dine, ya da sefahata verir kendini.
Kimi evinden kaçıp gider-
Ancak yitirdiği için saygınlığın ayrıcalığını
O zamanda bitmez dertler.
Pek az şey düzeltebilir onların durumlarını
Sıkıcı bir saraydan düşmüşlerdir pis bir kulübeye.
Bazısı da türlü şeytanlık yapar,
Sonra da oturur bir roman yazar.

Lord Byron (Don Juan'dan)

1
Rüyalar Kongresine Yoluculuk ya da Anında Aşk

Bigamist kadının gereksiz bir kocası vardır,
Monogam kadın içinde aynı şey söylenebilir.

Bir Kadın

Pan Amerikan Havayollarının Viyana uçağında 117 psikanalist yolculuk ediyordu. İçlerinden en az altısı beni çözümlemeye uğraşmıştı. Yedincisiyle evlendim. Bu psikanaliz serüvenleri on üç yıl önce başlamıştı ama —belki doktorların beceriksizliğinden, belki de benim eşsiz direnme gücümden ötürü— sonunda uçağa binmekten büsbütün korkar olmuştum.

Tam havalanacağımız sırada kocam elimi tuttu, terapi uygulayan bir doktor tavrıyla sıktı.

«Hay allah, buz kesmiş,» diye söylendi. Bundan önceki yolculuklarda da hep elimi tuttuğuna göre artık bütün belirtileri öğrenmiş olmalıydı sanırım. Parmaklarım (hem el, hem ayak parmaklarım), burnumun ucu buz keser; göğüsbaşlarım hazırol duruma geçip sutyenimin iç yüzünü (bugünkü gibi sutyensiz geziyorsam elbisemin tersini) selamlar. Aerodinamik kurallarının hiç güvenilemeyecek batıl inançlar olduğu kanısındayım ben. Motörler bunun tersini kanıtlamak için hızlandığında yüreğimin de aynı tempoya uyması o yüzdendir. Pan Amerikanın, çeşitli dillerde yazılmış broşürlerinde, UÇUŞ BİLGİLERİ adı altında yutturulan martavallara hiç kulak asmaya gelmez. Kesinlikle biliyorum ki uçağı havada tutan tek şey benim ve (nedense bütün çocuklarının uçak kazalarında öleceğinden kor-

kan) annemin harcadığı insanüstü çabadır. Tekerlekler yerden ayrılıp da yükselmeye başladığımızda kendimi kutlarım. Gene de işin ucunu bırakmaya gelmez. İnsan tam kendini güven içinde sandığı an uçak yere çakılır. Bu da benim kişisel dinimin başta gelen kurallarından biridir. Her an tetikte olmak, temkinli bir iyimserlik içinde beklemek gerekir. Gelgelelim benimkine temkinli bir kötümserlik demek daha doğru olur. Anladık, derim kendi kendime, sağ salim havalandık, bulutların arasına yükseldik. Evet ama, tehlike atlatılmış değil ki. Aslında en tehlikeli bölgedeyiz şimdi. Jamaica Körfezinin üstünde 'Lütfen Sigara İçmeyiniz' yazısı kararır, uçak yan yatarak döner. Tam bu noktada alev alev yanan binlerce parçaya ayrılmamız, vınlayarak düşmeye başlamamız işten bile değildir. O yüzden bütün dikkatimi toplayıp bu iki yüz elli kişilik mendeburu uçurabilmesi için pilota yardım etmem gerekiyor. Pilot, adının Donelly olduğunu okuduğumuz, kovboy aksanıyla konuşan biri. Saçının Amerikan traşıyla kelimeleri yaya yaya konuşması içimi rahatlatıyor. Ben de New Yorklu olduğumdan, kırk yıl geçse New York aksanıyla konuşan bir pilota güvenemem.

'Kemerleri Bağlayın' yazısı sönüp de yolcular dolaşmaya başladığında ürkekçe çevreme bakınarak kimlerin geldiğini anlamaya çalıştım.

Rose Schwamm-Lipkin adında, koca memeli bir kadın doktor görüyorum. Son psikanalistimi değiştirsem mi, değiştirmesem mi diye ona baş vurmuştum geçenlerde. Neyse ki son psikanalistim görünürlerde değil. Şurada da, kocamı ilk analiz eden, *Anorexia nervosa*(*)

(*) Psikolojik nedenlerden ileri gelen aşırı iştahsızlık ve zayıflık.

vakalarının uzmanı, sert Toton tavırlı Dr. Thomas Frommer. Arkadaşım Pia'nın üçüncü (ve son) analisti, yumuşak başlı, tombul Dr. Arthur Feet de gelmiş. Ufak tefek, inatçı Dr. Raymond Schrift taksi çağırır gibi sesleniyor sarışın hostese. (On dört yaşımdayken, hiç unutamayacağım bir yıl boyunca, Dr. Schrift'in de hastası olmuştum. Evimizdeki kanepenin üstünde sevgilimle oynaştığımız için suçluluk duygularına kapılmış, kendimi cezalandırmak düşüncesiyle açlık grevine başlamıştım. Doktorum, rüyalarıma giren atın babam olduğunda diretiyor, «kadınlığınızı kabul edertzeniz» yeniden aybaşı olursunuz diyordu.) İlk kocam kendisini Hazreti İsa sanıp da Central Park'taki gölün üstünde yürüyeceğim diye tutturduğunda başvurduğumuz, güler yüzlü, kabak kafalı Dr. Harvey Schmucker da aramızda. «Çok parlak bir meslekdaş» olarak tanınan, son kitabında John Knox'un(*) pisikanalitik bir incelemesini yapan Dr. Ernest Klumper, ısmarlama diktirdiği elbisesiyle her zamanki gibi iki dirhem bir çekirdek. Geçen aylarda New York tıp çevrelerinde epey dedikoduya yol açan, kara sakallı Dr. Stanton Rapaport-Rosen da uçakta. New York'tan Denver'a taşınıp Şehirler Arası Grup Kayak-Terapi(**) metodunu ortaya attığından beri herkes ondan söz ediyor. Dr. Arnold Aaronson yeni karısıyla mıknatıslı satranç tahtasının başına geçmiş, göstermelik bir oyun oynuyor. Karısı, geçen yıla kadar hastası olan, şarkıcı Judy Rose. İkisi de göz ucuyla çevrelerini süzüp kendilerini kimlerin izlediğini görmeye çalışıyorlar.

Bir an için Judy Rose'la göz göze geliyoruz. Bin dokuz yüz elli yıllarında ün yapmıştı Judy. New York'

(*) 16. yüzyılda yaşıyan İskoçyalı reformcu.

(**) Grup-terapi: Hastaların grup halinde konuşarak iyileştirilmesini öngören bir psikanaliz yöntemi.

un yarı-aydın çevreleriyle alay eden şarkılar söyler, plak doldururdu. Üniversiteye giden, İncil'i düzyazı edebiyat örneği olarak okuyup, yatakta sevişirken Martin Buber(*) konusunda tartışmalar yapan, sonunda da psikanalistine tutulan bir Yahudi kızın öyküsünü anlatırdı en çok. Üstelik daha gülünç olması için bu şarkıyı bozuk bir tonla, hımhım bir sesle söylerdi hep. Sonunda alay ettiği duruma düştü.

Azınlıkta kalan sıradan birkaç yolcuyla uçak personelinin dışında, bir de, yolculuğa sırf gezmek olsun diye katılan doktor aileleri var aramızda. Erkek çocukların çoğu uzun saçlı, İspanyol paça pantolon giyen delikanlılar. Anne ve babalarına belirgin bir kuşku, bir küçümsemeyle bakıyorlar. Genç kızlık yıllarımda ailemle çıktığım yolculukları anımsadım. Onlarla hiç bir ilişkim yokmuş gibi davranmaya çalışır, Louvre ve Uffizi müzelerinde izimi kaybettirmeye çabalardım. Parisin kaldırım kahvelerinde bir masaya yalnız başıma oturup romantik bir havayla Coca Cola'mı içerken, bitişik masada yüksek sesle konuşan insanları hiç tanımıyormuş gibi yapardım. Onların annemle babam olduğu besbelliydi aslında. (Geigelelim insancıklar bir metre ötemde otururken ben 'Asi Genç' rolünü oynamaya bayılıyordum.) Şimdi de kendi geçmişim yineleniyordu sanki. Ya da kötü bir düş, kötü bir filim görüyordum: *Psikanalistler ve Oğulları*. Gençlik anılarıyla bir uçak dolusu deli güllabicisi çepeçevre sarmış dört bir yanımı. Birçoğu gençlik yıllarının uzun, acıklı öyküsünü dinlediği halde hiç birisi, hiç bir şey hatırlamayan 117 psikanalist. Karabasana dönüşecek olan yolculuğumuz için gerçekten uygun bir başlangıç.

Viyana'ya gidiyoruz. Gidişimiz tarihi bir önem ta-

(*) Avusturya asıllı çağdaş İsrail düşünürü.

şıyor üstelik. Yüzyıllar önce, nice savaşlar önce, 1938 yılında Naziler tarafından tehdit edilen Freud, Berggasse'deki ünlü muayenehanesinden apar topar kaçmıştı. Üçüncü Reich döneminde Freud'un adını anmak bile yasaktı Viyana'da. Psikanaliz yapmaya kalkışan doktorlar da (şansları varsa) ülkeden kovuluyorlar, (şansları yoksa) gaz odasını boyluyorlardı.

Şimdiyse Viyana büyük bir törenle psikanalistleri yeniden bağrına basmaya hazırlanıyor. Freud'un eski muayenehanesi müze olacak. Doktorları Viyana Belediye Başkanı karşılayacak, Gotik taklidi Belediye sarayında şölenler verilecek. O kadarla kalsa gene iyi! Yemek bedava, içki bedava, üstelik çeşit çeşit eğlenceler düzenlenmiş: Tuna nehrinde geziler, bağlarda gezintiler, danslar, müzikli toplantılar, bilimsel konuşmalarla bildiriler. Kısacası, masrafa yazıp gelir vergisinden düşebileceğimiz bir Avrupa gezisi olacak bu. Eski Avusturya tarzı bir *gemütlichkeit*(*) bekliyor bizi burada. İnsanları eğlendirmeyi (ve insan fırınları yapmayı) çok iyi bilen bu halk, psikanalistlere yeniden kucak açabildiği için ne denli mutlu olduğunu gösterecek şimdi.

Hoş geldiniz! Hoş geldiniz! Auschwitz'den, Belsen'den, Londra'ya yağdırılan bombalardan, sizlere kucak açan Amerikan Doktorlar Birliği'nden sağlık ve esenlikle kurtulan hepiniz hoş geldiniz. *Willkommen!* Şu Avusturyalılar gerçekten zarif insanlar.

Psikiyatri kongresinin Viyana'da yapılıp yapılamayacağı yıllardır tartışılan bir konuydu, kongreye katılan doktorların çoğu da gönülsüzdü. Yalnızca Yahudi düşmanlığı değildi korktukları. Viyana Üniversitesi'nin solcu öğrencileri de her an bir gösteri düzenleyebilirler.

(*) Huzurlu bir eğlence.

di. Çağdaş solcular, psikanalizi 'aşırı bireyci' buluyorlar; 'komünizmi yaymak için girişilen evrensel çabaya hiç bir katkıda bulunmadığını' ileri sürüyorlar.

Ben de bir dergi adına katılacağım kongreye. Şenlikleri yakından izleyip bir dizi yazı yazmamı istediler. Röportaja Dr. Smucker'la başlamaya karar verdim. Hosteslerden kahve istemek için uçağın küçücük mutfağına girmişti. Kim olduğumu çıkartmakta güçlük çekercesine baktı yüzüme.

En güler-yüzlü-gazeteci tavrımı takınıp, «Psikanalistlerin Viyana'ya çağırılması sizde ne gibi duygular uyandırdı?» diye sordum. Böylesine özel bir soruyla karşılaşmak doktorun aklını başından almıştı. Kuşkulu bakışlarla uzun uzun süzdü beni.

«*Röntgenci* dergisi için bir yazı hazırlıyorum,» diye ekledim. Hiç değilse derginin adını duyunca güler sanmıştım.

«Öyle mii?» Hiç istifini bozmamıştı doktor. «Peki siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?» Sözünü bitirir bitirmez de mavi triko elbiseli, boya sarışın karısının yanına yollandı.

Böyle yapacağını bilmeliydim. Psikanalistler bir soruya bir başka soruyla karşılık vermekte direterler nedense. Bu gece —Beoing 747'yle uçuyoruz, turfa yiyecekler yiyoruz diye— değişik bir sonuç alacağını düşünmek saçmaydı.

Yahudi düşmanları, bu işe 'Yahudilere özgü bir sanat' adını takmışlardır. Ustalık, sorulan soruyu ters yüz edip soranın ağzına tıkmaktır. Dedemin çok sevdiği örneklerden birini hatırladım:

Soru: Yahudiler niçin her soruya bir başka soruyla karşılık verirler?

Cevap: Yahudilerin bir soruya bir başka soruyla karşılık vermemesi için bir neden var mı ki?

Bu soru, karşı-soru konusu bir yana, beni perişan eden psikanalistlerin hayal gücünün kısırlığıdır. Evet, yalan değil, ilk doktorum —kongrede bir rapor sunacak olan Alman doktorum— bana epey yardımcı olmuştu. Gelgelelim onun gibisi az bulunur. Alçakgönüllüdür, zekidir, kendisiyle alay etmesini bilir. En usta psikanalistlere bile aptalca bir kendini beğenmişlik havası veren dar kafalılıktan eser yoktur onda. Ya öbürleri? Her şeyi mutlaka kitapta yazılanlarla açıklamakta direnmeleri insanı şaşkına çevirir. Rüyada görülen at babanın simgesidir. Fırın da anne simgesi. Rüyada görülen bok yığını da psikanalistin ta kendisidir aslında. Bunun adına da transferans(*) denir. Değil mi, efendim?

Diyelim ki rüyanızda kayak yaparken düşüp bacağınızı kırdığınızı görmüşsünüz. Gerçekten de birkaç gün önce karda düşüp bacağınızı kırmışsınız. Doktorun seansına da, haftalarca eve hapsolmanızı gerektirecek beş kiloluk bir alçıyla gelmişsiniz. Sakatların neler çektiğini iyice anlamış, ayak parmaklarınızın güzelliğini doya doya seyretmek fırsını bulmuşsunuz. Hepsi iyi, hoş ama rüyada gördüğünüz kırık bacak bambaşka bir anlam taşır. 'Hasara uğrayan cinsel organın' simgesidir orada. Aslında, siz bir erkek organına sahip olmak istiyorsunuz; bacağınızı da isteyerek kırdınız. Böylece de alçıdan bir fallüs elde ettiniz. Değil mi, efendim?

Değil işte!

Peki öyleyse, şu 'hasara uğramış cinsel organ' konusunu bir yana bırakalım. Bundan bir sonuç alınamayacağı belliydi zaten. Fırın olan ananızı, bok yığını olan doktorunuzu da unutalım. Ee, geriye ne kaldı? Kötü bir koku! Psikanalize ilk başladığınız aylardan söz

(*) Bir nesne ya da kişinin yarattığı duyguların bir başka nesne ya da kişiye yönelтilmesi.

etmiyorum ben. Başlangıçta insan deliliğini anlayabilmek çabasındadır. Bütün ömrünü nevrozuyla baş başa geçirmeyecekse, biraz da işiyle gücüyle uğraşmak istiyorsa buna zorunludur. Benim yakındığım çok daha sonraki bir dönem. Karı koca, ikisi de yıllardır tedavi görmüş, her iki doktora da danışmadan hiç bir karar alamaz duruma gelmişlerdir. İnsan o zaman İlyada'daki Truvalı savaşçılara döner. Geleceği, kendi aralarında çekişen Zeus'la Hera kararlaştıracaktır artık. Evlilik, dört kişilik bir evliliktir. Karı koca, kadının psikanalisti, erkeğin psikanalisti. Dördünüz bir yatakta. Ondan sonra da hayır bekle.

Kocamla ben, en az bir yıldır bu durumdaydık. Doktorlara danışmadan hiç bir iş göremez olduk. Acaba daha büyük bir eve taşınsak mı? «Önce konuyu bir inceleyelim bakalım.» (Bennett'in bu sözleri, doktorla bir seans yapalım anlamını taşır). Çocuk yapmamızın zamanı geldi mi dersin? «Daha önce birtakım sorunların çözümlenmesi gerekir.» Bu kulüpten çıksak da başka bir tenis kulübüne yazılsak diyorum. «Hele bir danışalım!» Boşansak mı dersin? «Her şeyden önce, 'boşanma' sözcüğünün *bilinç altında* ne anlam taşıdığını araştırmalıyız.»

Evliliğimizin dönüm noktasına gelmiştik (nikahtan bu yana beş yıl geçmiş, düğünde armağan edilen yatak çarşafları erimiş). Ya birbirimizin deliliğine ömür boyu katlanmayı sineye çekerek yeni çarşaflar alacak, çocuk yapmayı düşüneceğiz ya da (eskiyen çarşafları atıp) evliliğe son verecek, iskemle oyunu oynar gibi yatak oyunları oynamaya başlayacağız yeniden.

İnsan psikanaliz yaptırıyorsa karar vermek büsbütün güçleşir. Çünkü (bütün belirtiler bunun tersini gösterse bile) psikanalitik kuramlara göre, hasta günden

güne iyileşiyor sayılır. Karı koca arasında şu tip konuşmalar başlar:

Kadın: Seninle evlendiğimizde gerçekten halim haraptı. Canıma kıymayı bile düşünürdüm. Ama şimdi çook, çok daha iyiyim, sevgilim.

(Sağa sola bir göz atsam, senden daha yakışıklı, daha sevecen, daha akıllı, hattâ belki de borsa oyunlarından daha iyi anlayan birini bulabilirim, anlamına gelir.)

Erkek: Sana âşık olduğum günlerde bütün kadınlardan nefret ettiğimi sanırdım. Oysa şimdi ruhsağlığım çok düzeldi, hayatım.

(Erkeğin, karısından daha güzel ve zeki, hem iyi yemek yapan, hem de zengin bir babanın tek mirasçısı olan bir kız tavlamayı düşündüğünü belirtir.)

Bennett'in buna benzer şeyler düşündüğünden kuşkulandığım an, cevabı yapıştırırım. «Saçmalama, oğlum,» derim. «Allah bilir benden çok daha narsisist, fallik, üstelik de kastrasyon istekleri duyan birine çatarsın.» İnsanın kocası psikanalistse, ilk yapılacak şey onu kendi silahlarıyla alt etmeyi öğrenmektir.

Gelgelelim ben de bu tip düşüncelere kapılmıyor değilim. Bennett aklımdan geçenleri anlasa bile hiç belli etmez. Korkarım ki evliliğimizin aksayan pek çok yanı var. Tren rayları gibi birbirine değmeden; paralel olarak geçip gidiyor günlerimiz. Bennett sabahtan akşama kadar muayenehanesinde, hastanede ya da psikanalistinin muayenehanesinde eğleniyor. Gecenin dokuzuna, onuna kadar muayenehanesinde kaldığı oluyor. Bense haftanın iki günü ders veriyor, geri kalan zamanımı yazı yazarak geçiriyorum. Ders programım hafif sayılır; ne var ki yazı yazmak çok yorucu. Bennett eve geldiğinde çıkıp bir yerlerde eğlenmek istiyorum. Kurduğum düşlerle, yazı makinemle baş başa geçirdi-

ğim uzun saatlardan sonra sıkılmış oluyorum. Üstelik ortalıkta bir yığın yakışıklı, bekar erkek dolaşıyor. Ben evlenmeden nerelerdeydiler bilmem.

Kuzum, şu evlilik denen şeyin temelinde yatan bozukluk nedir? İnsan evlendiği erkeği ne kadar severse sevsin, gün gelir, kocasıyla yatmak eritme peynir yemekten fazla bir tad vermez olur. Doyurucu, hattâ şişmanlatıcıdır; gelgelelim ağzınızı sulandırmaz, yavandır. Oysa özlemi çekilen şey, tam kıvamında bir rokfor, az bulunan yumuşacık, yağlı bir keçi peyniridir çokluk.

Evliliğe karşı olduğumu sanmayın. Herkesin herkese düşmanca davrandığı bir dünyada insan elbette iyi bir dost, bir koruyucu arar. Herkes güvenebileceği, bağlanabileceği birini bulmak zorundadır. İyi hoş ya, evliliğin doyuramadığı açlıkları ne yapalım? O huzursuzluğa, karındaki boşluk, kasıklardaki açlık duygusuna ne demeli? Şampanyayla ıslanan öpücüklerin, haziran aylarında, çatı katlarından duyulan leylak kokularının, iskelelerin ucunda yanan ışıkların özlemini ne yapmalı? Aslında önemli olan bu ayrıntılar da değil elbet. Bunların uyandırdığı anılar, duygular. Aşk şarkılarının buruk, alaycı sözleri; hem arzulanan, hem küçümsenen o hüzünlü romantizm.

Amerika'da kadın olarak doğmak büyük bir bahtsızlıktır. İnsan aşk şarkılarıyla, yıldız fallarıyla, Hollywood'dan yayılan dedikodular, makyaj malzemesi reklamlarıyla büyür, hep bu ninnileri dinler. O gelişmiş ülkenin reklam şirketleri de garip ilahiler okur, ne gülünç nakaratlar uydurur yarabbi!

«Kalçanız sizi kaygılandırmamalı.» «Yanaklarınızdaki pembelik utançtan ileri gelmesin.» «Saçınızı sevin.» «Vücut güzelliğinizi sağlamak bizim işimizdir.» «Yüzünüzdeki ışıltı teninizin yağından değil sevgilinizin gözlerindeki hayranlıktan doğmalı.» «Her erkeği elde

edebilirsiniz.» «Şehvetli kadın ve yıldızı.» «Pırlantalar sönmeyen sevginin sembolüdür.» «Sigaranın boyu sağlığı etkiler.» «Her kadını üzen koku giderilebilir.» «Şanel No. 5 sevmeyen kadın, kadın değildir.» «Çekingen bir genç olmayın.» «*Femme*, adını kadından almıştır.»

Bütün bu reklamların, yıldız fallarının ne demek istediğini anlamak zor değildir. Kısacası, kendinize iyi bakarsanız, saçınıza, başınıza, kirpiklerinizle memelerinize, gövdenizden çıkan kokulara, koltukaltlarıyla kasıklarınızın temizliğine, bir de içtiğiniz viskinin markasına gereken önemi veriyorsanız, sizi rüyalar ülkesinde yaşatacak, ilelebet mutlu edecek, yakışıklı, güçlü kuvvetli, zengin bir erkekle tanışır, bütün istediklerinizi elde edebilirsiniz.

İşin tuhafı, çocukluk yaşlarında John Donne'la Bernard Shaw okuyan, fizik ya da zooloji öğrenimi yapan, güç meslekler seçen *akıllı* kızlar bile bu zırvaları yutar. Zeka bölümünüz(*) ister 70 olsun, ister 170, beyniniz yıkanmıştır. Davranışlarınız, konuşmanız sıradan bir liseli olmadığınızı gösterse bile, bu fark yüzeyde kalır. İçten içe, en akıllı kızlar bile, tutkulu bir âşık, insanın soluğunu kesecek bir erkek özlemi, sabun köpükleri, ipekliler, satenler —ve tabii— bol para düşleri içinde yaşarlar. Evliliğin gerçek anlamını açıklamak kimsenin aklından geçmez. Üstelik Avrupalı kızların bilgiçliğinden, işi oluruna bırakma yeteneğinden de yoksundur Amerikalı kadın. Evlendikten sonra başka erkekleri arzulayabileceğini aklına getirmez. Kocasının da karısıyla yetinmesini bekler. Gelgelelim yabancı erkekler de arzulanır pekâlâ! O zaman da insan kendinden nefret etmeye başlar. Aman, ben ne kötü ka-

(*) Zeka testleri en düşük ve en yüksek zeka puanlarını 20 - 180 arasında saptamıştır.

dınmışım! Nasıl olur da tanımadığın erkeklere kapılırsın? Pantolonların önündeki kabarıklığı böyle dikkatle süzmek de ne oluyor? Odadaki her erkeği gözden geçirip yataktaki halini düşünmek nasıl bir utanmazlıktır! İnsan trende giderken karşısındaki erkeklere bakıp, gözüyle zina işler mi! Kocanı düşün bir kere. Peki ama bu düşüncelerin kocayla filan ilgisi olmadığını söyleyen çıkmadı mı hiç?

Evliliğin baskısı altında küllenen başka istekler de vardır. Başını alıp yollara düşmek, dağdaki bir kulübede aklını oynatmadan yalnız başına oturup oturamayacağını, kendi düşüncelerinle baş başa kalmaya dayanıp dayanamayacağını anlamak merakı. Kısacası, bunca yıl evlilikten sonra hâlâ bütün bir insan mı, yoksa (sirklerde at kızağına giren oyuncular gibi) yalnızca bir bütünün art yarısı mı olduğunu anlamak ihtiyacı.

Beş yıllık evlilikten sonra ben de bu duruma gelmiştim. Yeni yeni erkekler istiyorum; bir yandan da yalnız kalmayı özlüyorum. Hem seks arıyorum, hem de hücre yalnızlığı. İsteklerimin birbirine zıt düştüğünü, hele hele Amerikan toplumunun kurallarına çok aykırı olduğunu biliyorum. Bu da büsbütün canımı sıkıyor. Amerikada, bir çiftin yarısı olmayı kabul etmemek günahkarlık sayılır. Yalnızlık Amerikalılara yaraşmaz. Erkekseniz —hele iki evlilik arasındaki kısa dönemde 'yıldız adaylarıyla çıkan' yakışıklı bir bekarsanız— suçunuz bağışlanabilir. Ne var ki kocasından ayrılan bir kadının bunu kendi isteğiyle yaptığı düşünülemez. Erkeği onu başından atmıştır mutlaka. Öyleyse o bir parya sayılır, bir parya muamelesi görür. Yalnız bir kadının rahatça yaşamasının olanağı yoktur. Para bakımından sıkıntı çekmeyebilir (hiç bir zaman da bir erkek kadar kazanamaz ya); gelgelelim eşi dostu, anası babası, iş yerindeki arkadaşları hiç durmadan başının

etini yerler. Kocasızlığının, çocuksuzluğunun —kısacası bencilliğinin— Amerikan yaşama tarzına aykırı düştüğünü her an yüzüne vururlar.

Bu kadar da değil. Kadın —evli arkadaşlarının ne denli mutsuz olduğunu bilse bile— kendi kendini yiyip durmaktadır. Her an 'murada ermeyi' beklemektedir sanki. Sanki bir 'Beyazlı Şövalye' gelecek, onu bütün bunlardan kurtaracaktır. 'Bütün bunlar' diye düşündüğü şey de nedir? Kendi benliğinin içinde yaşamanın getirdiği yalnızlık mı? Bir birimin yarısı olacağına bir bütün olmanın kesinliliği mi?

Bugüne kadar ne bir âşık edinmeyi ne de (şimdilik) başımı alıp yollara düşmeyi denedim. Ben, 'Anında Aşk' düşleriyle oyalanıyorum. Tepeden inme sevişme adını da verebiliriz buna. Anında diyorum çünkü bu sevişmelerin girişi filan yoktur. İki kişi karşı karşıya geldi mi, giyecekler gül yaprağı gibi dökülecek, iç çamaşırları baharda uçuşan tüylü tohumlar gibi sağa sola saçılacaktır. Diller birbirine dolanıp eriyecek, ruh sıvılaşarak dilin ucundan akacak, âşığın ağzına doluverecek.

Birinci sınıf bir 'Anında Aşk' yaşamak için erkeği hiç tanımadan ayrılmak gerekir. Tutulduğum birkaç erkeği hatırlıyorum şimdi. Adamla arkadaş olup anasının, eski karısının ya da eski karılarının, çocuklarının öykülerini dinler, onların yüzünden neler çektiğini bir öğrenirsem bütün heyecanımı yitiririm. Dostluğumuz sürebilir; sevgim de azalmaz. Ama tutku kalmamıştır. Oysa benim aradığım tutkudur. Tutulduğum insanı gönlümden silmenin bir başka yolu da oturup onun hakkında bir yazı yazmaktır. O insan, toplu iğneyle duvara iliştirilmiş bir böcek, gazeteden kesilip naylon zarf içine konmuş bir paragraftır artık. Arkadaşlık edebiliriz ama geceleri rüyalarıma girmez. Girse bile titreyerek uyanmama yol açmaz.

Yani bu 'Anında Aşk' işi ne kadar kısa sürerse o kadar iyi. Kimliklerin gizli kalması daha da iyi.

Heidelberg'de yaşadığımız yıllarda, psikanalistime gitmek için haftada dört kez Frankfurt'a inerdim. Yolculuk gidiş geliş iki saat sürerdi. O yüzden de trenler düşlerimde önemli bir yer tutmaya başlamıştı. Üstelik bir yığın yakışıklı erkek görüyordum trende. İngilizce konuşamayan, ben de Almanca, Fransızca ya da İtalyanca anlamadığım için bayağılıklarını, aptallıklarını gizleyebilen erkekler. İtiraf etmek gücüme gidecek ama Almanya'da gerçekten çok yakışıklı erkekler var.

'Anında Aşk' senaryosunu tasarlarken belki de yıllarca önce gördüğüm bir İtalyan filminden esinlenmiştim. Zaman geçtikçe, konuyu kafamda geliştirdim. Heidelberg'den Frankfurt'a, Frankfurt'tan Heidelberg'e gidip gelirken aklımdan hep aynı sahneler geçerdi.

> Pis bir tren kompartmanı (İkinci Mevki). Sert sıralar suni deriyle kaplanmıştır. Yanda koridora açılan sürgülü kapı. Pencereden görünen ağaçlar trenin zeytinlikler arasından geçtiğini belli eder. Bir sırada Sicilyalı iki köylü kadın, aralarında bir çocuk. Anne, anneanne ve torun oldukları düşünülebilir. Kadınlar çocuğu beslemek için yarışa girmişlerdir. Karşı sırada, pencerenin yanında, giydiği daracık yas elbisesi vücudunun bütün kıvrımlarını ortaya koyan, kalın siyah peçeli bir genç dul oturmaktadır. Gözleri şiştir, çok terler. Onun yanındaki yer boştur. Kapının yanma, son derece şişman, bıyıklı bir kadın yerleşmiştir. Koca kalçası, aradaki boş yerin yarısını kaplar. Konuşmaların kişilerin ağzından balon gibi çıktığı bir resimli roman okumaktadır.
>
> Beş kişi sarsıla sarsıla yolculuk ederler. Şişman

kadınla genç dulun sesleri çıkmaz. Anneyle anneanne, çocukla, yemek konusunda konuşurlar. Tren, tekerlerini gıcırdatarak, adı (belki de) CORLEONE olan bir kasabaya girer, durur. Dağınık saçlı, şeytan bakışlı, uzun boylu bir asker kompartmana dalar. Küstahça bakınır, şişman kadınla genç dulun arasındaki boş yeri görür. Çapkınca izin isteyerek oturur. Kılığı pasaklı, gövdesi terli de olsa az rastlanan bir erkek güzelidir. Bütün kusuru ekşimsi kokması. Tren yeniden yola koyulur.

Artık sadece trenin hareketini, sallantıyla dulun kalçasına sürtünüp duran askerin bacağını görürüz. Asker gerçi şişman kadına da sürtünmekteyse de bunun farkında bile değildir. O yüzden de kadının kendini geriye çekme çabası boşunadır. Erkeğin gözü, dulun göğüslerinin arasında sallanan büyük altın haça takılmıştır. Haç iki göğsün arasındaki çukurlukta bir sağa, bir sola gidip gelir. Bir nemli göğüsten ötekine. Eşit güçteki iki mıknatıs arasında karar veremez gibidir. Asker manyetize olmuştur. Kadın pencereden dışarısını gözler, her zeytin ağacını, daha önce hiç ağaç görmemişçesine tek tek inceler. Erkek sol elini sıranın üstüne, kadınla arasındaki boşluğa indirip dulun yumuşak butlarını mıncıklamaya koyulur. Genç kadın hâlâ pencereden dışarı bakmaktadır. Tanrıdır sanki; zeytin ağaçlarını yeni yaratmış da adını ne koyacağını düşünmektedir.

Bu arada şişman kadın ayağa kalkar, resimli romanını yeşil naylon filesinin içine, kokulu peynirlerle kararmaya yüz tutmuş muzların arasına yerleştirir. Anneanne, salam artıklarını yağlı ga-

zete parçalarına sarmaktadır. Anne, çocuğun hırkasını giydirir, sevgiyle tükürükleyip ıslattığı bir mendille küçüğün yüzünü gözünü siler. Tren gene gıcırdayarak durur. Bu kez sanırım PRIZZI kasabasına geldik. Üç kişilik aileyle şişman kadın kompartımandan çıkarlar. Tren kalkar. Altın haç genç dulun terli göğüsleri arasında sallanmakta, askerin parmakları kadının bacaklarının altına doğru kaymaktadır. Kadın hiç ses etmeden pencereden görünen zeytinlikleri gözler. Parmaklar artık iki bacağın arasına girmiş, çorapla jartiyer arasındaki etli bölgede dolaşmaktadır. Az sonra daha da yukarı, nemli kasıklara kadar uzanır.

Tren bir *galleria*, yani tünele girince beklenen sonuç gerçekleşir.

Askerin havada sallanan postalı, tünelin duvarı, trenin ninni yerine geçen sarsıntısı, yükselen düdük sesi. Ve gene aydınlık.

Genç kadın tek kelime söylemeden, adı belki de BIVONA olan bir istasyonda iner, demiryolunun karşısına geçer. Siyah çoraplı, daracık siyah pabuçlu ayakları rayların üstünden dikkatle atlar. Asker kadının arkasından bakmaktadır. Birden yerinden fırlar, kadının peşine düşmek için trenden iner. Ne var ki tam o anda karşıdan gelen yük treni görüş alanını kapamış, yolunu kesmiştir. Yirmi beş vagon geçip gittiğinde kadın ilelebet yok olmuştur.

'Anında Aşk' senaryolarından bir örnek.

Bir düş gibi olup bitmiştir her şey. Pişmanlık yoktur, suçluluk duygusu yoktur. Ne ölen kocadan söz edilmiştir, ne de köyde bekleyen yavukludan. Hiç bir şeyden söz edilmemiş, hiç bir mazeret gösterilmemiş-

tir. Tertemiz bir şeydir 'Anında Aşk'. Gizli emeller gözetilmez, baskı söz konusu değildir. Kimsenin bir şey 'aldığı', ya da 'verdiği' düşünülemez. Evdeki bir kadını aşağılamak veya kocayı boynuzlamak gibi bir amaç gütmez. Kimse kazanç peşinde değildir. 'Anında Aşk' çok güç bulunur. Mitolojide adı geçen tek boynuzlu ünikornlardan daha enderdir. Bana hiç rastlamadı. Bulduğumu sandığım olmuştur. Ne var ki yakından bakınca yanıldığımı anlarım. Karşımdaki ya takma boynuzlu bir attır ya da ünikorn kılığına girmiş iki palyaço. Floransalı sevgilim Alessandro'dan umutlanmıştım. Gelgelelim o da ünikorn kılığına girmiş tek bir palyaçoymuş.

Evet, benim yaşamım bu düşlerle nakışlanmıştır işte.

2

«Her Kadın Hoşlanır Sertlikten»

Her kadın hoşlanır sertlikten
Sever yüzüne inen tokadı
Ve özler senin gibi bir hayvanın
Bu hayvanca isteklerini

Sylvia Plath

Frankfurt havaalanına sabahın altısında indik. Ayaklarımızı sürüye sürüye tabanı muşamba döşeli yolcu salonuna girdik. Her yanı pırıl pırıl parlayan yapının yeni olduğu besbelliydi; gene de, toplama kamplarıyla sınır dışı edilme günlerini hatırlattı bana. Uçak yakıt alacağından Frankfurt'ta bir saat beklememiz gerekiyordu. Doktorlar, hiç aksamadan, bir sarı, bir gri, bir sarı, bir gri sırasıyla dizilmiş plastik iskemlelere iliştiler. Renk düzeninin donukluğu yüzlerinde yansıyordu.

Fotoğraf makinelerini yanlarında taşıyorlardı çoğu. Saçlarını uzatmış, sakal koyverip ince madenî gözlük çerçevesi kullanmağa başlamıştı. Kadınların giyinişinde de aynı orta tabaka bohem özentisinin izleri görülüyordu: Sabunlu köseleden yapılmış sandaletler, Meksika şallarıyla elişi Greenwitch Village takıları. Gene de çok saygın kişiler oldukları hallerinden belliydi. Her bakımdan topluma uyan insanların can sıkıcılığı. Düşündükçe, psikanalistlere en çok bu yüzden kızdığımı anlıyorum. Toplumsal düzeni, hiç sorgu sual etmeden kabullenişlerine! Hafif sol eğilimli olmaları, muayenehanelerine asılan *Guernica* röprodüksiyonları, dünya barışı için toplanan imzalar hep aldatmacadır. Aile, kadının toplumdaki yeri, paranın hastadan doktora geçişi

gibi önemli konularda dünyanın en gerici insanlarıdırlar. Yalnızca kendilerini düşünürler.

Erkeklerden istediğim bir şey olunca hep dişiliğimi kullanmak zorunda kaldığımı, bu yüzden de kendimden iğrendiğimi söylediğim zaman psikanalistimin verdiği cevabı hiç unutamam. «Ama bütün kralların arkasında bir kadının dişiliği, bir kadının ustalığı vardır,» demişti. Viyana yolculuğundan birkaç hafta önce geçmişti bu konuşma. Gerçi Dr. Kolner'ı asla sevememiştim ya, bu sorunun sadece beni ilgilendirdiğini düşünerek seansları kesmeye de yanaşmamıştım.

O gün de yattığım yerden haykırdım: «İyi ya, benim kızdığım da bu! Kadınların, erkekleri idare etmek için hep cinsel çekicilliklerini kullanmaları, öfkelerini gizlemeleri, hiç bir zaman dürüst, açık sözlü olmaya...»

Gelgelelim Dr. Kolner böyle şeyleri anlayacak adam değildi. Ona kalsa, kadının kendisini erkeklerle bir tutması bir çeşit nevrozdur; 'fallik' ve 'saldırgan' bir kişi olduğunu gösterir. Bu konuyu daha önce de tartışmıştık ama o günkü 'her kralın arkasında' lafı çileden çıkmama yetti.

«Ben sizin gibi düşünmüyorum,» diye bağırdım. «Düşüncelerinize saygı duymuyorum, size de saygı duyamam. O söylediğiniz söze gerçekten inanıyorsanız benim sıkıntımı anlayamazsınız. *Beni* anlayamazsınız. Sizin ölçülerinize uyamam ben. Öyle yaşamak istemiyorum, bu toplumun ölçüleriyle yargılanmak da istemiyorum. Siz, kadınlar hakkında hiç bir şey bilmiyorsunuz.»

«Belki de siz kadın olmanın anlamını bilmiyorsunuz,» diye karşılık verdi.

«Hey Allah! Sonunda iş buna dayandı demek. Bir düşünsenize, erkekler, yüzyıllardır kadınları bu yolla

baskı altında tuttu. *Kadınlık* kelimesini, *kadınca* sıfatını ileri sürerek! Kadınlığın ne olduğunu sizden mi öğreneceğim? Siz kadın mısınız ki? Niçin kendi düşüncelerimin, diğer kadınların düşündüklerinin doğru olduğuna inanmayayım? Başka kadınlarla da konuştum ben. Çoğu da benimle aynı kanıda. Ama neymiş, Amerikan Psikanalistleri Derneği'nin Aile İşleri Kolu bu duyguları onaylamıyormuş!»

Bir süre karşılıklı bağırıp durduk. Bir yandan da, bu dediğim-dedik tutuma sürüklendiğim, bildiğini okumakta direten aptallara benzediğim için kendime kızıyordum. Tartışma sanatının inceliklerini unutmuştum. Bütün psikanalistlerin bu adama benzemediğini de biliyordum. Benim Alman doktorum asla böyle bir kadın düşmanı olamazdı. Dar kafalılığından ötürü Kolner'dan öğrenmiştim. Kadının dünyadaki yeri konusundaki bayat düşünceleri evirip çevirip kafama sokmaya çalışan bu herif, hem paramı hem zamanımı harcıyordu benim. Kadının dünyadaki yerinin ne olduğunu karamela mânilerinden de öğrenebilirdim pekâlâ. Üstelik saatta kırk dolar ödemeden!

Kolner, «Böyle düşünüyorsanız buraya niye geliyorsunuz?» diye haykırdı birden. «Neden burada oturup ağzınıza sıçmama razı oluyorsunuz?»

Tam ona yakışan bir söz. Saldırı karşısında hemen terbiyesi bozulur, araya bir de küfür sıkıştırarak 'dünya adamı' olduğunu göstermeye kalkışır.

«Tipik 'çelimsiz erkek kompleksi,'» diye mırıldandım.

«Ne dediniz?»

«Hiiç! Önemli değil.»

«Söyleyin, canım! Merak ettim. Dayanırım, korkmayın!» Yiğit, korkusuz doktor!

«Psikiyatride 'çelimsiz erkek kompleksi' diye bilinen bir hastalığınız olduğunu düşünüyordum, doktor.

Biri size karşı çıkar çıkmaz hemen horozlanıp küfür etmeye başlıyorsunuz. Tanrı olmadığınızı duymak sizi sıkıyor. Biliyorum, bir altmış boy bir erkek için güç bir şey. Ne var ki siz de psikanalizden geçmişsinizdir. Durumu anlayışla karşılayabileceğinizi sanırdım.»

«Aman, aman, güleyim bari! Sanki sizin düşündüğünüz benim umurumdaydı,» diye hırladı. İlkokul öğrencilerinin düzeyine inmişti. Psikolojide 'regresyon'(*) derler buna. Üstelik bir de benimle alay ettiğini sanıyordu.

«Bakın,» dedim. «Siz klişeleşmiş birtakım sözleri bana yutturmaya çalışıyorsunuz. Hattâ bundan ötürü size minnet duymamı bekliyorsunuz. Oysa ben sizi eleştirmeye, incelemeye kalkışırsam —ki seans başına ödediğim parayı düşünürseniz bu benim hakkım sayılır— tepeniz atıyor, tutarağı tutmuş yedi yaşındaki bir çocuğa dönüyorsunuz.»

«Ben bir tek şey söylüyorum. Memnun değilseniz çıkıp gidiniz. Kapıyı vurup çıkın. Bana hiç bakmayın.»

«Ve şu son iki yıl el değiştiren binlerce doları zarar bölümüne yazayım, bitsin gitsin. Öyle mi? Sizin için hiç önemi olmıyabilir, ama ben iki yıldır burada olumlu bir şeyler geçtiğine inanmak zorundayım.»

Kolner, «Onu da *yeni* psikanalistinizle konuşursunuz», diye söylendi. «Sizin düşüncenize göre tedavinizdeki aksaklık her neyse...»

«*Benim* düşünceme göre ha! İnsanları psikanalizden soğutan, bıktıran şeyin de bu olduğunu anlamıyor musunuz? Hastayı dipsiz bir kuyuya atıyorsunuz; gitsin, gelsin, gitsin, gelsin. Ödemeleri de geciktirmesin elbet. Peki, hastanın sorununu anlayamayacak kadar

(*) Yetişkin kişilerin, güç duruma düştükleri zaman, çocukça davranışlarda bulunması, ya da çocukça düşlere kapılarak soruna olumlu bir çözüm bulmaktan kaçınması.

aptalsanız, ya da zavallıya yardım edemeyeceğinizi kestirirseniz o zaman ne oluyor? Bu işin daha bilmem kaç yıl uzayacağını bildiriyorsunuz. O da olmazsa hastayı bir başka doktora gönderiyorsunuz. Neymiş, ilk doktoruyla niçin anlaşamadığını *yeni* doktoruna danışabilirmiş. Bu size gülünç gelmiyor mu?»

«Bana gülünç gelen oturup sizin bu söylevinizi dinlemek. O yüzden az önceki sözlerimi yineleyeceğim. Çıkıp gidebilirsiniz, cehenneme kadar yolunuz var.»

Rüyamda görsem inanmazdım, (gerçek olduğuna da inanmıyordum ya) hiç ses etmeden şezlongdan kalktım (sahi kaç yıl yatmıştım ben bunun üstünde?), çantamı alıp kapıya doğru (salına salına diyemeyeceğim) yürüdüm. Çıkınca da kapıyı usulca kapadım. İbsen'in Nora'sı gibi kapı çarpıp yarattığım etkiyi bozmanın anlamı yok. Asansörde az kalsın ağlayacaktım.

Ne var ki Madison caddesinde biraz yürüdükten sonra iyice keyiflenmiştim. Sabahın sekizinde doktor randevularına yetişmek yok artık. Her ay ödediğim korkunç parayı düşünüp, «Acaba gerçekten yararı oluyor mu?» diye kahırlanmak yok! Özgürüm artık! Doktor parasından dünya kadar kâr edeceğim aklıma gelince hemen bir dükkana daldım. Dore zincirlerle süslü bir çift beyaz pabuç alıp kırk dolar verdim. Pabuçlardan öylesine hoşlanmıştım ki Kolner'la bir seans yapsam bundan fazla rahatlayamazdım. Peki, anladık, yeni pabuçlarla avunmaya çalıştığıma göre kendimi erkeklerle bir tutacak duruma gelmemişim daha. Olsun, Kolner'dan kurtuldum ya! Hiç yoktan iyidir.

Viyana'ya giderken de o beyaz pabuçları giymiştim. Frankfurt'ta yeniden uçağa binerken gözlerimi ayaklarımdan ayıramadım. Uçağın düşmesini önlemek için önce sağ ayağımı mı, yoksa sol ayağımı mı atardım içeri? Şuncacık şeyi bile unutursam uçağın düşmesine nasıl engel olacağım peki? «Annee,» diye mı-

rıldandım. Korktuğum zaman hep annemi çağırırım. İşin tuhafı anneme «Anne» dememişimdir hiç. Bana İsadora Zelda gibi bir ad takan insandan öç almak gerekir. (Daha beteri de olabilirdi aslında. Bir ara, Greklere duyduğu hayranlıktan ötürü Olympia, Sade'dan esinlenerek Justine gibi adları da düşünmüş.) Her neyse işte, ben de öç almak için ona Jude derim. Asıl adı Judith. Ona «Anne» diyen tek kişi en küçük kardeşimdir.

Viyana. Kentin adı bile vals temposunda. Ne var ki ben nefret ederim Viyana'dan. Ölü bir kenttir bence. Mumyalanmış bir kent.

Sabah dokuzda vardık Viyana'ya. Havaalanı yeni yeni kıpırdanıyordu. Bir de yazı: WILKOMMEN. Uykusuz geçirdiğimiz geceden ötürü yarı yarıya sersemlemiş, bavullarımızı sürükleyerek gümrükten geçtik.

Her yer tertemiz, gıcır gıcır. New York'tayken alıştığımız pisliği, dağınıklığı, kargaşalığı düşündüm. Avrupaya her dönüşümde şaşkınlığa kapılırım. Sokaklarda doğal olmayan bir temizlik görülür. Parklarda, kimsenin kırıp dökmediği sıralar, çeşmeler, gülfidanları vardır. Çiçek tarhları inanılmaz derecede düzenli, sokaklardaki telefonlar bile çalışır durumdadır.

Gümrük memurları bavullarımıza üstünkörü bir göz attı. Yirmi dakika içinde, Viyana Psikiyatri Fakültesinin tuttuğu otobüse binmeye hazırdık. Herkes birkaç dakika sonra otele varıp yatabilmek umudundaydı. Otobüsün Viyana sokaklarından döne dolaşa geçeceğini, Bennett'le ikimizin kalacağımız yere varmadan yedi ayrı otelin önünde duracağını aklımızdan geçirmemiştik. Bu kısa yolculuk iki saattan fazla sürdü.

İnsanın korkunç bir şeyden kaçmakta olduğu, gel-

gelelim her köşebaşında bir aksilikle karşılaştığı, arabanın boyuna bozulduğu ya da ancak geri geri gittiği bir karabasana döndü otele kadar olan yol. Şaşkındım, öfkeliydim, her şeye sinirleniyordum.

Bunda, biraz da, yine Alman topraklarında olmamın katkısı vardı. New York'tan sonra, en uzun süre oturduğum kent Heidelberg'dir. O yüzden Almanya (hattâ Avusturya) benim için ikinci vatan sayılır. Almancayı çok rahat konuşurum, ülkenin yemeklerini, şaraplarını, argosunu, sevilen müzik türlerini, dükkanların kapanış saatini, ünlü markaları iyi bilirim. Alman bir çiftin çocuğu olarak, Almanya'da doğup büyümüş biri kadar iyi bilirim. Oysa 1942'de New York'ta doğdum. Annemle babam Amerikan Yahudisi değil de Alman Yahudisi olsalardı kısa zamanda toplama kamplarından birinde can verirdim kuşkusuz. Saçımın sarı, gözlerimin mavi, burnumun Polonya köylüsü burnu olması da değiştiremezdi sonucu. Bunu hiç aklımdan çıkaramam. Almanya'nın, çok iyi tanınan, hiç sevilmeyen bir üvey ana oluşu da bundan ötürüdür. Tanıdıkça büsbütün nefret ettiğim bir üvey ana.

Otobüsün camından dışarı, pembe yanaklı yaşlı kadınlara bakıyorum. Başlarında yamru yumru Tirolyen şapkalar, ayaklarında rahat, şıklıktan yana hiç nasibi olmayan bej ayakkabılar. Şapkaları gibi yamru yumru duran kalçalarını, bacaklarını gözlüyorum. Nefret ediyorum hepsinden. Karşıda koskoca bir duvar afişi:

SEI GUT ZU DEINEM MAGEN

Midenizi koruyunuz, diyor. Hep yere batasıca midelerini, hep kendi *Gesundheit(*)* durumlarını düşünen bu milletten nefret ediyorum. Sanırsınız ki temizliği,

(*) Sağlık.

sağlık kurallarını, hastalık hastalığını ilk onlar bulmuşlar. Temizlik gösterilerinden de nefret ediyorum. Gösteri diyorum, çünkü Almanlar aslında temiz değildirler. O beyaz dantel perdeler, pencerelerde havalanan yorganlar, ev kadınlarının fırçalayıp temizlediği kaldırımlarla dükkan sahiplerinin parlattığı vitrin camları hep göstermeliktir. Yabancıları, Almanların ürkünç sağlıklılığıyla korkutmak isteğinden doğmuştur. Bir de Alman tuvaletlerine göz atalım. Dünyanın hiç bir yerinde eşi yoktur bu tuvaletlerin. Küvetin içinde küçücük, sevimli bir düzlük bulunur; pislik bu düzlüğün üstüne düşer. Siz suyu çekmediğiniz sürece de öylece durur. Zaten su çekilmediği sürece tuvaletin içi kupkurudur. Bunun sonucu olarak da Alman helaları leş gibi kokar. Dışarıda da minicik bir lavaboyla kirden rengi dönmüş bir havlu vardır. Suyun akması için bir elinizle musluğa basmanız gerekir. Sonunda, musluğa sağ elinizle basıyorsanız sol, sol elinizle basıyorsanız sağ elinizi yıkayıp çıkarsınız.

Avrupa'da yaşadığımız yıllarda, tuvaletler üstünde epey kafa yordum. (Almanya'da oturmaktan kafamın ne hale geldiği böylece anlaşılabilir.) Bir ara milletleri tuvaletlerine göre sınıflandırmayı bile düşünmüştüm.

Defterimin temiz bir sayfasına (büyük umutlarla) «Dünya Tarihine Tuvaletler Açısından Bir Bakış: Destan???» diye yazmışım.

İngiliz:
İngiliz tuvalet kağıdı. Bir yaşam tarzı. Parlaktır. Emiciliği yoktur, yumuşamaz, bükülmez (İngiliz direnmesi). Genellikle devlet malıdır. Aşırı devletçilik güden ülkelerde tuvalet kağıdına bile propaganda basılabilir.

İngiliz tuvaletleri sömürgeci imparatorluğun son kalıntısıdır. Her giren bir kâşif, tepeden inen sular Viktorya çağlayanından farksızdır. Suyun serpintisi yüzünüze sıçrar. Gürül gürül akan sularda (kısa bir an için) İngilizlerin denizlerdeki üstünlüğünü bulursunuz.
Asıldığınız zincir çok şıktır. Pazar günleri, para karşılığında gezilebilen malikanelerde, uşakları çağırmak için kullanılan zillerin kordonunu andırır.

Alman:

Almanlar tuvaletlerinde sınıf farkı gözetirler. Üçüncü mevki vagonlarda kahverengi kaba kağıt. Birincide beyaz kağıt. *Spezial Krepp* derler adına. (Çevirmeye gerek yok, ne olduğu anlaşılıyor.) Gelgelelim Alman tuvaletlerinin en ilginç yanı pisliğin düştüğü küçücük düzlüktür. Uzun uzun bakmak isteyenler için sayısız yararları vardır. Bu arada, gelecek seçimlerde kime oy vereceğinizi, bir sonraki seansta psikanalistinize neler anlatacağınızı da kararlaştırabilirsiniz. Mide-bağırsak kanalıyla elmas kaçakçılığı yapmak isteyenlerin de çok işine yarar. Alman tuvaletleri Nazilerin düşünebileceği hunharlıkların iyi bir örneğidir. Bunu yapan insanlar ne yapmaz ki!

İtalyan:

Kıçınızı *Corriere della Sera*'dan kesilmiş bir parçaya silmeden önce birkaç gün önceki haberleri okumak olanağını da bulursunuz. Ne var ki sular şarıl şarıl akar; insan dönüp de yaptığına göz atmak fırsatını bile bulamaz. İtalyan sanatının üstünlüğü bundan doğmuştur. Almanlar kendi pis-

liklerine hayrandır, İtalyanlar hayranlık duyacak bir şey göremediklerinden heykel ve resim yaparlar.

Fransız:

Eski Paris otellerinde, sadece yerde bir çukur, iki yanında da rokoko tarzı işlenmiş, demirden iki ayak izi. Lağım kokusunu bastırmak için Versay sarayının bahçesine portakal ağaçları dikilmiştir. *Il est defendu de faire pipi dans la chambre du Roi*(*). Kapı kilitlenmeden ışığı yanmayan Paris tuvaletleri.
Fransızların *bok* konusundaki tutumlarıyla felsefe ve edebiyat anlayışlarını bir türlü bağdaştıramıyorum. Soyut düşünce yeteneği olan bir millet, gene de, Ponge gibi, sabun üstüne koskoca bir destan yazabilen şairler yetiştirebiliyor. Peki, bunun Fransız tuvaletleriyle ne ilgisi var?

Japon:

Çömelmek doğuluların yaşama tarzında önemli bir yer tutar. Tuvalet küveti yere gömülüdür. Arkasında özenle yerleştirilmiş çiçekler. Sanırım Zen Budizmiyle bir ilgisi var.

Otele girdiğimizde saat on ikiyi geçiyordu. Bize ayrılan odanın en üst katta ufacık bir şey olduğunu öğrendik. Bana kalsa başka bir oda isterdim ya Bennett bir an önce yatıp dinlenmek istediğinden hiç sesini çıkarmadı. Öğle güneşinin içeri gelmesini önlemek için perdeleri çektik, bavulları bile açmadan soyunup yatağa serildik. Bennett yerini hiç yadırgamadan uykuya

(*) Kralın odasına işemek yasaktır.

daldı. Bense sağdan sola dönüp kuştüyü yorganla boğuşuyordum. Arada uyuyakalıyor, bu kez de Nazilerle, düşen uçaklarla boğuşuyordum. Uyandığım zaman dişlerimin çatırdadığını, yüreğimin hızlı hızlı attığını fark ettim. Evimden uzak kaldığım ilk gün hep böyle korkuya kapılırım. Ancak bu yolculuk Alman topraklarında yapıldığından korkum her zamankinden de büyüktü. Hiç gelmemiş olmayı diledim.

Üç buçuğa doğru uyandık; tek kişilik yatakların birinde tembelce sevişttik. Hâlâ rüya görüyordum sanki. Bennet'in bir başka insan olduğunu düşünmeye çalışıyordum. Bir başka erkek ama kim? Yüzünü açık seçik göremiyorum. Hiç bir zaman da göremedim. Babam mı acaba? Yoksa Alman psikanalistim mi? Belki de 'Anında Aşk'ı yaşadığım yabancı biri. Yüzünü niçin saklıyor benden?

Dörtte otobüse binmiş, kongreye kayıt yaptırmak için Viyana Üniversitesi'ne doğru yol alıyorduk. Hava açık, küçük beyaz bulutlarla noktalanan gök maviydi. Yüksek ökçeli beyaz pabuçlarımla sokaklarda salak salak yürürken hem Almanlardan, hem kocamdan nefret ediyordum. Bennett'ten nefret edişimin nedenleri de çeşitliydi. Niye hiç gülümsemez? Çok usta bir erkek olduğu halde niye sevişirken beni hiç öpmez? Niçin trende rastladığım yabancı bir adam değildir de bunca yıllık kocamdır? Kanser testlerimi, psikanalistten randevu almam gerektiğini hiç unutmaz da niçin bir günden bir güne bana çiçek getirmez? Artık pek konuşmuyor da benimle. Hiç popomu mırıldanmıyor. Sadece alışılagelmiş biçimlerde sevişiyor. Elbette, beş yıllık evlilikten sonra ne beklenir? Eh, arada sırada olmadık bir şeyler de beklenebilir sanırım. Kadınların istediği nedir gerçekte? Freud da bu konuda kafa yormuştu, ama pek bir sonuç alamamıştı. Evet, bayanlar,

nasıl sevilmek istersiniz? Aybaşı olduğunuz günlerde bile iğrenmeden dilini kullanabilen bir erkek midir aradığınız? Yoksa sabahleyin dişinizi fırçalamadan önce öpüşseniz bile «Öff» diye mırıldanmayacak bir koca mı? Belki de ışıklar birden sönünce sizinle birlikte gülmesini becerebilen biri?

Freud'a bakılırsa, kadın için en önemli olan şey, erkeğin cinsel organının gücüyle boyutlarıdır. *Büyüklük* önemlidir onun kanısına göre. Erkeklerin bu hastalıklı saplantısını kadınlara mal etmiştir nedense.

Freud'a fallosantrik teşhisi konduğunu bilirim. Bütün insanlığın erkek organına taptığını sanır.

Bu düşüncesine de kimse karşı çıkmamıştır uzun zaman. Kadınlar da kitap yazmaya başlayıncaya kadar hep madalyonun bir yüzünü gördük. Kitaplar kadın kanıyla değil erkek spermasıyla yazılmıştır çağlar boyunca. Yirmi bir yaşıma gelinceye kadar kendi orgazmlarımı Leydi Chatterley'ninkilerle karşılaştırırdım da kendimde bir eksiklik olduğunu sanırdım hep. Leydi Chatterley'nin gerçekte kadın değil de erkek olduğunu niye akıl edemedim bilmem. Leydi Chatterley D.H. Lawrence'ın ta kendisidir aslında.

Fallosantrizm. Kadınlarda da erkeklerde de görülen yaygın bir hastalık. Bir arkadaşım şöyle bir karamela beyiti görmüş geçende:

KADINLAR ERKEKLERLE BOZMUŞ
ERKEKLER DE ERKEKLİKLE

Bennett'e değişik bir cinsel gösteriden söz ediyordum son günlerde. Bir kızla bir erkek sevişiyorlar, (daha çok da elleriyle dilleri çalışıyor) başkaları da öylece durup onları izliyor.

Bennett hiç karşılık vermedi.

Dürtükledim. «Ne ilginç, değil mi? Şu dil meselesi diyorum. Matrak olur herhalde.»

Gene ses yok.

Konuşturuncaya kadar direndim.

«Sen kendine küçük bir fino alsana,» dedi sonunda. «İstediğin gibi alıştırırsın.»

Dayanamayıp patladım: «E, yani, seni New York Psikiyatrlar Birliği'ne ihbar etsem yeri var.»

Viyana Üniversitesi'nin Tıp Fakültesi yüksek, mağaramsı, sütunlu bir yapı. Epey merdiven tırmandık. Yukarıda, yüze yakın deli güllabicisi kayıt bürosunun önünde salınıyordu.

Tirolyen elbiseli, işgüzar tavırlı Avusturyalı bir kız herkesin kimliğini *inceliyor*, kayıt *yapmak* konusunda güçlük çıkartıyordu. İngilizceyi kitaptan öğrendiği bes-belliydi. Avusturyalı delegelerden birinin karısı olduğuna kahbımı basardım. Yaşı belki yirmi beş bile yoktu, ama şimdiden bir Frau Doktor kasıntısı içindeydi.

Röntgenci dergisinin mektubunu uzattım. Kayıt yaptıramayacağımı bildirdi.

«Ama niçin?»

«Kongre basına açık değil de ondan,» diye tersledi. «Çok üzgünüm.»

«Evet, belli.»

Düdüklü tencerenin içinde biriken buhar gibi artıyordu öfkem. Nazi kaltağı, dedim kendi kendime, pis Alman n'olacak.

Bennett bakışlarıyla beni yatıştırmaya çalışıyordu. Kalabalıkta olay çıkarmamdan hiç hoşlanmaz. Ne var ki onun bu tutumu beni büsbütün çileden çıkarttı.

«Bana bak,» dedim. «Beni kongreye almamakta direterseniz onu da yazarım dergiye.» Aslında kongre

başladıktan sonra kartım olmasa bile içeri girmekte güçlük çekmeyeceğimi biliyordum. O yüzden kayıt yaptırmayışımın pek önemi yoktu. Dergiye yazacağım yazı da umurumda değil. Ben casusluk etmek istiyorum yalnızca. Psikanaliz ülkesine dış dünyadan gelen bir casus.

«Psikanalistlerin, yazarları aralarına almaktan korktuğunu herkese duyurmamı istemezsiniz, değil mi?»

Avusturyalı kancık hâlâ söyleniyordu: «Çok ützgünüm, fakat ne yatzık ki basını içeri almama itzin vermiyorlar.»

«Yani siz de emir kulusunuz.»

«Elbette, bana söyleneni yerine getirmek tzorundayım.»

«Yaa, Eichmann da öyle demişti!»

«Ne dedinitz?» Kız duymamış.

O duymamış ama başkası duymuş. Bir döndüm ki arkamda dağınık saçlı, sarışın bir İngiliz duruyor. Piposu suratının orta yerinde kök salmış.

«Şu paranoid davranışları bir yana bırakıp tatlı tatlı konuşsanız size kimse karşı koyamaz,» demez mi! Bir de gülüşü var! Dört başı mamur bir yatak faslını yeni bitirmişiz de hâlâ koyun koyuna yatıyoruz sanki.

«Psikanalistsiniz besbelli,» dedim. «Paranoid sözünü öyle rahatça kullanışınızdan belli.»

Sırıttı.

Sırtına, incecik beyaz pamuklu bir Hintli ceketi geçirmiş. Göğsünün kızılımtrak kılları ceketin üstünden görünüyor.

«Utanmaz şıllık,» diye söylendi. Sonra da kıçımı avuçlayıp sıkıştırdı.

«Popon bitirim,» dedi. «Gel bakalım, kongreye girmeni sağlayabilirim sanırım.»

Gittim, gittim ya bu konuda hiç söz sahibi olma-

dığını çok sonra anladım. Sağa sola seğirtişini gören adamı kongre başkanı filan sanır. Gerçi bir oturuma başkanlık edecekmiş, ama basının içeri alınmasına karışacak kadar önemli bir kişi değil. Basın kimin umurunda zaten! Benim bütün istediğim onun bastırması. «Gel, desin gideyim. İstediği yere gitmeye hazırım. Dachau'ya, Auschwitz'e bile! Kayıt bürosuna bir göz attım; Bennett, New Yorklu bir meslekdaşıyla çene çalıyor.

İngiliz kalabalığa karışmış, kayıt bürosundaki kızı benim adıma sıkıştırıyor. Sonunda dönüp yanıma geldi gene.

«Kızın dediğine bakılırsa bu konuda karar verecek olan Rodney Lehmann'mış. Rodney'i Londra'dan tanırım ben. Neredeyse gelir. Onu beklerken karşıda bir bira içsek diyorum. Yolunu gözlemiş oluruz hem de.»

«Kocama haber vereyim,» dedim. Ondan sonraki günlerde dilimin pelesengi olacakmış bu cümle.

Kocalı kadın oluşuma sevinmiş göründü. Sevinmediyse bile üzülmedi.

Bennett'e işini bitirince karşıdaki birahaneye gelip bizi bulmasını söyledim (çok çabuk gelmemesi için dua etmeyi de unutmadım). Elini sallayıp başından savdı beni. Karşı-transferans üstünde önemli bir konuşma yapıyorlardı.

İngilizin piposundan çıkan dumanı izleyerek merdivenlerden indim, karşıya geçtim. Lokomotif gibi duman salıyordu. Piposu baca, ben de posta vagonu. Posta vagonluğu pek hoşuma gitti.

Birahaneye yerleştik. O bir bira istedi, ben küçük bir şişe şarap. Ayaklarında Hintli sandalları, tırnakları kirli. Bu adam psikanaliste hiç benzemiyor.

«Nerelisin?»

«New Yorklu.»

«Anan baban nereli?»

«Niye sordun?»

«Cevap vermekten kaçınman neden?»

«Her sorduğuna cevap vermek zorunda değilim ya!»

«Değilsin elbet.» Piposunu emerek uzaklara baktı. Hiç gülümsemediği anlarda bile gözlerinin uçları kırışıyor, dudaklarının ucu hafifçe yukarı kalkıyor. Her istediğine boyun eğeceğimi biliyorum. Tek korkum bir şey istememesi!

«Ailemin yarısı Rus, yarısı Polonya Yahudisi.»

«Tahmin etmiştim zaten. Yahudiye benziyorsun.»

«Sen de Yahudi düşmanına benziyorsun.»

«Yok canım, Yahudileri severim ben.»

«Evet, bilirim, en iyi arkadaşların Yahudi...»

«Yoo, hiç değil. Yatakta Yahudi kızların üstüne yoktur da ondan.»

Taşı gediğine yerleştirecek bir söz bulamadım. Tanrım, diye düşündüm. Sonunda bulduk galiba. Gerçek bir 'Anında Aşk' olacak. Eşsiz bir A. A. olacak. Ne bekliyoruz peki? Rodney Lehmann'ı beklemiyoruz herhalde.

«Çinlileri de severim,» dedi. «Kocan da çok sevimli bir adam.»

«Aranızı yapıvereyim istersen. Ne de olsa ikiniz de psikanalistsiniz. Konuşacak çok şey bulursunuz. Sonra da Freud'un resminin altında sevişirsiniz.»

«Saçmalama,» diye mırıldandı. «Çinli kızları demek istemiştim. Bir de senin gibi çıngar çıkarmasını bilen New York Yahudileri çok çekici gelir bana. Kayıt bürosunda giriştiğin ağız dalaşı bayağı umut vericiydi doğrusu.»

«Sağ ol, teşekkür ederim. Övüldüğümü anlamayacak kadar aptal değilim. Yahudiye benzediğimi söyleyen ilk insan sensin.» dedim. Konuşmayı daha tarafsız

bir bölgeye getirmeye çalışıyordum. (Hep sevişme düşünecek değilim ya!) Beni Yahudiye benzetmesinden bayağı heyecan duymuştum. Allah bilir neden.

«Bana bak, Yahudi düşmanı olan ben değilim sensin. Yahudiye benzemediğini düşünmen neden ileri geliyor?»

«Herkes beni Almana benzetir. O yüzden de bütün Yahudi düşmanları bana içlerini dökmeye kalkışırlar.»

«Haa, bak sizin en kötü yanınız bu. Kendi ırkınızı sadece kendiniz kötüleyebilirsiniz. Başkası aynı şeyi yapmaya yeltenirse kıyamet kopar. Olur mu canım? Hıristiyan olduksa mazohist Yahudi mizahından yararlanamayacak mıyız yani?»

«Yanlış söylüyorsun.»

«Neyi?»

«Mazohisti İngiliz aksanıyla söylüyorsun. Oysa kelimenin aslı Yahudicedir. Bu konularda çok alınganızdır bak.»

İçkilerimiz tazelendi. O Rodney Lehmann'ın yolunu gözlermiş gibi yapıyor, ben de yazacağım makale hakkında nutuk atıyordum. Sonunda az kalsın söylediklerime kendim de inanacaktım. Hep öyle olur zaten. Birini kandırmak için konuşmaya başladım mı uydurduğum martavallara önce kendim inanırım. Sadece kendim inanırım desem de olacak galiba. Dolandırıcılık etmeye kalksam hapı yuttum.

Gene o dört-başı-namur-sevişme-sonrası gülümsemesiyle konuştu: «Seninki de tam Amerikan aksanı.»

«Benim aksanım yoktur.»

«Şuna bak, şuna. Nasıl burnundan konuşuyor!»

«Has... tir.»

«Hiç fena fikir değil!»

«Senin adın neydi, kuzum?»

«Adrian Goodlove,» dedi. Der demez de yan döndü ve önündeki bira bardağını devirdi.

«Özür dilerim,» diye mırıldanarak masanın üstünü mendiliyle, eliyle, sonunda da Hintli gömleğiyle silmeye koyuldu. Gömleği sırtından çıkarıp tortop etti, elbisemi silmem için uzattı. Ne incelik yarabbi! Bense öylece oturmuş, dökülen içki bacaklarımın arasından akarken gözlerimi dikip göğsündeki kızıl tüylere bakmaktan başka bir şey yapamaz olmuştum.

«Zarar yok,» dedim. Gerçekten de zararı yoktu. Halimden çok memnundum.

Goodlove, Goodall, Goodbar, Goodbody,
Goodchild, Goodeve, Goodfellow, Goodford,
Goodfleisch, Goodfriend, Goodgame, Goodhart,
Goodhue, Gooding, Goodlet, Goodson.
Goodridge, Goodspeed, Goodtree, Goodwine

İnsanın Isadora Zelda White Wing gibi bir adı oldu mu (üstelik White, babamın, Amerika'ya göç ettikten sonra Weiss'la değiş tokuş ettiği bir soyadı) başkalarının isimlerini böyle evirip çevirmeden duramaz.

Adrian Goodlove. Anası, Hadrian adını takmış oğluna. Babası bu Romalı adının İngilizlere yakışmadığını düşündüğünden Adrian olarak değişmesinde diretmiş. İngilizlere neyin yaraşıp neyin yaraşmadığında çok titizlik gösterirmiş babası.

Adrian, annesiyle babasını, «Tipik orta tabaka, baston-yutmuş İngilizler,» diye tanımlıyor. «Tanısan nefret edersin. Bütün dertleri bağırsaklarının düzenli çalışması. Ne yazık ki İngiliz imparatorluğunun uğradığı yenilgilerin aynısıyla karşılaşıyorlar o konuda da. İkisinin de bağırsakları betonarme durumda.»

Söylediğini vurgularcasına osurdu. Arkasından da yüzsüz yüzsüz sırıttı. Şaşkınlıkla bakakalmıştım.

«Aman ne ilkel insan,» diye alay ettim. «Tam doğa adamı doğrusu!»

Hiç bozulmadı. Hâlâ sırıtıyor. Gerçek bir 'Anında Aşk' adayı bulduğumu ikimiz de anlamıştık.

Peki, anladık. Erkek seçmesini bilmiyorum. Bu kitabın sonuna gelmeden bu kanıyı doğrulayan birçok örnek daha göreceğiz. Ne var ki zevklerle renkler tartışılmazmış. Bir tutkunluğu nasıl açıklayabilir insan? Krem şokolanın tadını, gün batımını seyrederken neler duyduğunuzu, bir annenin bebeğiyle anlamsız sesler çıkararak saatlarca oyalanmasını açıklayabilir misiniz? İnsanları kelimelerle tanıtmak güç iştir; çoğu zaman anlatılan kişiye haksızlık yapılır. Romeo'nun gerçekte ne biçim bir insan olduğunu hangimiz biliriz? Korucu Mellors'u, Kont Vronsky'yi bize tanıtıldığı şekilde kabul edip geçmişizdir. Şeytanca bir gülüş, dağınık saçlar, alaycı bir dil, pipo tütünüyle ter kokusu karışımı, dökülen bir bira, çekinmeden insan içinde yellenen bir adam... Oysa kocamın düzgün taranmış siyah saçları, ince uzun parmakları vardır. İlk tanıştığımız gece o da popomu mıncıklamıştı (bir yandan da yeni psikoterapi yöntemlerini anlatıyordu). Genel olarak, düşünceden eyleme kolayca geçebilen erkeklerden hoşlanıyorum sanıyorum. İki kişi birbirinden hoşlanıyorsa boş yere zaman kaybetmenin ne anlamı var? Ne var ki, beğenmediğim bir erkek bana sulansa hem iğrenir hem kızarım. Peki, aynı hareketi yapan iki kişiden birine olumlu, ötekine olumsuz tepki göstermemizin nedenini kim açıklayabilir? Yıldız falı ustaları mı? Psikanalistler mi? Onların açıklamalarında bile her zaman eksik kalan bir yan vardır. İşin püf noktası unutulmuştur sanki.

Mantık aşk geçip gittikten sonra çalışır. Bir za-

manlar bir orkestra şefine tutulmuştum. Saçları yağlıydı; hiç yıkanmaz, hele kıçını silmeyi hiç beceremezdi. Çarşaflarında pislik lekeleri bırakırdı hep. Normal olarak bu duruma karşı çıkmam gerekirdi, ama o yaptığı için aldırmazdım. Nedenini hâlâ bilmem. Bennett'e âşık olmamın nedeni de temizliği. Kıçı bile kılsızdır desem yeri var. Bal dök yala, dedikleri cinsten. Çok az terler. Diyeceğim şu ki benim neden hoşlanıp neden hoşlanmayacağım hiç belli olmaz. O yüzden de bir erkeğe niçin tutulduğum kolay kolay anlaşılmaz.

Ne var ki, Bennett her şeyin tutarlı olduğunu düşünür.

Otele döndüğümüzde konuyu açtı: «Konuştuğun o İngiliz var ya! Yanılmıyorsam herif sana tutuldu.»

«Niye?»

Kuşkulu kuşkulu baktı.

«Adamın ağzının suları akıyordu.»

«Bana kalırsa tanıdığım en terbiyesiz, en saldırgan insanlardan biri.» Yalan da değil.

«Evet, öyle ama, sen oldum olası saldırgan terbiyesizlerden hoşlanırsın.»

«Senin gibi mi yani?»

Beni kendine çekmiş, soymağa başlamıştı. Adrian'ın peşimde dolaşması onu heyecanlandırmıştı sanırım. Ona bakılırsa beni de heyecanlandırmıştı. Adrian'ın ruhunu aramıza alıp seviştik. Adamdaki şansa bak! Aynı anda hem benimle yatıyor, hem de Bennett'le.

Dünya Tarihine Yataklar Açısından Bir Bakış. Sevişmek. İlk dans. Dünya Tarihine Tuvaletler Açısından Bir Bakış'tan daha güzel bir konu. Eninde sonunda her şey buna dayanmıyor mu?

Eskiden Bennett'le sevişirken aramıza bir hayalet girmezdi. Birbirimizle seviştiğimiz günler de vardı.

Tanıştığımızda yirmi üç yaşındaydım. Daha önce evlenip boşanmıştım. O otuz bir yaşında hâlâ bekardı. Tanıdığım en sessiz erkek. Ayrıca da en iyi yürekli. Ya da bana öyle gelmişti o zaman. Üstelik sessizlikten ne anlarım ben. Biz evde yemeğe oturduğumuz zaman içerisi havraya dönerdi. Kulak zarımın hasara uğrayacağını sanırdım hep. Belki uğramıştır da.

Hiç tanımadığımız bir kadının evinde tanıştık Bennett'le. İkimiz de, kadının verdiği partiye çağırılan arkadaşların peşine düşüp gelmiştik. 1960 yıllarında moda olmuştu bu iş. Ev sahibimiz karaderiliydi (o günlerde zenci derdik siyahlara). Reklamcılık gibi geçerli bir işte çalışıyordu. Ünlü modacıların elinden çıkmış bir kılığa bürünmüş, göz kapaklarına yaldızlı far sürmüştü. Evine de deli güllabicilerini, reklamcıları, New York üniversitesinin profesörleriyle hayır işlerinde çalışan kadınları doldurmuştu. Yıl 1965. Henüz ne hippiler var ortalıkta, ne de ırkçılık sorunu. Erkekler hâlâ kısa saçlı, hâlâ bağa gözlüklü. Herkes traş oluyor. Tanıştığınız sayılı zenciler de saçlarını ütüyle düzleştirmeye özen gösteriyor. (Ah, geçmiş günlerin anısı!)

Bennett de bir arkadaşıyla gelmişti partiye, ben de. İlk kocam aklını oynattığından ikinci turda bir psikanalistle evlenmek istemem doğal sayılabilir. Zehirpanzehir meselesi. Bir daha aynı duruma düşmeye hiç niyetim yoktu. Bu kez şu bilinç-dışı denen şeyin anahtarını elinde tutan birini bulacaktım. Psikanalistlerle gezmem bu yüzdendi. Onlar da benim 'sanatçı' oluşuma bayılıyorlardı. (Ne de olsa televizyonun on üçüncü kanalında görünmüş, kendi şiirlerimden birkaçını okumuştum. Eh, bir psikanaliste de bu kadar sanat yeter de artar bile.)

Henüz otuz yılı bile bulmayan geçmişime bir göz attığımda sevgililerimi hep sırt sırta dayanmış görüyorum. Her biri bir öncekinin panzehiri. Her biri bir tepki, bir geritepme, yüz seksen derecelik bir dönüş.

İlk kocam, ilk âşığım, Brian Stollerman çok kısa boylu, tıknaz, kıllı, karayağız bir adamdı. Çenesi hiç durmaz, bir dakika hareketsiz kaldığı görülmezdi. Hep kımıldar, hep beş heceli kelimelerle konuşurdu. Ortaçağ uzmanıydı; siz «Selahattin-i Eyyûbi haçlı seferlerinde» deyinceye kadar o bütün yaşantısını anlatıp bitirirdi; üstelik ayrıntılarıyla. Brian'ın hiç susmadığını sanırdı herkes. Oysa uyurken o da pekâlâ susardı. Gelgelelim (aile arasındaki deyimle) keçileri kaçırdığında ya da (psikiyatri diliyle) şizofreni belirtileri göstermeye başlayınca —onun anasıyla babası da «kendini beğenmiş New York Yahudisi yavrumuzu hasta etti» demişlerdi— artık hiç susmaz oldu. Daha doğrusu uyumaz oldu. Bütün gece oturup anlatırdı. İsa ikinci bir kez gelebilirmiş dünyaya. Üstelik bu kez Riverside Drive'da oturan Yahudi bir ortaçağ uzmanı kılığına girip gelebilirmiş.

Evet, biz Riverside Drive'da oturuyorduk ve Brian konuşmaya başladı mı ağzından bal akardı. Gelgelelim ben de onun düşlerine öylesine dalmış, bu *folie à deux*'ye(*) öyle içtenlikle kapılmıştım ki durumu bir hafta anlayamadım. Bir hafta sabahlara kadar oturup onun söylediklerini dinledikten sonra farkettim ki, dünyaya ikinci kez gelen İsa, Brian'ın kendisidir. Yanılmış olabileceğini söylediğimde hiç hoşlanmadı. Bu konudaki düşüncelerimi belirttiğim için az kalsın beni boğacaktı. Soluk alacak hale geldiğimde (hikayeyi bir an önce anlatabilmek için ayrıntılara girmiyorum) pencereden dı-

(*) İki kişinin paylaştığı çılgınlık.

şarı uçabileceğini, Central Park'taki gölün üstünde yürüyebileceğini kanıtlamaya kalkıştı. Sonunda, zor kullanarak hastaneye yatırabildik. Thorazine, Compazine, Stelazine ve adları şu anda aklıma gelmeyen bir yığın ilaç verildikten sonra yatıştı. Ben de yorgunluktan yığılıp kaldım. Dinlenmek için (Brian'la kıyaslanınca hiç de deli sayılmayan) ailemin yanına sığınıp bir ay ağladım. Ne var ki, bir gün Riverside Drive'daki boş evimizde huzur içinde uyanınca dört yıldır bir an rahat yüzü görmediğimi farkettim. Hazreti İsa olmaktan vaz geçse bile artık Brian'la yaşamamaya karar vermiştim.

Numero uno böylece sahneden çıkar. İkinci perdede sahneye yeni yeni erkekler girer. Hiç değilse, *numero deu*'den neler beklediğimi anlamıştım: Güvenilir bir adam olsun, bir deli yerine bir deli doktoru, sevişeceği yerde dindarca konuşmalar yapan bir sapık değil, yatakta insanı mutlu edecek bir erkek, geveze bir Yahudi yerine sessiz bir Hıristiyan.

Bennett Wing'in karşıma çıkması inanılmaz bir şeydi. Uzun boylu, yakışıklı, gizemli bir Doğulu. Parmakları ince uzun, poposu kılsız, yatakta yorulmak bilmiyen bir adam. Hiç konuşmazdı. Başlangıçta sessizliği müzik gibi gelirdi bana. Yıllar geçince, kocamla yatarken Helen Keller'la seviştiğim duygusuna kapılacağımı nasıl bilebilirdim?

Wing. Kanat. Bennett'in adına bayılmıştım. Gerçekten de Tanrı Merkür gibi bir erkek. Ancak kanatları ayağında değil de başka yerinde. Sevişirken kuş gibi alçalıp yükselir, saatlarca havada kalır. Öfkeli ya da üzüntülü olduğu zamanlarda bile asla gücünü kaybetmez. Peki ama, niçin hiç öpmez seviştiği kadını? Niçin hiç konuşmaz?

Başlangıçta da böyle miydi? Evet, sanırım öyleydi.

Ne var ki ben, Brian'ın hiç durmadan konuşabilme yeteneğine nasıl tutulmuşsam, Bennett'in suskunluğuna da aynı şekilde tutulmuştum. Bennett'dan önce de birkaç erkek değiştirmiştim: Şef değneğine âşık olup kıçını silmeyi beceremeyen bir orkestra şefi, Floransalı bir serseri (Şişko Alessandro), öz baldızıyla sevişmeye kalkışan bir Arap enişte (anlatacağım, biraz bekleyin), bir felsefe profesörü (Kaliforniya üniversitesinden), sayısını bilemeyeceğim tek gecelik âşıklar. Orkestra şefinin peşinde Avrupa'ya kadar gitmiştim. Konserlerini hiç kaçırmaz, notaları koyduğu çantayı bile taşırdım. Oysa o, beni yüzüstü bırakıp Paris'teki eski sevgilisine döndü. Bir deli, ardından da bir değnek delisi. Yaralarım ağırdı. Bennett sardı yaralarımı. Hem başıma hem kıçıma bakmasını bilen bir doktor. Tek kelime söylemeden saatlarca sevişirdi. Dinlemesini bilirdi. İyi bir psikanalistti. Brian'ın neler yaptığını ben anlatmadan tahmin edebiliyordu. Neler çektiğimi çok iyi anlıyordu. Ve işin tuhafı, her şeyi öğrendikten sonra bile benimle evlenmek isteğini gösterebildi.

«Sen kendine hanım hanımcık bir Çinli kız bulsan,» dedim. Irk ayrımı gözettiğimden değil; evlenmekten korkuyordum. Brian'la evlenirken de yanlış bir iş yaptığımı sezinlemiştim.

Bennett, «Ben hanım hanımcık bir Çinli kız istemiyorum,» dedi. «Benim istediğim sensin.»

(Sonradan Bennett'in, Çinli kızlarla, değil yatmak, gezinmekten bile hoşlanmadığını öğrendim. Oldum olası Yahudi kızları beğenirmiş. Benim kısmetime de hep böylesi düşer.)

«Beni istediğine sevindim,» dedim. Minnet duyuyordum. Gerçekten minnet duyuyordum.

Bennett'le sevişirken başka erkekleri düşünmeye başlamam ne zamana rastlıyor? Sanırım evliliğimizin

üçüncü yılının sonuna doğru. Niçin bu duruma düştük? Onu hiç kimse açıklayamadı.

Soru: «Sevgili Doktor Reuben, kocamla sevişmek niçin eritme peynirle karın doyurmak gibi oluyor?»

Cevap: «Yiyecek sizin için bir fetiş haline gelmiş sanırım. Psikiyatri dilinde buna oral fiksasyon deriz. Tedavi olmayı düşünür müsünüz?»

Gözlerimi sımsıkı yumarak Bennett'in yerine Adrian'ı koymaya çalıştım. İkimiz de gevşemiş, o berbat otel yatağının üstünde ter içinde serilip kalmıştık. Bennett gülümsüyor. Oysa ben mutsuzum. Ne pis bir aldatmaca bu! Bir erkekle sevişirken bir başka erkeği düşünmek zina işlemekten pek mi farklı? Kocamı gerçekten aldatsam bundan kötü olamaz sanırım. İnsanın kocasının gözü önünde bir başkasıyla sevişmesinden daha kötü benim yaptığım. Basbayağı ihanet! Bennett'e söylesem, «Bu sadece bir düş, bir fantezi,» diyecektir. «Herkesin düşleri vardır. Normal insanlar, düşlerin düş olduğunu bilir. Yalnız psikopatlar düşleri gerçekleştirmeye kalkışır.»

Oysa benim için düşler çok önemlidir. Düşlerini anlat sana kim olduğunu söyleyeyim. Doktor Kinsey raporları ve ışıklı düğmelerle, plastik cinsel organlarla, istatistiklerle cinselliği açıklamaya uğraşmak boşunadır. Cinsellik insanın kafasında olan bir şeydir. Nabız sayısıyla, salgı bezlerinin çalışmasıyla ilgisi yoktur. O yüzden de cinsiyet konusunda bilgi veren bütün kitapçıklar para tuzağından başka bir şey değildir. İnsana kafasıyla değil, sadece kalçasıyla sevişmeyi öğretebilir.

Benim Bennett'e 'sadık' kalmamamın önemi var mı? Onu tanıdığımdan bu yana başka hiç bir erkekle yatmamış olmam neyi gösterir? Haftada en az on kere

aldatıyorum onu. Düşüncelerimle aldatıyorum. Çok zaman da onun kollarında yatarken oluyor bu iş.

Belki Bennett de benimle sevişirken başkalarını düşünüyor. Eh, o da onun sorunu. Dünyadaki insanların yüzde doksan dokuzunun hayaletlerle seviştiğine kalıbımı basarım. Ne var ki bu beni ilgilendirmez. Ben kendi yalancılığımdan, kendimden iğreniyorum. Korkmasam çoktan aldatırdım kocamı. Demek hem korkak, hem ahlaksızım. Adrian'la yatarsam hiç değilse korkak olmaktan kurtulacağım.

3
Tak, Tak, Tak

Daha önce de söylediğim gibi, cinsellik üç kelimeyle özetlenebilir: Üreme, övünç, zevk. Geleceğe yönelik bir açıdan bakılırsa bu üçünün en önemlisi üremedir. İnsan soyunun süregelmesi için gereklidir üreme... Öyleyse kadın orgazmının cinsel ilişkilerdeki yeri sinirsel bir tepkiden başka bir şey değildir. Doğada gereksiz bir lüks sayılabilir. Tıpkı aldığımız pirinç unu paketlerinden çıkan küçük armağanlar gibi. Olursa ne âlâ, ama olmasa bile yiyeceğin kendisi besleyici ve değerlidir.

Madeline Gray *Normal Kadın*'dan

Rüyamda Adrian'la Bennet'i, Central Parktaki çocuk bahçesinde, tahtırevalliye binmiş gördüm.

Bennett, oturduğu yerde havaya yükselirken konuşmaya başladı: «Belki de İngiltere'de analiz edilmesi daha iyi sonuç verir. Pasaportuyla aşı kağıtlarını sen al istersen.»

Ayakları yere değen Adrian tahtırevalliyi sallamaya girişmişti. Tıpkı küçüklerin arasına karışan büyük oğlanların yaptığı gibi.

«Yapma,» diye bağırdım. «Canı acıyacak.» Ne var ki Adrian sırıtarak tahtırevalliyi sarsmaktan geri kalmadı. «Canı acıyor, görmüyor musun? Kes artık!» Haykırmaya çalışıyordum ama bir türlü anlaşılmıyordu söylediğim. Adrian'ın Bennett'i düşürüp belini kıracağından korkuyordum. «N'olur, n'olur bırak!» diye yalvardım.

Bennett, «Ne oldu? Ne var?» diye mırıldandı. Onu da uyandırmışım. Ben hep uykumda konuşurum; o da her zaman cevap verir.

«Ne oldu?»

«Biriyle tahtırevalliye binmiştin, korktum.»

«Haa!» Sırtını döndü.

Başka zaman olsa bana sarılırdı ya şimdi ayrı yataklarda yatıyorduk. Dönüp uyudu.

Uykum açılmıştı. Otelin bahçesinde ötüşen kuşları dinlemeye koyuldum. Önce içim açıldı kuş sesinden. Sonra da Alman kuşları olduklarını hatırlayıp hüzünlendim. Kimseye söylemiyorum ama ben yolculuktan nefret ediyorum aslında. Evdeyken de tedirginim gerçi, ne var ki yola çıktım mı en küçük hareketimin bile felaketle sonuçlanabileceği korkusuna kapılıyorum. Avrupaya niye gelmiştim sanki? Niye bir düzene koyamıyorum yaşamımı? İki yıldır Bennett'le yatıp başka erkekleri düşünüyorum. İki yıldır, çocuk mu doğursam, yoksa böylesine geri dönülmez bir işe kalkışmadan başımı alıp biraz daha gezsem mi diye bocalıyorum. İnsanlar çocuk doğurmaya nasıl karar verirler bilemiyorum. Korkunç bir durum. Ne mene bir yaratık olacağını kestiremeden, yeni bir canlı yaratmak sorumluluğunu yüklenebilmek için insanın kendine çok güvenmesi gerekir. Kadınların çok zaman istemeden gebe kaldığını sanıyorum. Yoksa oturup bir düşünseler çeşit çeşit korkuya kapılırlar. Şansa inanmam ben, geleceğimi kendim belirlemek isterim. Oysa insan gebe kaldı mı, artık her şeye boyun eğecektir. Karnınızda büyüyen yaratık bütün yaşamınıza el koyar. Ben öyle uzun bir zamandan beri diyafram kullanıyorum ki kaza sonucu gebe kalmamın olanağı yok. Ondan önce, iki yıl süreyle doğum kontrol hapı aldım. Bir gün de aksatmadım. Bütün diğer konularda dağınık, savruk olan ben hapımı bir gün unutmadım. Arkadaşlarım arasında hiç çocuk aldırmayan sayılı kadınlardanım. Peki, nedir? Bir eksikliğim mi var? Yoo, sadece her kadında görülen gebe kalma isteğinden yoksunum. 'Anında Aşk', trendeki yabancı düşleriyle, dünyayı görmek istekleriyle boğuşan bir insan kendine ayak bağı olacak bir çocuk doğurur mu hiç? Çocuğa yazık!

Kızıl saçlı, hırçın yaratılışlı annemin sözleri hâlâ

kulağımdadır: «Sizi doğurmasaydım şimdi ünlü bir ressam olmuştum ben.» Annem resim öğrenimini Paris'te yapmış; anatomi, sulu boya, grafik, hattâ kendi boyalarını hazırlamasını bile öğrenmişti. (Dediği doğruysa) ünlü ressamlar, ünlü yazarlar, ünlü müzisyenler, ünlü asalaklarla tanışmıştı. (Gene dediği doğruysa) Boulogne ormanlarında yarı çıplak dans etmiş, Bugatti'lerin çamurluklarına oturup gezmiş, siyah kadif pelerinlere bürünüp Paris kahvelerini dolaşmış. Hattâ (söylediğine bakılırsa), Yunan denizindeki adaları Jacqueline Kennedy Onassis'ten otuz beş yıl önce görmüş o. Sonra da Amerika'ya dönüp *tzatzka*(*) ticareti yapan bir dağhyla evlenerek dört kız doğurmuş. Kızların hepsine de duyulmadık isimler takmış: Gundra Miranda, Isadora Zelda, Lalah Justine ve Chloe Camille.

Peki, bunda benim suçum var mı?

Bütün ömrüm boyunca suçluluk duygusu aşıladılar bana? Belki de bir bakıma haklılar. Analarla çocukları bağlayan göbek bağı doğumda kopmaz çünkü, gizemli bağlarla bağlıyızdır birbirimize. Bizim kuşak bütün ömrünü ana-babaları eleştirip suçlamakla geçirecekse, aynı hakkı büyüklerimize de tanımak gerekir sanırım.

«Sizi doğurmasaydım ünlü bir ressam olurdum,» derdi annem. Ben bu söze yıllarca inandım.

Annem kendi babasından da yakınırdı. Dedem de ressamdı; üstelik kızının yeteneğini kıskanırdı. Annem, babasından kurtulmak için kaçmış Paris'e. Öyleyse niye dönüp gene New York'a yerleşir? Niye kırk yaşına kadar babasının evinde oturur? Bilinmez! Aynı atölyede çalışırlardı ikisi. Dedem, zaman zaman, (neyseki yalnız kendi temiz tual bulamadığında) annemin resimlerinden birini alır, tablosunu onun üstüne yapardı. Annem Paris'te kübik resim çalışmış, hattâ kendine

(*) Hediyelik eşya, süs eşyası.

özgü bir teknik geliştirmeye bile başlamıştı. Gelgelelim resim sanatında tek büyük usta olarak Rembrandt'ı tanıyan dedem, kızıyla öyle alay etti ki kadıncağız sonunda kendini çocuk yapmaya verdi; resmi büsbütün bıraktı.

«Modern resim de neymiş!» derdi dedem. «Fırçayı salla gitsin. Zırva!»

Peki babasından niye uzaklaşmamış annem? Öyle yapsaydı ben doğmamış olurdum, biliyorum. Bildiğim için de kesin bir ambivalans(*) duygusuyla soruyorum.

Central Park West'te, on dört odalı koskoca bir apartman katında büyüdük. Dam akar (en üst kattaydık), elektrik ısıtarası prize takıldığında bütün sigortalar birden atardı. Banyomuz ayaklı, musluklar paslıydı. Rüzgar pencerelerin aralıklarından içeri eser, mutfak, televizyondaki turşu, reçel reklamlarında gördüğümüz, Bilmem-Kim-Ninenin mutfağını andırırdı. Ne var ki yapı «Ünlü bir mimarın elinden» çıkmış. «Kuzey ışığı alan iki atölyesi» «vitraylı pencereleri» ve «dört metre yükseklikteki tavanı sahici altın varakla kaplı» bir salonu vardı. Emlak komisyoncularının kullanmaktan hoşlandığı bu terimler bütün çocukluğumda kulaklarımda çınladı. Altın varak. Yani altın yaprak. (Varağın ne demek olduğunu o yaşta bile bilirdim ben.) Altın yapraklı bir çınar ağacı düşünürdüm. Peki ama bu yaprakları tavana nasıl tutturmuşlar? Üstelik bizim tavanda yaprağa benzer bir şey göremiyorum. Yaprakları öğütüp boya haline mi getiriyorlar acaba? Nerede bulunur bu altın yapraklar? Dalları da altındandır herhalde. Altın dallı bir ağaç. Dalların üstünde altın yapraklar bitiyor.

(*) Bir insana karşı hem sevgi, hem nefret beslemek. Freudyen teori çocuğun anne ve babasına böyle karışık duygularla bağlı olduğunu ileri sürer.

Gerçekten de evimizin kitaplığında 'Altın Dal' adında bir kitap görmüştüm; siyah harflerle basılmış kalın bir kitap. Altın yapraklardan söz edip etmediğini anlamak için saatlarca karıştırdım o kitabı. Boşuna. Ne var ki başka bir kazancım oldu; bir yığın açık saçık şey öğrendim 'Altın Dal'dan. (O yaşlarda cinsellik konusuna merak sarmıştım; *Korkusuz Aşık* gibi kitapları şifonyerimin çekmecesine, gömleklerimin altına saklardım.)

İşte bu 'altın varak'la 'kuzey ışığı alan atölyelerin' uğruna dedemle anneannemin evinden çıkamıyorduk bir türlü; hiç değilse annemin açıklaması böyleydi. Babam da *tzatzka* ticaretini sürdürebilmek için dünyanın dört bucağını dolaşıp duruyordu. Bira bardağına benzeyen buz kovaları, buz kovalarına benzeyen bira bardakları, altın zincirlerle birbirine bağlanmış seramik hayvanlar sürerdi dünya piyasalarına. Bu eşyaların desinatörlüğünü de kendisi yapardı. Üstelik —inanılmaz gibi görünse de— yığınla para kazanıyordu. Kolayca ayrı bir eve geçebilirdik. Ne var ki annem buradan ayrılamıyor ya da ayrılmak istemiyordu. İncecik bir altın zincir onu kendi annesine, beni de ona bağlıyordu. Hızla kararan bu altın zincir bağlıyordu bizi ortak mutsuzluğumuza.

Annem durumunun mantıklı bir açıklamasını yapardı. Çocuk yapmaktan, kendi yeteneklerini geliştirmek, isteklerini yerine getirmek olanağını bulamayan kadınların yüzyıllardır kullandığı ataerkil bir açıklama:

«İkisini bir arada yürütmenin yolu yok,» derdi. «İnsan karar vermek zorunda kalıyor; kendini ya sanatına vereceksin ya çocuklarına.»

Bana Isadora Zelda gibi bir isim taktığına göre kızından ne beklediği belliydi: Onun eline geçirip de yararlanamadığı bütün fırsatları değerlendirmemi.

Ben nasıl olur da diyaframımı çıkarıp gebe kalma-

yı göze alırım? Başka kadınların hiç düşünmeden giriştiği bu iş benim için büyük bir girişim, annemi, adımı, alınyazımı yadsımak gibi bir davranış sayılır.

Kardeşlerim bana hiç benzemezler. Gundra Miranda, adını Randy olarak kısalttı, on sekiz yaşında evlendi. Berkeley Üniversitesi'nden, Lübnanlı bir fizikçiyle evlendi. Kaliforniya'da dört oğlan doğurduktan sonra Beyrut'a taşındı. Orada da peş peşe beş kız çıkardı. Central Park West gibi seçkin bir semtte oturan Yahudi kızların gidip de Arap koca seçmesi insana bir başkaldırma, devrimci bir tutum gibi gelir, ama Randy dünyanın en sıradan, en alışılagelmiş aile düzenini kurmuştur kendine. Üç büyük tutkusu da. Koca, Kutsal Çocuklar ve Kilise. Arapları Yahudi olmadığına inandırmak için sık sık Katolik kilisesine gider. Araplar Katoliklere büyük sevgi beslediğinden değil elbet; sadece öteki olasılığı unutturmak istediğinden. Aslında Randy'yle eniştem Pierre İsa'ya, Muhamme'de, Buda'ya değil, Robert Ardrey'e, Konrad Lorenz'e, Lionel Tiger'a(*) taparlar. «İçgüdü,» diye başlarlar her fırsatta. «Hayvanların içgüdülerini boşa atmaya gelmez.» Üniversite yıllarında dostluk ettikleri hipilerden iğreniyorlar şimdi. Doğum kontrolüyle çocuk aldırmanın ahlaka aykırı olduğunu, bölgeselliği, savaşın kaçınılmaz evrenselliğini savunuyorlar. Bu arada da boyuna ürüyorlar.

(«Aşağılık insanlar dünyada kıtlık yaratacak ölçüde artarken bizim gibi *üstün* genleri olan kimselerin doğum kontrolüne baş vurmasının ne gereği var?» Her gebeliğini bu sözlerle haber verirdi Randy.)

Lalah benden dört yaş küçüktür. O da bir zenciyle evlendi. Gelgelelim, tıpkı Randy gibi, onun bu davra-

(*) Ünlü tabiat bilginleri.

nışı da çok sıradan nedenlere dayanır. Lalah'nın Oberlin Üniversitesi'nde tanıştığı Robert Goddard dünyadaki zencilerin en beyazıdır bence. Yanlış anlaşılmasın, aslında teni açık çukulata rengindedir ya kafası Klu Klux örgütünün yetkili organlarının organlarından daha da beyazdır. (Organının rengini bilemeyeceğim!) Bob'un Oberlin üniversitesini seçişinin nedenlerini ne ben anlayabildim, ne de kendisi. Oberlin'den sonra Harvard Tıp Fakültesi'ne yazıldı. Kısa zamanda kesesini doldurmasını sağlayacak ihtisas kolunu da çabucak buluverdi: Ortopedik cerrahi. Şimdi, haftanın dört günü, kaval kemikleri yerleştirip, kalça kemikleri çiviliyor (korkunç faturalarını da çok zaman hastanın sigorta şirketi ödüyor); geri kalan üç günü de Boston'un ırk ayrımı gözetmeyen seçkin bir binicilik kulübünde, at sırtında engel atlama çalışmalarıyla geçiyor.

Ya evleri! Elektrikli ev araçları satan dükkanlarda bulunabilen her şey vardır onlarda: Elektrikli buz kıracaklarıyla şarap soğutucuları, otomatik rafadan-yumuta-kesicileri, havayı nemlendiren, havadaki nemi azaltan makineler, baş uçlarında, deniz sesi çıkaran özel aygıtlar, otomatik kotyel şeykırları, evin içinden idare edilebilen çim biçiciler, banyo suyunu dalgalandıran elektrik düğmeleri, duvarlardan fırlayan ışıklı traş aynaları, en pespaye modern grafiklerin arkasına gizlenen renkli televizyon alıcıları, sokak kapısının zili çalındığında antrenin duvarını yarıp ortaya çıkan bir Amerikan bar. Unutmadan söyleyeyim, kapının zili de bir zenci şarkısının ilk mezürlerini çalar; Bob'un, derisinin renginden ötürü verdiği ödün de bundan fazla olamaz.

Bütün bu araçlar, atlar ve arabalarla (iki araba karı kocanın, bir de beyaz derili Güney Amerikalı hizmetçinin) uğraşmaktan, Lalah'nın çocuk doğurmayı dü-

şünecek kadar bile vakti kalmadığını sanıyorduk. Annemle babam da durumdan memnundular. Akarap torunları sineye çekmişlerdi, ama onların saçı kıvırcık değildi hiç olmazsa.

Meğer çok yanılmışız. Lalah iki yıldır döl-bereketi hapları kullanırmış (doğum kontrol hapı aldığını hem kendinden, hem de gazetelerden öğrendik). Geçen yıl beşiz doğurdu. *Time* dergisi Goddard beşizlerinin hikayesini yayımladığında 'kucak dolusu kakao rengi küçükler' diye söz etmişti beşizlerden. Belki okumuşsunuzdur.

Yirmi dört yaşındaki anne, Lalah Justine Goddard (kızlık adı White), beşiz doğurduğunu öğrenince, «Hey bee, işe bak,» demekle yetinmişti.

Lalah'yla Bob artık bütün günlerini kırık kemikler, elektrikli araçlar, atlar ve Timmie, Susie, Jennie, Annie, Johnnie gibi sıradan adlar taktıkları beşizler arasında geçiriyorlar. Doktor Bob her zamankinden de çok kazanıyor. B vitamini iğnelerinin bulunuşundan bu yana, bir doktorun müşteri sayısını arttırmak için baş vurabileceği en iyi çare melez beşizlerin babası olmakmış meğer.

Lalah'ya gelince, o da yılda bir kez bana mektup yazıp sorar: Niye şiir yazmak gibi 'kıçı kırık işlerden' vaz geçip kendime beşiz doğurmak gibi 'anlamlı bir uğraş' bulmuyormuşum?

Randy'nin Arabını, Lalah'nın zencisini, benim İsa olan ilk kocamı gördükten sonra, annemle babam Bennett'le evlenişime neredeyse sevindiler diyebilirim. Sarı ırktan oluşu, onları hiç ilgilendirmiyordu. Karşı çıktıkları tek şey Bennett'in seçtiği dindi: Psikanaliz. Kocamın, akıllarından geçirdiklerini anlayabileceği kaygısına düştüler. Aslında Bennett, en ürkünç, en gözlemci bakışlarıyla bakarken bambaşka şeyler düşünmektedir.

Ya arabanın yağını değiştirmek zamanının geldiğine, ya öğle yemeğinde tavuklu şehriye çorbası içmeye karar veriyordur. Ama annemle babam buna bir türlü inanmazlar. Ruhumuzun derinliklerine bakıyor, bizim unutmaya çabaladığımız bütün çirkin sırları görüyor diye diretirler.

Sıra, 1948'de doğan en küçük kardeşime geldi. Chloe Camille benden altı yaş küçük. Sözünü sakınmasını bilmeyen, cin zekalı, tembel, kaygısız Chloe. Kumral saçlı, mavi gözlü, tombul bir dilber. Aileden hepimizin göğsü pide gididir de bir tek Chloe'nin memeleri ele gelir. Chloe'nin kocası Yahudi. Yerli bir Yahudi değil elbet; ithal malı. (Bizim aramızdan komşu çocuklarıyla evlenmeye tenezzül edecek insan çıkmıyor.) Chloe, Alman asıllı bir İsrail vatandaşı seçti kendine. (Baden-Baden'deki koca kumarhane Abel'ın ailesinin malıymış bir zamanlar.) Abel babamın işine ortak oldu. Üstelik o güne kadar babadan kalma usullerle yürütülen ticarethaneyi üniversitede öğrendiği ekonomi kurallarıyla yönetmeye kalkıştı. Annemle babam önce isyan edecek oldularsa da kazancın boyuna arttığını görünce oğlanı bağırlarına bastılar. Abel'la Chloe'nin bir tek çocuğu oldu. Sarışın, mavi gözlü Adam'ın en sevilen torun durumuna gelmesi kaçınılmaz bir şeydi. Noel'de, bütün aile annenin evinde toplandığında, saf beyaz ırkın tek örneği Adam'dır çocuklar arasında.

Dört kardeş içinde tek çocuksuz kadın benim. Durumumu başıma kakmayı da hiç ihmal etmezler. Geçen yıl, Randy'yle Pierre civcivlerini toplayıp New York'a geldiklerinde, benim ilk kitabım yayımlanmak üzereydi. Her zamanki gürültülü aile kavgalarımızdan birinde, Randy şiirlerimi «ekzibisyonist mastürbasyon» diye tanımladı, beni de 'kısırlık'la suçladı.

«Sana kalırsa dünyada yazı yazmaktan daha önemli bir şey yok,» diye haykırdı.

«N'olur, Randy,» diye yalvardım. «Anlamaya çalış. Yazı yazmayı sürdürebilmek için yaptığım işin önemli olduğuna inanmam gerekir. Sen benim bu saplantımı benimsemek zorunda değilsin; sanırım ben de senin düşünceni paylaşmak zorunda değilim.»

«Onu bunu bilmem, sen beni ya da kocamla çocuklarımı bir yazıma sok!.. Bak iyi dinle... Bir yerde bizden söz ettiğini görürsem seni kendi ellerimle boğarım. Ben boğamazsam Pierre boğar. Anlaşıldı mı?»

Arkasından bağıra çağıra tartışmaya başladık. Roman türünün biyografiden çok farklı olduğunu anlatmaya çalıştım. Heminway'den, Proust'tan, Boswell'le James Joyce'tan örnekler gösterdim. Boşuna.

«Öldükten sonra basılıversin o pis kitapların,» diye bağırıyordu. «Hele benden bir tek söz et...»

«Kitaplarımın basılmasını hızlandırmak için mi öldüreceksin beni?»

«Sen öldükten sonra değil, biz öldükten sonra demek istemiştim.»

«Bak, buna cinayete teşvik derler!»

«Sen o kelime oyunlarını al da... Kendini pek akıllı sanıyorsun, değil mi? Okulda inekleye inekleye iyi not aldığın için kendini pek akıllı sanıyorsun. Sanatçı geçinen, aydın geçinen sapıklarla arkadaşlık edebilmek için yırtınıyorsun. Kalemi elime alsam ben de senin kadar yazarım. Ama yapmam, kendimi herkese teşhir edecek derecede alçalamam. Senin gibi teşhirci değilim ben. Bütün mesele bu... Şimdi defol git. Duydun mu? Buradan defol diyorum.»

«Unutma ki burası senin evin değil. Babamla Jude'un evi.»

«Defol dedim! Senin yüzünden başıma ağrılar girdi gene.» Randy şakaklarını tutarak banyoya koştu.

Çok iyi tanıdığım, psikosomatik kaytarmaca numa-

rası. Bizim ailede herkes, her fırsatta bu oyunu oynamaya bayılır. «Senin yüzünden başıma ağrılar girdi.» «Senin yüzünden midem tuttu gene!» «Senin yüzünden kasıklarım pişti.» «Senin yüzünden sesler duymaya başladım.» «Senin yüzünden kalbim duracak.» «Senin yüzünden kanser oldum.»

Randy büyük acılar çeken bir insan havasıyla çıktı banyodan. Biraz kendini toplamış. Şimdi hoşgörülü olmaya çalışacak.»

«Seninle kavga etmek istemem,» dedi.

«Amma istemezsin ha!»

«Yok, gerçekten istemem. Kardeşimsin, benim küçüğümsün, korkarım ki yanlış bir yol tuttun. Bırak şu yazı yazmak sevdasını da bir çocuk doğur. Çok daha büyük bir başarı olduğunu sen de anlayacaksın.»

«Benim korkum da o.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Bak, Randy, söyleyeceklerim senin gibi dokuz çocuk doğuran birine gülünç gelebilir, ama ben çocuk istemiyorum. Eksikliğini duymuyorum. Yanlış anlama, senin çocuklarını da, Lalah'nınkileri de çok seviyorum elbet. Ne var ki şimdilik işim beni mutlu etmeye yetiyor. Daha fazla başarı aradığım yok. Masa başında sürekli olarak oturmaya alışmak, başarısızlık korkusunu yenebilmek, beyaz kağıdın korkunç sessizliğine dayanabilmek kaç yılımı aldı bilir misin? Şimdi alıştım... Şimdi bir şeyler çıkarabiliyorum. Hızlanmak zorundayım artık; hiç bir engelle karşılaşmak istemiyorum. Bu noktaya gelinceye kadar neler çektiğimi bilsen!»

«Bütün ömrünü böyle mi geçirmek istiyorsun yani? Bir odaya tıkılıp şiir yazarak mı yaşamak istiyorsun?»

«Niye olmasın? Dokuz çocuk büyütmekten daha mı kötü?»

Küçümseyerek baktı. «Çocuk büyütmekten ne anlarsın sen?»

«Sen de şiirden ne anlarsın?» Böyle çocukça karşılıklar verdiğim için kendime kızıyordum. Randy'yle bir araya geldik mi hep beş yaşında olduğum duygusuna kapılırım zaten.

«Birkaç çocuğun olsa öyle seversin ki. Bayılırsın,» diye diretti.

«Hay Allah, ben tersini söylemiyorum. Ama bir aileye de bir tane Ethel Kennedy yeter. Sen varken bana iş düşmez. Üstelik bu kadar kararsızlık çekiyorsam niye kendimi zorlayayım? Kimin yararına? Senin mi? Benim mi? Henüz doğmamış olan bebeğin mi? Ben çocuk yapmazsam insan nesli tükenecek değil ya!»

«Peki hiç merak etmiyor musun?»

«Belki biraz. Ama meraktan ölüyorum diyemem. Üstelik daha yaşım genç.»

«Otuzuna geliyorsun. Artık pek genç sayılmazsın.»

«Çok garip,» diye söylendim. «Herkesin senin yaşama tarzını benimsememesi bayağı sinirine dokunuyor. Ben niçin seni taklit edip senin yaptığın yanlışlıklara düşeyim? Bırak, ben de yapacağım yanlışlıkları kendim seçeyim.»

«Hangi yanlışlıklardan söz ediyorsun?»

«Çocuklarını katolik doğduklarına inandırmak gibi yanlışlıklar. Kimliğini yadsımak, dinini gizlemek gibi yanlışlıklar.»

«Geberteceğim seni,» diye bağırdı. Kollarını kaldırmış üstüme geliyordu. Çocukluğumda çok kere baş vurduğum bir yol tuttum gene; holdeki büyük dolaba saklandım. Küçükken az dayak yemedim Randy'den. (Bir gün çocuk yapacak olursam hiç değilse birden fazla doğurmamak akıllılığını göstereceğim. Tek çocuğun mutsuz çocuk olduğunu söyleyenler sadece psikologlardır. Küçükken bütün istediğim kardeşlerim olmamasıydı.)

«PIERRE!» Randy kapının dışında bağırıyor. Dolabın kapısını sürgüledim. Annemin (Joy ve Diorissimo kokuları saçan) samur kürkünün arkasına sığınıp yere bağdaş kurdum. Sağımda solumda çizmeler, tepemde ta tavana kadar yükselen üç sıra palto. Eski kürk paltolar, dirseklerine deri geçmiş İngiliz kumaşı çocuk paltoları, kayak yaparken giydiğimiz anoraklar, su geçirmeyen pelerinler, yağmurluklar, kampa gittiğimiz günlerden kalma, parlak muşambadan yapılmış üstü imzalı balıkçı ceketleri, ceplerinde hâlâ unutulmuş anahtarlar duran, yakalarına isimlerimiz yazılı okul bleyzerleri, kadife gece mantoları, brokar mantolar, polo ceketleri, vizonlar... Otuz beş yıl modayı izle, dört kız büyüt... Otuz beş yıl süreyle para harca, alışveriş yap, bağır, çağır, çocuk büyüt... Bu otuz beş yılın sonunda ne kalmıştı annemin elinde peki? Samur kürkü, vizon kürkü, bir de hırçınlığıyla öfkesi mi sadece?

«Isadora!» Pierre gelmiş, kapıya vuruyor.

Oturduğum yerde dizlerimi salladım. Kalkmaya hiç niyetim yok. İçerisi mis gibi naftalin ve *Joy* kokuyor.

«Isadora!»

Aslında bir çocuk doğursam hiç fena olmaz belki de. Cin fikirli, akıl küpü bir kız. Benim öykündüğüm kadını gerçekleştirebilecek bir kız. Kafası da ruhu da sapsağlam olan, kendi başının çaresine bakabilecek bir çocuk. Boynu bükük köleliğe, dişice yaltaklanmaya yanaşmayan bir yaratık. Düşündüğünü söyleyen, söylediğinden dönmeyen bir çocuk. Ne annesinden, ne de kendinden nefret etmeyen, terbiyesini bozmadan düşüncelerini savunabilen bir kız.

«Isadora!»

Kendimi doğurmak istiyorum aslında. Başka bir ortamda, başka bir ailede büyüdüğü için kusurlarından arınmış bir Isadora. Kollarımı dizlerime doladım. Bu-

rada, annemin paltosunun altında oturmak garip bir güven duygusu veriyor içime.

«Isadora!»

Niye üstüme varıyorlar sanki? Niye kendilerini mutsuz eden kalıplara girmem için diretiyorlar. Günü gelince ben de doğururum elbet. Günü gelmezse de doğurmayıveririm. Çocuk doğurmakla acı çekmekten, yalnızlıktan kurtulmuş mu olacağım? Kendileri mutlu olsalardı benim başımın etini yerler miydi böyle? Herkesin onlar gibi yaşamasında diretirler miydi? Misyonerlik etmeseler olmaz mı sanki?

«Isadora!»

Annemle kız kardeşlerim benim başarılarımı küçümsemekte, bana suçluluk duygusu vermekte söz birliği etmişler. Yazdığım bir kitap var ortada; hâlâ utanmadan okuyabildiğim bir kitap. Altı yıl süreyle yazdım, yırttım, yazdım, değiştirdim, daha derinlere inmeye, kendimi daha iyi tanımaya çabaladım. Okurlarımdan mektuplar aldım, gece yarıları telefonlar ettiler. Kitabımın bir anlamı olduğunu, cesur, dürüst bir kitap olduğunu söylediler. Benim de yürekli bir insan, dürüst bir insan olduğumu bildirdiler. Amma da yürekli insanmışım ha! Dolaba sığınmış bekliyorum. Ailem de, çocuk doğurmadığım için eksik bir insan, kusurlu bir kadın olduğumu düşünüyor. Gülünç! Gülünç olduğunu biliyorum ya bir kere beynimiz yıkanmış. Şürlerimi övenlerden özür diliyorum içimden; *«Sağolun, ama unutmayın ki çocuksuz bir kadınım ben.»*

«Isadora!»

Otuzuma yaklaşıyorum. Yabancılar yirmi beşten fazla göstermediğimi söyler ya ben yaşlılığın kaçınılmaz izlerini, ölümün başlangıcını, usul usul yok olmaya hazırladığını görüyorum. Alnımda şimdiden incecik kırışıklar belirdi. Parmaklarımla gerersem açı-

lıyor, bırakınca gene kırışıyor. Gözlerimin altında incecik bir ağ örülüyor Küçük kanallar, minyatür bir ay üstündeki anlamsız şekiller. Göz uçlarında bir, iki, üç çizgi. Görünmez mürekkeple çizilmiş, belli belirsiz. Ağız eskisinden daha kararlı. Gülüş biraz daha geç siliniyor yüzden. Yaşlılık, her şeyden önce bir sertleşmeymış sanki. Önceden hazırlanmış bir kalıba uymaya hazırlanıyor yüz; ölümden sonra takacağı katı maskeyi sezdiriyor insana. Neyse, çenede pek bir değişiklik yok... Ama dur, boynunun tam ortasındaki bu incecik, güç seçilen zincir ne zaman takıldı? Göğüsler henüz sarkmadı; daha ne kadar dayanacağı belli olmaz. Ya kadınlığımız? O en dayanıklı organımızdır. Bedenin geri kalan kısımları kimsenin istemediği yaşlara geldiğimizde bile çalışabilir durumdadır.

Gebe kalmaktan korktuğum halde nedense hep kendi dölyatağımın içinde yaşar gibiyim. Gövdemdeki bütün değişiklikleri izleyebilirim, hiç birini kaçırmam. Yumurtanın dölyatağına düştüğü anı bile bilirim. Her ayın ikinci haftasında içimde bir tınlama duyarım; ardından da karnımda bir sızı. Birkaç gün sonra da diyaframın kauçuk çukurunda bir damla kan görünür. Çocuk olamayan bir yumurtanın kalıntısı, parlak kırmızı bir benek. O zaman da anlatılmaz bir hüzne kapılırım. Gönül rahatlığıyla karışık bir hüzün. Hiç doğmamış olmak gerçekten daha mı iyi acaba?

Diyaframım bir fetiş haline geldi benim için. Dölyatağıyla erkekler arasında kurduğum bir engel, kutsal bir eşya. Bir *erkeğin* çocuğunu doğurmak düşüncesi ağırıma gidiyor. Erkek de kendi çocuğunu kendi doğursun! Ben *bütünüyle* benim olabilecek bir çocuk istiyorum. Bana benzeyen, benden de üstün bir kız. O da kendi başına çocuk yapabilsin. Kadınların çilesi çocuk doğurmak değil, bir *erkeğin* çocuğunu doğurmak. Erke-

ğin adını taşıyan çocuklar doğurmak. Kadını —baştan atılmak istemiyorsa— hizmet etmek, memnun etmek zorunda olduğu bir erkeğe, anne sevgisiyle bağlayan bir varlıktır çocuk. Sevgi de zincirlerin en güçlüsü, en dayanıklısı, en çok can yakanıdır. Düştüğü tuzaktan artık ilelebet çıkamaz kadın. Kendi duygularının, kendi çocuğunun tutsağıdır.

«Isadora!»

Belki de ben şimdiden tutsağım. Düşlerimin, korkularımın tutsağı. Yanlış tanımladığım kavramların tutsağı. Kadın olmak ne demektir gerçekten? Eğer annemle Randy'ye benzemek demekse bana yaramaz. Her an öfke içinde yaşamak, çocuk doğurmanın zevkleri konusunda söylevler vermek demekse hiç işime gelmez. Öyle olacağıma kafası işleyen bir rahibe olurum daha iyi.

Gelgelelim kafası işleyen rahibeler de eğlence yüzü görmüyorlar. En önemlisi *erkek* yüzü görmüyorlar. Peki, ne yapmalı? Biri çıkıp da tutabileceğim bir yol gösterse ya! Kafamı kaldırdım, çenem samur kürkün eteğine değdi.

«Isadora!»

«Peki, anladık. Çıkıyorum.»

Dolaptan çıkıp Pierre'in karşısına dikildim.

«Randy'den özür dile,» diye dayattı.

«Niye özür dileyecekmişim?»

Randy öteden haykırdı: «O söylediğin iğrenç, alçakça sözler için. Özür dile, diyorum.»

«Ben sadece senin kendi dinini yadsıdığını, o yüzden de sana benzemek istemediğimi söyledim. Bunda özür dilenecek bir şey görmüyorum.»

«Özür dileee!» diye bağırdı.

«Niçin dileyeyim?»

«Sen ne zamandan beri Yahudiliğinle övünür oldun? Ne zamandan beri dindar oldun?»

«Dindar filan değilim ben.»

«Öyleyse niye bu kadar büyütüyorsun işi?» Pierre en tatlı Orta-Doğulu-tatlı-su-frengi şivesini kullanmaya başlamıştı.

«Bana bak, kendi dinini yaymaya, gerçek müminlerin sayısını arttırmaya kalkışan ben değilim, sensin,» dedim. «Ben kimsenin aklını çelmeye yeltenmiyorum. Sizi etkilemeye uğraşmıyorum. Bırakın da ben de bildiğim gibi yaşayayım. Bu Allahın belası kargaşalıkta bildiğimi şaşırmazsam tabii!»

Pierre, «Anlamıyor musun, Isadora'cığım,» diye mızıldandı. «Bizim bütün istediğimiz sana yardımcı olabilmek.»

Kara Orman Dolaylarında

Çalışamayacak kadar küçük olan
çocuklar mutlaka imha edilirdi...
Kadınların çocuklarını elbiselerinin
altına saklamaları sık sık rastlanan
bir olaydı.
Ne var ki çocuklar bulunur bulunmaz
doğru fırınlara gönderilirlerdi.
Bu toplu fırınlamaların gizli tutulması
istenmişti, ama gece gündüz yanan
insan gövdelerinin pis,
mide bulandırıcı kokusu bütün bölgeye
yayılır, çevrede oturanların hepsi
Auschwitz'de katliam
yapıldığını bilirdi.

S.S. - Oberstrümführer Rudolph Hess'in imzalı ifadesinden.
5 Nisan 1946, Nürnberg

Frankfurt'a Kalkış 8.29

Birinci sınıf toza bulanmış,
Kanepeleri kadife döşeli
Birinci mevki bir vagondur
Avrupa
Kondüktör
Pespembe
Bir domuz yavrusunu andırır
Kaz adımlarıyla ilerler geçitlerden
FRÄULEİN
Dört noktayla söyler bu sözcüğü
Göğsündeki
Kırmızı rugan kayış
Sapan lastiği gibi şaklar
Havada.
Kepi sivrilmiştir iyice
Papanın başlığı gibi yükselmiştir göklere
Kesin bir yetki
Bundesbahn kondüktörlerinin
İlahi hakkını istemeye.
FRÄULEIN!
E Pericoloso sporgersi.
Nicht hinauslehnen.
Il est dangereux...
Pencereden sarkmak...
Tekerlekler yineler aynı sözleri,
Budala değilim ben
Demiryolunun bittiği
Trenin sessizliğe doğru
İlerlemeye başlayacağı anı
Bilirim.
İstasyonun adı
Yazılı olmayacak bilirim.

Saçım buğday başağı
Adım onların adı,
Pasaportum, gözlerim
Bavarya gökleri gibi mavi.
Gene de görmüştür o
Göbeğimde gizlenen
Yahudi yıldızını
Kalça sallanır
Göbek kıvrılır
Son striptizime saklamıştım
Göbeğimdeki yıldızı...
FRÄULEIN!
Kim dürtükleyerek uyandıran beni?
Korkak elim
Neredeyse selamlayacak
Küçük adamın sırtındaki üniformayı.
Başıyla yandaki tarlaları gösterip buğulu
Schönes wetter heute,
diyor.
Becerikli bir çıtırtıyla zımbalıyor
Biletimi
Derken
Tombul yüzü gülümsüyor
Günışığında.
Günışığı
Birden sıcak bir çorba
Sağaltıcı.

Heidelberg'de yaşamadan önce Yahudiliğimden ötürü hiç tedirginlik duymamıştım. Herkesten farklı olduğumu bilmez değildim gene de. Ninem, ellerimi avuçlarına alıp sabunlarken, «Şu naziler bir temizlensin» diye mırıldanır (Onun için nazilerle mikroplar eşanlamlıydı), Randy, hepimizi toplar, 'Almanlardan kaçış' adını verdiği bir oyunda bize elebaşılık ederdi. Bu oyunu oynarken en küçüğümüz olan Chloe'yi bebek arabasına bindirir, kalın paltolarımızı giyip reçelli ekmeklerimizi de alarak çamaşır dolabına saklanırdık. Temiz çamaşırların arasında otururken, savaşın elimizdeki yiyecekler tükenmeden bitmesi, müttefik birliklerin bir an önce gelmesi için dua ederdik. Bir de arkadaşım Gillian Battock'un söylediğini unutamamışımdır. Gillian beş yaşında bir protestan kızdı. Benimle aynı küvette yıkanmayacağını bildirmişti bir gün; çünkü «Yahudiler suyun içine çiş yaparlarmış hep». Ne var ki, genel olarak, lâik bir çocukluk dönemi geçirdim diyebilirim. Annemle babamın her ırktan, her dinden dostları vardı. Ben de onlardan aşağı kalmazdım. Kıçımdaki lastik donu çıkarmadan «bütün insanlar kardeştir» sözlerini ezberlemiştim sanırım. Evde Yahudice konuşulduğu olurdu, ama bu genellikle konuyu hizmetçiden gizlemek için yapılırdı. Arada sırada, çocukların anlamasını is-

temedikleri şeyleri de aynı dilde tartışırlardı. Ne var ki biz çocuklar, kelimeleri anlamasak bile, konuyu kendimize özgü bir radarla seziverirdik. Ne var ki doğru dürüst Yahudice konuşmasını hiç birimiz öğrenemedik. On dört yaşıma gelinceye kadar hiç bir *bar mitzvah*(*) töreni görmemiştim. Dedem ilk marksistlerdendi. Dini, 'Kitleleri uyuşturan afyon' olarak kabul ettiğinden, ninemin öyle 'zırva inançlarla' uğraşmasını yasaklamıştı. Oysa seksen yaşına geldiğinde, siyonizmin duygusallığına kapılıp beni Yahudi düşmanlığıyla suçlamaya başladı. Yahudi düşmanlığı bir yana, ben Yahudiliğimin bilincine bile varmamıştım. Onun da birden bahambaşı gibi tavırlar takınmasına akıl erdiremiyordum. Benim bütün gençliğim Great Neck'teki yazlık kampta, Müzik-Sanat lisesinde geçmişti. O yıllarda, son sınıfın başkanı mutlaka zenci çocukların arasından seçilir, insanın kendi ırkından olmayan gençlerle arkadaşlık etmesi toplumsal üstünlüğünün işareti sayılırdı. Genç yaşımda bile bu ters-taraf-tutmanın ikiyüzlülüğünü anlamıştım; ama ben, kendi çapımda, dürüst bir eşitlik gözetmeye çalışırdım insanlar arasında. Bir hümanist, bir insan dostu, uluslararası bir toplumcu olarak görürdüm kendimi. Bilgisiz, şoven dindaşlarım Marx'ın, Freud'un, Einstein'ın hep bizden olduğunu, Yahudilerin dünyanın en akıllı insanları sayılabileceğini söyleyerek övündüğünde, ben saklanacak yer arardım. İnsanın kendisini üstün görmesi *aşağılığının*, olağanüstü görmesi en sıradan bir yaratık olduğunun belirtisidir bence.

İki yaşımdan beri, evde her yıl bir Noel ağacı süslediğimizi biliyorum. Ne var ki biz, İsa'nın doğuşunu değil, (annemin dediğine bakılırsa) şeb-i-yelda'

(*) Yahudilerin, erkek çocukların on üç yaşına gelmesi onuruna düzenledikleri dini tören.

yı, kış aylarının başlamasını kutlardık. Bu konuda Gillian'la hiç anlaşamadık. Onun ağacının üstünde bir Bethlehem(*) yıldızı, altında da bebek İsa'nın doğuşunu anlatan minik bir ahırla hayvanlar, küçücük bir Meryem, bir Yusuf peygamber bulunu-du. Ben, anneme güvenerek, «Şeb-i-yelda İsa'dan önce de vardı,» diye direttikçe, Gillian öfkeyle karşı çıkardı. Gillian aptalının annesi, babasız çocuk doğuran Meryem'den, bebek İsa'dan vazgeçememişti bir türlü.

Paskalyada da yumurta boyardık, ama İsa'nın göğe çıkışını kutlamak için değil; baharın gelişini, doğanın canlanmasını, Apollon'un yeniden doğuşunu karşılamak için. Annemi duyan biri bizim ailenin putlara taptığını sanırdı.

«İnsanlar ölünce ne olurlar?» diye sormuştum bir keresinde.

«İnsanlar aslında ölmez,» diye karşılık verdi. «Toprağın altına gömülürler sadece. Bir süre sonra da tekrar doğarlar; bazan bir ot, bazan bir domates olarak.» Garip bir tedirginlik duydum. İnsanların gerçekte ölmediğini öğrenmek içimi rahatlatacaktı belki, ama domates olmayı hiç istemezdim. Benim alınyazım da buymuş demek. Yapışkan çekirdeklerle dolu vıcık vıcık bir domatese can vereceğim.

İşte bizim dinimiz böyle bir dindi. Yahudi sayılamazdık aslında; yarı panteist, yarı putperesttik. İnsanların yeniden dünyaya geleceğine, domateslerin ruhu olduğuna, çevre kirlenmesinin (1950'den önceki yıllarda bile) önlenmesi gerektiğine inanırdık. Böylesine geniş düşünceli bir ortamda büyüdüğüm halde, Almanya'ya ayak basar basmaz, hem Yahudi, hem paranoid olduğumu (yoksa ikisi de aynı kapıya mı çıkar?) kesinlikle anladım.

(*) İsa'nın doğduğu köy.

Her şey başka türlü görünmeye başladı gözüme: Bu otobüsteki insanlar evlerine gider gitmez, altın diş ve alyans yüzük koleksiyonlarını ortaya sererler... Hotel Europa'daki abajurların kağıdı ne kadar ince damarlı... Silberener Hirsch'in tuvaletindeki sabun bir tuhaf kokuyor... Bu tertemiz yolcu vagonları eskiden tıklım tıkış insan doldurulan, kapısız, penceresiz furgonlarmış... Pembe domuz suratlı kondüktör trenden inmeme izin vermeyecek... Şu tepesi sivri nazi kasketiyle dolaşan istasyon şefi kağıtlarımı incelemek için bir bahane uyduracak, ardından da siyah çizmeleriyle bir örnek kırbaç taşıyan polislerden birine götürecek beni... Gümrük memuru, Amerikan askeri hastanesinden aldığım, İtalya'ya inmeyi düşünen herkesin yanında taşıdığı küçük hazineyi —Lomotil, Vibramycin, Librium, kükürt tabletleriyle çeşitli ağrı kesici ilaçlar— mutlaka bulacak, beni Alp dağlarının eteğinde gizli bir mağaraya hapsedecektir. Sonra da korkunç işkencelere baş vurarak ağzımdan laf alacaklar, putperestliğim, panteistliğim bir yana bırakılırsa, Yahudilikte Anna Frank'tan hiç aşağı kalmadığımı anlayacaklar.

Geriye bakınca kesinlikle anlıyorum ki Heidelberg'de oturmak zorunda kalışımız (hattâ evlenmek zorunda kalışımız), Amerikan hükümetinin Amerikan halkını güzelce kandırmış olmasının sonucudur. Bu olayın ayrıntılarını Pentagon'dan çalınıp da yayımlanan gizli evrak çoktan açıklamıştır. Kısaca özetlemek gerekirse, evlenmemiz Bennet'in askere alınmasından, onun askere alınması da Amerikan halkının, Vietnam'daki birliklerin arttırılması gerektiği yalanını yutmuş olmasından ileri geldi. Hükümetin bizi kandırdığını hiç kimse bilmiyordu o yıllarda. Kuşkulansak da delil bulamıyorduk. Gazetelerin gülünç başlıkları,

birliklerimizin artışıyla «savaşın sona ereceğini, sürekli bir barış sağlanacağını» yazıp duruyordu. Ne gülünç propaganda cümleleri buluyorlardı! «Köyün kurtarılması, ancak yerle bir edilmesiyle sağlanabildi.» Duruma karşı çıkmak isteyenler yok değildi; ne var ki sonradan *Times* gazetesinin birinci sayfasında açıklanan bilgilerden yoksunduk.

İşte, otuz bir yaşındaki çocuk psikiyatristi Bennett Wing'in psikanaliz ihtisasını yarıda bırakmak zorunda kalıp askere gidişi böyle oldu. Üç aydır tanışıyorduk. İkimiz de umutsuz aşklardan, —ben korkunç bir evlilikten—, kurtulup birbirimize sığınmıştık. Yalnız yaşamaktan bıkmış, yalnızlıktan korkar olmuştuk. Geleceğe ürküntüyle bakıyor, yatakta çok iyi anlaşıyorduk. Bennett, Fort Sam Houston'daki birliğine katılmak üzere yola çıkmadan bir gün önce evlendik.

Uyuşmazlıklar ilk günden başladı. Kurtuluş umuduyla evlenmiştik. Oysa birbirimize sarıldıkça daha derine gömülüyor, boğulma tehlikesini arttırıyorduk. Kısa zamanda iki düşman haline geldik. Önceleri bağıra çağıra kavga ederken bir süre sonra hiç konuşmaz olduk. İşin tuhafı, bu küskünlük dönemlerini noktalayan sevişmelerimizin hâlâ başarıyla sonuçlanmasıydı. Başımıza nasıl bir dert açtığımızı, bu işe niçin girdiğimizi ne Bennett anlamıştı ne de ben.

Heidelberg'e tayinimizden önceki iki ay, sudan çıkmış balıklar gibi yaşadık. Doğma büyüme New Yorklu iki insan yerinden köküyle sökülüp Teksas çölünün ortasına atılmıştı. Saçları kırkılan, haki üniformasını yadırgıyan Bennett, her Allahın günü, orduda başarılı bir doktor olmanın önemi hakkında propaganda dinlemek zorunda kalıyordu. Oysa orduda başarı kazanmaya hiç aldırış ettiği yoktu.

O, saatlarca süren bu propaganda konuşmalarını

dinlerken ben de 'evde,' yani otelde oturup televizyon seyrediyor, şiir yazmaya çabalıyor, her gün biraz daha güçsüz, biraz daha sinirli olduğumu farkediyordum. New Yorkluların birçoğu gibi, araba kullanmasını hiç öğrenmemiştim. O yüzden San Antonio'yla Austin arasındaki kızgın asfalt yola bakan bir odada hapsolup kalmıştım. Sabah saat on buçukta kalkıyor, (Allah bilir kimin için!) dikkatle yüzümü boyarken bir yandan da televizyonu izliyordum. Sonra da aşağı inip patlayasıya tıkınıyordum. Yemekten sonra, (günden güne daralan) mayomu giyip iki saat güneşleniyordum. Havuzda beş dakika yüzerek o görevi de yerine getirdim mi, sıra geliyordu «çalışmaya». Ne var ki çalışmak olanaksız gibiydi. Yapayalnız oturup yazı yazmaktan korkuyordum. Makinenin başından kalkmak için kırk türlü bahane buluyordum. Yazar olabileceğime, yeteneğime hiç güvenim yoktu. Bütün ömrümce yazı yazmakla uğraştığımın farkında değildim. Sekiz yaşımda, resimlerle süslediğim küçük hikayeler yazmakla başlamıştım işe. On yaşımdanberi günlük tutarım. Mektup yazmaya bayılırım. On üç yaşımdayken Keats'in, Shaw'nun mektuplarını taklit etmeye çalışırdım. On yedi yaşımda, ailemle Japonya'ya gittiğimde portatif Olivetti'mi yanımda götürmekte diretmiştim. Yolculuk boyunca başımdan geçen olayları, izlenimlerimi, hep birer birer kaydettim. Kolejin son sınıfındayken şiirlerim küçük dergilerde yayımlanmaya başlamıştı. Yazı yazmak en büyük tutkum olduğu halde, yazdıklarım yayımlandığı halde, yaptığım işi önemseyemiyordum nedense.

O yüzden de üniversite-üstü öğrenim yapmaya sürüklendim. İnsan gerçek bir yazar olabilmek için önce doktorasını yapmalıymış. Ne saçma bir düşünce! Ne var ki saçma olduğunu şimdi anlıyorum. O yıllarda öyle kusursuz, öyle iyi bir öğrenciydim ki profesörle-

rim boyuna burs bulurlardı bana. Verilen bursu geri çevirmek de hiç benim harcım değildi. O yürek ne gezer bende!

Bennett'le evlenince öğrenimi bıraktım. Kocamla birlikte gidebilmek için izin aldım. Bursumu elimden kaçırmak istemezdim elbette; ordunun çizmesi kıçıma indiği için bırakıyordum öğrenimi. Bennet'le evlenmekle New York'tan da, annemle aşkı sevgililerimden de, Colombia Üniversitesi'nin edebiyat doktorası çalışmalarından da kurtulmuş oldum. Hepsinden bıkmış, bunalmıştım. Bir kaçış yolu arıyordum. Yolu Bennett gösterdi. İşte, ilk günden bu ağır yük yüklendi evliliğimize. Hâlâ dayanabildiğimize şaşmak gerekir.

Heidelberg'de koskoca bir Amerikan toplama kampına yerleştik. Asker ailelerinin oturduğu bu yeni semt, turistlere gösterilen o güzelim eski kentten bambaşkadır. Komşularımızın çoğu yüzbaşı aileleri. Genel olarak son derece iyi niyetli insanlardır. Taşındığınız gün, subay eşleri yeni gelenleri kahve içmeye çağırırlar. Çocuklar insanın sinirini bozacak kadar terbiyeli ve güleryüzlüdür. Kocalar ağır yükleri taşımanıza, kara saplanan arabanızı kurtarmaya hazırdır her an. Aynı insanlar Amerikan birliklerinin bütün Viet Kong'u yok etmesi gerektiğini ya da Asyalıların hayatına zaten büyük değer biçilemeyeceğini, hele hele, askerlerin düşünmekle değil, verilen emirleri yerine getirmekle yükümlü olduğunu savunmaya başlayınca şaşıp kalırdık. Bennet'le bana uzaydan gelmiş yaratıklar gözüyle bakarlardı onlar da. Biz de kendimizi aynı gözle görmeye alıştık.

Yolun karşısında da Alman komşularımız oturuyordu. 1945'de hâlâ militarist olan Almanlar, savaşı kazanan Amerikalılardan nefret ederlerdi. Oysa 1966'da barışçı bir millettiler artık (ya da başka ülkelere karşı

öyle görünüyorlardı); barışçı olduklarından, bu kez de Vietnam'da savaştığı için nefret etmeye başlamışlardı Amerikan ulusundan. İki düşman kampı arasında yaşıyorduk kısacası. Öyle mutsuzduk ki sonunda birbirimize de düşman kesildik.

Gözlerimi kapadığımda, Heidelberg'deki Mark Twain mahallesi bütün ayrıntılarıyla belirir gözlerimin önünde. Akşam saatlarında, hazır alınıp da fırında ısıtılan yemeklerin kokusu merdivenlere yayılır, Amerikan Denizaşırı Birlikleri'nin radyo istasyonu futbol maçlarının sonuçlarıyla, (şişirilmiş) Viet Kong ölülerinin sayısını bildirir. Çocuklar çığlık çığlığa bağırır, yirmi beş yaşlarındaki yüzleri çilli, Kansaslı subay karıları saçlarında bigudiler, sabahlıklarıyla dolaşırlar ortalıkta. Bigudileri çıkarıp saçlarını taramak gereğini duyacakları bir külkedisi akşamını beklerler bıkıp usanmadan. Nedense o külkedisi akşamı hiç gelmez de satıcılar her gün gelir. Apartmanların geçitlerinde pusu kurar, evlerin kapılarını çalar, Acem halılarından tutun da (sadeleştirilmiş) resimli ansiklopedilere varıncaya kadar her türlü eşyayı satmaya çalışırlar. Okulu yarıda bırakan İngiliz ve Pakistanlı öğrencilerle Amerikalı serserilerden başka (ki bunlar ek gelir elde etmek için satıcılığa başvurmuştur), bir de cüce kılıklı meslekten yetişme Alman satıcılarının *direniş örgütüyle* boğuşmak zorunda kalır insan. Sattıkları eşyalardan birkaç örnek: Karlı Alp dağlarını kıpkırmızı gün batımı saatlarında gösteren «elde yapılmış» yağlı boya tablolar, kapağı açıldığı zaman Amerikan şarkıları çalan bira bardakları, Karaorman dolaylarından gelen, hiç durmaksızın öten guguklu duvar saatları. Ve asker aileleri alır, hep alır, boyuna alır. Amerikan parasını dünya piyasalarına yaymak için, bir örnek evlere biraz kişilik katabilmek için, bomboş geçen günleri renklen-

dirmek için alınır bütün bunlar. Çocuklar en sevdikleri oyunu, 'Yeşil bereliler Vietkong'a karşı' oyununu oynayabilmek için tabanca ve tüfek, kendi bedenlerine uyan minik üniformalarla miğferler alırlar. Erkekler, iktidarsızlık korkularını unutabilmelerini sağlayan, çeşitli işler gören elektrikli araçlara kapılırlar. Ordunun, ömürleri tüketişini simgeleyen guguklu saatların tık tıkma hiç kimse karşı koyamaz.

Bu guguklu saatların Amerika'da çok para ettiği söylentisi yayılmıştı Mark Twain mahallesine. O yüzden de her teğmen, her yüzbaşı, her başçavuş «memlekete» götürmek üzere, en az otuz saat alırdı. Saatlar iki yıl süreyle duvarlarda birikir, ayarlı olmadıklarından her çeyrek saatı belirsiz aralıklarla bildirirlerdi. Ordu erkekleri çileden çıkarırken, saatlar da kadınlarla çocukları çileden çıkarırdı. Duvarların inceliğinden ötürü, bizim gibi guguklamayan komşular bile bütün gün bu 'ku kuu, ku kuu' sesini dinlemek zorundaydı. Guguklu saatların ötmediği anlarda da, hiç müzik yeteneği olmayan bir küçüğün, (taksitle alınan piyanoda) Amerikan milli marşını çalmaya çalıştığı duyulurdu. Amerikan milli marşını çalmak çok güç değildir aslında, güç olan o küçüğün çaldığı melodiyi dinlemektir. Gugukların, sinirlerimi sonuna kadar germediği günlerde saatların sembolizmini düşünerek eğlenirdim. Orduda, herkes, her gün saatları saymaktadır: Sekiz ay sonra tayinimiz çıkacak, üç ay sonra Vietnam'da olacağım, terfi etmemize daha iki yıl var, yeni birliğe katıldık mı çoluk çocuğu yanımıza aldırmadan en az üç ay beklemek zorundayız. Guguklar hiçliğe giden bu uzun yürüyüşün her saatını, her dakikasını vurgular.

Guguklu saatımız olmadığı bir yana bırakılırsa, bizim dairenin öbür subay evlerinden hiç farkı yoktu

denebilir. Eşyalar, Almanların savaştan hemen sonra yaptığı, Amerikalılara verilen savaş tazminatının bir bölümü sayılabilecek olan tıkız koltuklarla kanepeler. Öç almak isteğiyle, her zamankinden daha da çirkin yapıldığına kuşku yok. Döşemeler başlangıçta bulaşık suyu rengindeymiş sanırım. Gelgelelim yirmi yıl ağır hizmetten, çocukların, evlerde beslenen kedilerle köpeklerin, gecenin geç saatlarında içilen biraların bıraktıkları izler iyice birbirine karıştıktan sonra lekeli bir sidik sarısına dönmüş. Su aygırını andıran bu eşyaları goblen örtülerle, şallarla, minderlerle örtebilmek için elimizden geleni yapmıştık. Raflarda, (hükümetimizin büyük masraflarla gönderdiği) kendi kitaplarımız diziliydi. Gene de hüzünlü bir evdi evimiz. Bütün Heidelberg hüzün vericiydi. Yılda on ay yağış alan güzel bir kent. Güneş yüzünü göstermek için birkaç gün çabalar, bir iki saatlığına ortaya çıkar, sonra hemen gizlenirdi. Bizse bir hapishanede yaşıyorduk diyebilirim. Düşüncelerimize bile özgürlük tanınmayan, kaçışların —kelimenin tam anlamıyla— zındana atılmakla sonuçlandığı bir ortam.

Bennett ordunun içinde, kendi dertlerinin arasında boğulup gitmişti. Ne ben ondan yardım bekliyebilirdim ne de o benden. Saatlarca çarşılarda gezer, satın almayacağımı bildiğim eşyaları elleyerek, bölük pörçük anladığım bu dile kulak vererek kalabalığın arasında gezip dururdum. Dükkanların önünde, sürümünü sağlamaya çalıştıkları malın reklamını yapan çığırtkanların sözlerini dinler, takma tırnakların, et makinelerinin, et tahtalarının, et bıçaklarının, esnek perukların üstünlüklerini öğrenirdim... *Meine Damen und Herren*(*)... Bu sözlerle başlarlar hep. Cümlelerin aralıklarını aynı

(*) Bayanlar baylar.

sözlerle yağlarlar. Bir süre sonra insanın kulaklarında çınlar bu kelimeler.

Patates yumrularını andıran kadınlar dört bir yanını sarar, kül rengi çuhadan bir duvar örerlerdi çevremde. Kül rengi paltolara bürünen, Tirolyen şapkalı, yanakları, kılcal damarların çatlamasıyla kızarmış bir kadın ordusu Almanyada nöbetçi erler gibi kol gezer bütün gün. Yakından bakıldığında, yanakları minicik hava fişeklerinin tam patladığı anda çekilen bir resmi hatırlatır. Bu sağlıklı dullar dört bir yana yayılmıştır: Muz dolu çarşı fileleriyle dolaşırlar, koca popolarını daracık bisiklet selelerine yerleştirmeye çalışarak gezer, yağmur altında yıkanan trenlerle München'den Hamburg'a, Nürnberg'den Freiburg'a gidip gelirler. Dullar ülkesi. Büyük Nazi ülküsünün gerçekleşmesinin sonucu: Yahudilerden arınmış bir ülke. Erkeksiz.

Bazan, sokaklarda başıboş dolaşır ya da otobüste giderken, ben doğduğum gün toplama kamplarında öldürülen Yahudilerden birinin ruhunu taşıdığımı düşünürdüm. Aksini ileri sürecek kimse çıkamazdı nasılsa. Çapraşık konular tasarlar, bunları, yazmayı düşündüğüm gerçeküstü hikayelerin taslakları diye adlandırırdım. Gelgelelim düşüncelerimin hikayeyle ilgisi olmadığı gibi benim de herhangi bir şey yazacağım yoktu. Sadece aklımı kaçıracağıma inanıyordum artık.

Ömrümde ilk kez, Yahudiliğin tarihiyle Üçüncü Reich dönemine merak sardım. Amerikan Haberler Merkezi'ne ya da Ordu kitaplığına gider, sürgünlerin, toplama kamplarında can verenlerin acıklı durumunu ayrıntılarıyla açıklayan kitaplar arardım. *Einsatzgruppen*'ın ne olduğunu öğrendikten sonra düşler de gelişti. Nazüler karşıda makineli tüfeklerini hazırlarken, ben çocuğumu bağrıma basıp, topluca gömüleceğimiz koca mezarı kazmaya yardım ediyordum ister istemez. Kor-

ku çığlıklarını, yuvarlanan gövdelerden çıkan sesi duyuyordum. Çukura yaralı olarak düştüğümü, yanımdakiler etleri sağırerek can verirken üstümüze toprak atıldığını düşünüyordum. Yahudi değilim ben, panteistim diye bağırabilir miydim? Şeb-i-yeldayı, dünyanın yeniden canlanışını kutladığımızı açıklayamam ki. Nazilerin gözünde ben de herkes kadar Yahudi sayılırım. Toprağın altına gömüldükten sonra çiçek olarak mı geleceğim dünyaya? Yoksa bir meyve mi? Ben doğduğum gün öldürülen bütün Yahudiler bir bitki olarak mı yaşıyor şimdi?

Ender güneşli günlerde pazarlarda dolaşırdım. Almanya'daki çiçek ve meyve pazarlarının şeytanca güzelliği aklımı başımdan almıştı. On yedinci yüzyıldan kalan kilisenin arkasındaki küçük alanda cumartesi pazarı kurulurdu. Kırmızı beyaz tentelerin altında sergilenen meyvelerden insan kanı damlardı sanki. Ahududu, çilek, karaerik, böğürtlen. Kırmızı şakayık ve gül yığınları. Hepsi kan rengi; tahta kasalara, tezgah tahtalarına sığıyor hepsinin kanı. Yoksa ölen Yahudi çocuklarının ruhlarını mı taşıyor bunlar? Almanların bahçelerinde aşkla çalışması bu yüzden mi tedirgin ediyor beni? Yaşayan varlığın kutsallığını yalnız bitki yetiştirirken mi anlıyorlar? Gönüllerindeki bütün sevgiyi çiçeklerine, meyvelerine, hayvanlarına mı yöneltmişler? «*Ama biz, Yahudilerin başına gelenlerden habersizdik!*» Kaç kere duymuştum bu sözleri? «*Gazeteler bu konuda hiç bir şey yazmadı. Hepsi birkaç yıl içinde oldu bitti.*» Bir bakıma inanıyordum söylediklerine. Bir bakıma onları anlıyordum da. Ve hepsinin acı çekerek, korkunç ölümlerle öldüğünü görebilmeyi diliyordum. Pazarların kanlı güzelliğiydi bana bu isteği veren. Kanayan meyveleri tartan buruşuk nineler, gülleri sayan suratsız, şarışın frauleinler uyandırmıştı içimdeki Alman düşmanlığını.

Daha sonraki yıllarda bu duyguları kağıda dökmeyi, içimdeki şeytanı kovmayı becerebildim. Daha sonraki yıllarda Almanlarla dost olmayı, Alman dilinde, Alman şiirinde sevilecek yanlar bulmayı bile başardım. Fakat yalnızlık içinde geçen o ilk yıl ne yazı yazabilmiş, ne arkadaş bulabilmiştim. Hücreye kapatılmış bir insan gibi yaşıyor, uzun yürüyüşler yapıp kitap okuyordum. Ruhumun bedenimden uçup gittiğini, gövdeme, benim yerime ölen birinin ruhunun yerleştiğini düşünerek yaşıyordum.

Heidelberg'i bir casus dikkatiyle dolaştım; Üçüncü Reich'ın, turist rehberlerinde hiç sözü edilmeyen eserlerinden izler buldum. Yakılıp kül edilen havranın arsasını gördüm. Araba kullanmasını öğrenince kentin dışına çıkmak fırsatını da elde ettim. Artık kullanılmayan bir demiryolu üstünde, yan tarafına REICHSBAHN yazılmış bir yük vagonu bırakılmıştı. (Oysa pırıl pırıl parlayan yeni trenlerde hep BUNDESBAHN yazar.) Arjantin'de Nazi avına çıkan fanatik İsraillilere benzetiyordum kendimi. Ancak ben, kendi geçmişimi, daha önce hiç ciddiye almadığım Yahudiliğimi araştırmaya çıkmıştım.

Sanırım beni en fazla kızdıran şey Almanların bukalemun gibi renk değiştirmesiydi. Artık hepsi insanlıktan, barıştan söz ediyor, hepsi Rus cephesinde savaştığını ileri sürüyordu. İkiyüzlülüklerinden nefret ediyordum. Birinden biri ortaya çıkıp da «Biz Hitler'i gerçekten severdik», dese, insanlıklarıyla dürüstlüklerini terazinin kefelerinde ayrı ayrı tartar, belki de bütün ulusu bağışlayabilirdim. Almanya'da yaşadığım üç yıl içinde bunu söyleyen bir tek kişiye rastladım. Eski bir Naziydi; arkadaş olduk.

Horst Hummel, kentin eski bölümünde küçücük bir basımevi işletirdi. Masası her zaman kağıtlarla, kitap-

larla, bir sürü ıvır zıvırla yığılı durur, kendisi de her an ya yanında çalıştırdığı yardımcılardan birine ya da telefon alıcısına bağırıp çağırırdı. Bir elli boyunda, aşırı şişman bir adamdı. Kullandığı duman rengi gözlük, gözlerinin altındaki şişliği büsbütün belirgin hale getirirdi. Bennett, onu ilk gördüğü gün yer cücesi adını takmıştı. Herr Hummel (önceleri iyice resmi davranıyorduk birbirimize) oldukça düzgün İngilizce konuşurdu. Ancak bazan da öyle olmadık yanlışlar yapardı ki bütün bilgisini sıfıra indirirdi. Bir gün, eve gidip Bennett'in yemeğini hazırlamak zorunda olduğumu söyleyince şöyle karşılık verdi: «Elbette, sizin *koca* acıkınca gidip onu pişirmek lazım.»

Hummel, yemek listeleriyle el ilanlarından tutun, *Heidelberg Subay Eşleri Kulübü Dergisi*'ne kadar her şeyi basmaya hazırdı. Parlak kağıda basılmış, dizgi yanlışlarıyla dolu, resimli bir dergiydi bu. Gözlük çerçeveleri beyoğlu taşıyla, şapkaları çiçeklerle süslenmiş, omuzları orkideli orta yaşlı kadınların resimleri sayfalarından hiç eksik olmazdı. Ordu yaşantısını anlatan şiirler de yazan bu subay eşleri birbirlerine ödüller vermek için her gün bir bahane uydururlardı.

Kendi adına da, haftalık *Heidelberg Alt und Neu* dergisini çıkarırdı Hummel. Derginin büyük bir kısmı lokantalarla otellerin reklamlarına, tren tarifeleriyle sinema programlarına ayrılmıştı. Arada sırada, Anzio'da savaş muhabirliği yaptığını hatırlayan Hummel, kenti ilgilendiren konularda bir makale yazar, bazan da, eğlence olsun diye, Heidelberg'in ileri gelenlerinden biri ya da bir ziyaretçiyle röportaj yapardı.

Nazi arayarak ve içimi büsbütün kararan değişik işlerde çalışarak geçirdiğim bir yılın sonunda Hummel'le tanıştım. Dergisinde 'Amerikalı yazar' olarak çalışmamı önerdi. *Heidelberg Alt und Neu*'u Amerikan okur-

lar için çekici yapabilmenin yollarını arıyordu. Turistik bir yazıyla Amerikalı okurların dikkatini çekecek, böylece de dergide reklamını yaptığı porselen takımların, ev araçlarının, Alman şaraplarıyla Hummel biblolarının (bu başka bir Hummel) sürümünü arttıracaktı. Haftada bir yazı verecek, karşılığında 25 Deutsche Mark (yedi dolar) alacaktım. Hummel gereken resimlerin çekilmesini, yazının Almancasının, derginin aynı sayısında çıkmasını sağlayacaktı. İlginç bulduğum her konuyu işleyebilirdim. Aklıma gelen herhangi bir konuyu. Saniye sektirmeden kabul ettim.

Önceden sadece zararsız konuları ele aldım. Yıkık şatolar, şarap şenlikleri, tarihi lokantalar, Heidelberg'in gelişmesi ve efsaneleri gibi suya sabuna dokunmayan şeyler. Yazıları yazarken kendim de bilgi ediniyordum. Hiç adım atamayacağım yerlere bu bahaneyle girip çıkabildim. Tiyatro ve opera oyunlarının eleştirisini yapıyor, müzik ve mimari konularını işliyor, Heidelberg'de yaşamış olan ünlü kişilerle ilgili yazılar yazıyordum. Bir yığın şey öğrendim, Almancam epey ilerledi; hem kentte, hem de Amerikan üssünde tanınan bir kadın oldum. Yazılarımda lokantalarının reklamını yapacağımı uman patronlar yediğim yemeğin parasını almamakta diretirlerdi. Bu sayede bol bol gezmek, keyifle yiyip içmek fırsatını buldum. Ne var ki Almanlara karşı beslediğim duygular yazılarımdaki şakacı, dostça anlatımdan çok farklıydı. Zamanla cesaretim arttı, yazılarımdaki yalancılık, yapaylık azaldı. Olduğum gibi görünmeye başladım. Birer birer bütün maskeleri sıyırdım: Şakacı maskeyi, bilgiç maskeyi, yarıaydın maskesini, ilgisizlik maskesini.

Heidelberg'de gezerken umduğumdan da önemli bir hayalet bulmuştum: Kentin dışındaki tepelerde gizlenen Nazi açık hava tiyatrosu. Sık sık o tepelere tırman-

mak benim için bir saplantı haline geldi. Heidelberg halkı, tiyatronun varlığından habersiz görünüyordu. Halkın bu tutumu tiyatronun çekicilliğini arttırdı. Oraya gitmeden duramaz oldum.

1934 - 35 yıllarında, Genç İşçi Birlikleri tarafından yapılmıştı tiyatro. Neckar vadisinin pembe kumtaşı yamaçlarında *Deutschland über Alles* diye şarkı söyleyerek çalışan gömleksiz, sarışın delikanlılar, susuzluklarını gidermeleri için onlara sidik sarısı biralar taşıyan tombul Ren kızları gözümün önünde canlanıyordu. Tiyatroya varmak için eski kentten çıkarak nehrin karşı yakasına geçmek, Sen Mişel kilisesinin kalıntılarını gösteren işaretleri geride bırakıp Heiligenberg'in doruğuna tırmanmak gerekiyordu. Ne gariptir ki tiyatronun yerini gösteren hiç bir işaret yoktu. Yol, ormanın içinde ilerler, gün ışığı, koyu yeşil çam ibrelerinin arasından sızardı. Hırıldayarak yol alan Volkswagen'in içinde kendimi Gretel'e benzetirdim. Yazık ki izimi belli etmek için arkamdan ekmek kırıntıları serpecek kimsem yoktu.

Karanlık ormanlarla küçük kızların baş rolü oynadığı kasvetli Alman masallarını düşünerek yol alırken arabam birden stop ederdi. Yokuşu üçüncü vitesle çıkamayacağımı anlayınca durur, geri geri kayacağımdan korkarak güç bela ikinci vitese alırdım. Biraz sonra ikinci vitesle de çekmez olurdu araba. Sonunda birinci vitese takıp tırmanırdım.

Tepede kırmızı kayalardan yapılmış küçük bir kule vardı. Aşınmış, yosunlu basamakları gözetleme terasına çıkardı. O kaygan merdiveni tırmanınca Heidelberg'i ayağımın altında bulurdum: Pırıl pırıl parlayan nehir, gölgelik korular, şatonun pembemsi duvarları. Üçüncü Reich, Almanya'nın bütün niteliklerini açıklarken güzelliğini niçin belirtmemiştir acaba? Doğanın gü-

zelliğiyle insanların çirkinliği arasındaki büyük karşıtlığa dikkati çekmemek için mi?

Kuleden inip ormana girince, Waldschenke (ya da orman meyhanesi) adı verilen küçük bir lokantanın önünde bulurdum kendimi. Koca popolu kentsoylu müşteriler yazın bahçede bira, kışın da içerde şarap içerlerdi. Artık arabayı bırakıp ormana yaya olarak dalmak gerekirdi. Ayaklarımın altındaki kuru yapraklar çıtırdar, tepeden, güneşi perdeleyen dallardan, çam kozalakları düşerdi. Tiyatro dağın yamacına oyulduğundan, girişi yukarıdaydı. Birden önüne çıkıverirdi insanın aşağıya doğru inen sıralar. Aralıklarını ot bürümüş, şişe kırıkları, şeker kağıtları, kullanılmış prezervatiflerle kirletilmiş sıralar. Sahne en aşağıdaydı. İki yanında da Nazi bayrağının çekilmesi için kullanılan bayrak direkleriyle kahverengi gömlekli konuşmacıların girip çıkacağı kapılar.

Tiyatronun en ilginç yanı bu masal ormanlarının içine yapılmış olmasıydı. Çamlarla çavrelenmiş koca bir çanak. Sıraların arasından koşarak iner, sahnenin ortasında durup kendi şiirlerimi okurdum.

Bir gün, tiyatroyla ilgili bir yazı yazmak istediğimi Horst'a söyledim.

«Niçin?» diye sordu.

«Herkes tiyatro orada değilmiş gibi davranıyor da ondan.»

«Yeterli bir neden mi sence?»

«Evet.»

Heidelberg'in büyük kütüphanesine gidip kitap karıştırmaya başladım. Turist kılavuzlarının çoğu alışılagelmiş parlak resimli broşürlerdi. Neyse ki sonunda hem İngilizce hem Almanca yazılmış, adi kağıda basılıp kütüphanede ciltlenmiş, gotik harflerle yazılı bir kitap buldum. 1937'de basılmıştı. Sayfaların bazılarında, üs-

tüne incecik bir tahta parçası yapıştırılmış bir iki paragrafa ya da bir fotoğrafa rastlamıyordu. Tahta parçaları öyle sıkı yapıştırılmıştı ki ucunu kaldırıp altına bakmanın olanağı yoktu. Gelgelelim ben, bu sonradan örtülen bölümlerde neler gizlendiğini öğrenmeye kesin karar vermiştim.

Kitabı (kitaplık memurunun kuşkulanmaması için seçtiğim başka kitaplarla birlikte) eve götürdüm. Girer girmez de çaydanlığın altını yakıp suçlu sayfaları buhara tuttum.

Sansür memurunun gizlenmesini uygun bulduğu bölümlerden örnekler:

Tiyatronun görkemini belirten bir fotoğraf: Bayraklar rüzgarda dalgalanıyor, eller Nazi selamıyla yükselmiş, Ârî ırkın kusursuz başları —belki de eşsiz beyinleri— birer ışık noktası gibi parlıyor güneşte.

Tiyatroyu anlatan bir paragraf: Yapı, Üçüncü Reich'ın dev eserlerinden biridir. Anavatana bağlılığını göstermek isteyen bütün Alman vatandaşlarının, en ciddi ve en kıvançlı günlerinde, topluca yararlanabileceği bir açık hava tiyatrosu.

Bugünki haliyle köstebek yuvasını andıran Frankfurt-Heidelberg *autobahn*'ını «Hepimize çok şeyler vaadeden Yeni Çağın eşsiz yapıtlarından biri» diye tanımlayan bir paragraf.

Alman milletinin bir tanımı: En büyük, en güçlü ulusların önünde giden, Tanrının kutsadığı bir ırk.

Üniversitedeki büyük toplantı salonunun bir resmi. Gotik kemerlerin her birinde koca bir gamalı haç asılı.

Kitabın sonuna kadar hep bu tip şeyler.

Hırsımdan kudurmuştum. Masanın başına geçip, dürüstlüğün, doğruluğun, tarihî gerçeklerin önemini belirten bir makale yazdım. Dürüstlük güzellikten önemlidir, dedim. Tarih güzellikten, dürüstlük her şeyden önce gelmelidir. Verdim veriştirdim. Kitaptaki tahta parçalarının, yaşamımızın ve sanatın en iğrenç yanını simgelediğini ileri sürdüm. Çıplak Grek heykellerine incir yaprağından örtü örten Kraliçe Viktorya çağını hatırlattım. Ruskin'in, Venedik genelevlerini gösteren, Turner imzalı tabloları yakışını, Boswell'in torunlarının, dedelerinin anılarındaki açık açık yerleri kitaptan çıkartmak isteyişlerini anlattım. Bütün bunların, Almanların kendi geçmişlerini yadsıma çabalarından farklı olmadığına işaret ettim. Suçun gizlenmesi de suçtur! Üstelik neye yarar? İnsanî olan her şey kabul edilebilir. İğrençliklerden bile ders alabilir insan. Alamaz mı yoksa? Hiç almaz olur mu! Dürüstlük —kesinlikle biliyordum— bizi özgürlüğe kavuşturacaktı.

Ertesi sabah makinenin başına geçerek iki parmaklı bir fırtına hızıyla yazdım, telaşla basımevine koştum. Yazıyı bırakıp oyalanmadan çıktım. Horst üç saat sonra telefon etti.

«Bu son yazıyı Almancaya çevirmemi istiyor musun sahi?»

«Evet,» diye başlayarak yazılarıma karışmayacağına dair verdiği sözü hatırlattım.

«Sözümde duracağım,» dedi. «Yalnız unutma ki sen daha çok gençsin. Almanları da hiç anlayamamışsın.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Almanlar Hitler'e hayrandı,» diye söylendi usulca. «Düşündüklerini açıkça belirtseler hiç hoşuna gitmez sanıyorum. Gelgelelim dürüst değildirler. Yirmi beş yıl önce bıraktılar dürüstlüğü. Ölülerinin arkasından ağlamadıkları gibi Hitler'in arkasında da ağlama-

dılar. Gerçek duygularının ne olduğunu kendileri de bilmezler artık. Her şey kapandı gitti. Dürüst davranmaya kalkışsalar ikiyüzlülüklerini yeğ tutarsın bence.»

Hitler'in emrinde bir savaş muhabiri olmanın anlamını açıklamaya başladı. Yarı yarıya asker sayılırmış o durumda bir insan, gazetelerde neler yazılabileceğini üst makamlar kararlaştırırmış. Bu yüzden de basın, halktan saklanan birçok şeyi bilir, gene de açıklamazmış. Ölüm kamplarını, sürgünleri çok yakından izlerlermiş. Bütün bunları bilir, gene de övgü dolu propaganda yazılarını yazmayı sürdürürlermiş.

«*Nasıl* yapabildin?» diye bağırdım.

«Başka *ne* yapabilirdim ki?»

«Almanya'dan çıkabilirdin, direniş örgütüne katılabilirdin. Ne bileyim canım, yapacak bir şey bulunurdu sanırım.»

«Ama ben kahraman olarak yaratılmamışım. Göçmen olmaya da hiç niyetim yoktu. Benim mesleğim gazetecilik.»

«Ne çıkar bundan?

«Bak, anlatmak istediğim bir tek şey var: İnsanların çoğu kahramanlık peşinde değildir. Dürüstlüğe de pek aldırış etmezler. Bunun doğru bir tutum, övünülecek bir tutum olduğunu ileri sürmüyorum. Ben de insanların çoğunluğuna benzerim diyorum, o kadar.»

«Ama niye?» diye mızıldandım.

«Böyle yaratılmışım da ondan. Başka bir nedeni yok.»

Verecek karşılık bulamadım. Öyle olduğunu Horst da anlamıştı. Bu konuşmadan sonra düşünmeye başladım: Ben de öteki insanlara benzemiyor muyum? Aylardır yıkık şatolar hakkında makaleler, kuşları, sokak çeşmelerini, gün batımını anlatan şiirler yazıp durmadım mı? Kahramanlığa yeltenmeden, cicili bicili yazı-

lar yazarak oyalanmadım mı bunca zaman? Faşist baskısı altında yaşamadığım halde dürüstlükten uzaklaşmadım mı? Sansür zorunluluğu olmadığı halde kendimi tuttum, gerçekten ilgimi çeken konuları, Almanlara karşı duyduğum öfkeyi gizledim. Cinsel düşlerimden, mutsuz evliliğimden, çocukluğumdan, annemle babama beslediğim olumsuz duygulardan hiç söz etmedim. Demek faşist olmasa da kolay kolay açıksözlülüğe yanaşamıyor insan. Faşizm baskısıyla değilse bile, yaşamımın bazı bölümlerini tahta parçacıklarıyla örtmüş, o bölümlere hiç göz atmamaya karar vermiştim ben de. Kendim dürüst olamadıkça Horst'a karşı çıkamayacağımı o zaman anladım. Onun suçu belki benimkinden büyüktü, ancak ikimiz de aynı içgüdülere uyarak hareket etmiştik. Ben kendi dürüstlüğümü yazılarımla kanıtlayıncaya kadar Horst'un yaşadığı yalanları kınamak hakkını elde edemezdim.

Makalem olduğu gibi basıldı. Horst'un çevirisi aslına uygundu. Heidelberg'de büyük bir olay yaratacağımı düşünmüştüm, ama yazarlar yaptıkları işin önemini abartırlar hep. Bir şeycikler olmadı. Tanıdıkların birkaçı, kendimi her konuya böylesine 'kaptırmama' şaştıklarını belirttiler. Hepsi o kadar. Belki de bu *Heidelberg Alt und Neu*'u kimseler okumuyordur. Evet, herhalde öyle olacak. Ha dergiye yazı yazmışım ha posta grevi günlerinde mektup atmışım. Tarihte yeni bir sayfa çevirdiğimi sanmıştım ya hışırtısı bile duyulmadı. Bütün o *Sturm und Drang*(*) sessizlikle sonuçlandı. Şiir yayımlamaktan pek farklı değil.

(*) Fırtına ve basınç.

5

Rüyalar Kongresinden Bir Bildiri ya da Kongrecilik

Isadora'dır adım.
Benimle uçun.

Ulusal havayolları

Oturuma Doktor Goodlove başkanlık ediyor. Bodrum kattaki penceresiz, nemli toplantı salonundayız. Adrian en ağır başlı İngiliz tavrını takınmış, sırtında aynı delikli gömlekle, sıralara yerleşen delegelere hitap ediyor.

Son Yemek tablosundaki İsa'ya benziyor. Sağında solunda, ceketli, boyunbağlı analistler. Adrian mikrofona eğilmiş, bir yandan piposunu emerken bir yandan da toplantının ilk kısmında yapılan konuşmaları özetliyor. (Bennet'le ben o kısmı kaçırmıştık.) Ayağından çıkarıp bıraktığı partal sandalet masanın altında; çıplak ayağı dinleyicilere doğru sallanıp duruyor.

Bennett'e işaret ederek en arka sıraya, kapının yanına —ve Adrian'ın yaydığı ısıdan elimden geldiğince uzağa— oturmak istediğimi belirttim. O yeri beğenmediğini anlatmak için surat asıp en öne yürüdü. Sonra da Arjantin'den gelen saçı kınalı bir delegenin yanına çöktü.

Ben en arka sırada oturup gözlerimi Adrian'a diktim. O da bana bakıyor. Etimi emercesine emiyor piposunu. Saçı gözünün üstüne düşmüş. Eliyle itiyor. Benim saçım da gözümün önüne geliyor. Ben de geriye atıyorum saçımı. O piposunu emiyor, ben onun olmadık yerlerini emdiğimi düşlüyorum. İncecik ışınlar gözleri-

mizi birbirine bağlıyor sanki; uzay fotoromanlarındaki yaratıklarda görüldüğü gibi. Isı dalgaları da kasıklarımızı birleştiriyor (açık saçık fotoroman!). Yoksa yanılıyor muyum? Bana bakmıyor mu?

Adrian'ın solundaki psikanalist konuşuyor: «Hastanın doktoruna hâlâ körü körüne bağlı olduğunu unutmamak gerekir.»

Adrian bana bakıp sırıtıyor.

«...bu körü körüne bağlılık, hastanın gerçekleri değerlendirme yeteneğiyle ters orantılıdır. Ancak hastahanenin Kafkaesk atmosferi göz önüne alınırsa, gerçekleri değerlendirmenin...»

Kafkaesk de ne demek? Benim bildiğim Kafkayen denir.

Yirmi dokuz yaşında menopoza giren ilk kadın ben olacağım galiba. Yüzüme ateş basıyor. Yüreğim bir yarış arabasının motöründen geri kalmayacak bir hızla atıyor. Yüzüm çingene pembesidir sanırım. Sanki akapunktür tedavisine gelmişim de yanaklarıma küçücük iğneler batıyormuş gibi bir duyguya kapılıyorum. Gövdemin alt yarısı sıvı haline gelmiş, usul usul yere damlıyor. 'İçim eridi' gibisinden bir laf değil bu. Tükenip gideceğim bayağı!

Defterimi çıkarıp bir şeyler karalamaya başladım.

«Adım Isadora Zelda White Wing,» diye yazdım «Keşki Goodlove olsaydı.»

Yok, bunu karalayacağız.

Bu sefer şunları sıraladım:

Adrian Goodlove
Dr. Adrian Goodlove
Bayan Adrian Goodlove
Isadora Wing-Goodlove
Isadora-White Goodlove

Isadora Goodlove
A. Goodlove
Bayan A. Goodlove
Leydi Isadora Goodlove
Isadora Wing-Goodlove, Edebiyat Doçenti
Sir Adrian Goodlove
Isadora ve Adrian Goodlove
bütün ailenize neşeli bir
Noel
Chanuka
Şebi-i-yelda diler

Isadora White-Wing ve Adrian Goodlove
aşk çocuğu Sigmunda Keats
Whitewing-Goodlove'ın
doğumunu miljdelemekle
eşsiz bir kıvanç duyarlar.

Isadora'yla Adrian
bütün dostlarını,
35 Flask Walk
Hampstead
Londra NW3
adresindeki yeni evlerini
ısıtmaya
çağırırlar
Herkes kendi esrarıyla kendi eroinini,
kendi asidini getirsin.

Hepsini karalayıp sayfayı çevirdim. On beş yaşımda karasevdaya tutulduğumdan beri uğraşmamıştım bu tür saçmalıklarla.

Oturumun sonunda Adrian'la konuşabileceğimi ummuştum ama o masanın çevresindeki kalabalıktan kurtulmadan, Bennett beni çekip götürdü. Şimdiden bir üçlü sayılabiliriz. Bennett bir şeylerin patlak vermek üzere olduğunu sezmiş, beni bir an önce üniversiteden uzaklaştırmaya uğraşıyor. Adrian da durumumu anlamış Bennett'in neyi bilip neyi bilmediğini kestirebilmek için kocamı gözlüyor. Ben de ikisinin arasında bocalıyorum şimdiden. Onların suçu değil elbet. Onlar benim içimdeki çatışmayı simgeliyor sadece. Bennett benim yalnızlıktan korkuşum, değişiklikten kaçışım, güvensizlik duygularım. Adrian'ın maskaralıklarıyla popo mıncıklaması da coşkunluk, çılgınlık yapmak isteklerimi körüklüyor. Kişiliğimin bu iki karşıt yanını bağdaştırmayı asla beceremedim. Bütün ömrüm boyunca hep bir yarıyı (hep aynı yarıyı değil) baskı altında tutmak gibi yararsız bir yol seçtim. Evliliğin, dengeli yaşamanın, işi eğlenceden önde tutmanın kentsoylu erdemleri bana mutluluk vermedi. Meraklı bir insanım ben, serüvenlerden hoşlanırım, baskı altında tedirginlik duyarım. Ne var ki yalnız kaldığım zaman da korkuya kapılır, hele geceleri büsbütün paniğe uğrarım. O yüzden de eninde sonunda biriyle yaşamak ya da evlenmek zorunda kalırım.

Ayrıca da bir tek kişiyle uzun süreli, anlamlı bir ilişki kurmanın daha doğru olduğuna inanırım. Bir yataktan ötekine gezerek bir yığın abuk sabuk erkekle abuk sabuk aşklar yaşamanın kısır bir davranış olduğunu bilirim. Bir sabah uyandığımda, konuşmaya bile iğreneceğim bir erkek bulmuştum yanımda. Cinsel özgürlük filan değil içimi karartan bir duyguydu. Ne var ki coşkunlukla dengeli yaşamanın en iyi yanlarını bağdaştırmak olanağını da bulamamıştım bunca yıldır. Benden daha akıllı insanlar da kafa yormuştur bu konu-

da. Onların buldukları çözüm yolları işime yaramamıştı. Sadece, sıkıntılarımın herkeste rastlanan, sıradan dertler olduğunu anlamıştım o kadar. Üstün insanlar evlilik konusunda, kocaya sadık kalmak konusunda böyle uzun boylu kafa yormaz diye düşündüm. Yapılacak iş, gönlünün dilediğince yaşamak ve bundan ötürü pişmanlık, suçluluk duygularına kapılmaktan kaçınmaktır. Benim suçluluk duygularım adi bir kentsoylu olduğumu gösterir sadece. Düşün taşın, evir çevir, sonunda da sıradan bir insan olduğun kanısına var!

Şenlikler o gece, Grinzig'deki bir lokantada verilen yemekle başladı. Kibar bir yemekti dersem yalan olur. At bilmemnesine benziyen kocaman sosislerle bol lahana turşusu sundular bize. Sosislerin Freudyen anlamı ilginçti. Eğlence olarak da Viyanalı delegelerin şarkılarını dinledik. Şarkılar İngilizceydi (Viyanalıların İngilizce sandığı bir dil demek belki de daha doğru!).

Herkes keyifle gülüp alkışlarken ben Devler Ülkesinde Güliver gibi pusup oturdum. Kaşlarımı çatarak dünyanın sonunun yaklaştığını düşünmeye başladım. Bu serseriler psikanalizi öven şarkılar söylerken hep birlikte nükleer bir cehenneme düşeceğiz. Öff, kasvet bastı. Adrian da görünürlerde yok.

Bennett delegelerin biriyle eğitim konusunu tartışıyordu. Sonunda ben de karşımda oturan herifle çene çalmaya koyuldum. Londra'da psikanaliz ihtisası yapan bir Şili vatandaşıymış. Şili hakkındaki bütün bilgim Pablo Neruda'nın vatanı oluşu. Neruda'dan söz ettik. Yağcılık damarım tuttu birden. En büyük çağdaş yazarların Güney Amerikalı olduğunu, o yüzden kendini şanslı sayması gerektiğini söyledim. İkiyüzlülük etti-

ğim için kendime kızıyordum, ama adam sözlerimden övünç payı çıkarmıştı bayağı. Bu gülünç milliyetçilik konusu sürüp gitti. Güney Amerika'nın politik tutumuyla gerçeküstü sanatın ilgisini konuşmaya başladık. Politikadan hiç anlamam; gelgelelim gerçeküstü konusunda uzman sayılırım. Bütün yaşantım gerçeküstüdür desem yeri var.

Borges'in(*) 'Alçaklığın Genel Tarihi' hakkında bilgiççe bir söylev vermeye başlamıştım ki omuzuma bir el değdi. Baktım. Adrian. İti an... Yüreğim burnuma geldi.

Dans etmek istermiymişim? İsterim elbet. İstediklerim o kadarla da kalmaz.

«Öğleden sonra hep seni aradım,» diye söylendi. «Nerelerdeydin?»

«Kocamın yanındaydım.»

«Onun da ibiği düşmüş. Neye sıkıldı?»

«Senin yüzünden sıkılıyor sanırım.»

«Dikkatli olmalısın,» dedi. «Kıskançlık denen canavar başını kaldırmasın.»

«Kaldırdı bile.»

Çoktan yatıp sevişmiştik sanki. Niyet yeterli olsaydı bunun gerçekleşmiş olacağı da kesindi. Gelgelelim gidecek yerimiz yoktu. Bizi izleyen gözlerden kurtulmanın, buradan kaçmanın da olanağı yok. Demek dans etmekle yetineceğiz.

«Dans etmesini de pek beceremem,» dedi.

Gerçekten beceremiyordu. Ne var ki gülümseyişi tıpkı keçi ilah Pan. Küçük, toynaklı ayaklarını sürüyüp duruyor. Kıkırdamaya başladım.

«Dans etmek sevişmek gibidir,» dedim. «Dışarıdan bakan nasıl bulur diye düşünmeyeceksin; içinden ge-

(*) Arjantinli yazar.

leni yap.» Yüzsüzlüğü ele almıştım. Almasına almıştım ya bu pişkin kadın numarasını nereden çıkardığımı da anlayamıyordum. Korkudan aklımı oynatacaktım neredeyse.

Gözlerimi yumarak müziğe uydum. Kıçımı salladım, karnımı çıkarttım, kıvrılıp büküldüm. Bu dansları kimsenin iyice bilmediğini ta twist modasının yayıldığı yıllarda anlamıştım. Öyleyse ben niye çekingen durayım? O gün bugündür, 'iyi danseder'e çıkmıştır adım. Gerçekten de sevişmeye benzer dans denen şey: Ter ve tempo, tempo ve ter.

Adrian'la üst üste birkaç kere dans ettik. Yorulduk, terledik, tam kıvama geldik. Sonra da zevahiri kurtarmak için —zevahirin pek kurtuluş umudu da kalmamıştı ya— Avusturyalı delegelerden biriyle dans ettim. Son olarak da Bennett'le.

Kocamla dans ederken Adrian'ın bizi gözlediğini bilmek hoşuma gidiyordu. Bennett çok iyi danseder. Adrian'da zerresi bulunmayan bir zerafet vardır onda. Adrian at arabası gibi hoplaya zıplaya gider, Bennett ipince çizgileri olan bir Jaguar'dır. Üstelik öyle düşünceli davranıyordu ki! Adrian ortaya çıktığından beri Bennett bana yeni baştan kur yapmaya başlamıştı. Durumu büsbütün güçleştiriyordu bu. Keşki biraz kabalık etse. Keşki romanlarda okuduğumuz despot, kaba, boynuzlanmayı *hak eden* kocalar gibi davransa. Hayır, tam bir melek olmuş. Bari onun melek oluşu Adrian'a duyduğum isteği bir nebze azaltsa. Yok, ne gezer!

Bu istek belki de Bennett'den apayrı bir şey. Ya onu, ya ötekini diye kesin bir karar vermek işime gelmiyor. İkisini de istiyorum. Birinden birini seçmek çok zor.

Otele Adrian götürdü bizi. Arabayla Grinzig'den inerken çocuklarından söz etti. On ve on iki yaşlarında-

ki iki çocuğu onunla oturuyormuş. İkiz kızları da anneleriyle birlikte Liverpool'da.

«Çocukların annelerinden ayrı büyümeleri kolay değil,» diye söylendi. «Allahtan ki ben onlara annelik edebiliyorum. Yemek pişirmekten bile hoşlanıyorum. Pilavım hiç fena değildir.»

Ev kadınlığıyla övünmesi hem gülünç, hem sevimli. Ben önde, Adrian'ın yanında oturuyordum, Bennet de Triumph'ın daracık arka kanepesinde. Birden yok oluverse ne çıkar sanki! Açık arabanın üstünden uçup gitse, ormanda kayboluverse! Böyle düşündüğüm için de kendime kızıyordum. Niye her şeyi bu kadar güçleştiriyor insanlar? Dürüst olsak, açık sözlü olsak ne çıkar? «Bana bir süre izin ver, sevgilim. Gidip şu güzel yabancıyla bir yatıp gelirim.» Öyle basit, öyle önemsiz bir şey ki! Bir kerecik Anında Aşk yaşamak için kelleyi koltuğa almak şart mı sanki?

Otelin kapısında inip Adrian'a iyi geceler diledik. Şu işe bak yarabbi! Yatmak istediğin adamı aşağıda bırak, yatmak istemediğinle çık; iyice isteklendiğin için de yatmak istediğin adamı düşünerek ötekiyle seviş. İkiyüzlülük derim ben buna. Başkaları sadakat derler. Monogami budur. Budur uygarlık ve uygarlığın getirdiği huzursuzluk.

Kongrenin resmi açılışı ertesi gece yapıldı. Viyananın on sekizinci yüzyıldan kalma şatolarından biri olan Hofburg'un avlusunda, bir gün batımı kokteyline çağırıldık. Şatonun içini öyle modernize etmişler ki o güzelim yapının Amerika'daki bir örnek otel salonlarından hiç farkı kalmamış. Neyse ki avlu hâlâ on sekizinci yüzyılın havasını taşıyor.

Temmuz sonu akşamlarının morumsu saatında, se-

kiz sularında girdik şatoya. Avluya çepeçevre uzun masalar dizilmişti. Garsonlar şampanya bardaklarıyla (ne yazık ki tatlımsı Alman *sekt*'iymiş) dolu tepsilerini kalabalığın arasında dolaştırıyorlardı. Eflatun ışıkta psikanalistler bile başka türlü görünüyor göze. Rose Schwamm-Lipkin pembe boncuklu, Hong Kong işi bir kazak, kırmızı satenden bir etek ve en şık ortopedik sandaletlerini giymişti. Judy Rose, sutyensiz giyilmek üzere yapılmış lame tuvaletiyle kayarak geçti yanımızdan. Dr. Schrift bile mor kadife smokin ceketini giymiş, karanfil pembesi bir papyon takmış. Dr. Frommer fraklı, silindir şapkalı.

Tanıdık birini bulmak umuduyla kalabalığa karıştık. Garsonlardan biri şampanya tepsisini uzatıp bize oyalanabileceğimiz bir şey verinceye kadar salak salak dolaştık. Çabucak sarhoş olmak istediğimden bardağı bir yudumda diktim. Çabuk sarhoş olmanın ustasıyımdır ben. On dakika sonra, gittikçe moraran ışıkta dolaşırken gözlerimin içinde şampanya köpükleri uçuşuyordu.

Kadınlar tuvaletini aramak bahanesiyle Bennett'ten ayrıldım. Aslında Adrian'ı bulmaya çalışıyordum. Tuvaletin önündeki uzun, aynalı koridorda yüzlerce, binlerce Adrian duruyordu.

Her aynadan Adrian yansıyordu. Bej kadife pantolon, mor kazak, kahverengi deri ceket giyen Adrianların sayısı sonsuza uzanıyordu. Sayısız Hintli sandaletinin ucundan çıkan sayısız kirli parmak. Alayla kıvrılan o güzelim dudakların arasında sayısız pipo. Anında Aşkım benim! Yatağımın altında bulmayı umduğum erkek. Çoğalmış, üremiş. Kyoto mabedindeki Binbir Buda heykeli gibi bir şey olmuş. (Her Budanın altı kolu, her kolun fazladan bir gözü vardı. Peki bu binlerce Adrian'ın kaç cinsel organı var? Ve bu

cinsel organlar Budanın kolları gibi Tanrının bilgeliğini, merhametini mi simgeler?)

Bana dönüp seslendi: «Merhaba, güzelim.»

«Sana bir şey getirdim.» diyerek bütün gün elimde taşıdığım imzalı kitabımı uzattım. Elimin terinden sayfaların kenarları aşınmaya başlayacaktı neredeyse.

«Canım benim!» Kitabı aldı. Kol kola girip aynalı koridorda yürümeye başladık. Eski dostum Dante burada olsaydı, «*Galeotto fu il libro e chi lo scrisse,*» derdi. Şiirler de aşkın değnekçiliğini yapıyor, yazar da. Bedenimin sayfaları açık, cehennemin ikinci katına epey yaklaşmışız.

«Belki de bu son karşılaşmamız,» dedim.

«Sanırım onu düşündüğümüz için böyle davranıyoruz,» diye karşılık verdi.

Şatodan çıkıp otopark olarak kullanılan ikinci bir avluya geçtik. Opel, Volkswagen ve Peugeotların hayaletlerinin arasında öpüşüyoruz. Dudak dudağa, karın karına. Adrian'ın dilinin erişmediği yer yok. Pantolonunun önündeki şişlik geme bacası gibi. Okyanus rüzgarlarının uğultusunu andıran iniltiler çıkarıyorum ben de. Otoparklarda sevişenlerin söylediği saçma sapan sözcükler dökülüyor ağzımdan. Ancak şiirle anlatılabilecek bir özlemi dile getirmeye çalışıyorum. Oysa söylediğim şeyler yüzeyde kalıyor hep. Ağzın ne güzel. Saçına bayılıyorum. Kulaklarına bayılıyorum. Seni istiyorum. İstiyorum seni. İstiyorum. Söylemekten kaçındığımız tek şey: Seni seviyorum. Sevgi çok önemli, çok ciddi bir duygudur. Sevgi denemeyecek kadar iştah verici, sevgi denemeyecek kadar keyifli bir ilişki bizimki. Adrian'ın dili ana memesinden daha tatlı. (Bennett, lütfen psikiyatrik açıklamalar yapmaya kalkışma! Ne diyeceğini çok iyi biliyorum: «Çocuksu, regresyon görülüyor, aile içinde cinsel ilişkiler kurma isteği var.»

Tamam, anladık! Ne var ki ben bu öpüşmenin böylece sürüp gitmesi için bütün ömrümü veririm. Bunu nasıl analiz edeceksin bakalım?) Bu arada Adrian kıçımı iki eliyle kavramış sıkıştırıp duruyor. Kitabımı bir Volkswagen'in çamurluğuna bırakmış, kıçımı yakalamış. Şiir yazmamın nedeni de bu değil mi zaten? Sevilmek isteği değil mi? Artık bilmiyorum. Adımı bile bilemiyorum artık.

«Senin kıçın gibisini hiç görmemiştim,» deyiverdi birden. Ulusal Kitap Ödülünü alsam bu kadar sevinmezdim. Ulusal Kıç Ödülü; gözüm onda. Evet, 1971 yılının Uluslararası Kıç Ödülünü istiyorum.

«Neredeyse kendimi Rüyalar Kongresindeki Amerikan Güzeli gibi görmeye başlayacağım,» dedim.

«Öylesın de. Ben de seni çılgınca sevmeyi, sonra da bırakıp gitmeyi düşünüyorum.»

Başından uyarıyordu işte. Uyarıyordu ama dinleyen kim? Duyabildiğim tek şey yüreğimin gümbürtüsüydü.

Gecenın geri kalan bölümünden, sadece şampanya kadehleri ve psikiyatrların sarhoş-kuşdili konuşmaları kalmıştı akımda. Aynalı koridordan geçip salona girdik. Öyle heyecanlanmıştık ki bir daha nasıl buluşabileceğimizi bile kararlaştıramadık.

Bennett, kızıl saçlı Arjantinli delegeyi koluna takmış sıvıtıp duruyordu. Ben de biraz daha şampanya içip Adrian'la gruptan gruba dolaşmaya başladım. Beni bütün Londralı meslektaşlarına tanıştırdı, hâlâ yazmaya başlayamadığım makaleden söz etti. Benimle bir röportaj yapmaya razı olurlar mıydı acaba? Yazarlık çabalarıma yardım edebilirler miydi? Konuşurken eli hep belimde; bazan da kıçımın üstünde. Bir gazeteye

ilan vermediğimiz kaldı! Herkes gördü. Adrian'ın psikanalisti, benim eski psikanalistim. Onun kızının analisti, ayrıca da oğluna bakan analist. Bennet'in eski psikanalisti. Hattâ Bennett.

Londra'dan gelen yaşlı delegelerden biri, «Bu bayan eşiniz mi?» diye sordu.

«Hayır,» dedi Adrian. «Ne yazık ki değil. Ama şansım varsa belki olabilir.»

Ayaklarım yerden kesilmişti. İçtiğim şampanya, evlenme konusundaki sözler başıma vurmuştu. Sıkıcı New York kentinden ayrılacağımı, her yeni akımı benimseyen Londralı aydınlar arasında yaşayacağımı düşünmeye başlamıştım şimdiden. Aklımı oynatmıştım bayağı. New York'taki arkadaşlarımın, seslerinde güç sezilen bir kıskançlıkla, «Durup dururken İngilizin biriyle kaçıvermiş,» deyişini duyar gibi oluyordum. Onların ayaklarına prangalar vurulmuştu: Çocuklar, çocukların dadıları, doktora tezleri, bir anda bırakamayacakları işler, hastalar, psikanalistler. Oysa ben, ödünç aldığım süpürge sopasının üstünde, leylak rengi Viyana göklerinde uçuyordum. Düşlerini kitaplara geçirmemi benden beklerlerdi hep. Eski sevgilileriyle alay edip onları güldüren hep bendim. İnsan içinde bana öykünen, yalnız kaldıklarında arkamdan gülen dostlarım. *Mezunlar Derneğinin* dergisinde haberin ne şekilde verileceğini çok iyi biliyorum:

> *Isadora White* Wing ikinci kocası *Doktor* Adrian Goodlove'la Londra yakınlarında, Hampstead Heath'de yaşıyor. (Matematik bölümü mezunları Hampstead Heath'i Heathcliff'le karıştırmasınlar!) Isadora, Avrupadaki okul arkadaşlarıyla buluşmaktan büyük sevinç duyacağını bildirdi. Bu ara, yeni bir şiir kitabıyla bir roman hazırlıyor. Boş

zamanlarında da Uluslararası Psikanalistler Birliği'nin toplantılarına katılıp kongrecilik...

Evlilik motifi bütün düşlerimde büyük rol oynar. Bir erkekten ayrılmayı tasarlarken bir başka erkeğe bağlanmayı umarım her zaman. Başı boş bir tekne gibi dolaşamam, bağlanacağım bir liman bulmak zorundayım. Bulamazsam sahipsiz köpeklere dönerim: Kişilikten yoksun, rengi belirsiz, köksüz.

Peki, evliliği böylesine çekici yapan nedir? Benim başımdan iki evlilik geçtiğinden bilirim. İyi yanları da vardır, kötü yanları da. Evliliğin yararı, zarardan kâr etmektir. Erkeklerin yönettiği bir dünyada bekar kadının durumu öyle acıklıdır ki insan her şeyi göze alır. Evlenmeyi bile göze alır. Evlenmekle birazcık (çok değil, birazcık) rahata kavuşacağını umar. Erkekler kadınların yaşantısını öyle dayanılmaz bir hale getirmiştir ki kadın kötü bir evliliğin hiç yoktan iyi olduğuna karar verir. Erkek milletinin gösterdiği en büyük ustalık buradadır. Bekar kadın, bir yandan ekmeğini kazanmak için didinip durur, bir yandan da istemediği erkeklerin tuzağına düşmemek için çırpınır. Boş zamanlarında da gönlüne uygun birini bulmaya çalışır. Bekarlık erkek için de kolay değildir elbet; ama hiç değilse tehlikeli de değildir. Bekar erkek kadın gibi para sıkıntısı çekmez, toplumda otomatik olarak parya sınıfına girmez.

Evliliğin ne olduğu açık seçik bilinse kaç kadın nikahlanmayı göze alırdı acaba? Kocaları iş peşinde bir yerden bir yere taşınıp dururken kocalarının peşinde dolaşmak zorunda kalan kadınları düşünüyorum. Kendilerini bir anda ailelerinden, dostlarından uzakta bulan kadınları. Gittikleri yerde iş bulamayan, çevreye uyamayan kadınları. Sıkıntıdan, çektikleri yalnızlıktan

ötürü çocuk doğuran, neden doğurduklarını bile bilmeyen kadınları. Kocalarını düşünüyorum o kadınların; işten hep yorgun, hep sıkkın dönen kocaları. Bu iki insanın evlenmeden önce birbirlerini daha çok gördüklerini biliyorum. Evliliğin ilk yılında iki insanın birbirinden ne denli uzaklaştığını biliyorum. Ve kesinlikle biliyorum ki ondan sonra düşler başlar. Erkek on dört yaşındaki bikinili kızları gözler, kadın televizyon tamircisiyle kırıştırmaya hazırdır. Çocuk hastalanır; anne doktorla yatmak fırsatını bulur. Kocası da, *Cosmopolitan* dergisi okuyan, kendini özgür kadın sayan gencecik sekreterini becermektedir bu arada. Bu evlilik ne zaman sarsıldı diye kafa yormak gereksizdir. İşin temeli pek mi sağlamdı sanki!

Sıkıcı bir görünüm. Neyse ki bütün evlilikler böyle olmayabilir. Ülkücü gençlik yıllarımda, (Beatrice ve Sidney Webb'in(*), Leonard'la Virginia Wolff'un kusursuz birer çift olduğunu sandığım yıllarda) başka türlü bir evlilik geçirdi aklımdan. Ne budalaymışım! Her şeyin «ortaklaşa paylaşılmasını», «eşitlik», «arkadaşlık» kavramlarını savunurdum. Ben sofrayı toplarken kocamın gözlerini gazetesine dikip yayılacağını düşünememiştim. Bir erkeğin, portakal suyunun dibindeki tortuyu karıştırmayı beceremediğini ileri sürebileceği aklımdan geçmezdi. Kocaların arkadaşları eve geldiğinde kadınlardan hizmet beklendiğini, oysa kadın bir akrabasını çağırırsa kocasının surat asarak başka bir odaya kaçabilmek hakkına sahip olduğunu da bilmezdim. Bernard Shaw'yu, Webb çiftinin, Virginia Woolf'un eserlerini okuyan ülkücü bir genç kız bütün bunları nasıl düşünebilir?

(*) Passfield baronu, İngiliz politika adamı ve iktisatçısı. Kendisi gibi iktisatçı olan karısıyla ortak olarak yazdıkları birçok eser vardır.

Sağlıklı evliliklere de rastlamışımdır bazan. Çoğunlukla ikinci kez evlenenler arasında. İki tarafın da, ben-Tarzan, sen-Jane saçmalığını geride bıraktığı, karşılıklı yardımlaşma yöntemiyle, yapılacak işleri (kimin ne yapması gerektiğini hiç düşünmeden) paylaşarak, iyi niyetle yaşayan çiftler. Erkekler bu rahatlama çağına bazan kırk yaşlarında, bazan da iki evlilikten sonra varırlar. Belki de orta yaşlara gelinceye kadar evlenmemek en doğrusu. O yaşlardaki bir insan eninde sonunda öleceğini çok iyi anlamıştır artık; bencilliği bir yana bırakıp karşılıklı bir sevgi içinde yaşamak zorunda olduğunu bilir.

Bir diskoteğe gitmek niyetiyle Adrian'ın yeşil Triumph'ına doluştuğumuzda hepimiz (ben herkesten çok) sarhoştuk. O küçücük arabaya beş kişi sığışmıştık balık istifi: Bennett, Marie Winkleman (kocamın kokteylde peşine taktığı, koca memeli bir okul arkadaşım, psikolog), ben (tıpkı ilk Isadora'nın(*) boğulduktan sonraki duruşu gibi başım arkaya kaymış), Adrian (direksiyonda oturuyor ama arabayı kullanıyor demek biraz güç), bir de Robin Phipps-Smith (gözüne Alman gözlükleri takmış, kıvırcık saçlı, sıçan gibi bir adam. İngiltere'den gelen delegelerden. Bütün gece Laing'den(**) nefret ettiğini söyleyerek Bennett'in dostluğunu kazandı). Oysa Adrian, Laing'in yanında çalışmış, fikirlerini benimsemiş; konuşmasını taklit etmeyi bile beceriyor. Laing taklidine bayıldım, ama ne yazık ki Laing'in konuşmasını hiç duymamıştım.

Viyana'nın kaldırım taşı döşeli sokaklarından, tram-

(*) Amerikalı dans sanatçısı Isadora Duncan. Bir araba kazasında, boynundaki uzun eşarbın tekerleklere dolanması sonucu boğulmuştur.

(**) Çağdaş İskoçyalı psikiyatr.

vay raylarının arasından, çamurlu Tuna nehrinin üstündeki köprülerden geçip duruyoruz boyuna.

Diskoteğin adını hatırlamıyorum. Hangi sokakta olduğunu da hatırlamıyorum. Ara sıra böyle olurum ben. Yalnız yakınımdaki erkekleri ve o erkeklerin organlarımdan hangisini (yürek, mide, memeler, kasıklarımın arası) etkilediğini algılayabilirim. Diskoteğimiz gümüşten. Duvarlarda aliminyum kağıt. Yanıp sönen ışıklar hep beyaz. Her yerde aynalar. Cam masalar nikelaj ayaklar üstünde. İskemleler beyaz deri. Beynimi zonklatan müzik. Adını siz koyun: Aynalı Oda, Yedinci Daire, Gümüş Madeni, Cam Balon. Hepsi olabilir. İngilizce bir isim olduğunu hatırlıyorum, o kadar. Elbette, İngilizce geçerli dil bu yıllarda.

Bennett, Marie ve Robin oturup içki ısmarlayacaklarını söylediler. Adrian'la ben doğruca piste çıkarak dansa başladık. Sarhoş sarhoş sallanışımız bütün aynalarda yansıyor. Birden, iki ayna arasında, rahatça öpüşebileceğimiz bir girinti bulduk. Bizi gözleyebilen yalnızca kendi görüntülerimiz. Kendi ağzımı öptüğüm duygusuna kapıldım. Dokuz yaşımdayken, yastığımın bir ucunu tükrükle ıslatır, 'Allahına kadar' öpüşmenin ne mene şey olduğunu anlayabilmek için yastığın o köşesini emerken de aynı duyguya kapılırdım.

Bennett'le ötekilerin oturduğu masayı aramaya kalkıştığımızda yolumuzu kaybettik. Boyuna aynalarla çevrili bölmelere dalıyor, iç içe sıralanan bölmelerden kurtulduğumuz zaman da karşıki aynada gene kendimizi buluyorduk. Bir karabasan yaşıyorduk sanki. Masaların hiç birinde tanıdık bir yüz görmüyordum. Giderek artan bir korkuyla iyice bakındık. Yok, Bennett hiç bir yerde yok.

Tamam, işte! Marie'yi oteline götürmüş, kızı çoktan yatağa atmıştır. Bunu bir anda akıl ettim. Eder

etmez de paçalarım tutuştu. Kocamı ben zorlamıştım bu işe. Artık olan oldu. Bundan sonraki yıllarımı kocasız, çocuksuz, yapayalnız geçirmeye mahkumum.

«Hadi gidelim,» dedi Adrian. «Burada yoklar. Çoktan çekip gitmişler.»

«Belki masa bulamadılar da kapının önünde bekliyorlardır.»

«Bakarız.»

Yok, yok, ben gerçeği biliyorum. Bennett beni yüz üstü bırakıp gitti. Bir daha hiç dönmeyecek. Marie'nin o koskoca, sapsarı kıçını elliyor, o Freudyen kafasını zımbalıyordur şimdi.

On yaşımda Washington'a gittiğimizde, Federal Araştırma Bürosu'nu gezerken, annemle babamın izini kaybedivermiştim. Federal Araştırma Bürosu'nda kaybolmuştum yani. Hiç olacak şey mi! Kayıp İnsanlar Bürosu, arama emri çıksın!

McCarthy döneminin ortasındaydık. Bizi gezdiren keskin ağızlı federal ajan, komünistlerin nasıl yakalandığını açıklamaya koyulmuştu. Ben de bir vitrinin önünde durup parmak izi örneklerine bakakalmıştım. Bizim gurup köşeyi dönüp gözden kayboldu. Sağda solda gezindim, korkumu bastırmaya çalışarak vitrinlerin camlarında yansıyan yüzümü seyrettim. Beni asla bulamayacaklardı artık. Beni bulmak eldivenle çalışan birinin parmak izlerini bulmaktan daha güç. Saçları kısacık kesilmiş federal ajanlar sorular sormaya başlayacaklar. Şeytanca hilelerle ağzımdan laf alarak annemle babamın komünist olduğunu (gerçekten de komünist oldukları bir dönemdi) öğrenecekler. Son günlerimizi nemli hücrelerde Rosenbergler gibi elektrik iskemlesine gönderilmeyi beklerken şarkı söyleyerek geçireceğiz.

Bunları düşününce çığlığı bastım. Bizim gurup gerisin geri dönüp beni buluncaya kadar bağırdım.

Gelgelelim burada çığlığı basmanın yolu yok. Üstelik müzik de öyle gürültülü ki bağırsam bile sesimi duyuramam. Az önce Adrian'ı istediğim güçle Bennett'i istiyorum şimdi de. Oysa Bennett çoktan gitmiş. Diskotekten çıkıp Adrian'ın arabasına bindik.

Adrian'ın pansiyonuna giderken tuhaf bir şey oldu. Daha doğrusu on tuhaf şey oldu. On kere yolu kaybettik. On kere yanlış yola saptık, on kere geri döndük. Artık ilelebet birbirimizin başına kaldığımızı düşündüğümden bir an önce yatıp sevişmek için acele etmiyordum.

Yiğitlik etmeye kalkışarak, «Sana daha önceki sevgililerimi anlatayım,» dedim.

«Olur anlat,» diye söylenip dizimi okşadı. Sonra da kendi becerdiği kadınların listesini çıkarmaya koyuldu. Buyurun bakalım!

İlk sevgilisi Çinliymiş, Bennet'i görünce o aklına gelmiş.

«Haa,» dedim. «Bennett'i ona benzettin, kocama asılmaya niyetlendin.»

«Çeneni tut da sözümü bitireyim,» derken gıcırtılı bir fren yapıp bana döndü. «Tanrım... Öyle güzelsin ki!»

«Allah cezanı versin, sen önündeki yola baksan daha iyi olur,» diye tersledim. Keyfimden bayılmıştım.

Adrian'la yaptığımız konuşmalar Alice Harikalar Ülkesinde kitabını andırıyor hep. Örnek:

Ben: Dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz.

O: Hah, tam benim söylemek istediğim noktaya parmak bastın.

Ya da:

Ben: Şu çantamı tutar mısın?

O: Sen başka bir şey tutmak istemez miydin?

Ya da:

Ben: İlk kocam deliydi; o yüzden ayrıldık.

Adrian: Bana kalırsa bu boşanmak için değil evlenmek için iyi bir neden.

Ben: Ama her gece televizyon seyretmek istiyordu.

Adrian: Haa, o zaman haklısın tabii.

Gelelim Adrian'ın ilk sevgilisi May Pei'e. Adrian'ı perişan etmiş kız.

«Beni yüzüstü bırakıp Singapur'a döndü. Çocuğuyla kocası orada otururmuş. Çocuk araba kazası geçirmiş. Biliyorum gitmese olmazdı, ama bir mektup yazabilirdi hiç değilse. Aylarca sahipsiz köpek gibi dolaştım. Hiç bu kadar üzüldüğümü bilmiyorum. Kancık karı sonunda çocuğuna bakan doktorla evlendi. Amerikalının biriymiş.»

«O kadar seviyordun da niye peşinden gitmedin?»

Hiç olmadık bir şey duymuşçasına baktı yüzüme. Bu yolu denemeyi hiç düşünmemişti sanki.

«Niye peşinden gidecekmişim?» Köşeyi dönerken lastiklerden yanık kokusu çıktı gene. Üstelik bir kere daha yanlış yola sapmıştı.

«Kızı sevdiğine göre pekâlâ gidebilirdin.»

«Seviyordum dedim mi ben?»

«Hayır ama öylesine perişan olduysan gidebilirdin.»

«Bizim mesleğimiz tavuk beslemeye benzer kızım. Başını bırakamazsın. Boyuna yem verip pislik temizleyecek, pislik temizleyip yem vereceksin.»

«Bok,» diye mırıldandım. «Bütün doktorlar öyle

söyler. İstemediğiniz işi yapmaktan kurtulursunuz böylece.»

«Bok denmez, güzelim. Tavuğun sıçtığına bok denmez tavuk pisliği denir.»

«Espri yaptığını sanıyorsan alnını karışlarım,» diyerek güldüm.

May Pei'den ayrıldıktan sonra Birleşmiş Milletler delegesi biriktirircesine çalışmış Adrian: Taylandlı, Endonezyalı, Nepalli kızlar, Botswanalı bir zenci, bir iki Fransız psikiyatrı, 'girip çıkmış' olan bir Fransız artist.

«O da ne demek?»

«İyice oynatmış senin anlayacağın. Hastaneye girip çıkmış.»

Tam Laing'e yakışan bir anlayışla yaşıyordu. Delilik bir erdemdi ona kalırsa. Gerçek şairler şizofrenlerdi. Abuk sabuk söylenen her deli bir Rainer Maria Rilke olabilirdi. Birlikte kitap yazmamızı önerdi. Şizofreni konusunu işleyecekmişiz.

«Benden bir çıkar umduğunu biliyordum zaten,» dedim.

«Elbette. İşaret parmağında gözüm var aslında. Birazcık da o inatçı başparmağında.»

«Ananın...»

On yaşındaki çocuklar gibi durmadan sövüyorduk birbirimize. Sevgi gösterisi.

Adrian'ın kadın konusundaki beğenisi bizim aileye çok uygundu. Sanki ailemizin bir üyesiydi o da. Kendi ulusundan, kendi dininden olan kızlarla yatıp kalkmamaya yemin etmişti sanki. Şimdiki sevgilisi (öğrendiğime göre onun bu yolculuğu süresince çocuklarına da bakan kız) İrlandalı bir Yahudiymiş.

Dayanamayıp sordum «Adı Molly Bloom mu?»

«Neee?»

«Molly Bloom'un kim olduğunu bilmiyor musun?» Kulaklarıma inanamıyordum. O güzelim İngiliz aksanıyla konuşsun da Joyce okumamış olsun! (Ulis'i okurken ben de çok yerini atlamıştım ama gene de herkese en beğendiğim kitaptır demeyi bilirim.)

«Benim okuma yazmam yoktur,» diye şaka etti. Bilgisizliğiyle övünürcesine konuşuyordu. Tamam, dedim kendi kendime, bu da o kültürsüz, ahmak doktorların soyundan. Vatandaşlarımın her zamanki yanılgılarından birine kapılmıştım ben de; İngiliz aksanıyla konuşan birinin mutlaka köklü bir öğrenim görmüş olacağını sanmıştım.

Neyse, zarar yok. Edebiyat meraklısı tipler çok kez hıyardır zaten. Hıyar değilse o zaman da sünepe dir. Gene de düş kırıklığına uğradım doğrusu. Psikanalistim. «Sylvia Plath'in(*) adını duymadım,» dediği gün de aynı duyguya kapılmıştım. Kaç seans üst üste anlatmıştım sıkıntılarımı! Büyük bir şair olmak istediğimi, bunu beceremezsem intihar etmeyi, kafamı havagazı fırınının içine sokmayı düşündüğümü anlatmış, Sylvia Plath'den söz etmiştim. Doktor bütün bunları dinlerken Sylvia Plath'i bir pasta çeşidi sanmıştı belki de.

İster inanın, ister inanmayın, Adrian'ın sevgilisi, Molly değilse bile, Esther Bloom adını taşırmış. «Tipik Yahudi kuruntularıyla yaşıyan» koca göğüslü bir esmermiş Çok tutkulu, sinirli bir kızmış.

«Ya karın?» diye sordum. «O nasıl bir insandı?»

«O Katolikti. Tam fanatik. Liverpoolluydu.»

«Öğrenimi?»

«Ebeydi.

Böylesini hiç ummamıştım. Ne diyeceğimi bilemedim.

(*) Amerikalı kadın şair ve romancı.

Roman yazıyor olsam bu bölümü şöyle anlatırdım diye düşündüm: «Sevdiğim erkek benden önce Liverpoollu Katolik bir ebeyle evlenmiş.» (Roman yazıyor olsam sevgilime daha romantik bir ad bulur, boyunu da bir karış uzatırdım elbet.)

«Niye evlendin onunla?»

«Bana suçluluk duygusu verdiği için.»

«Amma yaptın!»

«İnan ki öyle. Tıp fakültesinde yemediğim halt kalmamıştı. İşlediğim günahları düşündükçe de ödüm patlıyordu. Dinî kurallara da boş verememiştim senin anlayacağın. Bazı kızlarla işimi yoluna koymuştum ama yaptıklarımdan utanıyordum. Hele bir kız vardı... Arada bir, koca bir ahır kiralar, herkesi topluca sevişmeye çağırırdı... O kıza bayılıyordum ya davranışımızın doğru olabileceğini de aklım kesmiyordu. Oysa karım küçücük bir ahlaksızlığı bile bağışlamazdı. Bana suçluluk duygusu verdiği için evlendim onunla. Senin gibiydim ben de. Gönlümce yaşamaktan, içimden geleni yapmaktan korkuyordum, utanıyordum. Zevk aldığım şeylerden korkuyordum. Korkum büyüyünce evlendim. Tıpkı senin gibi, gülüm.»

«Benim korkudan evlendiğimi nereden çıkarıyorsun?» Gerçeği sezmesine kızmıştım.

«Öyledir, öyledir. Bir gün bakarsın, sırf hayır demesini beceremediğin için önüne gelen her erkekle yatıp kalkmaya başlamışsın. Üstelik bu iş hoşuna da gidiyor. İşte o zaman utanca kapılırsın. İnsan denen yaratık zevke değil, acı çekmeye alıştırılır. Çok küçük yaşta öğrenir mazohist olması gerektiğini. Ona şartlanır. Çalışıp acı çekmektir insanın görevi. Herkes bu düşüncelerle eğitilir ve ne yazık ki buna inanır. Saçma! Bunların saçmalığını ancak otuz altı yaşında an-

ladım ben. Öyle olduğunu sana da öğretinceye kadar içim rahat etmeyecek.»

«Benim için tasarladıkların da az buz değil. Özgürlüğün anlamını, keyifle yaşamayı öğreneceğim; birlikte kitap yazacağız, beni doğru yola getireceksin... Bütün erkekler de beni doğru yola getirmek peşindedir. Neden bilmem! Yanlış yolda olduğum yüzümden mi okunuyor?»

«O koca, miyop gözlerinle insana yalvarır gibi bakıyorsun da ondan, canımın içi. Güçlü Piskanalist Baba beni kurtar, dercesine bakıyorsun. Kendin yaratıyorsun bu isteği. İnsan boyuna öğretmen arayarak yaşarsa mutlaka birini bulur. Üstelik sen bulduğun öğretmene körü körüne boyun eğdiğin için sonunda adamdan nefret ediyorsun. Ya da karşındakinin zayıf bir yanını yakalayıp onu küçümsemeye başlıyorsun. İyice inceliyorsun insanı; o senin için bir vaka, bir kitap konusu oluyor artık. İnsan karakterini tanımaya çalıştığını, kitabın için malzeme topladığını düşünerek kendini aldatıyorsun. Neymiş, sanat her şeyden önemliymiş. Benimle gezip dolaşman bile belli bir amaç taşıyor. Gönlünün dilediği gibi davrandığını sanıyorsun ama yalan. İş peşindesin aslında. Benim hakkımda bir kitap yazabileceğini düşünüyorsun, değil mi? Rahatça yatıp kalkacak, sonunda da birkaç şiir yaratacaksın. Böylece de görevini yerine getirmiş olacaksın. Akıllısın doğrusu. Bir taşla iki kuş. Kendini aldatmanın yolunu bulmuşsun.»

«Sen hep böyle ayak üstü psikanaliz yapabilirsen televizyona çık en iyisi.»

Güldü. «Bak güzelim, seni anlıyorum çünkü kendimi tanıyorum. Psikanalistler de yapar aynı şeyi. Yazarlara benzer onlar da. Her insanı bir vaka, bir hasta olarak görürler. Tıpkı şairler gibi ölüm korkusuyla yaşarlar. Ölümden nefret ederler. Doktorluğu seçme-

leri de bu yüzdendir. Sağ olduklarını kanıtlamak için insan gövdesini didik didik eder geceyi gündüze katarak çalışırlar. Senin oynadığın oyunun aynını oynarım ben de. Bu nedenle kitap gibi okuyabiliyorum düşüncelerini.»

Başkalarının hakkımda varacakları yargılardan gocunmamak için kendimi küçümsemeye, aşağılamaya çalışırım hep. Gene de, zaman zaman, aşırı iyimserlik gösterdiğim olmuştur. Şimdi de aynı duruma düşmüştüm. Adrian olduğumdan da kötü görüyor beni. Alınganlığım çok kez Fransızca konuşmakla belli eder kendini.

«*Vous vous moquez de moi.*»(*) dedim.

«Üstüne bastın, ayağını kaldır. Bak kızım, şu anda niçin benim yanımda oturduğunu bir düşün önce. Yaşamın dürüst değil, evliliğin ya sona ermek üzere ya da yalanlar üstünde duruyor. Üstelik yalanlar da senin eserin. Bütün geleceğini berbat etmek istemiyorsan bir an önce kendini kurtarmaya bak.»

«Hani senin beni kurtarmanı istiyordum? Öyle dememiş miydin?»

«Sen istemesine istiyorsun ya ben başımı belaya sokmak niyetinde değilim. Seni her hangi bir konuda düş kırıklığına uğratırsam kocandan nefret ettiğin gibi benden de nefret edersin.»

«Kocamdan nefret etmiyorum.»

«Tamam anladık. Seni sıkıyor diyelim. O daha kötü değil mi?»

Karşılık veremedim. Karamsarlığa kapılmıştım. İçtiğim şampanyaların etkisi de azalmıştı.

«Önce yatıp sevişsek de beni doğru yola getirmeyi sonraya bıraksak olmaz mı?» diye sordum.

«Olmaz. Aslında senin istediğin bu.»

(*) Benimle alay ediyorsun.

«Saçmalama, Adrian. Sevişmek istiyorum ben. Kafamı boş ver,» dedim ama yalan söylediğimi biliyordum.

Pansiyona vardığımızda dönüp dolaşmaktan turşumuz çıkmıştı. Ne benim diyaframım vardı ne de onun beni becerecek hali.

Sarılıp yattık. Sevecenlikle, neşeyle inceledik birbirimizin çıplaklığını. Yıllar sonra yeni bir erkekle yatmanın en tatlı yanı değişik bir gövdeyi tanımak. Kocamın bedeni kendi bedenimden farksız sayılırdı artık. Bütün ayrıntılarını ezberlemiştim. Tadını, kokusunu, bütün çizgilerini, lekelerini, tüylerini. Oysa Adrian yepyeni bir ülke gibi uzanıyordu önümde. Salına salına dolaşmaya başladım bu yeni ülkede. Ağzından yola çıkıp aşağı doğru indim. Güneş yanığı ensesine, kıvırcık kızıl tüylerle örtülü göğsüne, belli belirsiz çiş kokan kasıklarına kadar. Yok, hiç bir yararı olmadı. Kaslı bacaklarını, güneş yanığı dizlerini öptüm. Kirli ayaklarını öpemedim. Tırnaklarını da öpemedim. Sonra da yeni baştan başladım.

«Dişlerinin sivriliği nereden geliyor?»

«Annemin kakum oluşundan?»

«Ne oluşundan?»

«Kakum.

«Haa!» Kakumun ne biçim bir hayvan olduğunu hiç bilmiyordum. Üstüne varmadım. Başı bacaklarımın arasındaydı.

«Güzelmiş,» diye mırıldandı. «Kıçın da bitirim. Ne yazık ki memelerde iş yok.»

«Sağ ol.»

Ben hâlâ uğraşıp duruyordum.

«Aslına bakarsan seninle sevişmek istemiyorum,» dedi.

«Neden?»

«Bilmem.. Canım istemiyor.»

Adrian, mavi gözleri (ya da pembe penisi) için değil, kişiliği için sevilmek istermiş. Acınacak bir durumu vardı. Seks makinesi olmak istemediğini bildirdi kendini savunurcasına.

«Keyfim yerinde olursa değme erkek benimle baş edemez,» diye mırıldandı.

«Aa, tabii. Ondan hiç kuşkum yok.»

«Öyle 'iyi yürekli hastabakıcı' sesiyle konuşmanın da gereği yok.»

Yatakta 'iyi yürekli hastabakıcılık' ettiğim olmuştur gerçekten. Brian hastaneden çıktığında bir ay bu durumda yaşamıştık. Yatağa yatıp el ele tutuşurduk. «Tıpkı Hansel'le Gretel gibi» derdi. Aklını oynatmadan önce de pek iş çıkmazdı Brian'dan. Ben yirmi bir yaşındaydım, o yirmi beş. Erkeklerin on altı yaşında cinsel olgunluğa eriştiğini okuduğumdan Brian'ın yaşlanmaya başladığını sanmıştım. Evet, öylesine bilgisizdim işte. Brian artık gücünü kaybedecek yaşa geliyor diye düşünmüştüm.

Charlie Fielding'le, değneğini bir türlü havaya kaldıramayan orkestra şefiyle de sürdürmüştüm hastabakıcılığı. İlk gece, «Sen eşi bulunmaz bir kızsın,» deyip durmuştu. Ayaklarımı öpecekti neredeyse. Sanırım onu sokağa atacağımdan korkmuştu. Neyse ki sonradan kendini topladı. Ancak konserlerine başladığı gecelerde boynu bükülürdü.

Ama Adrian? Böyle mi olacaktı benim Anında Aşkım? Benim güçlü erkeğim Adrian bu duruma mı düşecekti? İşin tuhafı pek de sıkılmamıştım işin böyle sonuçlanmasına. Yattığı yerde öyle yakışıklı görünüyor, öyle güzel kokuyordu ki. Erkeklerin yüzyıllar boyunca kadın gövdesine tapıp, kadın zekasından korkuşunu düşündüm. Webb ve Woolf çiftlerine hayran ol-

duğum yıllarda buna bir türlü akıl erdiremezdim. Oysa şimdi ben de aynı duygularla bakıyorum erkek milletine. Kafaları karmakarışıktır, akıllarına hiç güvenilmez; gelgelelim gövdelerine bayılıyorum. Kendimi bildim bileli feministimdir ben. En büyük sıkıntım da feminizmi, erkek bedenine duyduğum bitmez tükenmez açlıkla bağdaştırabilmek. Kolay iş değil. Üstelik yaşım ilerledikçe erkeklerin temelde kadınlardan korktuğunu da fark ettim. Bazıları açıkça gösterirler korkularını, bazıları da saklamaya çalışırlar. Gelgelelim böyle pörsük bir cinsel organla karşılaşan özgür kadın için sonuç birdir. Dokunaklı olmaktan öteye geçemez.

Adrian'a sordum: «Benden korkuyor musun?»

«Korkmak mı?»

«Aman ne bileyim! Benim karşımda korkuya kapıldıklarını söyleyen erkekler çıkmıştır da.»

Güldü. «Çok tatlısın,» dedi. «Ne var ki hiç senin düşündüğün gibi değil.»

«Her zaman böyle midir bu?»

«Hayır, *Frau Doktor*. Beni sorguya çekmekten vaz geçmezsen canına okurum, onu da bilmiş ol. İyice saçmalıyorsun. Cinsel gücümden hiç şikayetim yok. Sadece senin koca götünden ürktüm diyelim. Ayrıca da canım sevişmek istemiyor.»

Cinsler arasındaki çatışmanın ilk eylemi: Greve giden cinsel organ. Kadın erkek savaşının ilk yenilgisi: Hazırol duruma geçemeyen penis. Düşman birliklerinin yerini belli eden ipucu: Yarıya indirilmiş bayrak. Dünyanın sonunu simgeleyen silah: Kendini bile yok etmeye hazır olan, nükleer başlık taşıyan füze. Kadın erkek eşitsizliği buradadır aslında: Erkeğin fazladan bir uzantıya sahip oluşu değil, kadının yaz kış, her yerde, her zaman görev alabilmesi. Düşününce insanın aklı durabilir. Erkeklerin kadınlardan nefret et-

mesine, kadının eksik bir yaratık olduğu efsanesini yaymalarına hiç şaşmamak gerek.

«Beni incelemene izin vermiyorum,» dedi Adrian. «Günün birinde, kitap yazmaya oturduğunda benim bir kahraman mı, bir alçak mı, bir aziz mi, bir hain mi olduğumu bilemeyeceksin bir türlü. Hiç bir sınıfa sokamayacaksın beni.»

Ve o anda çılgıncasına tutuldum Adrian'a. Güçsüzlüğü, gücüyle asla yırtamayacağı bir zırhı delip geçmişti.

6

Şehvetle Ürpererek ya da Yatağın Altındaki Erkek

Don Kişot yiğitliliğinin en belli başlı örneklerini kadınlar gösterir. Çok zaman gülüp geçeriz bu yiğitliğe. Oysa kadınlar böylesine yürekli olmasalar evliliklerin sayısı da, evlilikleri yıkıp geçen çılgınca tutkuların sayısı da epey azalırdı.

Colette

Çılgınca âşık olmak benim için günlük bir olay sayılır aslında. Her gün herkese tutulabilirim. Iowa'da domuz çiftçiliği yapan İrlandalı bir şaire tutulmuştum bir kez. Bir kere de atomik ışınlar hakkında şiirler yazmaya bayılan, bir seksen boyunda, kovboy kılıklı bir romancıya. İlk kitabımı öven mavi gözlü eleştirmene âşık olduğumu da hatırlıyorum. Üç karısı da intihar eden asık suratlı bir ressam da büyük aşklarımdan biridir. Ötekileri de sıralayabilirim: Rönesans çağı felsefesi okutan, ilk sınıf öğrencileriyle düşüp kalkan, kafayı bulmak için de zamk koklayan bir profesör, Birleşmiş Milletlerde (İbranice, Arapça ve Yunancadan) çeviri yapan bir yatalak anneyle yedi tane yayımlanmamış romanın sahibi beş çocuklu bir aydın. Benden önce de iki yazarla evlenmiş olan (ikisi de nimfomanyakmış) bir kimyacı.

Bu aşkların hiç birinden doğru dürüst bir sonuç alamadım. Yanlış anlaşılmasın, eli kolu bağlı oturduk demiyorum. Arabaların arka kanepelerinde sarılıp öpüştüğümüz olmuştur çok. Hamamböcekli New York mut faklarında, buğulu martini sürahilerinin üstünde sarhoşlukla birleşen dudaklar, masrafa yazıldığı için en pahalı yerlerde yenen öğle yemeklerinde söylenmiş işveli sözler, Butler kitaplığında çimdiklenen bacaklar

da olmuştu. Şiirler okunup bittiğinde birbirimize sarılır, resim sergilerinin açılışında el ele tutuşarak durur, dakikalarca süren telefon konuşmalarında cinaslı sözler ederdik. Arada sırada açık saçık tekliflerde bulunan erkekler de çıkardı (nedense genellikle benim için hiç bir çekiciliği olmayan erkeklerdi bunlar). Gene de eve yalnız başıma dönerdim çokluk. Döner dönmez de oturup gerçek aşkıma (ne zaman karşılaşabileceğimi bilmediğim gerçek aşkıma) şiirler yazardım. Az düşüp kalkmamıştım erkek milletiyle; yatakta hepsinin birbirine benzediğini çoktan anlamıştım. Beklediğim neydi peki? Niçin evime götürmüyordum tutulduğum bu erkekleri? Düş kırıklığına uğrayacağımı bildiğim için sanırım. Benim aradığım erkek, on altı yaşımdan beri umutsuzca yolunu gözlediğim erkek ne zaman çıkacaktı önüme acaba?

On altı yaşımdayken bile toplumcu sayardım kendimi. Ömer Hayyam'ı, Edna St. Vincent Millay'i(*) göz yaşı dökerek okurdum on altı yaşımda. «Başkanlığı Ike'a bırak» diyerek dolaşan sivilceli delikanlıların yüzüne bakmazdım. Hem kafasına, hem bedenine aşık olabileceğim bir adam arıyordum. Yüzü Paul Newman'a, sesi Dylan Thomas'a benzeyecek. Düşlerimdeki gövdeyi arkadaşım Pia Wittkin'e bile anlatmıştım: «Mikelanj'ın Hazreti Davud heykeline benzemeli. Kaslar derinin altında kıpır kıpır oynamalı bence.» Aklı, Shaw' dan geri kalmayacak (O yaşta Shaw'nun zekasını ne derece değerlendirebildiğim ayrı bir sorun). Rachmaninoff'un Üçüncü Piyano Konçertosu'yla, Frank Sinatra'nın 'Gecenin Geç Saatlarında' şarkısını sevecek. Eski goblenler, Simone de Beauvoir'ın eserleri, krem şokola konusunda benim beğenimi paylaşacak. Annemle babamdan, Senatör Joe McCarthy'yle Elvis Presley'

(*) Amerikalı kadın şair

den benim kadar nefret edecek. Bir türlü karşıma çıkmadı aradığım o erkek. On altı yaşımdayken bu durumu dayanılmaz buluyordum ama sonraları elime geçenle yetinmeye alıştım. Elime geçenler aslında gülünecek tiplerdi ya ben oturup ağlardım. Pia da ağlardı üstelik. Pia'nın Riverside Drive'daki karanlık apartman katında karşılıklı oturup dertleşirdik.

«Ben daha çok şey gibi düşünüyorum,» derdi o. «Ne bileyim işte, Laurence Olivier'yeyle Humphrey Bogart arası diyelim. Dişler pırıl pırıl, bembeyaz. Duruşu da şöyle: hani o 'Disk atıcısı' heykeli var ya, işte onun gibi bir şey.» Kendi tombul gövdesine şekil vermeye uğraşırdı.

Ben hemen sorardım: «Ne giyeceksin?»

«Bilmem. Şöyle bir ortaçağ kılığı olsun diyorum. Anlayıver canım. Hani tepesinden beyaz şifon sarkan sivri şapkalar var ya... Bir de kırmızı kadife elbise düşündüm... Vişneçürüğü de olabilir... Pabuçlar sipsivri olacak elbet.» Kalemini çıkarıp pabuçları çiziverirdi çabucak. Ardından bütün kılığı da çizerdi. Açık yakalı, daracık uzun kollu, göğsün altını sımsıkı saran bir elbise. Resimdeki kızın göğüsleri, açık yakadan dışarı taşacak gibidir. Öyle Pia'nın her yanı etliydi de göğüsleri yamyassıydı.

Arkası da gelirdi: «Büyük bir katedralde evlenelim diyorum. İnsanın pistonu varsa tarihi bir katedral bile kiralayabilir sanırım.»

«Nerede oturacaksınız peki?»

«Ayy, onu da düşündüm ben. Vermont dağlarında terkedilmiş bir manastır filan buluruz diyorum.» (Vermont eyaletinde terkedilmiş manastırlar bulunacağından hiç kuşkumuz yok.) «Taban tahtaları iyice aşınmış eski bir yapı. Tavanda koskoca bir pencere. Tek bir oda olsa yeter. Yarısını atölye, yarısını yatak odası ola-

rak kullanırız. Yatak tavandaki pencerenin tam altında durur. Yusyuvarlak bir karyola yaptırırız... Çarşaflar da siyah saten... Bir sürü Siyam kedisi besleriz... anla işte.»

Anlıyordum. Hiç değilse anladığımı sanıyordum.

«Kendimi de Sophia Loren'le Gina Lolobrigida karışımı olarak görüyorum,» diye sürdürürdü Pia. (Esmerliğinden ötürü herhalde.) «Sen ne dersin?» Yağlı siyah saçlarını eliyle tepesine toplar, yanaklarını emerek aynanın karşısına dikilirdi.

«Bana kalırsa sen Anna Magnani'ye benziyorsun daha çok. Doğayla ilişkisini yitirmeyen, gerçekçi bir kadın. Son derece şehvetli bir dişi.»

Aynaya bakarak, «Evet, o da olabilir,» derdi Pia.

«Allah kahretsin,» diye haykırırdı sonunda. «Niçin bize layık olabilecek bir erkek yok ortalıkta?»

Lisenin son yılında, bizim gibi çevreye uyamayan bir iki seçkin arkadaş daha aldık aramıza. Arkadaş gurubumuza (Adına gurup denebilirse) yeni katılan Nina Nonoff'un en büyük özelliği Dylan Thomas'ın ruhuyla yattığını ileri sürmesiydi. Bunun dışında da, Çince ve Japonca küfürleri bildiğini Yale Üniversi'nde tanıkları olduğunu söyleyerek övünmesini severdi. (Hepimiz Yale futbol maçlarına davet edilebileceğimizi düşünerek sevinmiştik ya tanıdıkları tavşanın suyunun suyuymuş.) Nina'nın annesinin, *Samoa Adasında Bulûğ Çağı* gibi adlar taşıyan kitaplarına da düşkündük. (O yıllarda içinde 'bulûğ' kelimesi olan her kitabın pornografik olduğunu sanıyorduk.) Üstelik Nina'nın babası da radyo oyunları yazarıydı. Jill Siegell bu gibi erdemlerden yoksundu. Acıma duygusuyla almıştık onu aramıza. Hepimizden sümsük, hepimizden sünepeydi. An-

cak bize körü körüne bağlanışı, bütün hareketlerimizi taklit edişi gururumuzu okşuyordu. Gurubumuza ara sıra katılan üçüncü bir kız da Grace Baratto'ydu. Kuş beyinli bir yaratıktı ama cinsellik konusundaki bilgisine hepimiz hayrandık. O istediği kadar karşı çıksın, biz Grace'in 'anasının kızı' olduğuna çoktan karar vermiştik. Pia. «Olsa olsa *'demi vierge*'dir(*) bence,» dedi. Bilgiççe onayladım. Sonra da eve gidip sözlüğe baktım.

Yalnız iki delikanlı katılabilmişti aramıza. Dostluğumuzun bir lütuf olduğunu anlayabilmeleri için elimizden geldiğince horlardık zavallıları. 'Üniversiteli' olmadıklarından, hep aynı sınıfta okuduğumuzdan, arkadaşlığımızın 'sadece platonik' kalacağını açıkça belirtmiştik ikisine de. John Stock bizim eski bir aile dostumuzun oğluydu. Kısa boylu, tombul bir oğlandı. Hikaye yazardı. En sevdiği söz: 'şehvetle ürpererek'. Yazdığı her hikayede şehvetle ürperen biri bulunurdu mutlaka. Ron Ossbire (adını kısa zamanda otuzbire çevirdiğimizi tahmin edebilirsiniz) bana tutkundu. İnce uzun, koca burunlu, suratı (sıkmak için can attığım) sivilcelerle dolu bir delikanlı. İngiliz hayranıydı. *Punch* dergisiyle *Manchester Guardian* gazetesine abone olur, günlük güneşlik havalarda bile sıkıca sarılmış bir şemsiye taşırdı. Kibar İngilizlerin kullanmaya alışık olduğu kelimeler hiç dilinden düşmezdi.

Üniversite giriş sınavlarını verip yazılacağımız fakültelere de yazıldıktan sonra günlerimizin çoğunu bizim evde geçirir olduk. Oturma odasının halısına serilir tonlarla meyve, peynir, sandviç ve kurabiye tüketirdik. Arada Frank Sinatra'nın plaklarını dinler, sınırlı yaşantımızın elverdiği ölçüde açık saçık hikayeler yazmaya çalışırdık. Portatif Olivetti makinem kucaktan kucağa dolaşır, herkes bir bölüm eklerdi hikayeye.

(*) Yarı bakire.

Bu ortak yapıtların çoğu yok olup gitti. Ancak geçenlerde elime geçen bir sayfa kayıp şaheserler hakkında bir fikir verebilir sanırım. Bir an önce konuya girmek istediğimizden hikayelerimizin girişleri yok sayılırdı; anlatım kopuklukları çoktu. Üstelik herkes makineyi üç dakika sonunda yanındakine vermek zorunda olduğundan akla ilk gelen şeyler yazılırdı. Genellikle Pia başlardı. Canlandıracağımız kişilerin tanımını yapmak onun ayrıcalığıydı:

Dördüncü Dorian Fairchester Faddington gözü doymaz bir yaratıktı. En iyi dostları bile onun boyuna yalanan bir yalabuk olduğu kanısında birleşirlerdi. Kendine dişi seçerken alçakgönüllü davranır, develere tutulduğu da olurdu. Gelgelelim etoburların çoğu gibi, kadınları her şeye yeğ tutardı o da. Hermione Hepaçık da kadın sayılabilirdi. Bu ikisi karşılaştıklarında hemen dudakları birleşir, yakınlardaki röntgencilere eğlence konusu çıkardı.

Bir gün, Hepaçığın çatı katındaki dairesinin balkonunda çırıl çıplak güneş banyosu yaparlarken zavallı, saf Hermione, «Deri insanın en büyük organıdır,» demek aptallığını gösterdi.

Dorian, «Sana öyle gelir,» diye haykırdı; şehvetle ürpererek kızın üstüne atladı.

Hermione bağırıyordu: «Çık, çık oradan, çık diyorum.» Erkeği üstünden attı, övünebileceği tek malını, bekaretini, havlusunun ucuyla korumaya çalıştı.

Dorian kızmıştı: «Saldırmadan önce havlamamı mı bekliyordun?»

«Ah, siz erkekler,» dedi Hermione. «Fareden farkınız yok. Bir delik gördünüz mü hemen dalarsınız.»

Bu eşsiz edebiyat örneğini okurken katıla katıla gülerdik. Arkası da vardı bu hikayenin. Bir helikopter geçmektedir havadan. İçindekiler olan biteni görmüştür. Apartmanın damına inerler, topluca sevişmeye başlarlar. Ne yazık ki bu son kısım benim kağıtlarımın arasında bulunmuyor. Elde kalan bölüm o yaşlardaki tutumumuzu açıklamaya yeterlidir sanırım Dışardan bakılınca çok bilmiş, pişkin kızlar sayılırdık. Oysa eşsiz bir duygusallık içindeydik aslında. Pia da, ben de el ele tutuşup dağ bayır gezebileceğimiz bir erkek arıyorduk. Ne John Stock'ın ne Ron Ossbire'ın aradığımız erkekle yakından uzaktan bir ilişkisi olmadığını da çok iyi anlamıştık.

Kitap delisiydi ikimiz de. Yaşadığımız ortamda bulamadıklarımızı romanlarda arardık, bazan da sinemada. Kendimizi kadın kahramanlar olarak görüyor, baş rolü oynayacak erkeklerin niçin ortalıkta dolaşmadığını anlayamıyorduk. Kitaplardaydı onlar. Filimlerde görünüyorlardı sadece. Bizim kapımızın eşiğinden bile bakmıyorlardı.

ON ALTI YAŞIMIZDA, TARAFSIZ BİR BAKIŞLA GÖZ ATIYORUZ TARİH VE EDEBİYATA

I

Dorian Grey lepiska saçlı,
Rhett Butler yakışıklı, çapkın bakışlı...
Julien Sorel'in(*) tutkulu erkekliği,
Kont Vronsky'nin(**) karşı konulmaz Rus inceliği.
Var birkaç erkek, biliyorum...
Rastlasam el ayak öper, köle olurum
Ama nedense hepsini...
Sadece romanlarda bulurum.

(*) Kızıl ve Kara romanının kahramanı.
(**) Anna Karenina romanının kahramanı.

II

Juliet on altı yaşındayken bir kan davasına son vermiş,
Nana, Pariste ayyaşlar, serserilerle gezmiş
Helen için kimler can vermiş!
Salome yedi tülünü atsa yetermiş
Ester(*) kavmini ölümden kurtardı
Meryem kiliselerde kutsandı.
Fransa'yı ayağa kaldıran Louis'nin karısıymış daha çok.
Ben de on altı yaşındayım...
Niçin yüzüme bakan yok?

Şiir bir şeye benzemese de anlamı apaçıktı. Ayağı öpülecek erkeği bir bulabilsek, hemen kölesi olur, hemen ayaklarını öperdik.

Üniversitede karşımıza çıkan delikanlılar liseli arkadaşlarımızdan da kötüydü bir bakıma. John'la Ron, bize hayran olan iyi yürekli iki ahmaktı. Zekaları Bernard Shaw'la, gövdeleri Mikelanj'ın 'Hazreti Davud'uyla kıyaslanamazdı elbet. Ne var ki üstün yaratık olarak görürlerdi bizi, nereye çeksek oraya gelirlerdi. Oysa üneversitede gerçek bir kadın erkek savaşı hüküm sürüyordu.

İlk kocamla birinci sınıfta tanıştım. Araya birkaç flört sıkıştırdıktan sonra, üniversiteyi bitirdiğim yıl evlendik. Yirmi iki yaşıma vardığımda, çok kötü koşullarda sona eren bir evlilikten canımı zor kurtarmış bir kadındım. Pia'nın durumu daha beterdi. Kızı iste-

(*) Kutsal kitapları. Benyamin kabilesinden, az bulunur güzellikte bir Yahudi kızı.

dikleri gibi kullanıp heveslerini alır almaz 'eldiven çıkarırcasına' bırakıveren hergelelerden açılmıştı talihi. Gittiği üniversiteden, incecik, süslü el yazısıyla yazılmış destanlar yollardı bana; hergelelerin her birini ayrı ayrı tanıtırdı. Bense hep aynı kişiden söz ettiği kamsına kapılırdım. Çökük yanaklı, düz sarı saçlı oğlanlardı hepsi de. Kovboy tipine tutulmuştu sanki. Her biri salını yitirmiş bir Huckleberry Finn: Sarı saçlı, blucinli, kovboy çizmeli delikanlılar.

Karamsarlığımız gün geçtikçe arttı. Çocuk yaşlarda kurduğumuz düşler hesaba alınırsa bunda şaşılacak bir yan yoktu belki. Ne var ki o yaşlardaki bütün genç kızlar aynı düşlerle yaşardı. Bütün istediğimiz her duygumuza katılabilecek, her durumu bizimle paylaşabilecek birini bulmaktı. Kadın erkek uyuşmazlığı doğal bir kural mıydı acaba? Yoksa biz mi aceleci davranıyorduk? Biraz daha beklemek, biraz daha aramak gerekiyordu belki de.

1965 yılının yazında ikimiz de yirmi üç yaşına gelmiş, Avrupayı bir baştan ötekine gezmiştik. Öylesine düş kırıklığına uğramıştık ki, yalnızca avladığımız hayvan sayısıyla övünebilmek için yatar olmuştuk erkeklerle. Karşılıklı oturur çantadaki keklikleri sayardık.

Floransa'ya vardımızda Pia, Robert Browning'i taklit edecek hale gelmişti:

«Kıçıma baksan görürsün
Kazılmış bir kelime: İtalya.»

Kimlerle yatmadık ki: Uffizi müzesinin kapısında deri cüzdan satan gezginci satıcılar, alanın bir ucundaki *Pensione*'de kalan iki zenci müzisyen, *Alitalia* bürosundaki memurlar, *Amerikan Express*'in birkaç elemanı. Alessandro adında evli barklı bir İtalyanla da bir hafta süren bir aşk yaşadım. Seviştiğimiz sürece,

aklıma gelen bütün açık saçık kelimeleri kulağına fısıldamamı isterdi. Hatırladığım bütün ayıp kelimeleri sıralarken gülmeye başlardım birden. Öyle bir gülme nöbetine tutulurdum ki yatakta olduğumu unuturdum. Michael Karlinsky adında, orta yaşlı bir sanat tarihi profesörüyle de sevişti̇m bir hafta kadar. Yazdığı aşk mektuplarına 'Michelangelo' imzasını atardı. Fiesole'de oturan alkolik bir karısı, dazlak bir kafayla, dazlaklığı örten bir peruğu, kahveli dondurmaya karşı koymak bilmeyen bir açlığı vardı. Portakal dilimlerini en olmadık yerlerime sıkıştırıp diliyle almaya çabalardı. Nerede okumuşsa okumuş, bunun kadına büyük bir cinsel haz verdiğine karar vermiş. Bir de şan öğrencisi bulmuştum (Tenor, İtalyan). İkinci buluşmamızda, en sevdiği kitabın Sade'ın *Justine*'i olduğunu bildirdi. Kitaptan birkaç sahne oynamamızı önerdi. Pia da, ben de tecrübe edinmek uğruna her şeyi denemeye hazırdık ama şan öğrencisiyle son görüşmemiz o oldu.

Bu serüvenlerin bir tek eğlenceli yanı vardı. Başımızdan geçenleri birbirimize anlatırken Pia da, ben de katıla katıla gülerdik. Yoksa sevgililerimizden pek bir zevk aldığımızı söyleyemem. Erkekleri çekici buluyorduk, evet; ama anlayışlı, akıllı bir dost gerektiği zaman hep birbirimize dönüyorduk. Sonunda erkek milletini sadece 'yataklık yaratıklar' olarak görmeye başladık.

Hüzün veren bir duyguydu bu. Rol yapmaya, ödün vermeye, yalan söylemeye öyle alıştık ki gerçek kişiliğimiz anlaşılmaz oldu. Kendimizi tamyamıyorduk desem yeri var. Bazı şeyleri hiç düşünmeden gizlemeye alıştık. Örneğin sevgililerimiz onları çekiştirdiğimizi hiç bilmezlerdi. Sevişme biçimlerini birbirimize anlattığımız, konuşmalarını, yürüyüşlerini taklit ettiğimiz akıllarından geçmezdi.

Erkeklerin kadın dedikodusundan nefret etmesi bundandır zaten. Gerçeği sezerler; kantara vurulduklarından, ölçülüp biçildiklerinden kuşkulanırlar. Paranoid toplumların çoğunda (Arap, fanatik Yahudi) kadınlar iyice sarılıp sarmalanır, kilit altına alınır. Oysa onlar gene de dedikodu yapmanın yolunu bulurlar. Bilinçlenmenin ilk şekli budur. Erkekler istedikleri kadar alay etsinler, kadın dedikodusuna son veremezler. Dedikodu baskı altında yaşayan kitlelerin afyonudur.

Peki ama baskı altında yaşayan kim? Pia'yla ben 'özgür kadınlarız' (tırnak işaretlerini kaldırırsanız bu sözün hiç bir anlamı kalmaz). Pia ressam, ben yazarım. İşimiz gücümüz, arkadaşlarımız var; yani yaşamımızda erkeklerden daha önemli şeyler var. Öyleyse niçin böylesine büyütüyoruz bu erkek sorununu? Niçin bütün günlerimizi erkek avıyla geçirdiğimiz duygusuna kapılıyoruz? Gerçekten özgür olan, erkeksiz yaşayabilen, boyuna sevgili değiştirmeyen kadınlar yok mudur? Varsa nerede? Arayıp taradık, öyküdüğümüz dişileri biraz daha yakından inceledik. Öğrendiğimiz gerçeklerden birkaçı: Simone de Beauvoir, «Acaba Sartre ne der?» diye düşünmeden adım atamazmış, Lillian Hellman(*) erkekliğe özenirmiş. Erkek olduğu takdirde, kendine hayranlık duyan Dashiel Hammett'in(**), onu biraz daha çok seveceğini sanırmış. Doris Lessing'in (***) büyük kadın kahramanı Anna Wulf, yattığı erkeğe âşık değilse orgazm olamazmış (âşık olduğu da pek enderdir).

Öteki kadın yazarlara, kadın ressamlara bakıyoruz. Çoğu utangaç, içine kapalı; birer şizofren adayı. Özel yaşantılarında ürkek, yalnızca yarattıkları eser-

(*) Amerikalı oyun yazarı.
(**) Amerikalı polis romanı yazarı.
(***) Güney Afrika asıllı kadın yazar.

lerde yiğitlik gösteren kadınlar. Emily Dickinson, Bronte kardeşler. Virginia Woolf, Carson McCullers... Annesinin dizinin dibinden ayrılamayan, tavuskuşu besleyen Flannery O'Conner, kafasını kavagazı fırınına sokan Sylvia Plath. Beğen, beğen al! Kimi kaçık, kimi kendini öldürme meraklısı, kimi kupkuru, kısır yaratıklar. Bir tek dişi Chaucer yok! Keyifle yaşayan, rahatça sevişen, yeteneğinin yamsıra kahkahasını da kullanmasını bilen bir kadın sanatçı yok mudur? Kim yol gösterecek bize? Fransız Afroditine dayanan Colette mi? Kişiliği hakkında hemen hemen hiç bir şey bilmediğimiz Sappho mu? «Doyamadım hiç, hep bir özlem içindeyim,» demiş bir şiirinde Sappho. Biz de aynı durumdaydık! Öykündüğümüz kadınlar ya kız kurusu olup kalmış ya kendi canına kıymış. Bizim sonumuz da böyle mi olacaktı?

Bulunamayacak bir erkeği arayıp durmamızın asıl nedeni bu.

Pia hiç evlenmedi. Ben iki kere evlendim; aradığımı hâlâ bulamadım. Psikanalistlerime sorulursa babamı aradığımı söyleyeceklerdir. Herkes babasını aramaz mı? Bu açıklama yeterli değil bence. Yanlış demiyorum, sadece yetersiz. Belki de arama süreci, sonuç almaktan daha önemli. Belki bir tören bu. Belki düşündüğümüz erkek sadece kendi isteklerimizden, kendi eksikliklerimizden oluşmuş bir yaratık. Özlemini çektiğimiz şeylerin bir simgesi. Kadınların hep kar yolanın altında bulmayı umdukları o korkusuz çapkın. Belki de ölümü, o son sevgiliyi arıyoruz aslında. Ben aradığım insanı yatağın altındaki erkek olarak düşünmüştüm.

Yatağın altındaki erkek
Yıllardır oracıkta bekleyen
Dışarı sarkan çıplak ayağımı gözleyen erkek

Havaya yükselen toz topakları kadar sessiz bir
erkek.
Soluğu küçük beyaz kelebeklerin soluk alışından
farksız
Telefonu açtığımda öbür uçta soluyan erkek o.
Dolaptaki naftalin toplarını takırdatan iskelet
erkek
Son duraktan sonraki duraktan sonraki durakta
bekleyen erkek

Bu gece karşılaştık.
Meyhanelerin kehribar rengi buğusunda yüz
yüze geliriz hep.
Kürdanlarla mızraklanan karideslerin
Çağıran parmaklar gibi kıvrıldığı tezgahlarda.
Buzlar çatırdar
Soğuk sulara gömülebilirim.
Yanaklarının çukurluğuna uydurur yüzünü
Gözlerini diker bana gözbebekleri yok
Nicedir yolumu gözlediğini söyler
Birlikte çıkacağız buradan
Cellat kurbanını götürür
Bir ölüm valsiyle geçeriz sokakları
Odamın duvarının duvarını yarıp gireriz.

Oysa eğer, beklediğim erkekse o sızacaktır
gözeneklerimden içeri
Buz tutan yanaklarıma
Yazılar yazacaktır sıcak soluğuyla
Karanlığın çöküşü gibi sarılıyorum gövdesine
Ağzına üfleyip
Ona can veriyorum

7
Sinirli Bir Öksürük

Belleğimizde kalan izlenimler kesin gerçekler değildir. Herkes hatırladıklarını küçük, bilinçsiz yalanlar, kişiye özgü senaryolarla süsler. Yaşantımız bunlarla açıklık kazanır, bunlarla belirlenir. Hatırlanan olay, artık kesin bir gerçek değil, belli duygulara uydurulmuş bir yapıdır. Ve bu yapılar olmasa, yaşantının aşırı kişiselliğinden ötürü, ne sanatçı eser verebilir, ne halk o eserden anlam çıkarabilir.

Jerzy Kosinski

Bennett uyumuş. Yüzü yukarıda, kolları iki yanında. Marie Winkleman görünürlerde yok. Yalancı şafağın mavimtırak ışığı pencereden içeri sızarken kendi yatağıma uzanıyorum ben de. Öyle mutluyum ki uyumak olanaksız. Bennett'e sabah ne söyleyeceğimi düşünüyorum. Beni az önce kapıda bırakan (belki de gene yolunu şaşırıp sokaklarda dolaşan) Adrian'ı düşünüyorum. Çılgınca seviyorum onu. O yolunu kaybettikçe ben onu daha kusursuz buluyorum.

Yedide uyandım; Bennett'in uyanmasını bekleyerek iki saat daha yattım. Hafifçe inliyor, bir yellenip yatakta doğruluyor. Tek kelime konuşmadan giyinmeye başlıyor. Bastığı yeri gümletiyor yürürken. Oysa ben şarkı söylüyorum. Odadan banyoya, banyodan odaya dolaşıp duruyorum.

«Dün gece nerelere kaçtınız?» diye soruyorum neşeyle. «Her yerde sizi aradık»

«*Ben* mi nerelere kaçtım?»

«Sen ya. Diskotekte diyorum. Birden yok oldunuz. Sizi bulmak için Adrian Goodlove'la aramadığımız yer kalmadı.»

«Siz bizi aradınız, öyle mi?» Çok küskün, çok alaycı, «*Liaisons Dangereuses*'ünle(*) sen yani.» Fransızca te-

(*) Tehlikeli ilişkiler.

laffuzu berbat. Birden büyük bir acıma duygusuna kapıldım. «Bari biraz düşünseydin de daha usturuplu bir yalan uydursaydın,» dedi.

Saldırı en iyi savunma tarzıdır, diye düşündüm. Oynak kadınlara benden bir öğüt: Önce siz kocanızı suçlayın.

«Marie Winkleman'la nerelere gizlendiğini öğrenmek istiyorum.»

Pis pis baktı. «Sizin dans ettiğiniz yerin az ötesindeydik. Ne zaman piste uzanıp sevişmeye başlayacaklar diye merak ettik. Ama nedense siz çekip gittiniz.»

«*Hemen* oracıkta mıydınız yani?»

«*Hemen* oracıkta, birinci bölmenin arkasındaki masada oturuyorduk.»

«Ben orada bölme filan görmedim.»

«Sen *hiç bir* şey görecek durumda değildin.»

«Biz de sizin gittiğinizi düşündük. Saatlarca sokaklarda dolaşıp sizi aradık. Kaç kere yolumuzu şaşırdık bir bilsen. Sonunda evli evine demekten başka çare bulamadık.»

«Vah, vah, çok üzüldüm doğrusu. Kim bilir ne yorulmuşsunuzdur.» Sinirli sinirli gırtlağını temizledi. Son nefesini veren birinin boğazından çıkan ölüm hırıltısı gibi bir ses. Yalnız biraz daha sessiz. Hep yapar bunu. Ortak yaşantımızda o sesten daha kötü bir şey yoktur bana kalırsa. Evliliğimizin en kötü anlarını o hırıltı vurgulamıştır her zaman.

Hiç konuşamadan kahvaltı ettik. Saldırının ne yönden geleceğini bilemediğimden pusup kalmıştım. Gelgelelim Bennett beni daha fazla suçlamamaya karar vermiş. Rafadan yumurtasını yumurtalığa çarpınca gök gürültüsünü andıran bir ses çıktı. Kaşığı kahve fincanının içinde şangur şungur ötüyor. Odada tıs çıkmadığından bütün sesler büyüyor, en küçük bir hareket bile dikka-

ti çekiyor. Rafadan yumurtanın tepesini bir kesişi var; usta bir yönetmenin elinde koskoca bir filim olabilir. *Yumurta* adında bir filim. Bir insan eli, iki saat süreyle bir yumurtanın tepesini kesecek, küçücük kabuk parçalarını ayıklayacak. Tam bir ameliyat sahnesi.

Bu sessizliği niçin yadırgadığımı çabucak anladım. Bennett küçücük şeylerden ötürü bağırıp çağırdı her zaman: Kahvesini zamanında getirmediğim için, ısmarladığı bir şeyi almayı unuttuğum için, hattâ yabancı bir ülkede yolumuzu kaybetsek, yoldaki işaretlere dikkat etmediğim için. Oysa şimdi: Çıt yok.

Boyuna gırtlağını temizleyip yumurtasının içine bakıyor. Hırsını, kırgınlığını belli eden tek şey kesik kesik, sinirli sinirli öksürmesi.

O öksürük sesi evliliğimizin en korkunç bir dönemine götürdü beni. İlk evlendiğimiz yılın Noel tatiline. Paris'teydik. Bennett büyük bir keder içindeydi. Evlendiğimizden beri hiç yüzü gülmemişti zaten. Ordudan nefret ediyordu. Amanya'dan da, Paris'ten de nefret ediyordu. Üstelik bütün bunların sorumlusu benmişim gibi benden de nefret ediyordu. Yüzeyde görünenden çok daha büyüktü hüznü Sıkıntısı bir aysbergdi sanki.

Heidelberg'den Paris'e gelinceye kadar ağzını açıp bir kelime konuşmamıştı desem yeri var. Sessizlik, öldürücü aletlerin en korkuncudur bence. İnsanı yerin dibine batırır, suçluluğunun derinliklerine iter boyuna. Kafasının içinde, «Sen suçlusun», diye bağıran sesleri büsbütün güçlendirir.

Paris olayı, parlak ışıkta çekilmiş siyah-beyaz bir filim kadar canlıdır belleğimde. İngmar Bergman'ın yönettiği bir filim. Kendi kişiliklerimizi canlandırmaktan bir kurtulabilsek!

Paris'te Noel gecesi. Karlı bir günün, kül rengi bir günün gecesi. Karı koca sabah Versailles bahçelerinde

dolaşmış, soğukta çırıl çıplak duran heykellere acımışlardır. Heykellerin beyazlığı göz alıyor; gölgelerse kurşuni. Düzgün kesilmiş çitler iki boyutlu, derinlikten yoksun. Sert, soğuk bir rüzgar esiyor. Erkekle kadının ayakları uyuşmuştur. Ayak sesleri gönüllerindeki boşluğun yankısı gibidir. Evlidirler ama dost olamamamışlardır.

Gece bastırmıştır. Odeon'un yakınlarındayız. Genç çift metronun basamaklarını tırmanırlar. Donmuş ayaklardan çıkan ses duvarlara çarpıp geri döner.

Amerikalıdır ikisi de. Erkek ince uzun bir Doğulu. Küçük başlı, uzun siyah saçlı. Kadın ufak tefek, mutsuz bir sarışın. Sık sık tökezliyor. Oysa erkek asla tökezlemez. Kadının düzgün yürüyemeyişine sinirlenir. artık iyice tanıyorsunuz bu kisini. Sıra geldi hikayeye.

Sen nehrinin sol yakasındaki bir otelin en üst katından, döne döne alçalan merdivenlerin boşluğundan aşağı bakıyoruz. Karı koca beşinci kata çıkıyorlar. Kadın hep erkeğin arkasından gidiyor. Önce tepelerini görürüz, sonra da yüzlerini. Erkeğin çenesi kısılmıştır. Sinirli sinirli gırtlağını temizler. Kadın dudağını sarkıtmış, yüzü kederli.

Beşinci kata çıkıp odalarını bulurlar. Adam kapıyı açar çabucak. Oda, köhne Paris otellerinde hep görülen odalardan. Desenli yatak örtüsü solmuş, hafif bir küf kokusu her yanını sarmış. Halının kenarları saçak saçak. Lavaboyla bide, kontrplak bölmenin arkasında. Pencereden bakılınca aşağıdaki damların görüleceği düşünülebilirse de pencereler kahverengi kadife perdelerle örtülü olduğundan dışarı bakmak akla gelmez. Yağmur başlamıştır. Damlaların çinko olukları mors alfabesiyle dövdüğü duyulur.

Kadın, geceliği yirmi frank olan Paris otellerinin hep aynı dekoratör elinden çıkmış gibi durmasına şaş-

maktadır. Bu düşüncesini kocasına söyleyemez. Şımarıklıkla suçlanabilir çünkü. Ne var ki ortası çukurlaşan iki kişilik dar yatakta rahat etmeyeceğini düşünmekten de kendini alamaz. Yastığın kuş tüyü değil de pamuk olmasına sıkılmış, yatak örtüsünü kaldırmasıyla burnuna dolan tozdan da tedirgin olmuştur. Paris'ten nefret etmeye başlamıştır kısacası.

Erkek titreyerek soyunmaktadır. Gövdesinin güzelliği, sırtının düzlüğü, esmer güçlü bacakları, parmaklarının inceliği hemen göze çarpar. Gelgelelim bu gövdeyi karısından esirgeyecektir o. Hep aynı küskünlükle pijamasını giyer. Karısı pabuçlarını çıkarmış, yalın ayak durmaktadır karşısında.

«Niye böyle yapıyorsun? Bana ne kadar yalnızlık çektirdiğini anlamıyor musun?» diye soruyor kocasına.

«Bu durumu sen yaratıyorsun.»

«Niye ben yaratayım? Ben bu gece mutlu olmak isterdim. Noel gecesi bu. Niye hep beni suçluyorsun? Gene ne yaptım?»

Karşılık yok.

«Ne yaptım diyorum?»

Yaptığını bilmemesi ikinci bir suçmuş gibi bakar karısına.

«Artık uyusak iyi olur. Bu konuyu kapatalım.»

«Hangi konuyu kapatıyoruz?»

Sessizlik.

«Evet, hangi konudur kapanan? Beni paylaman mı? Hiç suçum yokken cezalandırılmam mı? Noel gecesini berbat ettiğini, beni yapayalnız bıraktığını mı unutacağız? Bu mudur kapanmasını istediğin konu?»

«Tartışmak istemiyorum.»

«Neyi tartışmak istemiyorsun? Konu nedir?»

«Sus artık. Otel odalarında bağırıp çağırmandan hoşlanmıyorum.»

«Senin neden hoşlanıp neden hoşlanmadığın umurumda değil. Bana karşı insanca davranmanı bekliyorum. Hiç değilse niçin surat astığını açıklamak inceliğini göster. Hem öyle bakma...»

«Nasıl bakmayayım?»

«Aklından geçenleri anlayamayışım büyük bir suçmuş gibi. Ne yapalım ki aklından geçenleri okumayı öğrenemedim. Bunda kızılacak ne var sanki? Karının her düşünceni anlamasını bekliyorsan benden hayır yok.»

«Onu çoktan fark ettim.»

«Derdin nedir peki? Lütfen söyle.»

«Sen anlasan daha iyi olurdu.»

«Doğru mu söylüyorsun, kuzum? Gerçekten aklından geçenleri okuyabileceğimi mi sanıyorsun?»

«Birazcık sezgin olsa, bana karşı biraz anlayış gösterebilsen...»

«Elimden geleni yapıyorum. Sen de yardımcı ol.»

«Aklın başka yerlerde. Beni dinlemiyorsun ki.»

«Filimdeki bir şeye bozuldun, değil mi?»

«Filimdeki neye bozuldum?»

«Gene başladık! Sorguya mı çekiliyorum? Sınava mı girdim? Bir bilsem... Cenaze sahnesinde bozuldun sen...Annesinin ölüsüne bakan küçük çocuğu görünce. O sahne sana dokundu. O anda hüzünlendin.»

Ses yok.

«Değil mi?»

Gene ses yok.

«Yapma, Bennett. Kafamı kızdırıyorsun artık. N' olur söyle. Lütfen.»

(Kabızlık çeken birinin tuvaletteki halini andırıyor adamın konuşması. Kelimeler taş gibi. Güçlükle, birer birer çıkıyor ağzından.) «O sahnede bana dokunan neydi?»

«Sorup durma artık! Sen söyle n'lour!» (Kadın ko-

casına sarılır. Erkek kendini geriye çeker. Kadın yere düşerken adamın pijamasının paçasını yakalar. Suda boğulmak üzereyken kıyıda duran birine tutunmak olanağını bulmuştur sanki.)

«Kalk ayağa.»

(Ağlayarak) «Söylemezsen kalkmam.»

(Adam bacağını çeker.) «Ben yatacağım.»

(Kadın yüzünü soğuk döşemelere dayamıştır.) «Bennett, yalvarırım yapma. Konuş benimle, lütfen konuş.»

«Bırak, sinirim bozuldu.»

«Lütfen, dedim.»

«Elimde değil, yapamam.»

«Yalvarırım!»

«Sen yalvardıkça ben sinirleniyorum.»

Yatağa yatıp düşünürler. Kadının yastığı ıslanmıştır. Hıçkıra hıçkıra ağlar. Erkek hiç duymuyordur sanki. Yatağın ortasındaki çukurluğa yuvarlandıkları an adam hemen kendini çeker. Bu olay birkaç kez tekrarlanır. Yatak öylesine çukurlaşmıştır ki kenarda yatmanın olanağı yoktur.

Erkeğin sıcaklığı, sırtının sertliği rahatlatıcıdır. Kadın kocasına sarılmak, hiç bir şey olmamış gibi davranmak ister. Sevişirken nedense aralarındaki uçurum kapanır. Ama, hayır; adam sevişmek istemiyor. Pijamasının önüne uzanan eli iter. Karısını kendinden uzaklaştırmaya çalışır. Kadın yerine döner. Erkek yatağın kıyısına kaçar.

«Onunla bir şey çözümlenmez,» diye söylenir.

Yağmur da ne yağıyor ama! Evlerine dönen sarhoş üniversitelilerin sesleri geliyor sokaktan. Kaldırım taşları ıslak ıslak parlar. Bu gece sinemadan çıkınca Notre Dame kilisesine gitmişlerdi. Gece yarısı ayinine. Islak yün paltolarla ıslak kürklerin arasında

sıkışıp kalmışlardı. Ayakkabıları ıslanmıştı şemsiyelerden damlayan sularla. Kalabalık geçitleri tıkamış, öylece tıkanıp kalmışlardı. *Paix dans le monde*(*) diye sesleniyordu hoparlörlerden yükselen madeni bir ses. Islak kürk kokusundan kötü bir şey de yoktur dünyada.

Erkek, Washington Heights'taki baba evini düşünür. Babası yeni ölmüştür. Oysa o hiç acı çekmiyor. Tuhaf şey! Biri öldüğü zaman üzülmemek olur mu?

Üzülmedim diyorum işte; niçin sorup duruyorsun? Seni tanımak istiyorum da ondan. Senin kimsen ölmedi ki; bütün ailen sağ. Bu yüzden mi nefret ediyorsun benden? İsaneyle yaşıyorduk biz. Biz İaneyle yaşarken siz Central Park'taki on dört odalı evde oturuyordunuz. Peki, bu benim suçum mu? Pell sokağındaki Çin cenaze salonunu bilir misin sen? İnsan ölünce kendi ırkına dönüyor gene. Ölünce ırkçı kesiliyor herkes. Babam Tanrıya inanmazdı. Kiliseye de gitmezdi hiç. Duaları hep Çince okudular. Canına yandığım, bir tek kelime anlayamıyorum diye telaşa kapılmıştım. Tabut açıktı. Bu çok önemlidir bak. Tabut kapanırsa ölüme inanmak istemez insan. Psikiyatr gözüyle bakarsan çok yerinde bir davranış. Gelgelelim pek iç açıcı bir görünüm değil. Sonra da akrabalar gelip kalan bütün paramızı aldılar. Bizim dükkan hepimizi geçindirir dediler. Ama dükkan battı. Onuncu sınıftaydım. Okulu bitirince çalışmaya başlarsın demişti sosyal yardım bürosundaki kadın. Sonunda da garson olup çıkarsın, diye düşündüm. Üstelik Çin lokantalarında garsonluk yapamam; Çince bilmiyorum çünkü. Cahil kalırım, dedim kendi kendime. Ayak işçisi olup oradan oraya koşturulurum. Üniversiteye gitmezsem olmayacak. Siz o

(*) Dünyada barış.

yıllarda Central Park'ta oturuyordunuz. Hafta sonunda gezmek için Cambridge'e giderdin sen. Ben de tıp fakültesini bitirebilmek için laboratuvardaki hayvanların bakıcılığını üstüme almıştım. Noel gecesi. Noel gecesi herkes eğlenirken ben laboratuvarda kalır, Allahın belası farelere yem verirdim.

Kadın kıpırtısızca yatıyor kocasının yanında. Yaşadığına inanabilmek için kendi etini elliyor. Bacağını kırdığı günleri anıyor. Acıdan başka bir şeyler de duyabileceğini kanıtlamak çabasıyla hiç durmadan mastürbasyon yapardı o günlerde. Can acısıydı o dönemin mutlak Tanrısı. Başka hiç bir şeye yer yoktu

Karnının aşağısına iniyor elleri, bacaklarının arasına sokuluyor.

Ya adam uyanırsa?

Uyanırsa uyansın! Karısının ne kadar yalnızlık çektiğini görsün.

Yal-nız, yal-nız, yal-nız. Parmaklarının hareketi bu tempoya uyuyor.

Alman psikanalisti, «Mastürbasyon yaparken kimi düşünürsünüz?» diye sormuştu. Kimseyi düşündüğü yok. Ya da herkesi düşünüyor denebilir. Doktorunu da, babasını da. Hayır, babasını düşünmez. Trendeki yabancıyı öyleyse. Yatağın altındaki adamı. Yüzü olmayan adamı. Yüzsüz bir adam. Cinsel organının ucunda tek bir göz var. Ağlıyor.

Dölyolunun birkaç kez kasılıp gevşediğini duyuyor. Eli yanına düşmüş, uykuya dalmıştır az sonra.

Çocukluk evini görüyor rüyasında. Ama bu kez bir karabasan mimarının elinden çıkmış ev.

Üç duvarlı yatak odalarına giden koridorlar yılan kıvrımlarıyla uzanıyor önünde. Mutfak rüzgarlı bir dehliz, dolaplara erişmenin yolu yok. Borulardan yaşlı insan hırıltıları yükseliyor, taban tahtaları soluk

alıyor. Tatak odasının kapısındaki buzlu cam insan suratlarıyla kaplı; ağızlarını yusyuvarlak açmış, aya doğru uluyorlar. Bir ayışığı kırıntısı tabanı gümüşe boyayarak ilerliyor, sonra da kırılan bir cam şangırtısıyla parçalanıyor. Kapıdaki suratlar neden kurda benzedi birden? Ağızlarının kenarında kan pıhtıları var.

Hizmetçi odasındaki dört ayaklı banyo küvetinde, boğulma oyunu oynayabilir bir çocuk. Salonun tavanından dört pirinç fener sarkıyor: Tavan kilometrelerce uzakta, altın varak kararmış. Bir kat yukarı çıkınca terebentin kokan atölyede buluyor kendini. Dam, cadı şapkaları gibi sipsivri. Tam ortada, kara bir zincirin ucunda dikenli bir demir avize sallanıyor. Yamuk pencerelerden içeri sızan rüzgarla sallanıyor avize.

Duvarda, Beethoven'in, ölümünden sonra yapılmış bir maskesi. Şiş göz kapakları inik. Bir iskemleye çıkıp elerini gözlerin üstünde gezdiriyor. Parmaklarındaki is, beyaz alçıyı lekeliyor. Beethoven'in göz kapaklarında parmak izleri kaldı. Korkunç bir sonuç doğacaktır bundan.

Masanın üstünde bir kafatası; yanında bir şamdan. Dede koymuş bu eşyaları buraya. Natürmort çalışıyor besbelli. Natür mort. Ölü doğa. Ölü doğa olur mu hiç?

Tualin üstünde, yarıda bırakılmış bir 'Kafatası Ve Şamdan' tablosu. Hangisi daha ölüdür acaba? Kafatasının natürmortu mu?

Köşede bir dolap. Kocasının asker üniformaları asılı içinde. Ceketlerin kolları rüzgarda sallanıyor? Kocası nerede peki? Ölmüş mü? Korkuya kapılıyor birden. Merdivenlerden aşağı koşarken yuvarlanıyor. Basamakların sonuncusuna gelince öleceğini biliyor. Çığlık atmak için ağzını açmışken uyanıyor. Dedesi-

nin evinde değil de Paris'te oluşuna şaşıyor. Kocası hâlâ ölü gibi yatıyor yanında. Uyuyan adamın yüzüne, Çin yazısını andıran incecik kaşlara, ağzın ucundaki kıvrımlara bakıyor. Bir yıl sonra bugün, ya kocamdan ayrılmış ya da bana hiç benzemeyen bir çocuk doğurmuş olacağım diye düşünüyor.

Erkek gözlerini açıp sesleniyor: «İyi Noeller.»

Umutla sarılıyorlar birbirlerine.

Hava soğumuş, geceki yağmurla ıslanan yollar buz tutmuş. Giyinip yürüyüşe çıkıyorlar. Erkek karısını sımsıkı tuttuğu halde boyuna ayağı kayıyor kadının. Kocası 'küçük adımlarla yürümesini' öğütlüyor.

«Ayakları bağlanan Çinli kızlar gibi mi?»

Gülmüyor adam.

Ile St. Louis'de yürüyüp yapılara bakıyorlar, evlerin ikinci katlarındaki taş oymaları gösteriyorlar birbirlerine. Bulanık suları iyice yükselmiş olan Sen nehrinin kıyısında balık tutmağa çalışan üç yaşlı adamı gözlüyorlar bir süre. Bir Alsas lokantasında iki düzine istiridyeyle soğanlı börekler yiyip şarap içerek sarhoş oluyorlar. Düşüp de kafalarını kırmamak için gene kol kol girerek yürüyorlar buzlu kaldırımlarda. Kadın kocasından ayrılırsa nereye sığınabileceğini düşünüyor. Gece rüyasında gördüğü evi bölük pörçük hatırlıyor. Gidecek hiç bir yeri olmadığını biliyor. Sığınacak hiç bir yeri yok. Hiç, ama hiç bir yer. Sımsıkı sarılıyor kocasına. «Seni seviyorum,» diye mırıldanıyor.

Hava kararınca, Notre Dame'ın karşısındaki bir pastaneye girerek kahveyle Noel pastası ısmarlıyorlar. Acaba kocası ayrılmayı düşünüyor mu? Onun ne düşündüğü hiç belli olmaz ki. Çok mutlu, çok eğlenceli bir gün geçirdiklerini söylüyorlar ikisi de. Yalan. Sokakta yürürken karısının beline sarılmayı hiç unutmuyor erkek.

«Küçük adım at,» deyip duruyor. «Kendin de düşeceksin, beni de düşüreceksin.»

«Sen olmasan ben ne yapardım?»

Adam hiç karşılık vermiyor, sinirli sinirli gırtlağını temizliyor sadece.

Filim belki o anda, onun gırtlağından çıkan sesle bitmeliydi. Ne var ki ben yolculuğun geri kalan kısımlarında başımıza gelenleri de hatırlıyorum: Arabanın bozuluşunu, Heidelberg'e trenle dönmek zorunda kalışımızı, ikinci mevki kuşetli kompartımanı bizimle paylaşan, trene yakıt sağlarcasına yol boyunca hiç durmadan yellenen Fransız erlerini, yattığım üst yataktan yere düşüşümü. Üstelik beklenmedik bir bağırsak bozukluğu tam altı kez yataktan inmemi gerektirmişti o gece. (Bir keresinde altımda yatan Fransızın kaşıklarının ortasına basıverdim istemeden. Çektiği acıyı düşününce zavallının gösterdiği anlayışa hayran oldum.)

Heidelberg'e döndüğümüzde tatil bitmişti. Ordunun içindeydik gene. (Tatillerimizde Avrupa'da keyif için dolaşan Amerikalı karı koca rolünü oynamaktan hoşlanırdık.)

Telgraf yeni yılın ilk günü elimize geçti. Denizaşırı telgrafların çoğunda olduğu gibi güç çözülen bir bilmeceydi metin. Puslu karanlık bir cumartesi sabahı. Küçük Amerika halkının bütün erkek nüfusu araba temizliğiyle uğraşıyor, bütün kadınlar da saçlarındaki bigudilerle geziniyordu. Yolun karşısındaki Alman komşularımız da ilk Schnapps(*) şişelerini açıp yeni yılı kutlamaya hazırlanıyorlar...

DEDEN SALI GÜNÜ ÜÇ ON BEŞTE ÖLDÜ STOP GÖĞÜS MASAJIYLA DİRİLDİ STOP KALP KRİZİ

(*) Cine benzer bir Alman içkisi.

STOP MAKATTAN KANAMA STOP YAPILACAK BAŞKA ŞEY YOKTU STOP CENAZE DÖRT OCAKTA STOP SEVGİLER ANNEN

Telgrafı önce ben okudum sonra Bennett'e verdim. İçime bir korku düşmüştü. Bennett'in, ne yapıp yapıp, dedesinin ölümünden beni suçlu bulacağını biliyordum. Çünkü benim ninemle dedem hâlâ sağ.

Sarılmaya çalıştım ona; kaçtı. Üzülmüştüm. Dedesinin ölümünden ötürü cezalandırılacağımı, benim de biraz öleceğimi bildiğim için üzülmüştüm. Bennett, elinde telgraf, kanapede oturuyordu. Yanına ilişerek bir kere daha okudum yazılanları.

Bennett'in dedesini çok az tanırdım. Ya 99 ya 100 yaşında bir adamdı. Hemen hiç İngilizce bilmez, sararmış bir fildişi heykeli andırırdı. Kendi dedemin öldüğünü düşünüp ağlamaya koyuldum. Kendim için ağlıyordum aslında. Yirmi beş yaşındayken usul usul ölmeye başlayan genç bir kadın için.

Bennett boğazına kadar batmıştır ölüme, ölümün damgasını taşır o. Kederini, görünmeyen bir bohça gibi vurmuştur sırtına. Bana biraz yaklaşsa, onu avutmama izin verse, belki yükünü paylaşabilirdim. Gelgelelim o beni suçluyordu. Suçlamasıyla kendinden uzaklaştırıyordu beni. Oysa ben uzaklaşmaktan da korkuyordum. Yanında kalıp gitgide içime kapanmam bu yüzdendi. Bu yüzdendi giderek düşlerime, yazılarıma sığınışım. Ve bu sayede kendimi tanımaya başladım. Bennett hüznünün arkasına çekilip sürgülerini sürer, ben de odama kapanarak yazılarıma sığınırdım. Bütün kış yas tuttu. Dedesinin, babasının, on altı yaşında ölen kız kardeşinin, on dört yaşındayken çocuk felcinden ölen arkadaşının, yoksulluğunun, suskunluğunun yasını tuttu bütün kış. Orduya görevli oluşundan, New York'tan uzak kalışından ötürü kara yaslara büründü. Ölülerine ağladı,

ölümü aklından çıkaramadığı için ağladı. Yasının yasını tuttu. Yüzünün çizgilerindeki donukluk bir ölüm maşkesiydi. Sevdiği (ve nefret ettiği) bir yığın insan ölmüştü; ceza olarak bu maskeyi taşıyordu. Onlar ölmüşken o niçin yaşayacaktı? Yaşayan bir ölü olmalıydı hiç değilse. Ve onun ölmesi biraz da benim ölmem demekti. Sağ kalmak için yazı yazmam gerektiğini öğrendim.

İlk kez o kış başladım ciddi olarak çalışmaya. Tek kaçış yolum, tek kurtuluş umudum yazı yazmaktı sanki. Zaten küçük yaşımdan beri bir şeyler çiziktirir, bütün yazarlara saygı, hattâ hayranlık duyardım. Çocukken arka kapaktaki yazar resimlerini öperdim kitabı okuyup bitirdiğimde. Basılmış olan her şey kutsal bir metin, her yazar insan üstü bir yaratıktı benim için. İster Tolstoy ya da Pearl Buck olsun, ister sıradan bir fotoroman yazarı; benim için hepsi birdi. Yazar seçme, yazar yargılama gibi züppelikleri daha sonraki yaşlarda öğrenir insan. Bense *Alice Harikalar Ülkesinde*'yi bırakıp bir uzay fotoromanına, *Büyük Umutları* bitirir bitirmez pornografik bir romana başlayabilirdim.

Kitaplar sayesinde evimizdeki kargaşalığın dışında kalabileceğimi öğrendim. Suratımın önünde tuttuğum basılı sayfalar beni görünmez adam yapan bir pelerin, kurşun geçirmeyen bir zırh, bir amyant duvar oluyordu gerekirse. Kitaplarımın arkasına sığınmayı öğrendim küçücük yaşımda; dalgın profesör adını kazandım. Annemle babam evde istedikleri kadar bağırsınlar, ben duymazdım. Ben kitap okuyordum. Yazı yazıyordum ben. Güvenlik içindeydim.

Beni yazar olmaya iten de Bennett'in dedesi oldu. Yirmi yaşında Çin'den Amerika'ya göçen, karşısına çıkan bir papazın «Sana İngilizce de öğretirim vadine

kanarak Hıristiyanlığı kabul eden (dinini değiştirdiğiyle kalmış papaz sözünde durmamıştı), ülkemizin kuzey-batısındaki maden ocaklarında çalışan Çinli işçileri hak yoluna getirmeye çabalıyan, sonunda da Pell sokağında incik boncuk satarak geçimini sağlamaya çalışan o yürekli insan. İngilizceyi yazıp okumak bir yana, konuşmasını bile doğru dürüst beceremeyen bu doksan dokuzluk ihtiyarın ölmesiyle ciddi olarak yazmaya başladım ben. Ölüm bir çok şeyin başlangıcı olabilir bazan.

Bennett uzun kış sessizce yas tutarken ben yazdım. Üniversitede yazdığım bütün şiirleri, hattâ daha önce yayımlanmış olanları hep yırttım. Başladığım romanları, hikayeleri fırlatıp attım. Hiç birini beğenmiyordum artık. Kendimi yenilemek için yazacak, yazmakla yeni bir yaşam tarzı kuracaktım.

Başka yazarları incelemeye başladım. Londra'daki Foyle yayınevinden bir yığın şey getirttim. Bazan da New York'taki arkadaşlarıma ısmarlardım istediğim kitapları. Bütün çağdaş yazarları bir bir ele aldım. Her kitabı en az iki kere okudum. Yazarın bir kitaptan ötekine nasıl değiştiğini dikkatle izler, her altı ayda bir değişik bir sanatçıyı taklit etmeye çalışırdım. Bütün bu süre içinde korkuyla yaşadım, başarısız bir yazar olduğumu düşündüm. On sekiz yaşındayken otuzuna gelenleri yaşlı sayar, ilk kitabımı yirmi beş yaşımdan önce yayımlayamazsam kendimi öldürmeyi tasarlardım. Oysa yirmi beşime gelmiştim bile! Üstelik daha yeni başlıyordum işe.

Yazdıklarımı dergilere göndermek aklımın ucundan geçmezdi. Üniversitedeyken başarılı bir şair sayılırdım; üniversiteler arası birkaç ödül de kazanmıştım. Ancak şimdi yazdıklarımın hiç bir dergide yayımlanmayacak kadar kötü olduğunu sanıyordum. Dergi

yöneticileri tanrısal yaratıklardı benim gözümde, yalnız şaheserlerle ilgilenirdi onlar. Bir yığın dergiye abone olduğum halde, hepsini baştan sona okuduğum halde bu yanılgıdan kurtulamıyordum. Gerçi çok zaman okuduklarımı beğenmiyordum ama kendi yazdıklarımın daha da kötü, çok daha kötü olduğunu düşünüyordum.

Hayaletler arasında yaşıyordum. Dergilerde okuduğum şiirlerin yazarlarıyla aşk maceralarına girişiyordum. Yaşantılarını öğrendiğim zaman o insanları tanıdığım duygusuna kapılıyordum. Yıllar sonra, New York'a dönüp de kitap yazdığımda Heidelberg döneminde beni büyülemiş olan yazarlardan birkaçını gerçekten tanıdım. Benim aklımdan geçirdiğim insanlardan çok farklıydı hepsi. Yazarken büyük bir zeka gösterenler konuşurken geri zekalı oluveriyordu. Karamsar şiirlerle ün yapan ozanlar sıcak kanlı, güler yüzlü kimselerdi çokluk. Eserlerinde en büyük inceliği gösteren yazarlar kaba saba insanlardı. Yazılarında insancıl ve açıkyürekli görünenler de kıskanç ve pinti... Bütün bunları kesin bir kural olarak ileri sürmek doğru değil elbet; ancak çok şaşkınlığa uğradığımı da söylemeliyim. Yazarın kişiliğini yazdığı eserle bir tutmak tehlikeli bir davranıştır. Ne var ki ben bunu yıllar sonra anladım. Heidelberg'de yaşadığım sürece, sanatçılar pırıl pırıl, düşsel yaratıklardı benim için; can sıkıcı gerçeklerle ilgileri yoktu. Bu inancım, *New Yorker* dergisini okurken büsbütün güçlenirdi.

1965 yılında, bütün dergiler gibi *New Yorker* da deniz yoluyla gelirdi Avrupa'ya. O yüzden de üç dört sayı birden elime geçerdi. Koskoca bir tomar. Cezbeye tutulmuşçasına yırtardım zarfları. Törelere sıkı sıkıya bağlı olan bu dergiyi okumak benim için bir tören halini alırdı. İçindekilerin listesi birinci sayfada

açıklanmadığından yazıların sonuna bakardım hep. Uzun makalelerin altındaki adları, hikayelerin sonundaki imzaları inceler, şiirlere soluğum daralarak göz atardım.

Soğuk terler dökerdim bunları yaparken, nabzım hızlanırdı. Bütün korkum tanıdığım bir imzayla karşılaşmaktı. Üniversitede ahmak diye düşündüğümüz biri ya da durmadan burnunu karıştıran bir arkadaşımız (hele yaşı da benden küçükse) şimdiden *New Yorker*'a yazı vermeye başlamışsa benim halim nice olur?

Dergi okumak denmezdi benimkine; kendime bir *New Yorker* dünyası kurmuştum, kişisel bir yaşamım vardı artık.

Yanlış anlaşılmasın, başka dergilere, başka sanat ürünlerine bakmaz değildim. Ne var ki *New Yorker* çocukluğumdan beri bir tapınaktı benim için. *Commentary* dergisinin düzenlediği toplantıları hâlâ hatırlarım. Soluk benizli Yahudi oğlanları hiç kaçırmazlardı o geceleri (nedense hepsinin de adı Irving olurdu). Yahudi, zenci ve bilinçaltını sorunlarını tartışırken bir yandan da ciğer tavası atıştırırlardı. Bu toplantılarda eğlenirdim elbet; ama *New Yorker*'a abone olurdum gene de. Dergiye öylesine hayrandım ki o değersiz şiirlerimi göndermeyi göze alamazdım bir türlü. Yakından tanıdığım, benden hiç de üstün olmayan birinin yazısı *New Yorker*'da basılırsa hem şaşar, hem öfkelenirdim.

Sanırım 'yazarlık' kavramını da çok abartmıştım kafamda. Yazarların, ölümlü insanların çok üstünde gizemli bir topluluk olduğunu düşünürdüm. Melek gibi yaratıklardı, diğer insanlardan daha hafif basarlardı ayaklarını yere. Yarasalarınkine benzeyen bir radar alıcısıyla, birbirlerini görür görmez tanırlardı. Tanıdıklarını da ince bir gülümsemeyle belli ederlerdi. Herkes gibi kabaca el sıkışacak değillerdi elbet.

Bennett yazdıklarımı hemen hemen hiç okumadığı halde benim uğraşımla ilgilenirdi. Zaten benim de okur aradığım yoktu; henüz hazır değildim. Yaptığımı onaylayacak biri gerekliydi sadece. O iş de Bennett'e düştü. Çalışmamdan memnun kalmasının iki nedeni olabilirdi. Ya onu kendi yasıyla baş başa bıraktığım için sevinliyor ya da kendini Henry Higgins, beni Eliza Doolittle(*) olarak görüyordu. Ancak dürüstlükle belirtmek isterim ki, benden önce o inandı başarı kazanacağıma. Evliliğimizin bu kötü döneminde, şiirlerim bizi birbirimize bağlayan dolaylı bir araç oldu.

İkimiz de bilinçdışı dünyalarımızı didikliyorduk. Bennett salondaki kanepede kıpırtısızca oturur, babasının, dedesinin ve henüz kendi yaşamının anlamına varamadan omuzlarına yüklenen bütün diğer ölümlerin incelemesine girişirdi. Be de çalışma odama kapanarak yazardım. Kendimi anlamaya, geçmişten kalan bölük pörçük anıları toparlamaya çalışırdım. Bilinçdışı düşüncelerimin üstüne sinsi sinsi yürümeyi, dağınık, anlamsız görünen düşlerimi kıskıvrak yakalamayı öğreniyordum. Bennett beni kendi dünyasından uzaklaştırmakla kafamın içindeki dünyalara eğilmemi sağlamıştı. Yazdıklarımla gerçek duygularım arasında büyük farkı zamanla anladım. İlgilendiğim konularla işlediğim konular birbirinden çok uzaktı. Niçin? Neden korkuyordum? Sanırım en çok kendimden korkuyordum.

Heidelberg'e geldiğimizden beri iki romana başlamıştım. İkisi de erkek ağzıyla anlatılıyordu. Bir kadının görüşüyle kimsenin ilgilenmeyeceğini sanıyordum. Üstelik kadın yazarlar için kullanılan sıfatlarla damgalanmak istemiyordum. En büyük kadın yazarlar bile belli kelimelerle tanımlanmıştır hep: Çok usta; çok

(*) G. B Shaw'ın «Bir Kadın Yarattım» adlı eserinin kahramanları.

zeki; büyük incelik gösteriyor; eşsiz bir duyarlık örneği, fakat derinlikten yoksun. Bütün dünyayı görüş açımın içine almak niyetindeydim ben. Savaşlardan, boğa güreşlerinden, Afrika ormanlarında düzenlenen av seferlerinden söz edecektim. Gelgelelim ne savaşmaktan bir şey anladığım vardı, ne de avdan (erkeklerin çoğu da benden farksızdır ya!). Yakından tanıdığım konuların 'kadınca' ve 'önemsiz', hiç bilmediklerimin de 'derin' ve 'erkekçe' olduğunu sanıyordum. Ne yazsam iyi sonuç alamazdım. Yani yazsam da başarı kazanamayacağım, yazmasam da. Elim kolum bağlanmıştı.

İnadım, kocamla aramdaki garip ilişki, sıkıntım ve şansım sayesinde, ondan sonraki üç yıl içinde üç şiir kitabı yazabildim. İkisini çöpe attım, üçüncüsü yayımlandı. Bu kez de yeni bir sorunla karşılaştım. Kendi başarımdan ürkmüştüm bu kez de. Bu duyguyla yaşamak başarısızlık korkusuyla yaşamaktan daha da güç belki.

Yazı yazmayı öğrenebildiğime göre yaşamayı da öğrenebilir miyim acaba? Adrian bana yaşamasını öğreteceğini söylüyor. Bennett de ölümü öğretmek istemişti. Hangisini istediğimi bilemiyorum. Belki de yanlış tanıdım onları. Belki Adrian ölüm, Bennett yaşam olacak benim için. Yaşam denen şey ödün vermek, sıkıntıya katlanmaktır belki de; büyük mutluluklar da ölümle son bulabilir. Desteden hangi kağıdı çekeceğimi bilemiyorum. İyiyle kötüyü ayırt etmeyi öğrenebilsem bir seçim yapmak kolaylaşabilir. Oysa şimdi her zamankinden de şaşkınım.

8

Viyana Ormanlarından Masallar

Evlilik boyunduruğu öyle ağırdır ki en az iki —bazan da üç— kişi gerekir bu yükü taşımak için.

Alexandre Dumas

Böylece atlı karınca dönmeye başladı. Toplantılara Bennett'le birlikte gidiyordum. Adrian hikayesinin kapandığına, kocamın yanından ayrılmayacağıma, Adrian'ın yüzüne bakmayacağıma yemin ediyordum kendi kendime. Oysa Adrian'ı gördüğüm an bunların hepsi unutulup gidiyordu. Bütün aşk şarkılarında, bütün aşk filimlerinde rastladığımız kalıplaşmış sözlerin hepsi benim için yazılmıştı sanki. Onu görünce kalbim duracak gibi oluyor, çevrem buğulanıyor. O uzaklardaysa güneşin parıltısı azalıyor. El tutuşurcasına birleşmiş kalplerimiz. Aynı odadaysak yerimde oturamıyorum. Bir çılgınlık bu. Adrian'dan başka kimseyi gözüm görmüyor. Yazmak zorunda olduğum makaleyi unuttum. Her şeyi unuttum.

Aklımı başıma toplamak için geçmişte baş vurduğum yolların hiç biri beş para etmedi. Kendimi aldatmaya uğraştım; 'zina' ve 'sadakat' kelimelerini hiç aklımdan çıkarmadım. Adrian'ın çalışmalarıma engel olacağını, birlikte yaşasak mutluluktan yazı yazamayacağımı anlattım kendime. Bennett'e acı vereceğimi, pişmanlık çekeceğimi, kepaze olduğumu biliyordum. Gerçekten de kepaze oluyordum. Yok, hiç birinin yararı dokunmadı. Adrian kapıdan girip de yüzüme güldü mü, ben zokayı yutmaya hazırım.

Kongrenin ilk günü, öğle yemeğinden sonra, Bennett'e yüzme havuzuna gideceğimi söyleyip Adrian'la sıvıştım. Bizim otele uğradık önce. Mayomu aldım, diyaframımı taktım, diğer ıvır zıvırımı toplayıp çıktım. Adrian'ın pansiyonuna gittik.

Odaya girdiğimizin dakikasında, çırıl çıplak soyunup sırt üstü yatmıştım.

«Çok acelecisin,» diye söylendi.

«Öyleyim, evet.»

«Peki ama neden? Bol bol vaktimiz var.»

«Ne kadar vaktimiz var?»

Lastikli bir cevap verdi: «Sen ne kadar istersen.» Ayrılacaksak suç benim olacak demek. Bütün psikanalistler böyle konuşur. Genç kızlar, size bir abla öğüdü: Psikanalistlerle düşüp kalkmayın.

Her neyse, o gün de bir iş çıkaramadı. Pek bir iş çıkaramadı desem daha doğru olacak belki. Tam hazırol duruma geçememiş, çaktırmamak için çılgın gibi uğraşıyor. Yarım yamalak bir sonuç; Allah kabul etsin. Böyle olduğuna da sevinmiştim bir bakıma. Bu iş burada biter, diye düşündüm. Yatakta beş para etmeyen bir erkeğe tutulacak değilim ya!

«Ne düşünüyorsun?» diye sordu.

«Bundan iyisi can sağlığı diyordum.» Bennett'e de söylemiştim aynı sözü bir kere. Doğruydu da.

«Yalancı! Hem yalancısın, hem de ikiyüzlü. Niye yalan söylüyorsun? Doğru dürüst bir şey olmadığını biliyorum. Daha iyisini de beceririm, merak etme.»

«Açık sözlülüğünden hoşlandım. «Peki, kabul,» dedim asık suratla. «Doğru dürüst bir şey olmadı.»

«Hah şöyle! Niye hep iyi yürekli hastabakıcı gibi davranıyorsun? Egomu zedelememek için mi?»

Bir süre düşündüm. Niye sahi? Erkeklere bu şekilde davranılması gerektiğini sanıyorum da ondan

Yoksa büsbütün perişan olurlar, bazan da akıllarını oynatırlarmış. İkinci bir erkeği delirtmeye hiç niyetim yoktu.

«Galiba erkek egosunu çok ince, çok nazik bir nesne olarak düşündüğümden...»

«Benim ego o denli nazik değildir. İncelik göstermen gerekmez.»

«Senin gibi bir erkeğe ilk kez rastlıyorum.»

Keyifle güldü. «Dememiş miydim? Senin aklından geçirdiğin 'erkek kahraman' kavramına benzemem ben. Şövalyelik etmem, seni beyaz bir atın sırtına atıp kurtarmak niyetinde de değilim.»

Yatak faslından da umut kalmadığına göre niyeti neydi peki?

Kentin kıyısındaki koskoca bir yüzme havuzuna gittik. Bu kadar çok güneşte yanmış yağ ömrümde görmemiştim. Heidelberg'deyken yüzme havuzlarından, saunalardan bucak bucak kaçar, yolculuklarımızda Almanların uğrağı olan plajlara yaklaşmamaya dikkat ederdik. Ben Fransız Rivierasındaki kadınların içbükeyli karınlarına, Kapri'deki zenginlerin dümdüz midelerine hayran olurdum. Oysa burada, yağa ve ete dönüşmüş pastayla krema tepecikleri arasında kaldık.

«Mikelanj'ın *Son Yargısına* benziyor,» dedim. «Hani Sistine kilisesinin en ucunda duran tablosu var ya!»

Dilini çıkartıp yüzünü buruşturdu.

«Yahu, insancıklar buraya eğlenmeye gelmişler. Ne güzel güneşleniyorlar işte! Hemen o eleştirici bakışlarınla bakmasan olmaz mı?»

«Haklısın,» dedim usulca. Her şeyi incelemesem, didik didik edip içini dışını kurcalamasam olmaz mı? Olmaz.

«Ama gerçekten *Son Yargı* tablosuna benziyorlar,» diye direttim. «Tanrı Almanların domuzluklarını bu

şekilde cezalandırmış. Hepsini domuza benzetmiş sonunda.»

Gerçekten de domuza benziyorlardı. Yalnız yağlılık bakımından değil. Yalnız koca böbeklerinden, sarkık butlarla kat kat dökülen gerdanlardan ötürü değil. Pembelikleri vardı bir de. Güneşte kızarmış. Çıtır çıtır. Fırından çıkmış süt domuzlarını andırıyorlar. Ya da zooloji dersinde parçalamak zorunda kaldığım, doğmamış domuz yavrusunu. (O domuzun yüzünden üniversiteyi bırakacaktım az kalsın.)

Allahın cezası kalabalığın içinde yüzdük, bol bol öpüştük. Tek parçalı siyah bir mayo giyiyordum. Önü göbeğime kadar açık olduğundan herkesin gözü bendeydi: Kadınlar kınayarak bakıyor, erkeklerse ağızları sulanarak. Adrian'ın yapışkan sperması bacaklarımın arasından suya akıyor. Almanlara tohum yardımı yapan bir İngiliz. Marshall planında öngörülmeyen bir yardım türü. Bu tohum hücreleri sularımızı arıtıp kutsayacaktır. Bu suda yıkananlar günahlarından kurtulacak, vaftiz edilmiş sayılacaktır. Vaftizci Adrian(*). Ben de Maria Magdalena(**). Bir yandan da, yataktan çıkıp suya girmekle yanlış bir iş yapıp yapmadığımı düşünüyordum. Gebe kalır mıyım acaba? Ya tohum hücreleri suyun etkisiyle diyaframın kenarlarından içeri sızarsa? Birden korkuya kapıldım. Aynı anda da gebe kalmayı diledim. Ne güzel bir bebek olur kim bilir! Keçileri kaçırıyorum galiba!

Ağaçların altındaki çimenliğe otururak bira içtik. Geleceğimizden söz ettik; geleceğin ne olacağı bilinebilirmiş gibi. Adrian, Bennett'ten ayrılıp Paris'e yerleşmemi öneriyordu (böylece Londradan uçağa atlayıp

(*) İsa'dan önce yaşayan, İsa'nın doğacağını bildiren bir peygamber. Vaftizci Yahya.

(**) İncilde adı geçen bir fahişe. İsa'ya ilk inananlardandır.

sık sık beni görmeye gelebilecekti). Bir çatı katı kiralayıp yazı yazacaktım ben. İstersem Londra'ya gidip onunla kitap da yazabilirdim. Tıpkı Simone de Beauvoir'la Sartre gibi yaşayacağız: Beraber fakat özgür. Kıskançlık denen saçma duyguya yer vermeyeceğiz içimizde. Birbirimizle de yatacağız, başka arkadaşlarımızla da. Karşımızdakini malımız gibi görmeyeceğiz. Mal tutkusuna da kapılmayacağız. Günün birinde belki de şairler, şizofrenler ve çevreyi hiçe sayan psikanalistler için bir komün kurabiliriz. Varoluşçuluğumuz lafta kalmayacak başkalarınınki gibi. Jeodesik bir yapı içinde hep birlikte yaşayacağız.

«*Sarı Denizaltı* şarkısındakine benzer bir yaşam desene.»

«Niye olmasın?»

«Sen hiç akıllanmayacaksın, Adrian. Sapına kadar duygusal bir insansın. Walden Pond tarzı bir deneme daha...»

Peki senin bu ikiyüzlü yaşamın daha mı iyi, sanki? Kocaya bağlılık, monogami diye bir yığın saçma sapan şey savunuyorsun. Korkunç bir çatışma içindesin aslında. Kocanın kapatması olmuşsun. Yetenekli bir çocuk, şımartılan, ancak kendi başına bırakılmayan bir bebeksin sen. Biz açık sözlüyüz hiç değilse. Birlikte yaşar, topluca sevişiriz. Kimse kimseyi sömürmez, kimse bir tek kişinin eline baktığı için suçluluk duygularına kapılmaz...»

«Şizofrenler, şairler ve psikanalistler gül gibi geçinip gidecekler yani?»

«Olamaz mı? Aralarındaki fark o kadar büyük mü sanki?»

«Yoo, hattâ hiç fark yoktur bile denebilir.»

Adrian varoluşçuluğu Paris'te, bir tek haftada öğ-

renmiş. Öğretmeni de 'girip çıkmış' olan Fransız artisti, Martine.

«Çok hızlısın doğrusu,» diye alay ettim. «Yedi derste varoluşçuluk. 'On derste yabancı dil öğrenin' kurslarına benzer bir şey. Martine nasıl becerdi bu işi?»

Paris'e özel olarak Martine'le buluşmak için gittiğini anlattı. Kız, Orly havaalanında karşılamış onu. Yanına iki arkadaşını, Louise'le Pierre'i alarak gelmesi Adrian'ı şaşırtmış. Martine her şeyi açıklamış: Bir hafta boyunca hep beraber gezecekler, hiç ayrılmayacaklar, herkes birbiriyle sevişecek ve kimse 'aptalca ahlaki kaygılara' kapılmayacak.

Adrian'ın anlatacakları daha bitmemişti: «Çocuklarımdan, hastalarımdan ya da Londradaki sevgilimden söz etmeye kalkıştığım an, 'kimseyi ilgilendirmez' diye lafı ağzıma tıkardı. Çalışmak, ekmek parası kazanmak zorunda olduğumu, uykum geldiğini, bu deneyin ciddiyetinden kaçmak istediğimi anlattığımda 'kimseyi ilgilendirmez' diye karşılık verir, omuz silkip giderdi. Geçerli bir neden bulup da kurtulmamın olanağı yoktu. Başlangıçta bayağı korktum doğrusu.»

«Aman ne ilginç! Üstelik bütün bunlar özgürlük adına yapılıyor, değil mi?»

«Ne demek istediğini anlıyorum. Gelgelelim Martine belli bir amaçla yapıyordu bunları. Herkesin direnme gücünü sonuna kadar kullanmasını bekliyordu. Sonunda dehşete düşebilirdi insan, ama yarı yoldan dönmek yoktu. O, girip çıkmıştı. Hastaneden çıkarken birçok şey aydınlığa kavuşmuştu kafasında. Toparlanmış, eskisinden de güçlü olmuştu. Birlikte geçirdiğimiz hafta onun hastanede geçirdiği günlere benziyordu benim için. Hiç bir şey bilmeden, hiç bir şey tasarlamadan yaşamak zorundaydım. Ürkünç bir haftaydı. Her şeyi yanımdakilerden bekliyordum. Bir an yalnız kalama-

dım. Öbür üç kişinin isteklerine uymak zorundaydım hep. Çocukluğumun sorunlarıyla karşı karşıya geldim yeniden. Hele o cinsel ilişkilerimiz... Başlangıçta cinsel ilişkilerimizin karmaşıklığından epey korkmuştum. Toplu sevişme senin sandığın kadar kolay değildir. İnsan kendi homoseksüel eğilimleriyle yüz yüze gelir. O bir hafta içinde çok şey öğrendim doğrusu.»

«Eğlendin mi bari? Bana pek eğlenceli gelmedi,» dedim. Gene de aklım takılmıştı bu işe.

«İlk şoku atlattıktan sonra çok eğlendim. Her yerde kol kola gezerdik. Şarkı söylerdik sokaklarda. Paramızı, yiyeceğimizi, giyeceklerimizi ortaklaşa kullanırdık hep. İşmiş, sorumlulukmuş aldırış ettiğimiz yoktu.»

«Çocuklarını ne yaptın?»

«Onları Londra'ya Esther'in yanına bırakmıştım.»

«Haa, yani sorumluluğu o yüklendi, sen varoluşçuluk oynadın. Tıpkı Marie Antoinette'in çobancılık oynaması gibi...»

«Yoo, öyle düşünmen doğru değil. Esther de çok zaman başını alıp başka heriflerle gider, çocukları bana bırakır. Tek taraflı bir anlaşma değil bizimki.»

«İyi ama çocuklar zaten senin çocukların!»

«Bıktım bu mülkiyet duygusundan!» Soruşturmamdan sıkılmıştı. «Siz Yahudiler hep böylesiniz.»

«Hah, Yahudi düşmanlığın ortaya çıktı gene. Annem söylemişti zaten. Başka dinden erkeklerle gezme, onların bizlerden istediği bir tek şey vardır demişti.»

Başını kucağıma yasladı, bacaklarımın arasını yaladı. Ağaçların altındaki birkaç şişman Alman pis pis güldüler. Umurumda değil.

«Yapış yapış,» dedi.

«Senin marifetin.»

«Bizim marifetimiz,» diye düzeltti.

Sonra da birden ekledi: «Martine'den öğrendiklerimi sana da öğretmek istiyorum. İçinden gelen isteklerden korkmaman gerektiğini öğreteceğim sana.» Dişlerini bacağıma geçirdi. Diş izleri kaldı.

Saat beş buçukta otele döndüğümde Bennett beni bekliyordu. Hiç soru sormadan kollarına aldı beni, soymaya başladı. Hem benimle, hem de aşk üçgenimizle sevişti. Bu kadar tutkulu, bu kadar sevecen olduğunu hiç hatırlamıyorum. Adrian'dan çok daha usta bir erkek; fakat Adrian'ın ortaya çıkması bizim aramızdaki ilişkiyi de etkilemiş. Onu kabul etmek gerek. Birden çok değerli bir yaratık olmuştum kocam için. Sanki ilk kez sevişiyorduk. .

Birlikte yıkandık; birbirimize su sıçrattık, birbirimizin sırtını sabunladık. Kendi ahlaksızlığıma şaşmıştım. Bir erkeğin koynundan çıkıp bir başkasına gittiğim halde en küçük bir tedirginlik duymuyordum. Tam tersine son derece mutluydum. Bunun cezasını daha sonra çekeceğim, biliyorum. Utanç ve suçluluk duygularıyla kıvranacağım. Kimse benim gibi cezalandıramaz kendini. Ne var ki şu anda değerim bilindiği için son derece keyifliyim. İki erkek bir bütün insan mı ediyor acaba?

Viyana Belediye Sarayı'nda kongre üyeleri için düzenlenen kabul törenini asla unutmayacağım. Unutmayacağım çünkü 2000 kadar psikanalistin, Biafra'da bir yıl, açlık çekmişçesine yemeğe saldırışını görmek her gün ele geçen fırsatlardan değildir. Çılgın müziğe uyarak dans ettiklerini sanan yaşlı başlı doktorların zıp

zıp zıplayışını seyretmek de kolayca unutulur şeylerden değildir. Pullarla işli, kırmızı ipekli bir tuvalet giymiştim. Bir salondan ötekine geçiyor, bir Bennett'le, bir Adrian'la dans ediyordum ben de. Tuvaletimin üstündeki pullar boyuna yerlere dökülüyordu. İki erkek arasında kararsızdım hâlâ. Kararsızlığımın delillerini bırakıyordum geçtiğim yollarda. Bunu da hatırlayacağım uzun bir süre.

Viyana'nın şişko, rüküş kılıklı, kadın belediye reisi, Anna Freud'la diğer psikanalistlere *herzlichen Grüssen*(*) iletti. Makineli tüfek sesini andıran bir Almancayla, Viyana kentinin, doktorları yeniden bağrına basmakla çok mutlu olduğunu bildirdi. 1938'de, herkesin kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp apar topar kaçışından hiç söz edilmedi elbette. O günlerde ne Mavi Tuna'yı çalan elli kişilik bir orkestra, ne *herzlichen grüssen* ne de beleş *Schnaps* görmüşlerdi.

Büfe açılır açılmaz, fraklı, tuvaletli psikanalist sürüleri böğürerek masalara doğru yayıldılar.

New York'un kenar mahallelerinde doğduğu sesinden anlaşılan bir kadın melercesine bağırıyordu: «Çabuk oluun, herkes öne geçiyor!»

Beyoğlu taşıyla işlenmiş, kanarya sarısı pantolontünik giyen yüz kiloluk bir dilber de yakınıyordu: «Öteki salonda pasta servisine başlamışlar bile.» Demode smokinli, yaşlıca bir doktor, «İttirmeyin!» diye yırtınıyordu. Hindi tabağına saldıran bir kadınla, ordövrleri hedef alan bir adamın arasında sıkışıp kalmıştı. Bütün masaların üstü, gümüş servis kaşıklarına uzanan pençelerle doluydu.

Bütün bu hengâmede, balo salonunun üstündeki balkonda çalan kemanların cızırtısı hiç kesilmedi. Gotik taklidi kemerlerin her birinde yüzlerce (mum taklidi)

(*) İçten selamlar.

ışık yanıyor, boşalan dans pistinde birkaç korkusuz çift tökezleye tökezleye vals yapmaya çabalıyordu hâlâ.

Ben ne yapacağımı, bilmez durumdaydım, kafamın içi çelişkilerle doluydu. Ara sıra, başkaldırmak isteği duyuyor, dünyada geçireceğim şu kısacık süre içinde elime geçen her fırsattan yararlanmak gerektiğini düşünüyordum. Niçin gönlümce yaşamayayım, niçin mutlu olmayayım? Kötülük neresinde bunun? Dünyadan (ve erkeklerden) en çok yarar sağlayan kadınlar, en çok şey isteyen kadınlardır. İnsan kendisini çekici ve değerli bulursa, karşısındaki erkek de değer verir o kadına. Paspas olmaya karşı koyarsa, kimse gelip ayağının çamurunu onun üstüne bırakamaz. Boynu bükük kadınlar ezilir, kraliçe gibi davranan kadınlar kraliçeler gibi yaşar. Bunların hepsini biliyorum. Bilmesine biliyorum da isyankârlığım geçince müthiş bir korkuya, bir karamsarlığa kapılıyorum. Ya iki erkeğim de çekip gider beni yapayalnız bırakırlarsa? Bir an Bennett'e acıyor, kocamı aldattığım için kendimden iğreniyorum. Lanet ediyorum yaptıklarıma. Gidip ondan af dilemek, ayaklarını öpmek istiyorum. Dilerse, bir değil, on iki çocuk doğurayım (böylece tutsaklığımı kanıtlayayım), bana sağladığı güvenliğin bedeli olarak yıllarca kölelik edeyim ona. 'Kadınlık' adı verilen riyakâr niteliklerin hepsini birden benimseyeyim: Kocasının peşinden giden, yüzüne gülen, yapışkan, sakarin tatlılığında bir kadın olayım.

Gelgelelim ne başkaldırma iyi bir sonuç verir, ne de kölelik. Ne ezmek, ne ezilmek. Ne uşaklık, ne ağalık etmek. Bunların hepsi birer tuzaktır. Korktuğum, kaçmaya çalıştığım yalnızlığa sürükler insanı. Peki ne yapabilirim? Kendimden nefret ettikçe, kendimden nefret ettiğim için büsbütün nefret ediyorum kendimden.

Kalabalığa göz gezdirip Adrian'ı aradım. Onun yüzünden başka hiç bir yüz avutamaz beni. Öbürleri hep kaba, hep çirkin suratlar. Bennett ne durumda olduğumu anlamış, beni büsbütün delirten bir anlayışla davranıyor.

«Bulmaca gibi kadın oldun,» dedi. «Evet mi, hayır mı? Oldu mu, olmadı mı? Yalnız analisti bilir.»

Ona kalırsa Adrian babamın yerini almıştı benim gözümde; eğer öyleyse suçlu sayılmazdım. Ödipal bir durumu 'yeniden yaşıyordum'. Aynı zamanda da Alman psikanalistim Dr. Happe'la aramızdaki 'çözümlenmemiş transferans' durumunu canlandırıyordu. Bennett böyle şeyleri çok iyi anlardı. Olağan şeylerdi bunlar. Tek aşk olmasın da Ödipal durum olsun. Sevgi demeyelim de 'transferans' diyelim adına.

Adrian kocamdan da beterdi. Yan merdivenlerde, Gotik bir kemerin altında karşılaştık. O da açıklamalara girişti hemen.

«Bennett'le benim aramda mekik dokuyorsun. Acaba hangimiz anne, hangimiz baba olduk sana?»

Birden bavullarımı toplamak, başımı alıp ikisinden de uzaklaşmak geldi içimden. Birinden birini seçmek değil, ikisinden de kaçmam gerekiyor belki. Kendi kefaletiyle tahliye edilmiştir. Boyuna bir erkekten öbürüne gezip durmak saçmalığına bir son verelim. Kendi başımıza yaşamayı öğrenelim. O kadar zor mu bu? Bunlarla kalsam ne olacak sanki? Ömrümün sonuna kadar Freudyen açıklamalar dinleyeceğim. Ya da Laing'yen açıklamalar. Al birini vur ötekine. Bir bilim tutkunuyla, eylemci bir marksistle, fanatik bir dindarla evlensem gene aynı kapıya çıkar. İnsan kurallara böylesine sıkı sıkıya bağlı kalırsa her düşünce sistemi bir deli gömleği haline gelir. Sistemleşmeye inanmıyorum ben. İnsanî olan her şey kusurlu, her şey gülünç-

tür son hesaplaşmada. Neye inanıyorum peki? Gülebilmek gerektiğine. Düşünce sistemleriyle de, insanlarla, hattâ insanın kendisiyle bile alay edebilmesi gerektiğine inanıyorum. Yaşamımızı çok yanlı görmek istiyorum: Değişken, gülünç, acıklı, bazan da inanılmaz bir güzellikte. Meyveli kek gibi olmalı insanın yaşantısı: İçinde tatlı üzümler de bulunmalı, çürük fındıklar da. İstekle yenmeli. Üzümlerin arasında mide bozucu fındıklar bulunduğu bilinse bile oburca yenmeli. (Bu düşüncelerimin bir bölümünü Adrian'a da anlattım.)

«Yaşamak meyveli kek gibi olacak demek. Sende çok belirgin bir oralite var, değil mi?» Sormuyordu aslında, bildiriyordu.

«Aman, iyi ki söyledin! Evet, bundan ne sonuç çıkaracaksın bakalım?»

Salya sümük öpüştük. Dilj üzümden çok tatlı.

Otele döndüğümüzde Bennett, «Bu böyle sürüp gidecek mi?» diye sordu. «Bana acı çektirdiğini biliyorsun sanırım. İlelebet dayanamam.»

«Özür dilerim,» dedim. Söylediğim sözün saçmalığını ben bile anladım.

«Buradan bir an önce ayrılsak daha iyi olacak bence. İlk uçakla New York'a dönelim. Bu çılgınlığa bir son vermemiz gerekir. Ne yaptığını bilmiyorsun, aklın başında değil, büyülenmiş gibisin.»

Ağlamaya başladım. Eve dönmek istiyorum.- Asla eve dönmek istemiyorum.

«N'olur, Bennett, n'olur! Lütfen!»

«Ne lütfen?»

«Bilmiyorum.»

«Herifle kalacak kadar yürekli değilsin sen. Seviyorsan kesin bir karar ver. Londra'ya gider, çocuklarla

tanışırsın, olur biter. Yok, yapamazsın! Ne istediğini bilmiyorsun ki.» Bir an durdu. «Biz hemen evimize dönelim en iyisi.»

«Ne yararı var? Bana hiç güvenemeyeceksin artık. Her şeyi berbat ettim. Senin güvenin sarsıldı bir kere, artık umut yok.» Sanırım söylediklerime kendim de inanmıştım.

«Döner dönmez psikanalize başlarsan belki... Yani bu işi niçin yaptığını anlar, durumu açıklığa kavuşturabilirsen belki evliliğimizi kurtarabiliriz.»

«Hemen psikanalize başlarsam... Şart bu mu?»

«Benim için değil. Senin iyiliğin için söylüyorum. Yoksa ömrünün sonuna kadar böyle hareket edeceksen...»

«Daha önce hiç olmuş muydu? Söylesene, daha önce hiç böyle bir şey yaptım mı? Bana kötü davrandığın günlerde bile, Paris'te, Heidelberg'deki korkunç yalnızlık dönemimde, beni kendinden uzaklaştırdığın aylarda bile... Bir kerecik başka bir erkeğe baktım mı? Baksam da yeri vardı üstelik. Evliliğimizin pek başarılı olmadığını söyleyip dururdun hep. Yazar kocası olmaktan hoşlanmıyorum derdin. Benim sıkıntılarımı anlayamadığını söylerdin. Bir günden bir güne 'Seni seviyorum', demedin. Ben yalnızlıktan odama kapanıp ağladığımda, içimi dökecek birini aradığımda psikanaliste gönderdin beni. Psikanaliz her derde deva olacaktı sanki. Sana yaklaşacağımdan korktuğun için doktora yolladın beni.»

«Doktora yollamasaydım bugün hâlâ aynı durumda olurdun sen. Aynı şiiri yüz kere yazar, yüz kere yırtardın. Yazdıklarını bir dergiye göndermek yiğitliğini gösteremezdin. Hâlâ korku içinde yaşıyor olurdun. Seninle tanıştığımızda ne haldeydin hatırlamıyor musun? Çılgın gibiydin! Oturup beş dakika çalışamaz, başla-

dığın işi asla bitiremezdin. Ben sana çalışacak bir yer verdim, sen yazdıklarını beğenmezken, ben seni yüreklendirdim. Olgunlaşıp kişiliğini geliştirmen, ailendeki öteki kaçıklara benzememen için baktırdım sana. Doktor paralarını da ben ödedim. Şimdi de kalkmış beni suçluyorsun. Ben senin için o kadar uğraşayım, sen kalk, ilk önüne çıkan kıçıkırık İngilize tutul. Ne istediğimi bilmiyorum, diyorsun bir de utanmadan. Canın cehenneme! Sen o herifin peşine takılıp istediğin yere gidebilirsin. Ben New York'a dönüyorum.

«Ben seni istiyorum,» diye haykırdım ağlayarak. Gerçekten de onu isteyebilmeyi diliyordum. Birlikte geçirdiğimiz günleri düşündüm: Çektiğimiz sıkıntıları, birbirimize destek olduğumuz yılları, ben canıma kıyacak durumda olduğum günlerde Bennett'in beni avutmasını, yaptığım işi övüşünü. Orduda geçen yıllara birlikte göğüs gerişimiz. Yıllarca çabalayışımız. Birbirimize çektirdiğimiz sıkıntılar bile aramızda bir bağ olmuş. Adrian'la aramızdaki ilişkiden çok daha güçlü bir bağ. Adrian bir düş, Bennett gerçek. Sıkıcı bir gerçek belki. Gerçekler genellikle sıkıcı değil midir? Bennett'i kaybedersem her şeyimi kaybederim. Adımı sorsalar bilemem.

Birbirimize sarıldık; ağlayarak sevişmeye başladık.

Hırsla üstüme atılıp, «Seni gebe bırakmak istiyorum,» diye söylendi.

Ertesi gün yine Adrian'ın yanındaydım. Ormana girmiş, yere, ağaçların altına serdiğimiz bir battaniyenin üstüne uzanmıştık.

Adrian, «Sen Bennett'i gerçekten seviyor musun,

yoksa sadece erdemlerini sıralamaktan mı hoşlanıyorsun?» diye sordu.

«Niye hep böyle sorular soruyorsun? Büyük cerrah neşter vuruyor sanki...»

«Benim neşter vurduğum yok... Senin içinden geçenleri biliyorum, diyelim. Hepsi o kadar.»

«Sevin de kimseye söyleme!»

«Şaka etmiyorum. Bu dünyada *eğlence* diye bir şey olduğunu bilmez misiniz siz. Aklınız hep 'benim analizim, onun analizi, beni seven hastalığımı da sever' diye mi çalışır? İkiniz de boyuna mızmızlanıyorsunuz. Boyuna birbirinizden özür diliyorsunuz. Hep görev duygusundan, ödevini yerine getirmekten söz ediyorsunuz. Bennett senin için 'neler yapmışmış'. Yapacak elbet. Niye yapmasın? Canavar değilsin ya!»

«Bazan canavar gibi görüyorum kendimi.»

«Saçmalama! Niye canavar olasın? Aptal değil sin, çirkin değilsin. Sarı saçlı, ayva göbekli, koca götlü bir dilbersin... Şuna bak, sırf yağ...» Söylediğini vurgulamak istercesine bir şaplak indirdi kıçıma. «Senin ne derdin olabilir ki?»

«Çook! Bağımsız olamıyorum bir kere. Sık sık sinir krizleri geçiriyorum. Öyle bir karamsarlığa kapılıyorum ki kendimi bıraksam ölebilirim. Üstelik hiç bir erkek karısının yazar olmasını istemez. Yazar karı baş belasıdır. Yemek yapacağına oturup düş kurar. Çocuk doğuracağına kitap yazmaya bakar. Evi temizlemeyi unutur.»

«Hem bunları söylüyorsun hem de kendini feminist sayıyorsun, ha?»

«Kendimi feminist saydığıma bakma sen. Ben kendimi aldatıyorum galiba. Temelde öteki kadınlardan hiç farkım yok. Güçlü kuvvetli bir erkek bulsam da kölesi olsam diye bakıyorum aslında. Hani Sylvia Plath'

ın bir şiirinde dediği gibi: 'Sertliği her kadın sever.' Yemek yapacağıma şiir yazdığım için suçluluk duyuyorum. Her şeyden suçluluk duyuyorum. Kadına suçluluk duygusu aşılayabildiğin sürece dayak atmanın hiç gereği yoktur. Kadın erkek savaşının ilk kuralıdır bu bence. Her kadın kendisinin baş düşmanıdır. En iyi işkence aracı da suçluluk duygusu. Teddy Roosevelt ne demiş bilir misin?»

«Ne demiş?»

«Suçluluk duymayan kadın yoktur, varsa o erkektir, demiş.»

«Teddy Roosevelt'in öyle bir söz ettiğini hiç sanmıyorum.»

«O etmemişse de ben ediyorum işte.»

«Sen ondan korkuyorsun. Bütün mesele bu.»

«Kimden? Teddy Roosevelt'ten mi?»

«Yok be, sersem! Bennett'den. Korktuğunu söylemeye de utanıyorsun. Başını alıp giderse perişan olacağını sanıyorsun. Onsuz yaşayıp yaşayamayacağını denemek bile istemiyorsun. Çünkü yaşayabileceğini kanıtlarsan bütün o zirva inançların kökünden yıkılacak. Kendini güçsüz, korunmaya muhtaç bir yaratık olarak göremeyeceksin. Bağımsız bir kadın olmak hiç işine gelmeyecek.»

«Sen beni bir sinir krizi geçirirken gör de bakalım!»

«Saçma!»

«Saçma değil. Bir görsen üç günlük yola kaçarsın.»

«Niye? O kadar dayanılmaz bir şey miymiş senin o durumun?»

«Bennett öyle diyor.»

«O niye kaçmamış öyleyse?» Bu martavallarla ayağını bağlıyor senin zaten. Bak, bir gün Martine iyice oynattığında ben yanındaydım. Onu görecektin asıl.

Sen ondan beter olamazsın ya! Üstelik bir insanın kaymağını yemek istiyorsan kahrına da katlanmak zorundasın.»

«Ay, ne güzel söz. Bunu banda alabilir miyim?»

«Banda da alırsın, filme de çekersin.» Uzun uzun öpüştük. Gene Adrian konuştu: «Doğrusunu istersen senin kadar akıllı bir kadının böylesine budala oluşu şaşılacak şey.»

«Kimse bana bu kadar güzel bir kompliman yapmamıştı.»

«Demek istediğim şu: Sen istediğin her şeyi elde edebilirsin. Ne yazık ki bunun farkında değilsin. Dünyayı avucunun içine alabilirsin istesen. Gel, benimle bir yolculuğa çık; bak Bennett aklına gelecek mi! Avrupa'yı boydan boya gezeriz. Kendini iyice tanımak fırsatını bulursun.»

«Ne zaman gidiyoruz?»

«Yarın ya da öbür gün. Belki de cumartesi. Kongre ne zaman biterse o zaman gideriz.»

«Nereye gideceğiz neki?»

«Haa, işin en ilginç yanı o. Hiç bir program yapmayacağız. Basıp gideceğiz. Tıpkı *Gazep Üzümleri*'ndeki gibi. Göçebe olacağız.»

«Gazep değil, gazap.»

«Gazep!»

«Yanılıyorsun, güzelim. Okuma yazma bilmediğini kendin de söylemiştin. Üstelik Steinbeck Amerikalı bir yazardır, unutma.»

«Gazep, dedim!»

«Yanılıyorsun ama zarar yok. Geçelim.»

«Geçtik zaten.»

«Hiç bir şey tasarlamadan mı yola çıkalım sence?»

«Evet. Tek amacımız senin kendi kişiliğinin bilincine varman, kendi gücünü anlayabilmen. Yetmez mi?»

«Bennett ne olacak?»

«Aklı varsa o da başka bir piliç bulur, keyfine bakar.»

«Yapar mı dersin?»

«Ben olsam yaparım. Bak, güzelim, evliliğinizi yeniden bir düzene sokmanız gerekiyor. Ömrünüzün sonuna kadar böyle birbirinizin başının etini yiyerek yaşayamazsınız. Yaşadığınız günün tadını çıkarmaya bakın. Duymuyor musun. Bengladeş'te, Belfast'ta bir yığın insan ölüyor her gün. O yüzden söylüyorum bunları. Yaşamın, hiç değilse bir bölümü, eğlenceyle, keyifle geçmeli. Bennett'le ikiniz fanatik papazlara benziyorsunuz. 'Dünya nimetlerini bir yana bırak, sonumuz yakındır.» der gibi bir haliniz var. Yazık değil mi?»

«Sana çok kötü bir ad taktı,» dedim.

«Ne dedi?»

«Çözümlenmemiş transferans imgesi' diyor senin için.

«Bak namussuza! Çözümlenmemiş transferans imgesi onun babasıdır asıl. Piskanalizci pezevenk!»

«Senin de ondan aşağı kalır yanın yok, canikom. Bazan ikinizi de bırakıp kaçmayı düşünüyorum. Canıma okuyorsunuz! 'GENÇ BİR KADIN PSİKANALİTİK TERİMLER ALTINDA KALARAK EZİLDİ. KOCASIYLA AŞIĞI GÖZ ALTINDA.' Manşeti duşünebiliyor musun?»

Gülerek kıçımı okşadı. Ne söz, ne terim gerektirmeyen bir davranış. Adrian'ın yanındayken koca kıçımdan son derece memnunum. Aslında bütün kadınlar kendilerini çirkin bulurlar. En güzelleri bile. Erkekler bunu bir bilseler, Don Juan'dan çok kadın tavlayabilirler. Bütün kadınlar kusurlu olduklarını düşünürler. Ya popoları çok büyüktür ya memeleri çok küçüktür. Ba-

cakları fazla şişman değilse, bilekleri fazla kalındır. Mankenlerle artistler bile yakınacak bir şey bulurlar. Mutlaka bir kaygıları vardır.

«Şu koca kıçına bayılıyorum,» diye söylendi. «Bu popoyu bu boya getirmek için neler yedin kimbilir.» Kıçını ısırdı. Yamyam

«Sizin evliliğinizin en kötü yanı nedir bilir misin?» Popoma dayanmış konuşuyordu. «Eğlenmesini unutmuşsunuz. Birlikte gülmeyi bilmiyorsunuz hiç.»

«Yok canım, çok eğlendiğimiz günler de vardır pekâlâ... Yapmaa, canımı acıtıyorsun.»

«Ne zaman eğlendiniz?» Kalkıp oturdu. «Eğlenceli geçen bir gününüzü anlat bana.»

Kafamı zorladım. Paris'teki kavgamızı hatırladım Sicilya'daki araba kazasını. Paestum'daki tartışmamız. Kiralanacak ev konusundaki tartışmayı. Benim psikanalizi bırakmam yüzünden kapıştığımızı. Kayak yapma konusundaki kavgamızı. Kavgalara bir son vermek için giriştiğimiz tartışmayı.

«Beni sorguya çekmenden hoşlanmıyorum,» dedim. «Çok güzel günler geçirdiğimizi söyledim.»

«Yalan! Sen kendine yalan söylemekten vaz geçemediysen ödediğin psikanalist paralarına yazık.»

«Yatakta çok eğleniyoruz işte!»

«Ben seni doğru dürüst beceremedim de ondan.»

«Adrian, sen gerçekten benim yuvamı yıkmak istiyorsun. Amacın bu, değil mi? Senin saplantın da böylesi demek! Benim saplantım suçluluk duygusu, Bennett'inki psikanalitik terimler, seninki de iki kişinin arasına girmek. Allah bilir Martine de biriyle yaşadığı için çekici gelmiştir sana. Esther kiminle düşüp kalkıyordu tanıştığınızda? Senin tutkun bu besbelli, insanları birbirinden ayırmak! Seni leş kargası seni!»

«Evet, ortada bir leş görürsem kargalık ederim.

Pisliği temizlemeye bakarım. Teşbih senin, güzelim. Kokuşmuş etler de senin. Senin ve Bennett'in.»

«Bana kalırsa sen Bennett'den çok hoşlanıyorsun. Bayağı gözün var kocamda!»

Sırıttı. «Homoseksüel olup olmadığıma bir karar verebilsem.»

«O söylediğin sözün doğru olduğuna kalbimi basarım.»

«Ne basarsan bas! Dünyadan tad almamak için elinden geleni yap. Acı çekmeyi sürdurebilmek için en kötü olasılıkları düşün. Senin gibilerini çok gördüm ben. Tipik mazohist Yahudi. Aslında Bennett'den gerçekten hoşlanıyorum. Ne var ki o da Allahın cezası Çinli mazohistlerden. Sen başını alıp gitsen ona da yararı dokunur bu işin. Hep böyle yaşayamayacağını, boyuna Freud'u tanık göstererek acı çekmekle ömür tüketemeyeceğini anlar.»

«Gidersem bir daha ona dönemem.»

«Kocan olmaya layık değilse dönemezsin.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Ne demek istediğim apaçık. Sana sırt çevirirse kocan olmaya zaten layık değildir. Yok evliliğiniz sürecekse, o zaman da başka koşullar altında yaşayabilirsiniz. Boyun eğmekten, hep suçlu gibi yaşamaktan kurtulursun. Ağırlığını ortaya koymuş olursun. Kaybedecek bir şeyin yok. Üstelik bol bol eğlendiğin de yanına kâr kalır.»

İlgisiz görünmeye çalıştım ama aklım takılmıştı. Hattâ iyice heveslenmiştim. Gerçekten Bennett her şeyi bilir de eğlenmesini bilmez. Eğlencenin, yaşamın bir parçası olduğunu bilmez. Yaşam, yalnız psikanalizle iyileştirilebilecek ağır bir hastalıktır onun kanısınca. İyileşme olanağı bulunmazsa bile zarar yok; sonunda hepimiz öleceğiz nasılsa. Üstüne uzandığınız kane-

ge gömüleceğiniz tabut olur, siyahlar giyinmiş altı analist sizi mezara kadar götürür (üstünüze bol bol psikanalitik terim yığmayı da unutmazlar elbet).

Bennett'in neler bilip neler bilmediğini yeniden düşündüm. Bildikleri öyle çok ki: Ödip kompleksiyle Elektra kompleksi, okul fobisi, klostrofobi, cinsel güçsüzlük ve frijidite, anne, baba nefreti, fallus kıskançlığı, serbest çağrışım, melankoli ve yas, fiziksel ve ruhsal çatışmalar, yaşlılık bunamasıyla erken bunama, projeksiyon ve entrojeksiyon mekanizmaları, grup terapi, kendi kendine analiz yöntemi, amnesiler ve füg-ler, patolojik ağlama ve uykuda gülmenin nedenleri, uykusuzluk ve aşırı uyuklama. Bu konularda konuşmaya başladı mı susmak bilmez. Peki, ya bilmedikleri? Gülmek, şakalaşmak, şarkı söyleyip dans etmek, sarılıp öpüşmek. Kısacası, yaşamı, yaşanmaya değer kılan her şey. İnsan psikanalizden geçerse irade gücüyle mutlu olacaktır onun düşüncesine göre. Psikanalistiniz varsa hiç gülmeden de yaşayabilirsiniz! Oysa Adrian gülmesini biliyor. Keyifle gülebilmek için ruhumu satmaya razıydım o anda.

«Yaşamın sırrı gülmektir,» diyen kimdi? Adrian'ın şeytanca bir gülümsemesi var. Birlikte geçirdiğimiz saatler boyunca ben de hep gülüyorum. Gülüşümüzle dünyaya meydan okur gibiyiz.

Bennett, «Bu heriften uzaklaşman gerek,» diye söylendi. «Bir an önce psikanalize başlaman gerek. O herif sana yaramaz.»

«Evet,» dedim. «Haklısın.» *Ne dedim, ne dedim?* Haklısın, haklısın, haklısın. Bennett de haklı, Adrian da. Bütün söylediklerini onayladığımdan erkekler çok hoşlanırlar benden. Dalkavukluk etmek için yapmıyo-

rum bunu. O sözü söylediğim zaman içtenlikle inan mışımdır ağzımdan çıkana.

«Kongre biter bitmez New York'a dönelim.»

«Olur, dönelim.» Baştan savmak amacıyla konuş muyordum.

Kocama bakıp onu ne kadar iyi tanıdığımı düşündüm. Ciddiyeti, ağırbaşlılığı insanı delirtecek bir dereceye varır zaman zaman. Gene de bu niteliklerine hayranımdır ben. Sonuna kadar güvenilir bir insan oluşuna. Adrian'ın gülüşünü, Bennett'in güvenilirliğini paylaşmak istiyorum. Bennett'i seviyorum. Sevdiğimi çok iyi biliyorum. Benim yerim onun yanında. Öyleyse niçin Adrian'a doğru itiliyorum. Niçin her sözü yüreğime işliyor?

«Aranızdaki ilişkiyi benden gizleyebilirdin pekâlâ,» diye söylendi. «Senden hiç bir gün hesap sormadım.»

Başımı eğdim. «Biliyorum.»

«Benim bilmemi istedin değil mi? Durumu gözümün önüne sermek, bana acı vermek istedin. Çok mu kızmıştın bana?»

Çoğu zaman elinden bir şey gelmiyor,» dedim. «Erkekliği su götürür.» Böylece ikisine de ihanet etmiş oluyorum. Bennett'in sırlarını Adrian'a, Adrian'ınkini de kocama açıkladım. İkisini de çekiştirdim. En çok da kendime ihanet ettim sanırım. Hain olduğumu açıkça belirttim. Bu kadar vefasız mıydım ben? Ölsem de kurtulsam! Hainler hep ölümle cezalandırılmaz mı?

«Tahmin etmiştim zaten. Ya homoseksüeldir ya da güçsüz, diye düşünmüştüm. Her iki halde de kadınlardan nefret ettiği besbelli.»

«Nereden anladın?»

«Senin durumundan.»

«Bennett, seni sevdiğimi biliyorsun, değil mi?»

-Evet, işin kötüsü de o ya!»

Karşı karşıya durup bakıştık.

Bazan ağırbaşlı davranmaktan bıkıyorum,» dedim. «Çılgınlık yapmak, gülmek istiyorum. Deliler gibi eğlenmek istiyorum.»

«Ben bu suratsızlığımın çok cezasını çektim,» dedi kederle. Suratsızlığından ötürü onu bırakıp giden sevgililerinden söz etti. Hepsinin adını biliyordum. Boynuna sarıldım.

«İstesem, senden habersiz, bir yığın erkekle düşüp kalkardım,» diye söylendim. «O şekilde yaşayan bir sürü kadın tanıyorum... (Aslında ya iki ya üç kadın tanımıştım kocasını aldatan.) Öylesi daha kötü bence. Bütün gün yemediğin halt kalmasın, sonra da hiç bir şey olmamış gibi kalk kocanın evine git. Dayanılır şey mi! Ben yapamazdım sanıyorum.»

«Belki de suç bende,» diye mırıldandı. «Ne kadar yalnızlık çektiğini anlamalıydım.»

Tutkuyla seviştik. Bennett'in yerinde bir başka erkek düşünmedim. Gerek duymadım. Onu seviyorum ben.

Bennett yanılıyordu. Evliliğimizin bu hale gelmesi benim suçum. Kocamı yeterince sevseydim, onun kederinden ürküp kaçmaya kalkışacağıma, kaderini yok etmeye bakardım.

«Dünyada karı koca olmaktan daha güç şey yok,» diye mırıldandım.

«Çok iyi biliyorum ki seni bu işe iten ben oldum,» dedi.

Uyumuşuz.

«Böylesine anlayışlı davranması beni büsbütün perişan etti,» diye açıkladım. «Hay allah, kendimi nasıl suçlu görüyorum bir bilsen!»

Adrian güldü. «Ben de yeni bir şey söyleyeceksin sanmıştım.»

Grinzing'de, başka bir yüzme havuzu bulmuştuk. Küçük, şipşirin bir yer. Çevredeki şişman Alman sayısı oldukça düşük. Havuzun kıyısına oturmuş bira içiyorduk.

«Canımı mı sıktım? Dönüp dolaşıp aynı lafı ediyorum, değil mi?» Sormama hiç gerek yok, değil mi?

«Evet, canımı sıktın. Ama başkasıyla iyi vakit geçirmektense seninle sıkılmayı yeğlerim. Daha eğlenceli oluyor nedense.»

«Rahatça konuşuyoruz da ondan. Senin üstünde nasıl bir etki yapacağını düşünmeden aklıma geleni söylüyorum. Düşündüğümü açıkça belirtiyorum.»

«Yalan atma! Daha dün, 'Fevkaladeydi, fevkaladeydi,' diye kandırmaya çalışmıydın mı beni?»

«Haklısın.» Gene onayladım işte!

«Senin ne demek istediğini biliyorum ben. Rahatça konuşuyoruz çünkü konuşmalarımızda tutukluk yok, takıldığımız yerler yok. Esther bir suratını asıp ağzını kilitledi mi ne düşündüğünü hiç bilemem. Oysa sen açık sözlüsün. Söylediğin şeyler birbirini tutmuyor ama zarar yok. Çelişkiye düşmek insanlara vergidir.»

«Bennett de susup oturur çok zaman. Keşki konuşsa da çelişkiye düşse! Ama yok, kusursuz insandır o, çelişkiye düşmeyi göze alamaz. Bir konuyu iyice bilmiyorsa kesin bir söz söylemez. Öyle yaşamak da kolay değil. Her şey kesin değildir bu dünyada... Kesin olan tek şey ölüm galiba.»

«Hadi biraz yüzelim,» dedi Adrian.

O akşam geç saatlarda, Bennett sorguya başladı: «Niçin o kadar kızmıştın bana?»

«Beni bir eşya gibi gördüğün için. Bunalımlarımı anlamadığını söylediğin için. Bir günden bir güne 'Seni seviyorum' demediğin için. Mutsuzluğundan beni sorumlu tuttuğundan, kendi kederinin arkasına gizlenip sana yardım etmeme izin vermediğinden. Arkadaşlarımı insan yerine koymadığından. İnsanî bir yakınlaşmaya olanak bırakmadığın için. Bana, hep boğulmak üzere olduğum duygusunu verdiğin için.»

«Seni boğan annendi asıl! Ben elimden geldiğince özgürlük verdim sana.»

«Hah, kendi ağzınla yakalandın. Bir insana özgürlük 'verilmişse' o insan aslında özgür değildir. Sen kim oluyorsun ki bana özgürlüğümü vereceksin?»

«Sen bir tek özgür insan gösterebilir misin bana? Sınırsız özgürlüğü kim bulmuş? Seni baskı altında tutan ben değilim, annenle baban. Onların suçunu bana yükledin hep.»

«Seni eleştirmeye kalktım mı mutlaka psikanalitik açıklamalarla karşıma çıkıyorsun. Annen, baban... annen, baban... Bizim aramızda olup biten hiç bir şey yok mu? Konuyu dağıtmasak olmaz mı?»

«Keşke olabilse! Ama ne yazık ki olmuyor. İnsan, istese de istemese de, hep çocukluğunu yineler. Adrian Goodlove'a niçin tutuldum sanıyorsun? Tıpkı babana benziyor! Farketmemiş miydin?»

«Hayır, etmemiştim. Üstelik babama benzediği filan da yok.»

Alayla güldü: «Amma da yok haa!»

«Bana bak, babama benziyor mu, benzemiyor mu diye tartışmak niyetinde değilim ben. Ömrümde ilk kez biraz ilgi gösterdin bana, sevgini belli ettin birazcık. Demek senin ilgini çekebilmek için gözünün önünde birileriyle sevişmem gerekiyormuş. Bunu tuhaf bulmuyor musun? Psikanalitik açıdan nasıl açıklayacaksın

durumu? Sakın *senin* Ödip kompleksin depreşmiş olmasın! Belki beni annenin yerine koydun, Adrian'ı da baban olarak görüyorsun. Oturup bu sorunu hep birlikte incelesek diyorum. Tam bir gurup terapi! Bana kalırsa Adrian da sana tutkun. Beni araç yaptı aslında. Seni tavlamaya çalışıyor.»

«Hiç şaşmam. Homoseksüeldir demedim mi sana?»

«Üçümüz birlikte yatsak da anlasak bari.»

«Ben istemem, sağ ol. Ama sen dilediğini yapmakta serbestsin elbet.»

«Yaparım, merak etme!»

«Yaparsın, bilirim yaparsın!» Bennett'in böylesine hırslandığını hiç görmemiştim. «Yolun açık, yürü git. Git de gör, bir daha doğru dürüst bir şey yazabilir misin bakalım. Şimdi bulunduğun düzeye ben getirdim seni... Ama zarar yok, gidebilirsin elbet! Gider bütün ömrünü berbat edebilirsin. Yazmasan da ne çıkar, sanatının ne önemi var?»

«Değişiklikten bu kadar korkuyorsan nasıl yazı yazabilirsin? Yeni bir şey, ilginç bir şey bulamazsın ki!» Adrian'dı bunları söyleyen. Onunla yolculuğa çıkmayacağımı, Bennett'le döneceğimi bildirmiştim. Üniversitenin arkasındaki dar bir sokakta 'Adrian'ın yeşil Triumph'ında oturuyorduk. (Bennett, Büyük Gruplarda Saldırganlık' konulu bir konferansa girmişti.)

«Değişiklikten korktuğum yok ki. Her gün bir yenilikle karşılaşıyorum.»

«Saçma! Yenilikten bucak bucak kaçıyorsun. Korkak bir prensessin sen. Ben sana bütün düşüncelerini, yaşam tarzını değiştirecek bir öneriyle geliyorum. Yıllarca yazsan tükenmeyecek bir yaşantı sunuyorum sana. Sense korkup kaçıyorsun. Bennett'ine, New York'a

dönüyorsun hemen. O yumuşacık, karanlık evlilik sığınağına kapanıyorsun. Hay Allah! Her evlilik sonunda bu hale geliyorsa zamanında boşanmakla çok akıllılık etmişim. Ben de seni adam sanmıştım. O 'duyarlılıklı, gıcıklayıcı' —tırnak işaretlerini unutmayalım— şiirlerini okuyunca birazcık yiğitlik gösterebilirsin sanmıştım.» Küçümsercesine baktı yüzüme.

«Her an duyarlıklı ve şehvetli olsam, şiir yazacak halim kalmazdı, yorgunluktan ölürdüm,» dedim.

«Sahtekârın birisin sen!» diye haykırdı. «Gelişmeye, olgunlaşmaya bak. Yoksa asla doğru dürüst bir şey yazamazsın. Yiğitçe yaşamayı öğren. Bırak bu korkaklığı.»

«Üstüme varma!»

«Üstüne varan yok, sadece gerçeği gösteriyorum ben. Yiğitliğin ne olduğunu öğrenemezsen yazı yazmayı hiç öğrenemezsin.»

«Yazı yazmaktan ne anlarsın sen?»

«Senin şiirlerinden ne anladığımı söyleyeyim: Hep ufak ufak kırıntılar veriyorsun benliğinden. Okurunu yanıltıyorsun. Gözünü açmazsan bütün sapıkların tanrıçası olup çıkacaksın. Deliler kapına üşüşecek.»

«O dediğin yarı yarıya gerçekleşti bile. Dengesiz beyinlerin, bunalımlı insanların rahatça gezip avlanacağı çayırlardır benim şiirlerim.» (Bu son cümleyi Joyce'tan apartmıştım ama okuma yazması olmadığına göre Adrian nasılsa anlamazdı.) Kitabımın yayımlandığı günden bu yana telefonum boyuna çalıp durmuştu. Bir yığın da mektup almıştım. Şiirlerimde yazdığım her şeyi, her yerde, herkesle uygulamaya hazır olduğumu sanan erkeklerdendi çoğu. Orta malı olmuştum bir bakıma. Garip bir duyguya kapılmıştım. Gerçi insan yazarken, belli bir oranda okurlarını kışkırtmak amacını güder. Ne var ki isteğim gerçekleşince de orospuluk

yaptığım duygusuna kapılmıştım. Yazdıklarımla yaşamım arasındaki fark büsbütün ortaya çıkmıştı. Okurlarımda yanlış bir izlenim uyandırmıştım. Ya dünyadaki bütün deliler numaramı öğrenmişse? Numara derken yalnız telefon numarasından söz etmiyorum!

Adrian, «Ne güzel bir ilişki kurmuştuk,» diye söylendi. «Yazık ki sonu geldi. Senin korkaklığından ötürü sonu geldi... Düş kırıklığına uğrattın beni. Tanıdığım öbür kadınlardan farkın yokmuş senin de. İlk geldiğimiz gün, kayıt bürosunun önünde kavga edişini görmüştüm de unutlanmıştım. Hah, demiştim kendi kendime, işte gerçekten yürekli bir kadın; kaplan gibi boğuşuyor. İstediğini elde etmek için her şeyi göze alır bu. Yanılmışım. Korkak bir prensesmişsin meğer. O sıkıcı, güvenli evliliğini sarsmaya kalkıştığım için özür dilerim.» Sözlerini noktalamak istercesine marşa bastı...

«Sen kaplanını al da...» Zırvalıyordum... Verecek karşılık bulamadığımdan zırvalamaya başlamıştım.

«Asıl sen evliliğini al da... Git, boş zamanlarını değerlendirmek için şiir yazan, hanım hanımcık bir ev kadını ol gene.»

«Çok kötü vurmuştu bu kez.

«Sen nesin peki? Sen de boş zamanlarında varoluşçuluk oynayan efendiden bir doktorcuk değil misin?» Sesim yükselmişti iyice.

«İstediğin kadar bağır, canikom, hiç umurumda değil. Ben kendi yaşamımı doğrulamak zorunda değilim. Ne yaptığımı iyi biliyorum. Kararsızlık çeken sensin. Isadora Duncan mı, Zelda Fitzgerald(*) mı, Marjorie Morningstar(**) mı olacağına bir karar verebil-

(*) Scott Fitzgerald'ın karısı.

(**) Herman Wouk'un aynı adlı romanının kadın kahramanı.

sen!» Dramatik bir tavırla motörü ambale ediyordu boyuna.

«Lütfen beni eve götür,» dedim.

«Evinin neresi olduğunu biliyorsan seve seve götürürüm.»

Bir süre hiç konuşmadan oturduk. Adrian boyuna motöre gaz veriyor, ancak yola koyulmaya yanaşmıyordu. İçimdeki çifte şeytanın boğuşmasına kulak vererek sessizce bekliyordum ben de. Boş zamanlarında şiirle uğraşan basit bir ev kadını olarak mı yaşayacağım? Kaderim bu mu? Ayağıma gelen fırsatları değerlendiremeyecek, hiç bir serüvene katılamayacak mıyım? Yaşadığım yalanı sürdürecek miyim? Yoksa kırk yılın başı, bir kerecik olsun düşlerimle yaşamımı birleştirecek, bağdaştırabilecek miyim?

«Kararımı değiştirirsem ne dersin?» diye sordum.

«Artık çok geç. Olan oldu, tılsım bozuldu bir kere. Doğrusunu istersen, 'Geliyorum,' desen bile ben düşünürüm şimdi.»

«Çok zor insansın biliyor musun? Bir an kararsızlık çektim diye beni hemen defterden sildin. Kocamı, evliliğimi, her şeyi gözden çıkarmamı bekliyorsun. Ve ne için? Doktor Laing'in düşüncesine göre büyük bir deney sayılacak bu Avrupa yolculuğunda sana yol arkadaşlığı etmem için. Hiç değilse beni sevsen...»

«Sevgiyi karıştırma işin içine. Bütün işi berbat etmeyelim. Sevgiyle ne ilgisi var beraberliğimizin?»

«Çok ilgisi var.»

«Saçma! Sevgi diyorsun ama aslında güvenlik arıyorsun. Güvenlik diye bir şey yoktur dünyada. Diyelim ki o rahat, korunmalı yaşamına döndün. Kocanın yarın trak diye düşüp ölmeyeceğini ya da başka birine tutulup seni yüz üstü bırakmayacağını bilebilir misin kesin olarak? İleriyi görebilir misin? Alın yazını ön

ceden kestirebilir misin? Bu güvenli yaşamına gerçekten güvenebilir misin? Kesin olarak bildiğin bir tek şey var: Bu fırsatı kaçırırsan bir ikincisi asla eline geçmeyebilir. Dün söylediğini unuttun mu; ölümün kesinliğinden söz etmiştin yanılmıyorsam.»

«Dinlediğini sanmamıştım.»

«Senin aklın o kadar zaten.» Gözlerini direksiyona dikmişti.

«Adrian, haklı olduğun pek çok nokta var ama bir şeyde yanılıyorsun. Sevgi gerçekten önemli bence. Bennett'in beni sevmesi, senin sevmeyişin çok önemli.»

«Ya sen kimi seviyorsun? Hiç düşündün mü? Kolayca avucuna alabileceğin erkeği mi? En kolayca sömürebileceğin, sana en büyük yararı sağlayabilen insanı mı? Eninde sonunda her şey paraya dayanır zaten.»

«Saçmalıyorsun.»

«Hiç de değil. Bu konuyu daha önce de düşündüm ben. Yoksul olduğumu, sizin Amerikalı doktorlara benzemediğimi, hasta bakacağıma kitap yazmayı yeğlediğimi biliyorsun. O yüzden uzak duruyorsun benden.»

«Tam tersine! Yoksulluğun hoşuma gidiyor. Benimki de böyle ters bir züppeliktir. Ayrıca sen de ihtiyar Ronnie Laing kadar kazanırsan yeter de artık bile. Geleceğin ünlü kişilerinden olacağına hiç kuşkum yok. Bütün psikopatlar başarı kazanır.»

«Hah, Bennett konuşuyor sanki!»

«Psikopat olduğun görüşünde onunla birleşiyoruz.»

«Birleşiyoruz! Birinci şahıs çoğul! Kraliçe ağzıyla konuşuyorsun bakıyorum. Can sıkıcı bir evlilik, 'biz' zamirini kullanabilmeni sağlıyor. Büyük üstünlük doğrusu! Peki, bu sıkıcı üstünlük seni hiç tedirgin etmiyor mu? Yaşamını değiştirmek gereğini duymuyor musun hiç?»

«Iago... Iago'dan farkın yok senin. Iago ya da cennet bahçelerindeki yılan.»

«Sen cennette yaşadığını sanıyorsan ben cehennem lik olmaya razıyım.»

«Artık dönmek zorundayım.»

«Nereye döneceksin?»

«Cennetime. Kraliçenin sarayına. Sıkıcı evliliğime diyelim istersen. Esrarkeşin tozunu aradığı gibi arıyorum kocamı.»

«Bennett'den sıkılınca da beni arıyorsun.»

«Uzatma artık. Bitti dedin, bitti.»

«Elbette bitti.»

«Tamam öyleyse, beni otelime bırakıver. Bennett birazdan gelir. 'Büyük Gruplarda Saldırganlık' konusunu inceliyorlardı bugün. Bakarsın konuşmalardan esinleneceği tutar.

«Biz küçük bir gurup sayılırız.»

«Biliyorum ama ne olur ne olmaz.»

«Aslında seni bir güzel dövse sevineceksin. Yaptıklarının cezasını çektiğini düşüneceksin o zaman.»

«Olabilir.» Adrian'ın soğukkanlılığını taklit ediyor, onu iyice hırslandırıyordum.

«Bana bak, şu işi topluca yapalım istersen. Sen, ben, Bennett, hep birlikte çıkalım yolculuğa.»

«Ben seve seve gelirim ama Bennett'i kandırabilir misin bilmem. Boş zamanlarında yazı yazmaya uğraşan hanım hanımcık bir ev kadınıyla evli olduğunu düşünüyor o. Kendisi de basit, kentsoylu bir doktordur. Senin gibi hipilikten anlamaz ki! Şimdi lütfen otele götür beni.»

Arabayı çalıştırdı, bu kez gerçekten yola koyuldu. Viyana'nın arka sokaklarında dolaşmaya, her zamanki gibi yanlış yollara girip çıkmaya başladık.

On dakika bu şekilde sersem sersem dolaştıktan

sonra iyice neşelenmiştik gene. Yolu bulmaktaki beceriksizliğimiz ikimizin de hoşuna giderdi nedense. Adrian arabayı durdurdu, eğilip beni öptü. «Dönmesen olmaz mı sanki? Bu geceyi birlikte geçirsek ne çıkar?»

Bocalıyordum. Niye olmasın peki? Neden korkacakmışım? Ben ürkek bir ev kadını değilim ki!

«Olur,» dedim. Der demez de pişman oldum. Amaan, ne zararı var? Bir geceden ne çıkar? Nasılsa Bennett'le New York'a dönecek değil miyim?

O gecenin bütün olayları bir sis perdesi ardındadır. Ringstrasse'deki bir işçi meyhanesinde içmeye başladık. Bir yandan biralarımızı yudumluyor, bir yandan öpüşüyorduk. İçtiğimiz içkiyi birbirimizin ağzından alıp verirken ayyaş bir kadının sözlerini de dinliyorduk can kulağıyla: Amerika uzay programlarına çok fazla para harcıyormuş, bu parayı dünyada yararlı birtakım işlere (insan fırınları yapmaya mı acaba?) harcasa daha iyi olmaz mıymış? Oradan çıkınca bahçeli bir lokantaya gittik, birbirimizin ağzına *Bauernschnitzel* ve *leberknödel* lokmaları tıkıştırarak yemek yedik. Sonunda da sallana sallana Adrian'ın pansiyonundan içeri girdik. İlk kez o gece, gerçekten başarılı oldu sevişmemiz.

Adrian üstümde yatarken, «Sevgiye inansam seni sevebilirim sanıyorum,» diye mırıldandı.

Gece yarısı Bennett aklıma geldi. Altı saattir otelde bekliyordu beni. Yataktan çıktım, merdivenleri yalın ayak inip kapıda uyuklayan kapıcıdan iki şilin borç alarak kumbaralı telefondan oteli aradım. Otelden çıkmış. Haince bir haber bıraktım ona: «Sabah görüşürüz.» Telefon santralındaki kıza pansiyonun numarasıyla adresini de yazdırıp yatağa döndüm. Adrian domuz gibi horluyordu.

Bir saat süreyle gözümü kırpmadan yatarak Adrian'ın horultusunu dinledim. Kendimden iğreniyordum, uyuyamayacak kadar sinirliydim. Sabahın birinde kapı açıldı, Bennett içeri daldı. Yüzüne bakar bakmaz ikimizi de temizlemek niyetiyle geldiğini anladım. İçten içe sevindim sanırım; ölümü çoktan hakketmiştik biz.

Oysa Bennett bir anda soyunmuş, üstüme abanmıştı. Bitişik yatakta yatan Adrian bu garip gösterinin ortasında uyandı, bizi izlemeye koyuldu. Her zamankinden daha sert, daha kanlı bir maç seyreden bir boks meraklısıydı sanki; gözleri parlıyordu. Bennett soluk soluğa üstüme yığıldığında Adrian eğilip onun sırtını okşamaya girişti. Bennett hiç karşı koymuyordu. Sonunda, üçümüz de ter içinde, sarmaş dolaş uyuyup kaldık.

Bütün bunları, elimden geldiğince yalın bir biçimde anlatıyorum. Olayı süslesem, ayrıntılara girsem bile durum ürkünçlüğünü koruyacaktır nasıl olsa. Hiç birimiz tek kelime söylemedik. Yıllardır çalıştığımız bir pantomimi oynuyorduk sanki. Herkes rolünde kusursuzdu. Olay başından sonuna —benim santraldaki kıza adres bırakmamdan, Adrian'ın kocaman esmer sırtını okşamasına— kadar, bir Grek tragedyasının kaçınılmazlığıyla gelişti. Bazı ayrıntıları açık seçik hatırlıyorum: Adrian'ın horultusunu, Bennett'in odaya girdiği andaki öfkeli bakışlarını, üçümüzün sarmaş dolaş uyuyuşunu, üçümüzün de kanım emen, beni sabaha kadar birkaç kez uyandıran sivrisineği. Şafağın ilk maviliği ışıklarıyla gözümü açtığımda sivrisineğin yatakta ezilmiş olduğunu gördüm. Minyatür bir Rorschah lekesiydi çarşafın üstünde ya da minnacik bir kadının aybaşı kanı.

Sabah, üç yabancı gibi baktık birbirimize. Hiç bir

şey olmamıştı sanki. Bir düş görmüştük. Ayrı odalarda yatan üç ayrı müşteri gibi indik panalyonun oymalı merdivenlerinden.

İngiliz ve Fransız delegelerden birkaçı yemek odasında kahvaltı ediyorlardı. Hep birlikte dönüp bizi süzdüler. Ben herkesi içtenlikle selamladım. Adrian'la beni, her gittiğimiz yerde göz hapsine alan, Reuben Finkel'e özel bir ilgi gösterdim. Her karşılaşmamızda gözlerini bize dikerdi bu kırmızı saçlı ,bıyıklı Londra hergelesi. Zaman zaman arkamızdan dürbünle baktığı duygusuna kapılırdık.

«Merhaba, Reuben,» diye seslendim. Adrian da selamladı onu. Bennett tek kelime söylemeden ilerledi, uykuda gezer gibi geçti salondan. Adrian da peşinden seyirtti. Benden gizledikleri bir şey mi vardı acaba? Benim bilmediğim bir şeyler mi geçmişti iki erkeğin arasında dün gece? Bu düşünceyi çabucak kafamdan kovdum. Niçin?

Adrian bizi otelimize bırakmayı önerdi. Bennett önce onu tersleyecek gibi olduysa da taksi bulamayacağımızı anlayınca boyun eğdi. Adrian'a ne bir sözle, ne de küçük bir hareketle teşekkür etmeye de yanaşmadı. Adrian omuz silkip direksiyona geçti. Ben iki büklüm olarak arkadaki daracık kanepeye yerleştim. Bennett öne bindi, yol göstermeye başladı. Bu kez hiç yolumuzu şaşırmadık. Bennett'in tek kelimelik uyarılarının dışında tek söz söylenmedi bütün yol boyunca. Sessizlik korkunçtu. Konuşmak istiyordum ben. Kendimizi kandırmaya çalışmamalıydık, çok büyük bir şeydi paylaştığımız. Belki şimdi biraz daha iyi anlayabilirdik birbirimizi. Fakat hayır, Bennett değişen bir şey yokmuş gibi davranmakta ınat ediyordu. Adrian da onun geri kalmıyordu diyebilirim. İnsanın kendi kendini ana-

liz edişi, psikanalizin önemi konusundaki sözleri hep martavalmış demek. Kendi yaşantılarında güç bir durumla karşılaştıklarında ağızlarını açıp tek kelime söyleyemiyorlar. Röntgencilik etmek kolaydır, başkalarının homoseksüel eğilimlerini, Ödip komplekslerini didiklemek kolaydır. Kendi homoseksüel eğilimleri ortaya çıkınca ağızlarını bıçak açmıyor. Birbirlerine omuzdan yapışık olan Siyamlı ikizler gibi oturup yolu gözlüyorlar sessizce. Kan kardeşiymişler sanki. Ben de ikisinin arasına giren kötü ablayım. Onların mahvına yol açan abla. Pandora'yım ben. Elindeki kutunun kapağını kaldıran Pandora.

9

Pandora'nın Kutusu ya da Çifte Annelerim

Kadın kendi annesidir aynı zamanda.
Önemli olan bu.

Anne Sexton

İşin ucu anneme dayanıyor. Evet, tabii. Annem: Judith Stoloff White. Bir adı da Jude. Hiç de silik bir insan değil. Ne var ki kelimelerle tanımlamak, kağıt üstünde betimlemek güç. Anneme duyduğum sevgiyle nefret öylesine şaşırtıcı bir karışım ki onu olduğu gibi görmekte güçlük çekiyorum. Bazan ben onun yerini alıyorum, bazan da o benimkini. Kimin kim olduğunu çıkartamıyorum kolaylıkla. Bizi birbirimize bağlayan göbek bağı hiç kopmamış. Kopmadığı için de çürümüş, kokuşup morarmış. Karşılıklı bir gereksinme duyduğumuzdan sırt çevirmişiz birbirimize. Birbirimizi yiyip yutmak istiyoruz. Sevgiyle öldürebiliriz birbirimizi. Bu iki yoldan birine sapmamak için de araya uzaklıklar koyuyoruz.

Kendi annemi düşündüğüm zaman Alexander Portnoy'u(*) kıskanırım bayağı. Keşki kolayca sınıflandırılabilen, tipik bir Yahudi anası olsaydı benim annem de. Yazılarım için gerçek bir esin kaynağı, bitmez tükenmez bir hazine sayılırdı o zaman. (Kitaplarında

(*) Amerikalı Yahudi yazar. Annesini, Yahudilerin yaşamını tatlı bir mizahla anlatır hikayelerinde.

akrabalarını anlatan yazarları oldum olası kıskanmışımdır zaten.)

Oysa benim annem Joy ve Diorissimo sürünür, doğru dürüst yemek yapmasını bile bilmezdi. Annemden öğrendiklerimi bir derleyip topladığım zaman hepsini iki noktada özetleyebilirim:

1. Bayağılıktan kaçın, sıradan bir insan olmamaya bak.
2. Bu dünyada herkes herkesin lokmasına göz dikmiştir; yemeğini çabuk bitir!

'Bayağı' kelimesi en ağır küfürdü annem için. Çocukken birlikte alışverişe çıktığımız günlerde neler çekmedim o yüzden! Girdiğimiz dükkandaki satıcılar, herhangi bir malı övmek için 'bu hafta yüz tane satıldı' dediler mi annem öyle bir bakış bakardı ki zavallıcıklar yaptıkları yanlışlığı hemen anlarlardı.

Annem, «O kalsın, biraz daha değişik bir şey görebilir miyiz?» der demez, satıcılar en olmadık renkleri, en olmadık modelleri çıkarırlardı bize. Annem gibi müşterilere de satılmazsa indirimli satışlara kadar raflarda bekleyecek olan malları. Eve gidince de anne kız birbirimize girerdik. O herkesten başka olmak isterdi, bense herkese benzemek arzusundaydım.

Bir gün Pia'yla berbere gittik. Ben saçımı içine kıvırtıp dümdüz tarattım. Bütün genç kız dergilerinde o saç modelini görüyordum. Eve döndüğümde kıyamet koptu: «Nereden buldun o bayağı saç biçimini, berbat bir şey. Herkeste aynı kafayı görüyorum.» Çirkin dememişti, dikkat ederseniz. Yakışmamış da diyemiyordu. *Bayağılıktı* üstünde durduğu. Bayağı olan, alışılagelmiş olan her şey cüzzamdı sanki; kaçınılması gerekirdi. Herkesten başka olmanın bir yolu da evdeki eşyaları sık sık yenilemek, duyulmamış dekorlar yaratmak-

tı. Aslı aranırsa annem Amerika'daki bütün dekoratörlerin (ve bütün giyecek, ayakkabı ve çanta desinatörlerinin) gizli bir casusluk örgütü kurduğunu, onun aklına gelen yenilikleri öğrenmek için uğraştıklarını düşünürdü. Gerçekten de anlaşılmaz bir sezgiyle modanın hep bir adım önünde giderdi Jude. Herkesin evindeki perdeler, döşemeler, halılar bronz rengine dönmeden kısa bir süre önce bizim ev baştan aşağı o renk döşenmişti. Moda yayılınca annem hemen yaygarayı bastı; bütün millet onun 'fikirlerini çalıyordu'. 'Central Park West'teki bütün Yahudi kokonalar' —Jude kendini asla onlarla bir tutmazdı elbet— İspanyol fayansına merak sarmadan biz çoktan antrenin duvarlarını İspanyol fayanslarıyla kaplamıştık. Yunanistan'dan sürüyle koyun postu getirdi; aradan birkaç hafta geçince bir de baktık ki bütün büyük mağazalar koyun postu seccade satmaya başlamış.

Eski pirinç karyolalar, duvar kağıdıyla bir örnek perdeler bulurdu. Pembeyle kırmızıyı bir arada kullanmanın zevksizlik sayıldığı yıllarda bile banyomuzda kırmızılı pembeli havlular asılırdı. Herkesten başka olma merakı en çok da giyiminde belli ederdi kendini. Biz dördümüz biraz büyüyünce annem de babamın yolculuklarına katılmaya başlamıştı. Dünyanın dört bucağından giyecek alırdı kendine. Tiyatroya giderken ipekli Çin pijamaları giyer, ayak parmaklarına Bali adasından getirdiği yüzükleri, kulaklarına yeşim taşından yapılmış sarkaçlı Buda küpeler takardı. Yağmurda, mumlanmış kağıt şemsiyeler taşır, incecik Japon brokarlarından pantolon diktirirdi. Güzel ve sıradan bir kadın olmaktansa, çirkin ve dikkati çeken bir dişi olmayı yeğlediğini küçük yaşında bile anlamıştım. Genellikle de gerçekleşirdi bu isteği. İpince, uzun boylu bir kadındı. Çıkık elmacık kemikleri, uzun kır-

mızı saçları acayip kılığıyla birleşince karikatürü andırırdı çok zaman. Oysa ben, briç oynayan, saçları sarıya boyanmış, vizon kürklü bir annem olsun isterdim. O olmazsa, hiç değilse bütün okul aile birliği toplantılarında rastladığımız, ortopedik ayakkabı giyen, kumral, tombul, gözlüklü bir anneye de razıydım.

Bir gün, okuldaki veliler toplantısına gitmek üzere giyiniyordu. Ayağına işlemeli boğa güreşçisi pantolonu, sırtına pembe bir kazak, en üstüne de bir Meksika şalı geçirdi. (Biraz abartmış olabilirim ama genel görünüm anlaşılıyor sanırım.) Yedinci sınıftaydım, herkese benzemekti en büyük tutkum.

«Başka bir şey giysen olmaz mı?» diye yalvardım.

«Giydiğimin ne kusuru varmış ki?»

Ne kusuru yoktu ki! Koca gömme dolabın içine girdim, daha sade bir giyecek aramaya başladım. (Önlükle gitsin isterse, sabahlıkla gitsin razıyım. Tek 'anne' sıfatına yakışan bir kılık olsun. Bir kazak-hırka takımı bilabilsem!) Dolap buram buram naftalin ve *Joy* kokuyor. Kadife pelerinler görüyorum, saçaklı tüy boalar, süed pantolonlar, pamuklu Aztec kaftanları, ipekli Japon kimonoları, tvit golf pantolonları. Ama hayır, bir tek kazak-hırka takımı yok.

«Biraz daha sade bir şeyler giysen,» dedim utançla. «Hani herkesin gözüne takılacak bir şey olmasa.»

Bir yetmiş beş boyunun bütün haşmetiyle dikilip gözlerini belertti.

«Sen annenden utanıyor musun yoksa? Eğer annenden utanıyorsan yazık sana, Isadora. Acırım sana! Sıradan bir insan olmanın özenilecek yanı yoktur, bunu böylece bil. Sıradan insana kimse saygı duymaz. Kendi bildiğini yapan insanlar en büyük saygıyı görür sonunda. Bunu unutma. Çevrenin bayağılığına uymakla hiç bir kazanç sağlayamazsın, baskı altında kalırsın yal-

mızca.» Taksiye bindik, Joy kokuları ve rüzgarda uçuşan Meksika püsküllerı arasında yola koyulduk.

Bütün enerjisini, bütün sanatçı saldırganlığını ve dekorasyonuyla acayip kılıklara yöneltmişti Jude. Keşki bizi doğuracağına kendini resme verseydi. Üç kuşaktır başarısız sanatçı yetiştirmiş bizim soy. Modelleriyle yatan, Picasso'ya veriştirip Rembrandt tarzı resim yapmaktan vaz geçmeyen dedem, resmi bir yana bırakıp kendini döşemelik kumaşlarla garip kılıklara adayan annem ve yeni bir sanat kolu yaratırcasına çocuk yapan Randy. (Lalah'yla Chloe de onun izinde yürüyecekler sanırım.)

Başarısız bir sanatçıdan daha hırslı yaratık yoktur bu dünyada. Enerji tüketilmemiştir, çıkacak yol bulamadığından büyük bir öfke bulutuna dönüşür. Kapkara bir duman gibi sızar kişiliğin pencerelerinden dışarı. Başarılı sanatçılar da dayanılmaz insanlardır çok zaman; ancak başarısız sanatçı hem acımasızdır, hem de kendini beğenmiş. Dedemin yaptığını anlatmıştım. Çıkıp kendine yeni bir tual alacağına annemin toblosunun üstüne boyardı resmini. O yüzden annem resmi bırakıp şiirle uğraşmış bir süre. Bu arada babamla tanışmış. Babam da şarkı yazmak merakındaymış; annemin bulduğu imgeleri çalıp şarkı sözü yaparmış. Korkunç yaratıklardır sanatçılar. «Ne olursa olsun, sanatçılığa yeltenen erkeklerden uzak dur,» derdi annem. Canı yanmıştı bir kere.

İlginç bir noktaya daha değinmek isterim: Gerek annem, gerek dedem, az buçuk başarı kazanan, yaptığı işten hoşnut olan bütün sanatçıları hor görürlerdi. Romancı bir dostumuz vardı. Dört kitabı yayımlanmış, hiç biri ödül kazanmamış, hiç biri liste başı olmamışsa bile adama oldukça ün sağlamıştı. Yaptığı işten gurur duyardı o da. Gittiği toplantılarda 'ünlü romancı'

diye tanıtılmak, New Jersey'deki küçük kolejlerde konuşmaya çağırılmaktan hoşlanıyordu. Belki de yazı yazmaktan zevk alıyordu gerçekten. Vardır öyle garip insanlar *da*!

Söz oraya geldi mi annem hemen başlardı: «Onca şeyi utanmadan nasıl yazıyor anlayamıyorum. Ne bayağı bir yazar! Üstelik aptal da değildir, hiç de aptal sayılmaz...» (Annem kimseye akıllı demez, 'aptal değildir' sözü övgü sayılır onun için) «...Oysa kitapları çok budalaca şeyler. Sıradan eserler hep. Hani bari çok para kazanmış olsa...»

Haa, işte burada durmak gerekir. Jude her şeyden çok özgünlüğe, herkesten başka olmaya önem verdiğinde diretir, ama aslında kazanılan ödüllere, paraya saygı duyar. Sanatçıları eleştirirken, ufak tefek kazançlar uğruna çaba harcamalarını kınadığı besbellidir. Şimdi o romancı dostumuz Pulitzer ödülünü kazanmış —ya da romanlarının filim hakkını Hollywood'a satabilmiş— olsaydı iş değişirdi. Annem bu başarıyı eleştirirdi ama saygısı yüzünden okunurdu konuşurken. İnsanın çalışırken mutlu olması, kendi benliğini keşfedebilmesi, yaratıcılığın kıvancı hiç önemli değildir onun için. Döşemeliklerde karar kıldığına şaşmamak gerek!

Para ve başarı konusundaki tutumunu biraz açıklayayım: Gençliğinde sanırım o da 'Öğrenci Birliği komünistlerinden' sayarmış kendini. Gelgelelim zamanla, kazancının artışı ve damar kireçlenmesi (bu ikisi çokluk bir arada görülür nedense!) sonucu, iki ölçü Konrad Lorenz ve bir ölçü Robert Ardrey'den oluşan özel bir din seçmiş kendine.

Bana kalırsa bu iki bilginin araştırmalarını yanlış değerlendirmiştir annem. Herkes herkesle savaşmaktadır ona kalırsa; herkes herkese tuzak kurma peşinde-

dir. Ömür kısa, yaşama koşullarımız güçtür. Öyleyse güç ve para sahibi olmak, üstünlüğünü belirtmek isteği, tıpkı hayvanlarda olduğu gibi, insanda da içgüdüseldir. Bölgesel yaşama içgüdüseldir; o yüzden de doğanın ilk ve en önemli kuralıdır bencillik («Isadora, benim söylediklerimi çarpıtma lütfen! Ben özgeciliğin altında bile bencillik yatar demiştir.)

İşte annemin böyle bir kadın oluşu benim baş kaldırma olanaklarımı da yaratıcılık alanlarımı da iyice kısıtlamıştı.

1. Hipi olamam, annem hipi gibi giyiniyor (bir yandan da savaşın evrenselliğine ve bölgeselliğe inanıyor).

2. Yahudiliğe baş kaldıramam, çünkü bana herhangi bir baskı yapıldığı yok.

3. Annemin Yahudiliğiyle alay etmeye kalkışamam; sorun Yahudiliğin de anneliğin de üstünde.

4. Ressam olsam biri gelip tablomun üstüne resim yapar.

5. Şiir yazsam biri gelir karalar.

6. Alışılagelmiş mesleklerden birini seçemem, *bayağılık* sayılır.

7. Komünist olamam, annem çoktan olmuş ve atlatmış.

8. Bennett'le evlenişim bile baş kaldırma sayılmaz; 'değişik' bir evlilik yaptığım için onaylanacaktır.

Geriye ne kalıyor? Hangi duyulmamış alanda kişiliğimi geliştirmek cüretini gösterebilirim? Ayyaş, esrarkeş babaların çocukları çok zaman içkiye sigaraya el süremezler. Kendimi onlara benzetiyorum bazan. Acaba başımı alıp Adrian Goodlove'ın peşine takılsam, bir daha da New York'a dönmesem iyi mi olur?

Gelgelelim bir annem daha vardır benim. İnce uzundur, yanakları körpe salkım söğüt filizlerinden de yumuşaktır. Eve dönerken yüzümü onun kürküne gömerim, ondan sonra hiç bir kötülük gelemez bana. Çiçek adlarını ondan öğrenirim. Çocuk bahçesindeki koca oğlan (babası psikiyatrmış) üç tekerlekli bisikletimi yokuş aşağı yuvarlayıp kırdığında o avutur beni. Geceleri sabırla oturur, yazdığım küçük ödevleri dinler. Topu topu sekiz yaşımda olduğum halde dünyanın en iyi yazarıyım ona kalırsa. Şaka yaptığım zaman kahkahalarla güler. Randy'yi, Chloe'yi, Lalah'yı, beni, ayrıca da bizim on kadar arkadaşımızı toplar, Central Park'ta kızak kaymaya götürür. Oysa öbür çocukların anneleri evde oturup briç oynar, çocukları hizmetçilerle yollarlar hep. Ayakkabılarımızın bağcıkları çözülürse buz gibi elleriyle o bağlar. Soğuktan pembeleşen güleç yüzüyle hoplaya zıplaya geçirir bizi parktan. Böyle bir annem olduğu için ne kadar övünsem yeri var.

Randy'le ben annemizi anlatarak çalım satarız arkadaşlarımıza. Upuzun saçları, kocaman gözleri vardır onun; boyanması bile gerekmez. Genceciktir. Başka anneler gibi sümsük bir kocakarı değildir. Kayak pantolonuyla balıkçı kazak giyer bizimle birlikte. Saçını bir kadife kurdeleyle bağlayıverir bizim gibi. Bizim annemiz öyle tatlıdır ki ona 'Anne' demeye dilimiz varmaz. Kimseciklere benzemez o.

Doğum günümde (martın yirmi altısı, koç burcu), gözümü açtığım zaman çiçek bahçesinde sanıyorum kendimi. Yatağım zerrenlerle, irislerle, dağ lâleleriyle çevrelenmiş. Yerlerde yığınla doğum günü armağanı. En güzel kağıtlara sarılmış, kağıt çiçeklerle süslenmiş paketler. Annemin kendi eliyle boyadığı paskalya yumurtaları birer porselen biblo sanki. Kutularla çu-

kulata, şekerleme (yılın tatlı geçmesi için). Ve mutlaka elde yapılmış koskoca bir doğum günü kartı. Üstünde benim resmim. Karta bakılırsa dünyanın en güzel çevrelenmiş. Yerlerde yığınla doğum günü armağanı. var; kollarım çiçek dolu. Annem gerçekten böyle mi görüyor beni? Hem seviniyorum, hem kuşkulanıyorum. Demek gerçekten dünyanın en güzel çocuğuyum onun için. Değil miyim yoksa? Ya kardeşlerim? Onları nasıl görüyor? Üstelik beni bu kadar seviyorsa niye kulağımın zarını delecekmişçesine bağırıyor kafası kızınca?

Öteki annem hiç bağırmaz bana; her şeyimi ona borçluyum. On üç yaşımdayken beni peşine takıp Avrupa'daki bütün müzeleri gezdirmişti. Turner'in fırtınalarına, Tiepolo'nun göklerine, Rodin'in Balzac anıtıyla Boticelli'nin *Primavera*'sına, da Vinci'nin *Kayalıklardaki Madonna*'sına onun gözüyle bakmayı öğrendim. On dört yaşımdayken Edna St. Vincent Millay'ın şiirlerini verdi elime, on beşimde E.E. Cummings'i, on altıda William Butler Yeats'i, on yedide Emily Dickinson'ı. On sekizimde birbirimize küsmüştük. Shaw'yu, Colette'i, Orwell'i, Simone de Beauvoir'ı o tanıttı bana. Yemekte otururken marksizm konusunu tartışırdı bizimle. Bal dersleri, piyano dersleri aldırırdı. New York Filarmoni Orkestrası'nın konserleri için her hafta bir bilet tutuştururdu elime (bense konserde sıkıldığımdan zamanın çoğunu tuvalette, on üç yaşımın körpe dudaklarına Revlon'un sedefli pembe rujlarını sürmekle geçirirdim).

Her cumartesi resim kurslarına giderdim. Annem hiç sıkılmadan, hiç üşenmeden eleştirirdi çizgilerimi. Kendisi yeniden resme başlıyordu sanki. Önce karakalem, sonra pastel en sonunda yağlı boya öğrenecektim. Müzik ve Sanat Lisesi'ne girebilmek için baş vurdu-

ğumda o da benim kadar heyecan çekti. Resimlerimi birlikte gözden geçirdik, sınava beraber gittik. Hem ressam hem doktor olmak istediğimi duyunca hiç zaman geçirmeden koştu, bana biyoloji kitapları getirdi. Yazmaya başladığımda her şiiri can kulağıyla dinledi, hepsini göklere çıkardı. Yazdığım her kelime, çizdiğim her çizgi, her resim, her karikatür ileride büyük bir sanatçı olacağımı müjdeliyordu ona kalırsa. Hangi çocuk bundan fazlasını isteyebilir? Hangi anne çocuğu için, çocuğunun istediği gibi gelişmesi, gönlünün dilediği sanat dalında ilerleyebilmesi için bundan fazlasını yapabilir? Öyleyse neden bu kadar hınçlıyım anneme karşı? Niçin onun silik bir kopyası olmaktan öteye geçemediğim duygusuna kapılıyorum hep? Niçin bütün düşüncelerimde onu taklit ettiğim korkusuyla yaşıyorum? Ne özgür, ne bağımsız olamadığım, hattâ belli bir kişilik sahibi bile olamadığım duygusu neden ileri geliyor?

Belki öfkemin kökünü cinsellik konusunda aramak gerek. Pandora'nın kutusu cinsellik konusudur belki de. Annemin bu konudaki inançlarını hepimiz bilirdik: İnsan istediği erkekle ilişki kurabilir, canı çekerse Boulogne ormanlarında, Yunan adalarında çırıl çıplak dans edebilir. Edebilir, edebilir ama etmez! Etmediğini bize verdiği öğütlerden anlayabiliriz. Delikanlılar 'kolay elde edilen' kızlara saygı duymazlarmış; 'tutkunluğumu hemen belli edersem' hiç bir oğlan benim peşimde koşmazmış. 'Kendi değerimi bilmezsem' kapımın zilini çalan tek bir aile çocuğu bulamazmışım.

Cinsellik! Demokles'in kılıcı gibi sallanırdı tepemde. İçimde kıpırdanan duygulardan, erkeklerle birlikte olduğum zaman yüreğimin hızlanışından, heyecana kapılmaktan ödüm kopuyordu. Üstelik 'kendi değerimi bilmek' zorundaydım.

Anneme açık açık soru sormak yiğitliğini gösteremedim bir türlü. O yüzden de D.H. Lawrence'a, *Korkusuzca Sevişmek* ve *Samoa Yerlileri Arasında Bulûğ Çağı* gibi kitaplara baş vurdum. Margaret Mead(*) benim derdime derman olamazdı; o ilkel yaratıklarla benim aramda ne benzerlik bulunabilirdi sanki? (Aslında çok benzerlik bulunabilirdi ya o yaşta bunu düşünmem olanaksızdı.) Doktor Eustace Chesser'den yararlandım en çok; en ilginç ayrıntıları ondan öğrendim (aşk oyunları, 'duhul', sevişme sonrası). Ne var ki o sayın doktor da benim ahlâkî sorunlarıma cevap vermiyordu: Ne derece 'ileri' gidebilirdim acaba? Flörtümün eli sutyenimin içine girebilir mi giremez mi? Kilotumun içine? Ağıza alınır mı alınmaz mı? Yutulur mu yutulmaz mı? Korkunç bir açmaz içindeydim. Kadınların durumu erkeklerinkinden çok daha güçtü. Kadın olmanın anlamını öğretmediği için anneme kızıyordum. Kasıklarımdaki açlık duygusuyla kafamdaki açlık duygusunu nasıl bağdaştırabileceğimi açıklamadığı için küplere biniyordum.

Kadınlığı erkeklerden öğrenmeye karar verdim sonunda. Bütün erkekleri, erkek yazarların gözüyle görüyordum. Onları *erkek yazar* diye düşünmüyordum elbet. Benim için *yazar* sözcüğü önemliydi sadece. Tanrısal yaratıklardı onlar, her şeyin doğrusunu bilir, her şeyin doğrusunu söylerlerdi.

Her sözlerine körü körüne inanıyordum. Orgazmın ne olduğunu Leydi Chatterley kılığına bürünmen D.H. Lawrence'tan öğrendim. Bütün kadınların erkek 'Fallus'una taptığını da ondan öğrendim. (Kelime seçişindeki inceliğe de hayran kalmıştım.) Kadınların asla başarılı bir sanatçı olamayacaklarını B. Shaw, din

(*) Amerikalı kadın etnolog.

duygularımdan yoksun olduklarını da Dostoyevsky öğretti bana. Swift'le Pope tam tersini savunuyorlardı: Kadınların din duyguları aşırı gelişmiştir, o yüzden akılları pek çalışmaz. Faulkner kadını toprak ana sayıyor; yıllık üründen, gökteki aydan, alçalıp yükselen okyanus sularından ayırmıyor dişiyi. Freud'dan öğrendiklerim de şöylece özetlenebilir: Dünyanın temel direğinden, penisten yoksun oldukları için eksik yaratıklardır kadınlar; süperegoları da yetersizdir.

Hepsi iyi hoş ama benimle ne ilgisi var bütün bunların? Ben okulda erkek öğrencilerden daha yüksek not alan, şiirle, resimle uğraşan yeni yetme bir kızım. Cumartesi günlerim resim kurslarında, hafta içindeki boş zamanlarım da lisenin dergisini yönetmekle geçiyor. (Yönetmen yardımcısıyım aslında. Kızlardan yönetmen seçildiği görülmemişti hiç. Nedenini kurcalamak da aklımızdan geçmezdi o yıllarda.) Okyanus sularının alçalıp yükselmesi, gökteki ay, toprak ana, Lawrence'in fallusuyla benim aramda nasıl bir benzerlik bulunabilir? Benim yaşamımda ne önemi var bunların?

Ben, fallus denen nesneyi, on dört yaşımı bitirmeme iki ay kala gördüm ilk kez. Annemin evinde, annemin avokado tohumundan kendi eliyle yetiştirdiği avokado bitkisinin gölgesinde, avokado yeşili ipek döşeli kanepemizde karşılaştım ilk 'fallus'umla. Sahibi, Steve Applebaum. Resim bölümü onuncu sınıf öğrencisi. Ben de resim bölümü dokuzuncu sınıf öğrencisiydim. Belki de resim bölümü öğrencisi olduğum için, Steve'in organının Kandinsky-eflatununa çalan alt yüzeyindeki ince mavi damarların çizdiği soyut desen hâlâ gözümün önündedir. Kolay kolay unutulabilecek bir organ değildi aslında; koskocaman (kıyaslamak olanağı bulunmadıkça koskocamanın ne anlama geldiğini de bilemezdim

ya!) ucu sünnetli bir nesne. Steve'in daracık pantolonunun içinde canlanmaya başladı mı, oğlan bir eliyle (öbür eli zaten benim bacaklarımın arasındadır) fermuarını indirirdi usulca (sanırım fermuara kıstırmaktan da korkardı bir yandan). Elimden geldiğince memnun etmeye çalışırdım onu. Arada bir coşkunlukla bağıracağı da tutardı ama babam yemek odasında televizyon seyrettiğinden coşkunluğunu kısıtlamayı da bilirdi. Ayrıntıları hatırlamıyorum, yalnız yaptığım işle bu erkeği avucumun içine aldığımın farkındaydım. Üstelik ben de hoşlanmıyor değildim bu oyundan. Leydi Chatterley olamasam bile bir şeyler duyuyordum ben de.

Steve on yedi yaşındaydı, ben on dört. Arkadaşlığımızın sonlarına doğru, bana iyice ters düşen bir takım önerilerde bulundu. Yok, dedim, olacak şey değil. Ya yutarsam ya gebe kalırsam! Üstelik annemden öğrendiğim toplumsal yargıları da kullanmaya başlamıştım. Steve New York'un Bronx semtinde oturuyordu. Bense Central Park West'te, on dört odalı dairemizde. Mutlaka bir 'fallus'a tapmak gerekiyorsa Bronxlu bir fallus olmasın hiç değilse! Sutton Place'de otursa o zaman düşünülebilir.

Sonunda Steve'i bıraktım. Şiire, oruca ve mastürbasyona başladım. Böylece günaha girmemiş oluyordum hiç değilse.

Steve hâlâ Chanel parfümleri, Frank Sinatra plaklarıyla gönlümü yapmaya çalışıyordu. Her sarhoş olduğunda ve her yaş günümde bana telefon ederdi. Bu durum beş yıl sürdü. (Elime mi tutulmuştu neydi?)

Oysa ben suçluluk ve pişmanlık duygularına kapılmış, garip bir dindarlık dönemine girmiştim. Ağzıma bir lokma yiyecek koymuyor, bütün gün Hint klasikle-

rini okuyordum. On kilo verdim, aybaşı görmez oldum, yüzümde gözümde korkunç çıbanlar çıktı. Bir cilt doktoruna götürdüler beni. Almanya'dan kaçıp gelen göçmenlerdendi. «Ciltiniz ruhunuzun aynatzıdır,» dedi yüzüme bakar bakmaz. Beni ilk psikiyatrıma yolladı. Doktor Schrift adında kısacık bir adama.

Doktor Schrift (Viyana uçağında yeniden karşıma çıkan Doktor Schrift) Wilhelm Stekel'in(*) yanında yetişmişti. Pabuç bağlarını ayakkabının dilinin altına tıkardı hep. (Stekel yöntemine bu da dahil miydi acaba?) Madison Avenue'deki karanlık bir apartmandaydı muayenehanesi. Apartmanın giriş katının duvarları istiridye ve balık desenli bir kağıtla kaplanmıştı. Asansör beklerken istiridye kabuklarına gözüm takılırdı hep. Olsa olsa banyo duvarlarına yakışacak bir kağıt. Belki de mal sahibi bu deseni çok ucuza kapatmak fırsatını bulmuş da kaçırmak istememişti.

Doktor Schrift'in odasında iki Utrillo, bir Braque röprodüksiyonu asılıydı (Sinir doktorlarının odalarına astıkları resimlerin Amerikan Psikiyatrlar Birliği'nce onaylandığını bilmiyordum o yıllarda; ilk kez geliyordum bir deli güllabicisine.) Masa, modern İskandinav modellerinden. (O da A.P.B.'nin aradığı niteliklere uygun.) Kahverengi bir hasta kanepesi (sünger köpüğü, plastik döşeme, ayak ucunda ayrıca bir plastik örtü, baş ucundaki yastığın üstünde bir kağıt mendil).

Rüyalarıma giren atın babam olduğunda diretiyordu

(*) Alman psikiyatri ve seksoloji uzmanı. Önce Freud'un yolunda çalışırken sonraları daha etkin ve çabuk sonuç veren psikoterapi yöntemleri ileri sürdü.

doktor. On dört yaşındaydım, Steve'le oynaştığımız için kendimi cezalandırmaya karar vermiş, açlık grevine girmiştim. Rüyada gördüğüm tabutun annem olduğunu söylüyordu inatla. Peki aybaşı olmayışımın nedeni? Onu bilemiyoruz.

«Kadın olmak istemiyorum da ondan,» dedim. «Shaw kadınların başarılı sanatçılar olamayacağını söylüyor. Çocuk doğurmak kadını tüketirmiş. Oysa ben sanatçı olmak istiyorum. Dünyada bundan başka isteğim yok.»

O yaşta açıklamaya çekinirdim ama Steve'in eli bacaklarımın arasına girdiğinde bayağı hoşlanıyordum. Bu ılık, yumuşak duygunun düşmanım olduğunu da biliyordum. Kendimi o duyguya kaptırırsam istediklerimin hiç birini gerçekleştiremezdim. On dört yaşımın ağırbaşlılığıyla, «Seçmek zorundasın,» dedim kendi kendime. Git, bir manastıra kapan! Rahibelerin çoğu gibi mastürbasyona başladım ben de. «Erkeklerin oyuncağı olmayacağım,» derdim her gece yatarken.

Doktor Schrift bu düşüncelerimi hiç anlayamıyordu. Kanepenin baş ucuna oturur, «Kadınlığınızı kabul ediniz,» diye uslardı. Yok, on dört yaşında bir kız için kadınlığın zararı var, yararı yoktur. Leydi Chatterley gibi orgazm olabilsem neyse ne! Nerde ayın birden solması, nerde dünyayı yerinden oynatan gelgit dalgaları? Benim korucum bile yok! Her kadın tuzağa düşmüş bir hayvandır.

Metropolitan Sanat Müzesi'ni boydan boya dolaşır, bana yol gösterecek bir kadın ressam bulmaya çalışırdım. Kimi örnek alabilirim? Mary Cassatt'ı mı? Berthe Morisot'yu mu? Çocuk doğurmayan kadın ressamların boyuna anne ve çocuk tabloları yapmaları nedendir acaba? Kurtuluş yok sanırım. Her kadın sanatçı aynı tuzağa düşüyor. Ya kendini evine, ailesine verip bir ömür boyu kaçırdığı fırsatlara hayıflanıyor ya da aile

ve çocuk özlemini yapıtlarıyla gidermeye uğraşıyor. Kadınlıktan kurtulmanın yolu yok. Çatışma insanın kanına girmiş bir kere.

Ne iyi annem, ne de kötü annem kurtarabilirdi beni bu açmazdan. Kötü annem, benim yüzümden sanatı bırakmak zorunda kaldığını, iyi annemse beni dünyalara değişmeyeceğini söylüyor. Sözlerine değil davranışlarına bakıp dersimi aldım. Çıkardığım sonuç şu: Kadınlar hep baskı altında tuttukları isteklerle yaşarlar, her zaman telaşlı, her zaman öfkelidirler. Birbiriyle bağdaşmayan iki yarıdan oluşmuştur kadın.

İyi annem, «Belki de sen benden başarılı olursun, güzelim,» derdi. «Sen iki işi birlikte yürütebilirsin belki. Ben bir türlü beceremedim.»

10
Freud'un Evi

Kadınların, yaşam savaşında erkeklerle boy ölçüşmesi doğmadan ölüme mahkum bir düşüncedir. Ben, kendi sevgili kızımın bir gün benimle rekabet edeceğini aklımdan geçirebilsem, on yedi ay önce söylediğim sözlerle uyarırım onu. Çocuğuma düşkün olduğumu bildirir, bu boğuşmadan çekilip evimin sakin yaşantısına dönmesi için yalvarırım.

Sigmund Freud

Adrian bizi otelin kapısında bıraktı, tek kelime söylemeden gazlayıp gitti. Yukarı çıktık, yıkanıp gecenin günahlarından arınmaya çalıştık. Bennett'in o gün katılmak istediği hiç bir toplantı yoktu. Freud'un evine doğru bir yürüyüş yapmaya karar verdik. Daha Adrian'la tanışmadan önce tasarlanmış bir geziydi bu; ne var ki son günlerin yoğun olayları arasında unutulup gitmişti.

Viyana gerçekten güzeldi o sabah. Henüz sıcak bastırmamıştı. Gök mavi, güneş pırıl pırıl. Ağırbaşlı insanlar, (belki de sadece öğle yemekleriyle gazetelerini taşımak için kulandıkları) evrak çantalarıyla sağa sola koşuşturuyorlardı. Parktan geçtik, düzgünce budanmış gül fidanlarına, oya gibi işlenmiş çiçek tarhlarına hayranlıkla baktık. «New York parklarında olsa bu çiçeklerin bir tanesi kalmazdı,» diye söylendik. Yasalara uyan Alman vatandaşlarıyla New York serserilerini karşılaştırarak çık-çık edip hayıflandık. İçgüdü ve içgüdünün ifade edilmesiyle, uygarlık ve içgüdünün bastırılması konusundaki düşünceleri konuştuk bir kez daha. Adrian'ın 'sıkıcı evlilik bağı' diye adlandırdığı bir dayanışma duygusu yayılmıştı içimize. Adrian yanılmıştı. Kendisi evlilikten hoşlanmadığı için insanları bir çift olarak göremiyor, evliliği can sıkın-

tısından ibaret sanıyor. İki insanı birbirine bağlayan eşleşme içgüdüsünden yoksun. Eşleşme yalnız evlilik değildir; eski dostlar arasında, cinsel güçlerini çoktan yitirmiş yaşlı homoseksüeller, hattâ zaman zaman karı koca arasında görülen bir durumdur. İki insanın birbirine destek olması, birbirini kollayıp, dünyaya karşı savunması demektir eşleşme. Bazan, sırf düşmanca bir dünyada tek bir dost sahibi olabilmek için evliliği bile göze alır insan.

Kol kola girip Freud'un evine doğru yürüdük. Tek kelime söylemeden bir önceki gecenin olaylarını konuşmamaya karar vermiştik. Gece olup bitenler bir düştü sanki. Şimdi parlak gün ışığında geziyoruz, o düş sabah sisi gibi dağılıp gidecektir.

Evlilik sorunlarımızı konuşmaya gelmişcesine, Freud'un muayene odasına yan yana girdik.

Bilim ve sanat yuvalarına öteden beri tutkunumdur ben: Keats'in Roma'daki ve Hampstead'daki iki evi, Salzburg'da Mozart'ın doğduğu ev, Alexander Pope'un Grotto'su, Rembrandt'ın Amsterdam'daki evi, Wagner'in Lucerne gölü kıyısındaki villası, Beethoven'in Viyana'da oturduğu iki odalı küçük kat... Herhangi bir dâhinin doğduğu, öldüğü, yaşadığı, çalıştığı, yiyip içip çiftleştiği herhangi bir yer kutsaldır benim için. Delphi ya da Parthenon tapınağı kadar kutsal. Hattâ daha da kutsal. Çünkü günlük yaşamda karşılaştığımız mucizeler tapınaklarda görülenlerden çok daha ilginçtir. Beethoven'in külüstür bir evde yaşarken ölmez eserler verebilmesi... Gerçek mucize odur bence. Beethoven'in her gün kullandığı pespaye eşyalara hayranlıkla bakmıştım. Ne kadar pespaye olursa benim için o kadar iyiydi: Kararmış bir tuzluk, ucuza alınmış bir saat, yıpranmış bir hesap defteri. Günlük yaşamında böylesine sıradan bir insan olması içimi ra-

hatlatmış, bana umut vermişti. Ünlü kişilerin evlerini dolaşırken tam bir av köpeğine benzerim, bir yerde o büyük dehanın kokusunu bulacağımı düşünürüm hep. Banyoyla yatak odası arasında bir yerde, ya yumurtayı bitirirken, ya tuvaletten çıkarken birden 'esin perisiyle' karşılaşıverir sanatçı. Filimlerde göre göre alıştığınız dekorlarda çıkmaz o peri önünüze. Gün batımı saatlarının kızıllığında, okyanus dalgalarının köpürerek kıyıya vurduğu kumsallarda, Delphi tapınağının (Ödip'in babacığını öldürdüğü yerin) önünde de rastlayamazsınız ona. Soğan soyarken, patlıcan doğrarken ya da New York Times'ın sanat ekini çöp tenekesinin dibine döşerken birden karşınıza çıkıverir. Çağdaş sanatın ustaları bunu çoktan farketmişlerdir. Leopold Bloom esin beklerken böbrek sote yapar, tuvalete oturup evrensel konular düşünür. Ponge insan ruhunu istiridyelerin içinde görür (oysa Blake kır çiçeklerinin göbeğinde bulurdu). Sylvia Plath parmağını keser, içinde bir şey aydınlanır. Gelgelelim Hollywood, sanatçıyı hâlâ baygın baygın bakan, dökük papyon kravat takan bir insan olarak görmekte diretir. Fon müziği hüzünlü, sanatçının başının üstünde dolaşan bulutlar parlak turuncu renkte olmalıdır. İşin tuhafı çoğumuz —hattâ en akıllı sayılan meslektaşlarımız bile— zaman zaman bu görüntüye uymak isteğini duyarız. Kısaca söylemek gerekirse, her şeyi bir yana bırakıp Adrian'la gitmek isteğini duyuyordum hâlâ. Bennett, durumu sezinlediğinden, beni apar topar Freud'un Berggasse 19 numaradaki evine getirmiş, aklımı başıma toplayabilmem için elinden geleni yapmıştı.

Freud'un inanılmaz bir sezgisi olduğunda Bennett' le birleşiyorduk. Ancak psikanalitik kuramlarında hiç yanılmadığını kabul edemezdim. Bütün dâhilerin yanılgıya düştüğü olmuştur. Olmasaydı hepsi Tanrı sayılır-

dı. Üstelik kusursuzluk arayan kim? Tutarsızlığı bile hoş görebiliriz artık. Bulûğ çağını, Halil Cibran'la Herman Hesse'i arkada bıraktıktan sonra tutarlılık peşinde koşmak gereksizdir. Ne yazık ki çoğumuz bunu anlayamadık. Yaşamımızdaki tutarsızlıkları gidere-mediğimiz için bütün düzenimizi altüst etmeye kalkışırız bazan. Örnek karşınızda: Ben!

Evet, bunları düşünerek geziyordum Freud'un evinde. Her an, Freud kılığına girmiş sakallı bir Montgomery Clift'le karşılaşmayı bekliyordum nedense. Bilinçaltının karanlık dehlizlerini araştıran bir Montgomery Clift-Freud. Gördüklerimiz bizi düş kırıklığına uğrattı. Freud, Viyana'dan kaçarken eşyalarının çoğunu yanında götürmüştü. Hepsi Hampstead'de, kızının evindeydi şimdi. Viyana Freud Müzesi birkaç fotoğraf, birkaç boş odayla durumu kurtarmak zorunda kalmıştı. Hemen hemen yarım yüzyıl yaşamıştır Freud bu evde —bekleme odasındaki tıkız koltuklarla birkaç resmin dışında— hiç bir iz bırakmadan çıkıp gitmişti sonunda.

Duvarda, dillere destan olan muayene odasının bir resmi asılıydı. Hastanın uzandığı kanepenin üstündeki İran halısı, sağda solda Çin ve Mısır heykelcikleri, antika eşya kalıntıları. Ne var ki muayene odası, bütün bir çağla birlikte, 1938'de yok olup gitmişti. Freud'u ülkesinden kovulmadığına ya da bir çağın sarartmış birkaç resim aracılığıyla, yeniden yaşanabileceğine kim inanır? Dachau toplama kampında gezdiğim günü ansıdım birden. Bütün insan fırınları yıkılmış, yıkıntının üstünde biten yeşil çimenlerde sarı saçlı Alman çocukları güle oynaya gezinmeye başlamışlardı. Heidelberg'deki tanıdıklarım kaç kez açıklamaya çalışmışlardı bana: «İnsan bir ülkeyi on iki yıllık bir dönem için yargılayamaz.»

Merakla inceledik bütün o kısır odaları. Freud'dan kalan ıvır zıvır: Doktor diploması, askerlik teskeresi, profesör yardımcılığına atanması için yazdığı dilekçe, bir yayımcıyla yaptığı yazılı sözleşme, üniversitede kendisine daha iyi bir mevki sağlamak için rektörlüğe verdiği yazı, yazının altında yayımlanmış eserlerinin listesi. Sonra da resimlere baktık: Psikanalize inanan ilk öğrencileriyle Freud, elinde purosunu tutan Freud, Freud torunuyla, Freud kızı Anna Freud'la, Freud karısının koluna yaslanırken (ölümünden az önce, Londra'da çekilmiş), Sandor Ferenczi'nin dünyaya tepeden bakışı, yıl 1913, yumuşakbaşlı Karl Abraham'ın yumuşak bakışlı bir resmi, vb., vb. Deliller ortada; ne var ki o günlerin havasını aramak yararsız. Sergilenen her şeye baktık, uslu uslu dolaştık bütün odaları. Kendi sonumuzun ne olacağını düşünerek.

Öğle yemeğinde çok az konuştuk. Bir önceki gecenin hasarını onarmaya çabalıyorduk hâlâ. Adrian'ı bir daha görmeyeceğime yemin ettim kendi kendime. Karı koca, ikimiz de son derece düşünceli davranıyorduk. Önemli sorunlara hiç değinmedik. Freud'dan söz ettik hep. Ernest Jones, Freud'un insanları hiç tanımadığını söyler; insan sarrafı olmaktan çok uzakmış. Dâhilerin çoğu insanları iyi yargılayamazlar zaten. Rüyaların simgelerini açıklayabilen Freud her dolandırıcıya yem olabilirmiş. Psikanaliz kavramını ortaya atar, sonra da kendisini en kolayca kazıklayacak insanlara güvenirmiş. Çenesini tutmasını da bilmezmiş üstelik. Kendisine, kimseye açıklamaması şartıyla anlatılan şeyleri, başkalarına söylermiş çok zaman.

Birden, sözü gene kendimize getirdiğimizi farkettik. Tarafsız bir bölgede konuşmanın olanağı yoktu o gün. Her cümle kendi sorunumuza döndürüyordu bizi.

Yemekten sonra kongreye döndük. Sanatçıların psi-

kolojisini açıklayan bir oturum düzenlenmişti öğleden sonra. Konuşmacı, çoktan öbür dünyaya göçen birçok sanatçının —açıkça belirtmek gerekirse, Leonardo da Vinci'nin, Beethoven'in, Coleridge'in, Wordsworth'un, Shakespeare'in, John Donne'la Virginia Woolf'un— ayrıca da hâlâ doktorun hastası olduğu için isminin açıklanmasını istemeyen bir kadın ressamın, psikanalitik bir incelemesini sundu. Bulguları şunları kesinlikle kanıtlıyordu: Sanatçılar genellikle güçsüz, bağımsızlıktan hoşlanan, çocuksu, az gelişmiş, mazohist, narsisist, insan değerlendirmek yeteneğinden yoksun, Ödip komoleksleri içinde bocalayan yaratıklardır. Çocukluk dönemlerinde çok duygusaldırlar; normal çocuklardan çok daha fazla korunma ve sevilme isteği gösterirler. Anne bu istekleri karşılamak için elinden geleni yapsa bile, geleceğin sanatçısını asla (asla!) hoşnut edemez. Erişkin sanatçı artık yapıtlarında canlandıracaktır o ideal anneyi (ideal anne bazan canavar görünümünde de çıkar karşımıza). Annenin yüceltilmesi, kötülenmesiyle aynı anlamı taşır: Sanatçı geçmişin etkisinden kendini kurtaramamıştır.

Sanatçının ün peşinde koşması da çocukluğunda eksikliğini duyduğu sevgiyi araması demektir. Ancak ün kazanmak da sorunu çözümlemeyecektir. Çünkü halkın sevgisi hiç bir zaman anne sevgisinin yerini tutamaz. Ünlü sanatçılar da düş kırıklığı içinde yaşar bu yüzden. Sanatçıların çoğu içkiye, esrara, homoseksüel ve heteroseksüel ilişkilerde aşırılığa, bazan da din tutkusuna kapılacaktır bu yüzden. Gelgelelim bu kaçışlar da sonuç vermez. En son olarak intihar düşünülür. İntihar meseleyi kökünden çözer bir bakıma. Doktoru dinlerken Antonio Porchia'nın bir sözünü hatırladım:

İnsan ruhu çekilen acılardan oluşmuştur,
Acısı dinerse ruh ölür.

Sanatçılar için de aynı şey söylenebilir.

Konuşmacı, sanatçının çocuksu, bağımlı, güçsüz bir insan olduğunu açıklarken Bennett elimi sımsıkı tutup bana anlayışla bakmaya başlamıştı. Evine dön, sevgili yavrum, her şeyi affettim! Evime dönmek için can atıyorum ben de. Ama özgür olmak için de can atıyorum!

«Özgürlük bir düştür,» derdi Bennett. Onu ben de biliyorum. Düzenli ve dengeli yaşamanın, aşırılıktan kaçınmanın, çalışmanın erdemlerini ben de kabul ediyorum. Ne var ki içimden yükselen bir ses daha var. Anında aşklar aramaya, hızlı arabalara, tehlikeye itiyor beni. «Korkak!» diye bağırıyor. «Köprülerini yak, zehiri bir yudumda yuvarla, korkunun uçurumuna at kendini. Kurtuluş yolunu bulup bulamayacağını ancak o zaman anlarsın.»

Bir ses mi bu? Yoksa bir gürleyiş mi? Konuşmadan çok daha ilkel bir hırıltı. Karnımda bir zonklama. Sanki midem kendini yürek sanıyor. Ne yersem yiyeyim —kitap, yiyecek, erkek, adam şeklinde kurabiye, şiiri andıran adam, adama benziyen şiir— susturamıyorum onu. Doymak bilmiyor. Beyin nimfomanisi var bende. Yürek açlığı var.

Nedir bu içimdeki gümbürtü? Bir tek davul mu? Yoksa bütün bir orkestra mı? Olmayan sesler mi duyuyorum acaba? Kurbağa olmasın? Yakışıklı bir prensi bekleyen kurbağa olmasın? Ya da kendini prens sanan bir kurbağa? Ömür boyu çekecek miyim bu açlığı?

Doktor konuşmasını bitirince hepimiz dingildeyen iskemlelerimizden kalkıp alkışladık. Kibarca esnemeye başladık.

«Bu konuşmanın bir kopyasını bulmak isterdim,» dedim.

«Kopyasını bulup da ne yapacaksın. Senin yaşamının öyküsünü anlattı işte.»

Konuşmanın bir bölümünü daha anlatmadan edemeyeceğim. Sanatçının aşklarıyla ilgili bir bölüm. Doktor sanatçıların çok zaman uygunsuz kişilere tutulduğunu, tıpkı sahip olmadıklarını sandıkları anneler gibi bu kişileri de yüceltmek eğiliminde olduklarını belirtti. Başkalarının gözünde sıradan bir insan sayılan sevgili, sanatçı için hem anne, hem baba, hem Tanrı, hem esin perisidir. Kusursuzluk örneğidir kısacası. Bu aşklar sanatçının yaratıcılığını ne şekilde etkiler? Hepimiz öne eğilip merakla dinlemeye koyulduk. Sanatçı sık sık sevgili değiştirirmiş. Her sevgiliyle Ödipal çağını bir kere daha yaşarmış. Yani her sevgiliyle yeniden çocukluğuna döner, anne ya da babaya karşı duyduğu sevgiyi yeniden canlandırırmış.

Bu bölümü dinlerken Bennett sırıtıp duruyordu. Bensuratımı astım.

Dante'yle Beatrice. Scott Fitzgerald'la Zelda. Humbert ve Lolita. Simone de Beauvoir'la Sartre. Yeats ve Maud Gonne, Shakespeare ve Kara Leydi. Ginsberg'le Peter Orlovsky. Slyvia Plath ve Ölüm Meleği. Keats'le Fanny Brawne. D.H. Lawrence'la Frieda. Aschenbach ve Tadzio. Lord Byron ve üvey kardeşi Augusta. Schumann'la karısı Clara. Chopin ve George Sand. Borges ve annesi. Adrian ve ben?

Benim yücelttiğim sıradan sevgili saat dörtte ortaya çıktı; salonlardan birinde yapılan toplantıya başkanlık etmeye başladı. Kongrenin son oturumuydu bu. Ertesi sabah konferans salonunda, Anna Freud ve Kendilerinin Ünlü Takımı, kongrede konuşulan konuları özetleyecek, değerli bilgileri delegelere, basına,

bu işlere kolayca akıl erdiremeyen bütün kör, sağır ve dilsiz güruhuna açıklayacaktı. Sonra da herkes yola koyulacak. Koyulmasına koyulacak ya, kim kiminle gidecek? Bennett'le ben mi? Ben Adrian'la mı? Yoksa üçümüz bir arada mı?

Adrian'ın başkanlık ettiği oturumda gelecek kongrenin tasarıları konuşuldu. Sıkıcı bir toplantıydı ama ben zaten dinlemiyordum. Bir Bennett'e, bir Adrian'a bakıp karar vermeye uğraşıyordum. O kadar heyecanlanmıştım ki on dakika sonra dışarı çıkarak koridorları arşınlamaya başladım. Kadere bakın ki Alman psikanalistimle karşılaştım orada da. Erik Erikson'dan ayrılmak üzereydi. Beni görünce biraz çene çalmamızı önerdi.

Boyun eğdim.

Prof. Dr. Gunther Happe ince uzun, gaga burunlu, aslan yelesi gibi beyaz saçları olan bir adamdır. Almanya'da çok tanınmıştır. Sık sık televizyonda görünür, dergilere yazılar yazar, amansız bir neo-nazizm düşmanı olarak bilinir. Suçluluk duygularıyla kıvranan ileri düşünüşlü bir adamdır. Nazi dönemini Londra'da, sürgünde geçirmiş, savaştan sonra ülkesine dönmüştür. Az rastlanan Almanlardandır; şakadan anlar, alçak gönüllüdür, ülkesiyle alay etmeyi bilir. *New Yorker* dergisi okur, Vietkong'a para gönderir. Gerçi o da bütün vatandaşları gibi 'sizin' yerine 'sitzin' der ama müzikli güldürülerde görülen Alman tiplerinden değildir.

Heidelberg'deki yüksek tavanlı, güç ısınan muayenehanesine gitmeye başladığımda yirmi dört yaşımdaydım. Büyük bir korku içinde yaşıyordum. Tramvaya binmekten korkardım, mektup yazmaktan, hattâ şiir yazmaktan korkardım. Arkadaşlarım yüksek öğrenim yapmış, neşeli bir kadın olduğum için beni kıskanırlardı. Oysa içten içe hemen her şeyden korkardım ben.

Evde yalnız kalsam bütün dolapların içine bakar, gene de gönül rahatlığıyla yatıp uyuyamazdım. Geceleri gözümü kırpmadan yatar, acaba bu kocamı da delirtiyor muyum, yoksa bana mı öyle geliyor diye kaygılanırdım.

Kendime işkence edişimin en güzel örneği mektup yazmaya oturduğum zaman görünürdü. Yazmaya oturduğum zaman diyorum, yazdığım zaman demiyorum, çünkü bir mektuba başlayıp bitirdiğim çok enderdi. Bir iki yayımcı, şiirlerimi basmak istediklerini, birkaç örnek gönderip gönderemeyeceğimi sormuşlardı. Eyvah, bu soruya nasıl karşılık veririm ben? Adamlara ne yazabilirim?

Bu mektupların biri, cevaplandırılmadan iki yıl bekledi masamın gözünde. Bir türlü karar veremiyordum. Kağıdı alır, «Sevgili Bay Jones,» diye başlardım. Yok, iyi olmadı galiba. Sadece «Bay Jones,» diyeyim; yaltaklandığım izlenimi uyandırmayayım. Acaba hiç başlık koymasam mı? Doğrudan doğruya konuya girsem? Olur mu canım! Adamı tersliyor muyum?

Başlık için bu kadar sıkıntı çekince mektubun kendisini yazarken nasıl kıvrandığımı siz düşünün.

> Benden şiir istediğinizi bildiren nazik mektubunuzu aldım. İlginize teşekkür ederim. Ne var ki...

Yok canım, saçma! Niye bu kadar aşağıdan alayım? Niçin 'nazik' oluyormuş mektubu? Neden teşekkür edeyim sanki? Kendine güvenen bir insan tavrıyla yazmak en iyisi.

> Şiirlerimi basmak istediğinizi bildiren mektubunuzu kısa bir süre önce aldım...

Bu da fazla bencil bir hava taşıyor. (Bir kağıt daha gitti.) Üstelik bir yıldır masamda duran mektuba 'kısa

bir süre önce aldım' denir mi hiç! Baştan başlayalım.

> 12 Kasım 1967 tarihli mektubunuz nicedir kafamı kurcalıyor. Ne yazık ki mektup yazmak konusundaki tembelliğim...

Kişisel sorunlarımı açıklamanın ne gereği var? O sana kendi dertlerinden söz etmiş miydi? Sen mektup yazmaktan korkuyorsan onun umurunda mı?

Aradan iki yıl geçti. Beş on müsvedde daha yaptıktan sonra özür dileyen, yazanın pısırıklığını ilk cümlede belli eden bir mektup yazabildim. Postaya atmadan on kere yırttım, on kere yeniden yazdım. Makinenin başına geçip şiirlerimi on beş kere temize çektim. (Bir daktilo yanlışı yapsam yeni baştan başlıyordum. Üstelik makinede on parmakla yazmayı bir türlü öğrenememiştim.) İlk postayla cevap geldi. Şiirleri basacaklarını bildirmişler, bir de çek göndermişlerdi. Mektubun içtenliği benim paranoid kuşkularımı bile giderecek kadar belirgindi. Basamayacaklarını söyleselerdi o şiirler asla ikinci bir yayınevine gönderilmezdi sanırım.

İşte Doktor Happe'a baş vuran hasta böyle bir yaratıktı. Masanın başına geçip sabırla çalışmayı zamanla öğrendim. Mektup yazmaya, yazılarımı yayınevlerine göndermeye çok sonra alıştım. Parmaklarını kullanmayı yeniden öğrenen felçli bir hastaydım sanki. Dr. Happe yol gösterdi. Sabırla, incelikle, güler yüzle hareket etti. Kendimden nefret etmemeyi öğretti bana. Ender rastlanan bir Alman olduğu gibi ender rastlanan bir psikanalistti de.

İki yıldır karşılaşmamıştık, ama kitabım yayımlandığında bir tane de ona göndermiştim. Birkaç kez mektuplaşmıştık.

«Eveet,» dedi yanıma gelince. «Görüyorum ki artık mektup yazmakta sıkıntı çekmiyorsunuz.»

«Hayır, mektup yazmaktan yana sıkıntım yok ama başka sıkıntılarım var,» diye karşılık verdim. Viyana'ya geldiğimden beri olup bitenleri bir anda anlattım. Durumu incelemek niyetinde olmadığını bildirdi. Sadece her zaman söylediği bir şeyi hatırlatmak istiyordu bana.

«Siz bir sekreter değilsiniz, bir şairsiniz. Hep dümdüz, olaysız bir ömür geçirebileceğinizi nasıl düşünürsünüz? Nasıl olur da çatışmadan kaçınabilmeyi umarsınız? Acı çekmeden yaşayabileceğinizi kim söylüyor? Kendinizi affetmeyi, kendinize fırsat vermeyi öğrenemeyecek misiniz bir türlü?»

«Anlaşılan öğrenemeyeceğim. Aslında çok namus düşkünüyüm de ondan. Bütün orospular namus düşkünüdür.»

«Orospuluk hiç söz konusu değil.»

«Değil biliyorum. İmge hoşuma, gitti de onun için söyledim.

Gülümsedi. İmgenin ne anlama geldiğini bilir miydi acaba? Hastası olduğum yıllarda bile İngilizcemi anlayıp anlamadığını merak ederdim hep. Belki de iki buçuk yıl süreyle beni dinlemiş, sözlerimden hiç bir şey anlamamıştı.

«Gerçekten de namus düşkünüsünüz,» diye söylendi. «Hem de en kötü cinsinden. Canınızın çektiğini yapıyor, ancak suçluluk duygularına kapıldığınız için yaptığınız şeyin tadını çıkaramıyorsunuz. Neden peki?»

«Benim bilmek istediğim de o.»

«En kötü huyunuz da her şeyi basite indirgeme, her şeyi kolayca anlaşılır bir biçime sokmak çabası. Herkesin yaşamı basit olamaz. Psikanalizden geçseniz bile açıklanamayan pek çoy şey kalır. Belki de

bu adam sizin yaşamınızın bir bölümüdür. Karar vermeden önce biraz bekleseniz, biraz sabretseniz...»

«Temkinli bir insan olsam beklerdim elbette. Ne yazık ki öteden beri tez canlıyımdır ben.»

«Mektup yazmakta hiç de tez canlı değildiniz,» diye söylendi. «O konuda son derece temkinli davranırdınız.»

«Davranırdım. Şimdi değiştim.»

Toplantı dağılıyordu. Ayağa kalkıp el sıkıştık, ayrıldık. Kendi derdimle baş başa kalmıştım. Kendim karar vermek zorundayım. Yardımıma koşan iyi yürekli bir Baba bulamadım bu kez.

--

Bütün gece çekiştik Bennett'le. Birbirimizi suçladık. Bir süre ayrı yaşamayı, birlikte intihar etmeyi düşündük, çılgınca seviştiğimize, birbirimizden nefret ettiğimize karar verdik. Seviştik, bağrıştık, ağladık, yeniden seviştik. Ayrıntıları açıklamamın hiç gereği yok. Bernard Shaw'nun oyunlarındaki evli çiftlere özendiğim olurdu eskiden. Karı kocanın birbirine iğneli sözler söylemesi, tam yerinde kullanılmış bir cümleyle karşısındakinin lafını ağzına tıkması hoşuma giderdi. Gelgelelim bizim kavgamız Sartre'ın *Çıkış Yok*'unu andırıyordu daha çok.

Sabahleyin, yorgun argın kongrenin yolunu tuttuk. Anna Freud'la diğer birkaç delegenin kapanış konuşmalarını dinledik. (Adrian da onlardan biriydi, benim birkaç gün önce hazırladığım yazıyı okudu.)

Herkes dağıldığında, Bennett, New Yorklu birkaç arkadaşıyla konuşmaya gitti. Ben de Adrian'la bir köşeye çekildim.

«Hadi gel benimle,» dedi. «Ne eğleneceğiz görürsün.»

«İsterdim ama olamaz.»

«Niye olamasın?»

«Gene başlamayalım n'olur!»

«Sen bilirsin, güzelim. Kararını değiştirecek olursan öğleden sonra iki sularında pansiyona gel. Şimdi bir iki kişiyi görmek zorundayım. Sonra gidip eşyalarımı toplayacağım. İkide bekliyorum seni. Gelmezsen en fazla bir saat daha geciktiririm yola çıkmayı. Çabuk karar versen iyi olur, canikom. İsterse Bennett de buyursun tabii.» O garip gülümsemesiyle sırıttı, eliyle bir öpücük gönderip yürüdü. Adrian'ı bir daha göremeyeceğimi düşününce dizlerim titredi.

İş bana kalmıştı artık. O bekleyecekti. Üç buçuk saat içinde karar vermek zorundaydım. Üç buçuk saat içinde üç kişinin geleceğini değiştirebilirim.

«Kolayca karar verdim,» ya da «hiç umursamadan karar verdim,» hattâ «hainice bir karara vardım,» diyebilmek isterdim. Su katılmadık hainliğin de imrenilecek bir yanı olabilir. Oysa hainlik bile elimden gelmiyor benim. Ağladım, inledim. Acıyla kıvrandım. İnce eleyip sık dokudum. Kendim de bıktım sonunda.

Bennett'le park lokantasında yemek yerken üzüntüyle kıvranıyordum. Üzüldüğüm için büsbütün hüzünlendim. Saat ikide American Express bürosuna girip New York'a iki bilet mi desek, Londra'ya iki bilet mi desek; yoksa yalnız bir bilet mi alsak diye bocalarken canımdan bezmiştim.

Dünyam kararmıştı. Birden Adrian'ın gülümseyişini, onu bir daha göremeyeceğimi hatırladım. Yüzme havuzlarında geçirdiğimiz güneşli ikindi saatlarını, paylaştığımız şakaları, Viyana sokaklarında sarhoş gibi dolaşışımızı andım. American Express'ten fırladım (Bennett şaşkınlıkla bakakalmıştı), tenha yollarda çılgıncasına koşarak ilerledim. Yüksek ökçeli pabuçlarım

parke taşlarına takılıyor, ikide bir ayağım burkuluyordu. Acıyla bağırıp koşmaya devam ediyordum. Gözlerimden yaşlar boşanmış, yüzümdeki boyalar akmıştı. Onu bir daha görmezsem yaşayamazdım. Korkaklığımla alay edişini, benliğinin derinliklerine in, ne bulacağından korkma deyişini hatırlıyordum. Yıllardır boyun eğdiğim kuralları düşündüm: İyi bir öğrenci, yumuşak başlı bir evlat, kocasını yalnız düşlerinde aldatan sadık bir karı olarak yaşamıştım. Bu kez içimden geleni yapacağım, sonunu hiç düşünmeyeceğim. Dr. Happe'in, «Siz bir sekreter değil, bir şairsiniz,» deyişi aklıma geldi. D.H. Lawrence'ın, öğretmeninin karısıyla kaçtığını hatırladım. Romeo'yla Juliet'in aşk yüzünden ölüşünü, vebanın kol gezdiği Venedik'te Tadzio'nun peşini bırakamayan Aschenbach'ı. Ben de onlardan biriyim artık. Ödlek bir ev kadını değilim. Kanatlanmış uçuyordum.

Tek korkum Adrian'ın beni bırakıp gitmiş olmasıydı. Daha hızlı koşmaya başladım. Arka sokaklarda yolumu kaybediyor, aynı yerlerden üst üste geçiyor, arabaların altında kalmamaya uğraşıyordum. Kaç kez geçmiştim bu yollardan; ne var ki hiç bir gün aklım başımda olarak geçmemiştim. Telaştan sokak tabelalarını da göremiyordum; tanıdık yapılar arıyordum sadece. Allah kahretsin! Bu oymalı, süslü yapılar da hep birbirinin aynı sanki! Önüme bir atlı heykeli çıktı. Gözüm ısırıyordu bu heykeli. Arkasında küçük bir alan, bir de dar sokak olması gerekiyor (Soluk soluğa kalmıştım artık). Sonra bir avludan geçip gene bir sokağa sapacağım (Şakır şakır terliyorum). Sonunda otopark olarak kullanılan ikinci bir avlu. Adrian arabasına dayanmış soğukkanlılıkla dergi karıştırıyor.

«Geldim,» diye soludum. «Bensiz gidersin diye korkmuştum.»

«Hiç gider miyim, güzelim? Gider miyim hiç!»
(Gidersin, gidersiin!)
«Bak ne eğleneceğiz,» diye söylendi.

Bir kere bile yolu kaybetmeden dosdoğru otele gittik. Yukarı çıkıp eşyalarımı bavula doldurdum (kabul törenine giydiğim pullu tuvalet, nemli mayolar, donlar, gecelikler, yağmurluk, jarse yol elbisesi; hepsi karmakarışık, hepsi buruş buruş). Sonra da oturup Bennett'e bir mektup yazmaya koyuldum. Ne söyleyebilirdim ki? Gözyaşlarım terle karışıp yanaklarımdan aşağı akıyor. Ayrılık mektubundan çok aşk mektubuna benzedi yazdıklarım. Seni seviyorum, dedim (Seviyorum, seviyorum!) Nedenini bilemem fakat bir süre uzaklaşmak zorundayım, dedim. (İkisi de doğruydu.) Beni affetmesini istedim. İyice düşünüp taşınırsak belki evliliğimizi kurtarabiliriz dedim. Londra'da kalmayı düşündüğümüz otelin adresini yazdım. (O bilmiyordur belki.) Hiç bir plan yapmadığımı ancak eninde sonunda Londra'ya dönmek niyetinde olduğumu açıkladım. Londra'daki arkadaşlarımızın telefon numaralarını bıraktım. Beni affet, seni seviyorum, dedim bir kere daha. (Mektup iki sayfayı geçmişti neredeyse.) Belki de gidişimi geciktirmek için yazıyordum. Ne yaptığımı bilmediğimi açıkladım (O da doğru). Çok üzgünüm dedim. Son kez «Seni seviyorum,» diye yazacakken Bennet içeri girdi.

«Ben gidiyorum,» dedim ağlaya ağlaya. «Sana bir mektup bırakacaktım, ama artık gereği kalmadı.» Mektubu yırtmaya giriştim.

«Yapma,» diyerek kağıtları elimden kaptı. «Senden kalan son şey bu.»

O zaman gerçekten höyküre höyküre ağlamaya koyuldum. «Beni affet, n'olur beni affet!» diye yalvardım. (Cellat satırı indirmeden mahkumdan af diliyor.)

«Hiç gereği yok,» dedi terslercesine. Giyeceklerini, bizi tanıştıran arkadaşın, düğünümüzde armağan ettiği bavula doldurmaya başladı.

Bu yoğun duygusallığı yaşayabilmek için mi hazırlanmıştım bu sahneyi acaba? Kocamı her zamankinden çok seviyordum o anda. Yanında kalmak için can atıyordum. Bu yüzden mi gitmek zorundaydım acaba? Niçin «Kal!» demiyor? «Kal, seni seviyorum,» dese bir kerecik! Hayır, demedi.

Eline geçen bütün ıvır zıvırı bavula atıp, «Sensiz bu odada kalamam,» diye mırıldandı. Bavullarımızı yüklenip birlikte aşağı indik. Otel kâtibinin yanında biraz oyalandık, hesabı ödedik. Adrian kapının dışında bekliyordu. Bari o çekip gitse! Hayır, bekleyecek. Bennett, çek defterimin, American Express kredi kartımın yanımda olup olmadığını sordu. Her şey tamam mıydı? «Gitme, yanımda kal,» demek istiyordu kendi dilince; onun konuşması böyleydi. Ama ben öylesine büyülenmiştim ki «Artık git!» anlamını çıkardım sözlerinden.

Hâlâ uzaklaşamıyordum. «Bir süre yalnız kalmak istiyorum,» dedim.

«Yalnız kalacak olan sen değilsin, benim.» Doğruydu da. Gerçekten bağımsız bir kadın olsaydım kendi başıma bir dağın doruğuna çıkar, enine boyuna düşünürdüm bütün sorunlarımı. Adrian'ın peşine takılıp hurda bir Triumph'la Avrupa yollarına düşmezdim.

Karamsarlığa kapılmıştım. Bir türlü çıkamıyordum otelden.

«Eee, daha ne bekliyorsun? Gideceksen gitsene.»

«Sen nereye gidiyorsun? Nerede bulabilirim seni?»

«Havaalanına gidiyorum. Eve döneceğim. Belki önce Londra'ya uğrarım, belki de doğru New York'a dönerim. İkisi de bir bence. Seni niye ilgilendiriyor benim ne yapacağım?»

«Elbette ilgilendirir. Niye ilgilendirmesin?»

«Tabii, canım, hiç ilgilendirmez olur mu!»

Bu söz üzerine bavulumu alıp otelden çıktım. Yapacak başka şey kalmamıştı. Köşeye kıstırmıştım kendimi; yüzyıllardır oynanan bu gülünç oyunu sahneye koyan bendim. İş inada binmişti artık; bir güç gösterisi. Kadın Haklarını kanıtlama çabası olmuştu. Geriye dönüş yok. Onurunu kurtarmak için Bennett de, büyük bir aldırmazlık içinde durmuş bekliyordu. Sırtında kırmızı balıkçı kazağı. Gidip Adrian'la kavga etse ya! İnsan malına sahip çıkmaya çalışmaz mı hiç? Viyana ormanlarında bir düello yapabilirler pekâlâ! Biri Laing'in kitabını, öteki kalın bir Freud cildini kalkan diye kullanır. Kelimelerle vuruşabilirler hiç değilse. Bennett bir tek kelime söylese kalmaya hazırdım. Söylemedi. İstediğimi yapmak benim hakkımdı onun kanısınca. O hak gönlümü bulandırsa bile kullanmak zorundaydım artık.

Adrian, «Otele girdiğin bir saatı geçti. Amma da yavaş toplanırmışsın be kızım,» diye söylendi. Bavulumu bagaja attı. Nazilerden kaçan iki sürgün gibi çıktık Viyana'dan. Havaalanının yanından geçerken, «Dur! Ben burada inmek istiyorum. Seninle gelmeyeceğim,» dememek için kendimi güç tuttum. Bennett'in, sırtındaki kırmızı kazağıyla duruşu, herhangi bir yere giden herhangi bir uçak bekleyişi gözümün önüne geldi. Gelgelelim çok geç kalmıştım. İyi de olsa, kötü de olsa bu işe girmiştim bir kere.

11

Varoluşçuluğu Yeniden Gözden Geçiriyoruz

Varoluşçular kapkara bir umutsuzluk
içinde olduklarını bildirir,
gene de yazmayı sürdürürler.

W.H. Auden

Kaderimi Adrian Goodlove'ın ellerine bıraktığım günden sonra hep onun koyduğu kurallara uymak zorunda kaldım. Örneğin, «Yarın ne yapacağız?» diye sormak yasaktı. Varoluşçular için 'yarın' kavramı yokmuş. Bu kelimeyi dilimizden atacağız artık. Geleceği düşünmek yasaklanmıştı. Gelecek yoktu bizim için. Geride bıraktığımız yollar, mokamplar, oteller vardı sadece. Yalnız konuşmalarımız, pencereden görünen dağlar, tepeler vardı. Geride kalan günler vardı. Birbirimizi eğlendirmek, oyalanmak için geride kalan günlerden söz ediyorduk boyuna. Uzun yolculuklara çıkan ailelerin çocukları eğlendirmek için baş vurdukları yolları deniyorduk. Geçmişteki olayları sıralıyor, hepsini biraz abartıp biraz süslüyorduk. Bir soran olsa, her şeyi olduğu gibi, dosdoğru anlattığımızı söylerdik oysa. Ancak Henry Miller haklıdır; hiç kimse gerçekleri dosdoğru açıklayamaz. Kendi özgeçmişini yazan insan bile arada bir yalana sapar. (Böylece de edebiyat yapmış olur.) Geçmişi konuşarak geleceği satın alıyorduk sanki. Zaman zaman, canını kurtarmak için kralı binbir gece masallarıyla oyalayan Şehrazad'a benzetiyordum kendimi. İstediğimiz an birbirimizden ayrılabilirdik. Ne var ki, Adrian'ın benden önce davranacağını sanıyordum. Ayrılışı geciktirmek, Adrian'ı

oyalamak benim görevimdi. Bir erkekle günlerce baş başa kaldığım zaman, hesaplaşma anı gelip çattığı zaman, ne kadar bağımlı bir kadın olduğumu bir kez daha anlıyorum. Erkeklere yaltaklanmak içgüdüsel bir davranış benim için. Yiğitçe baş kaldırmalarım güçsüzlüğümü telafi etmek çabasından başka bir şey değil.

Gelecek kaygısının günlük yaşamımızda ne kadar yer tuttuğunu, çoğu davranışlarımızın geleceğe yönelik olduğunu, bu konunun yasaklanmasıyla daha iyi anladım. Geleceği değiştiremeyeceğimizi bilsek de aldırmayız. En büyük eğlencemiz, en büyük avuntumuz ilerisi için tasarılar yapabilmektir. Gelecek kavramı elimden alınınca geriye ne kaldı? Geçmişteki olaylar ve ön cama yapışıp kuruyan böcek ölüleri.

Kuralları koyan Adrian'dı gerçi; ancak canı istediği zaman hepsini değiştirmekten de hiç çekinmiyordu. Bu tutumu çocukluğumu, Randy'yle oynadığımız oyunları hatırlattı bana. Ben sekiz, o on iki yaşındayken, Randy bana barbut atmasını öğretmişti. Ne var ki oyunun kurallarını, attığı zara göre, her dakika değiştirirdi. Birkaç el oynadıktan sonra benim kumbaram tamtakır kalır, (başlangıçta beş parası olmayan) Randy'yse ceplerini şıngırdatarak dolaşırdı. Ne atarsam atayım, kaybetmeye mahkumdum.

«İki, iki! Ben kazandım,» diye bağırırdı ablam.

«Gene sen mi kazandın?» Bir dolarlık haftalığı ben karınca gibi biriktirirken, o çekirge gibi har vurup harman savururdu. Gene de onun cebinde parası olurdu her zaman. (İlk çocuk olmanın zararları!) Adrian da Randy'yle aynı yaştaydı. Küçük kardeşini alt etmekte çoktan ustalık kazanmıştı o da. Eski Avrupa'nın dolambaçlı yollarında birkaç gün gezdikten sonra ikimiz de çocukluk rollerimizi benimsemiştik yeniden.

Avusturya'nın ikinci sınıf pansiyonlarını avucumu-

zun içi gibi tanır olduk kısa zamanda. Salon pencerelerinde beyaz dantel perdeler, pencere önlerine dizili kaktüs saksıları,. elma yanaklı pansiyoncu kadınlar (İki, üç yüz kilometre önce söylediklerimizi hatırlamazmış gibi hepsi de kaç çocuğumuz olduğunu sorarlardı), enlemesine konmuş üç parçadan oluşan şilte (aradaki çukurluklar en stratejik noktalara —göğüslere, kasık hizasına— gelir; gece yarısı uyandığınızda bir memenizin ya da bir husyenizin, iki parça arasına sıkışıp kaldığını görürsünüz). Avusturyalıların kuştüyü yorganlarıyla boğuşmaya alıştık. Yatağa yattığımız an ter içinde kalır, biraz derin bir uykuya daldığımızda, yorganın bir cadı tarafından yere çekildiğini farkederdik. Gecenin çoğunu yerden yorgan toplamakla geçirir, sabah uyandığımızda yüzümüzün gözümüzün şiştiğini görürdük. Yüzyıllardır yıkanmayan bu tüylerin içinde, alleji yapan, tozdan başka hangi maddeler vardı kim bilir!

Pansiyonlarda verilen sabah kahvaltılarını da kısa zamanda ezberledik. Soğuk, kuru bir sandviç ekmeği, küçük plastik kutular içinde fabrika ürünü kayısı reçeli, ince bir tereyağ dilimi, yüzünde iç bulandırıcı kaymak kırıntıları yüzen koca bir çanak sütlü kahve. Yoksul barınağı mokampların lağım kokusuna, el, yüz yıkanması için konan teneke yalaklara, sivrisinek üretme gölü adı verilebilecek yüzme havuzlarına (Adrian hiç çekinmeden girerdi o pis sulara) alıştık. Güleç yüzlü Alman vatandaşları, Adrian'ın İngiliz malı naylon çadırını dikkatle inceler, usta casuslar gibi sorguya çekerlerdi bizi. Otobanlardaki kafeteryalara girip çıktık; bira reklamı yapan mukavva bardak altlarını, kokulu tuvaletleri tanıdık; sosis ve lahana yemekten bıktık. Orta yaşlı, koca memeli kadınların servis yaptığı, tahta masaları bira izleriyle lekeli Alman bira hanelerinin baş müşterisi olduk.

Sabahtan başlıyorduk içmeye, öğleyin kafayı bulmuş olurduk çok zaman. Otobanlarda yalpalaya yalpalaya herler, boyuna yanlış yollara sapardık. Herkes bizi geçiyordu. Yüzkilometreyle giden Volkswagenler, yüz elli kilometreyle giden, bizi uyarmak için farlarını öfkeli öfkeli yakıp söndüren Mercedes-Benzler, Mercedesleri sollamaya çalışan BMW'ler, İngiliz plakasını gören her Alman arabamızı hendeğe düşürmek için elinden geleni yapıyordu. Adrian da çılgın gibi sürüyordu Triumph'ı. Sağdan geçmeye kalkışıyor, kamyon kulverine girip çıkıyor, Almanların alaycı tavrına sinirlenerek herkesi geride bırakmaya uğraşıyordu. Ben, bir yandan korkudan titrerken, bir yandan da keyifli bir heyecana kapılıyordum. Tehlikenin üstüne gidiyorduk. Korkunç bir kazada ölmemiz işten değil. Bir anda ne bizden iz kalacak ne de günahlarımızdan. Hiç değilse can sıkıntısından kurtuldum.

Boyuna ölümü düşünen, uçaktan nefret eden, yüzlerindeki her kırışığı inceleyip, her doğum gününü ürkütüyle bekleyen, kanserden ya da bir beyin tümöründen ölmekten korkan bütün insanlar gibi ben de ölüme aşığım gizliden gizliye. New York'tan Washington'a kısa bir uçak yolculuğu yapsam korkudan ödüm kopar da 160 kilometreyle giden bir spor arabanın direksiyonuna geçmem gerekse kılım kıpırdamaz. Kılım kıpırdamaz demek doğru değil belki; korku dolu her dakikayı zevkle yaşarım diyeyim. İnsanın kendi ölümüne yol açabileceği düşüncesinin heyecanı orgazm olmaktan çok daha yoğun bir duygudur. Kamikaze pilotlarının bu duyguyu çok iyi tanıdığını sanıyorum. Önce sen davran, kıyameti kopar; o hengamede kendin de yok ol git. Kıyametin, sabahın erken bir saatında gelip seni Hiroshima ya da Nagasaki'deki rahat yatağında bastırmasını bekleme.

Aşırı içki içmeye başlamamızın bir nedeni de benim durup dururken dayanılmaz bir hüzne, bir umutsuzluğa kapılmam. Bazan büyük bir coşkunluk, bir neşe içinde yaşıyor, bazan da yaptıklarımı düşünerek karamsarlığa kapılıyordum. Kendimden nefret ediyor, beni sevmeyen bir erkekle yaşadığım için umutsuzluğa düşüyor, konuşulması yasaklanmış olan geleceğin kaygısıyla kıvranıyordum. Oturup içki içiyorduk o zaman. Kıkır kıkır gülmeye, abuk sabuk sarhoşluklar yapmaya başlayınca umutsuzluğumu açık seçik duyamıyordum artık. Gerçi yok olmuyordu, ama katlanılması kolaylaşıyordu. Tıpkı uçaktan korkan insanların yola çıkmadan kafayı bulmaya çalışması gibi bir durum. Motörlerin sesi değiştikçe ölüm olasılığı gene akla gelir; ne var ki umursanmaz. Hattâ belki de hoş bir şey olabilir uçağın düşmesi. İnsan yumuşak bulutların arasından kayıp, en güzel çocukluk anılarıyla dolu, masmavi bir denize gömüleceğini sanır.

Fransız kamyonlarının durduğu, nefis İtalyan kahvesi satan yerleri öğrendik. Alsas birasının, çiftçilerin yol kıyısında sattığı şeftalilerin tadını aldık. Arabaların farları beyazdan hardal sarısına dönüp ekmeğin tadı da düzelince Fransa'ya geldiğimizi anladık. Fransa'nın en çirkin bölgesinde, Alman sınırının yakınlarındaydık. Yollar, ancak iki arabanın yan yana geçmesine izin verecek genişlikte; virajlı, bozuk yüzeyli. Almanlar, Paris'e zaten çok çabuk varıyor, diye düşünen Fransızlar yolları onarmamakta direniyorlar. Bir yığın ucuz otel gezdik. Beş mumluk ampullerle aydınlanan bu otel odalarında, nedense, sinek pislikleriyle bezenmiş bideler bulunurdu mutlaka. Biz de koridordaki pis tuvalete gidip ışığın yanması için tırnaklarımızı kıran kilitleri çevirmeye uğraşacağımıza, çok zaman bideye işemeye alıştık. Kapalı tuvaletleri olan, Be-

atles şarkıları çalan müzik dolaplarıyla donanmış lüks mokamplar gördük. Gelgelelim ağustos ayındaydık; her Avrupalı kentsoylu, ortalama iki buçuk çocuğunu alıp tatile çıkmıştı. Mokamplarda yer bulmak olanaksızdı genellikle. Yol kıyısına çadır kurmayı öğrendik (Sıçmak için çömeldiğimde, otlar kaba etlerimi gıcıklar, taze pisliklere konmak üzere bekleşen at sinekleri ürküntü verecek kadar sokulurlardı kıçımın deliğine). *Autostrada del Sole*'ye(*) vurduk. Pavese'nin, karabasan kargaşalığını andıran, yol kıyısı dükkanlarına girdik. Her yerde Fellini görüntüleri: Selofana sarılmış şekerleme dağları, oyuncak yığınları, alüminyum kağıtla paketlenip şıklaştırılan galetalar, kurdelelerle süslenmiş reçel kavanozları, şekerlerle süslenmiş üç tekerlekli bisikletler. Altlarındaki Fiat arabaları saatta yüz otuz kilometreyle süren, gene de yolda geçtikleri her kilisenin önünde durup, haç çıkartarak iane kutusuna birkaç kuruş atan çılgın İtalyanlara baktık şaşkınlıkla. Almanya'da, Fransa'da, İtalya'da, önemli, önemsiz birçok havaalanının yerini öğrendik. Çünkü içtiklerimin etkisi azalmaya yüz tutunca sıkıntım hemen artıyor, Adrian'ın beni en yakın havaalanına götürmesinde diretiyordum. Hiç bir gün karşı koymadı. Gerçi biraz surat asar, düş kırıklığına uğradığını belli ederdi, ama bu isteğime bir kere bile «Olmaz,» demedi. En yakın *Flughafen* ya da *aeroporto*'ya yönelirdik hemen. Alana vardığımızda, ilk uçağın iki gün sonra kalkacağını söylerlerdi çokluk. Ya da hiç bir uçakta yer kalmadığını. (Bütün Avrupalılar ağustosta yolculuğa çıkar.) Neyse ki her havaalanının bir barı vardır. Gidip birer bira ısmarlar, gülünecek bir şeyler bulurduk. Adrian beni öper, ortak serüvenimizin güzelliğinden söz

(*) Riviera'ya İnen 'Güneşli Otoyol'

ederken kıçımı okşamayı da unutmazdı. Oldukça keyiflenmiş, o günü de kurtarmış olurdum bu süre içinde. Yeniden yola koyulurduk. Ne de olsa sığınacak başka bir yer bulabileceğime de kesinlikle inanamıyordum artık.

Rahat rahat, geze geze yolculuk etmek değildi bizimki. Halkalar, zikzaklar çizerek dolaşmamız, aynı yerlerden üst üste geçişimiz, turist kılavuzlarında belirtilen yerleri görmek isteğinden değil, benim —biraz da Adrian'ın— tutarsız duygular içinde çırpınmamızdan ileri geliyordu. İyi günlerimizin çevresinde halkalar çiziyor, karamsarlık noktaları arasında bocalıyor, dumanlı kafayla girdiğimiz kasabaların bir ucundan ötekine yalpalıyorduk. Ne belli bir coğrafî bölgede, ne belli bir plan içinde dolaşıyorduk. Gelgelelim bu gerçeği, ancak şimdi, geçtiğimiz yerlerin listesini çıkarmaya koyulduğumda anlıyorum. Salzburg'da kısa bir süre kaldık; Mozart'ın doğduğu evi gördük, bol bol *leberknödel* tıkınıp biraz uyuduktan sonra Münih'e geçtik. Münih'te, Bavyera Alplerinde epey dolaştık, Bavyera'nın çılgın kralı Ludwig'in yaptırdığı şatoların çoğunu gördük. *Neuschwanstein* şatosuna çıkan daracık yolu tırmanırken ani bir yaz yağmuruna tutularak sırılsıklam olduk. Şato, Wagner'i, Volkswagen'i ve *Wildschwein*'ı(*) yaratan bir ülkenin vatandaşı olmanın gururuyla bizi dirsekleyip geçen, patates-biçimli, ortopedik pabuçlu kadınlarla doluydu.

Neuschwanstein dolayları bir karabasanın ayrıntıları kadar canlıdır belleğimde: Kartpostal dağlar, dağların doruğuna takılı kalan beyaz bulutlar, Aretes tepelerinden aşağı uzanan, kireçlenmiş parmakları andıran, kıştan kalma karlar, alçaktaki vadinin yeşil ka-

(*) Yaban domuzu.

dife çayırları, yamaçlarda çocuk oyuncakları gibi dizili duran beyaz ve kahverengi dağ evleri.

Ünlü Alman şatolarının en ünlüsü ne Schwetzingen'dedir, ne Speyer'de, ne Heidelberg'de, ne Hamburg'da. Baden-Baden'de yahut Rotenburg'da da değildir. Ne Berlin'de, ne Berchtesgarten'da, ne Bamberg'de. Karlsruhe'de, Kranichstein'de, Ellingen'de değildir. Kaliforniya'da, Disneyland'dadır o şato. Çılgın Kral Ludwig'le Walt Disney'in düşünce yapısı ne kadar birbirine benzermiş meğer! Ludwig'in Neuschwanstein'ı, asla var olmamış bir ortaçağ şatosunun taklididir. Disney'nin şatosu da taklidin taklidi.

Ludwig'in şatosunda bana en ilginç gelen şey, yatak odasıyla çalışma odasının arasındaki mağaraydı. Yerlerde, tavanda alçıdan yapılmış sarkıtlarla dikitler, duvarlarda Siegfried ve Tannhauser tabloları. Ludwig'in kendi tablosu da paranoid bakışlarını yüzüme dikmişti; ipnotize oldum desem yeri var. Şatonun her yanında bayağılık, ucuz duygusallık ve Alman kültürünün en iğrenç belirtileri görülüyor. Her yanda, 'Irklarının' üstünlüğüyle övünen insanların kendi kendini kutlama çabası: *Geistig*(*) bir milletiz biz; duygularımız köklüdür, ormanları severiz, müziği severiz, uygun adım yürüyen gençlerin ayak sesini...

Duvardaki resimlerin bütün ayrıntıları yerli yerinde. Tannhauser kül rengi bir kayaya oturmuş, saten pırıltıları verecek şekilde boyanan dirseğini Venüs'ün tombul bacaklarını örten kıvrımlı kumaşa dayamış. Tıpkı Disneyland'de olduğu gibi, hayal gücüne bırakılan bir tek şey kalmamış burada da. Her göğüs başı bakanın gözünü kör edecek kadar belirgin, Küpidon'un kanatlarındaki her tüy ayrı ayrı çizilmiş. Hayal gücü olmayan yaratıklardan... canavarlar doğar.

(*) Kafa ve ruh yapısı incelmiş, farklılaşmış.

Münih dolaylarındaki gezintimiz bitince kuzeye, Heidelberg'e kadar uzandık. Oradan otoyola çıkıp güneye, Basel'e indik (İsviçre çikolatası, İsviçre Almancası, bir de Ren kıyısındaki kara suratlı katedral), Basel'den Strasbourg'a geçtik (birası ve kaz ciğeri ezmesi nefis), sonra da sağa sola uğrayarak Paris yönünde ilerledik. Derken Fransa'nın güneyine, Riviera yoluyla İtalya'ya geçtik. Önce güneye, Floransa'ya, sonra kuzeye, Venedik ve Verona kentlerine. Ticino'da Alpleri aşıp yeniden Avusturya'ya girdik. Bir kez daha kuzeye, Almanya'ya. Son olarak da gene Paris'e.

Bu akıl almaz yolculuğun iki buçuk hafta gibi bir süreye sığmış olması bütün bütün inanılmaz bir şeydi. Geçtiğimiz yerleri görecek zaman bulamadık. Hemen hemen bütün gün yol alıyor ve konuşuyorduk. Arada bir de sevişiyorduk. Baş başa kalabileceğimiz yerlerde Adrian çok kez cinsel gücünü kaybediyordu. Oysa kalabalığa karıştık mı keskin zampara kesiliyordu birden. En olmadık yerlerde sevişmek istiyordu: Plaj kabinlerinde, otoparklarda, havaalanlarında, manastırlarda, kiliselerde, tarihi kalıntılar arasında. Sevişirken en az iki yasağı çiğneyemezse işin tadına varamıyordu sanki. Sanırım kendi annesini kilisede becermek fırsatını bulabilse keyfinden yanına varılmazdı.

Konuştuk, söyleştik, konuştuk. Dönen tekerlekler üstünde psikanaliz. Geçmişten anılar. Zaman öldürmek için listeler çıkardık: Benim eski sevgililerim, onun eski sevgilileri, sevişme biçimleri (toplu sevişme, aşkla sevişme, suçluluk duygularıyla itildiğimiz sevişmeler, vb.) o güne kadar, değişik insanlarla sevиştiğimiz değişik *yerler*: Bir Boeing 707'nin tuvaleti, eski Queen Elizabeth gemisinin boş duran minik Yahudi tapınağı,

Yorkshire'daki bir kilise yıkıntısı, sandallar, mezarlıklar... Açık konuşmak gerekirse söylediklerimin bir bölümünü uydurmuştum. Dürüst değil, eğlendirici olabilmek kaygısındaydım. Ona bakılırsa bu kitapta yazdıklarım da yüzde yüz doğru değil elbette.

Daha önce tanıdığım ya da düşüp kalktığım öteki psikiyatrlardan farksızdı Adrian da. Geçmişimde birtakım davranış şemaları bulabileceğini umuyordu. Bunların hep yinelenen, kişinin kendini tüketmesine yönelmiş şemalar olmasını yeğlerdi, ama her türlü şemaya da razıydı. Umudunu boş çıkarmadım. Erkekler söz konusu oldu mu, temkin denen, sağduyu denen şeyden iz kalmaz bende. Aklı başında bir kadının el sürmekten kaçınacağı erkeklerin bile, benim gözümde çekici bir yanı vardır. Bütün kusurları açıklanıp bağışlanabilir, bütün çılgınlıklarına katlanılabilir. Adrian bu sözlerimi duyduğunda son derece sevindi. Kendini öteki çılgınlarla bir tuttuğum aklının ucundan geçmiyordu. Onu da belli bir sınıfa sokabileceğimi hiç düşünmedi.

Savaş kazanan bir kumandan tavrıyla, «Belli bir sınıfa sokamayacağın tek erkek benim,» diye söylendi. Sonra da oturup ötekileri sınıflandırmamı bekledi. İsteğine karşı koymadım. Geçmişimle alay ettiğimi, kendimi bir karikatür konusu haline getirdiğimi biliyordum. Çektiğim acıları, yazılan (ve yazılmayan) mektupları, ağlama nöbetlerini, uzun telefon konuşmalarını, tutkularımı, her erkeği uzun uzun inceleyişimi düşündüm. Bütün ilişkilerimi gözden geçirdim. İlişkilerimin, her biri nelere mal olmuştu bana. Kısaca özetlemekle yaşantımın karmaşıklığını, kargaşalığını, insanî yanını yok ediveriyordum. Yaşamın belli bir düzeni, belli bir kurgusu yoktur; kelimelerle anlatılamaz her şey. Dilin kendine özgü bir düzeni olduğun

den anlattıklarımız ister istemez o düzene uyar. Oysa yaşam düzensizdir. Ve kelimelerle anlatabileceğimizden çok daha ilginç. Bu düzensizliğe, bu anarşiye saygı duyan yazarlar bile, olayları kağıda döktükleri zaman, her şeyi olduğundan daha düzenli bir biçimde anlatmış, gerçekleri tam yansıtamamışlardır. İnsanları da tam olarak betimleyemeyiz. Çünkü yaşayan insan kitap kişisinden çok daha ilginçtir.

Adrian, «Gene yazarlık numaralarıyla kafa ütüleyeceğine ilk kocanı anlat,» diye söylendi.

«İyi, iyi, anlatırım.»

12
Çılgının Biri

Aşıklar bir, çılgınlar iki,
Öyle geniştir ki hayal güçleri
Kuru mantığın kapsayamayacağı çok şeyi
Görürler kendi kafalarının karmaşasında.
Düş kurmakta birebirdirler,
Çılgınlar, aşıklar, bir de şairler.
Birinin gözünün önünde belirir
Cehenneme sığmayacak sayıda zebani,
Öteki, çingenenin alnında görür güzel Helen'i.
Gözlerini delicesine belertip duran,
Bir yere, bir göğe, bir göğe, bir yere bakan
Şairin düşlerinde, bilinmeyen şeyler biçimlenir.
Şekilsiz hiçlik kaleminin ucunda kalıba girer,
Tanıdık bir kılık, bir ad edinir.

Shakespeare, *Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası*'ndan.

Brian'ı gözünde canlandırması gerekir insanın: Kısa boylu, esmer; gür, kumral bir sakalı var. Pia'yla ben «Peter Lorre'yle Humphrey Bogart karışımı» derdik ona. Bazan da Edward G. Robinson'u andırırdı. Delikanlılık yaşlarında gördüğü filimlerdeki 'sert erkek' havasıyla konuşurdu çokluk. Bütün çocukluğu süresince filim-kolik olduğunu söylerdi hep. Üniversitede okuduğu yıllarda bile, günde iki, üç filim seyrettiğini bilirim. Çoğunlukla da 42. sokaktaki döküntü sinemaları seçerdi. Brian'ın 'kusmuk salonu' adını verdiği bu sinemalara evsiz barksız serseriler uyumak, cinsel sapıklar eğlence aramak, o da üç filmi bir arada görebilmek için giderdi. Filmin iyiliğine, kötülüğüne hiç bakmazdı.

Oysa kötü filimlere bayılan, Edward G. Robinson havasıyla konuşan bu delikanlının zeka testlerinde aldığı puan inanılmaz derece yüksekti. Dâhi sınıfının sınırını çoktan aşmıştı Brian. Columbia Üniversitesi'nin giriş sınavlarında duyulmamış bir başarı kazanmıştı. Californiya'da öğrenim yaptığı okullardan aldığı üstün başarı ödülleriyle, on altı yaşından sonra geçirdiği sinir hastalıklarının raporları koca bir dosyayı doldururdu. Gelgelelim ben, raporların varlığını ancak Brian tımarhaneye girdikten sonra öğrendim. Beni al-

datmak amacıyla hareket etmemişti o; sadece kendisinin akıllı, bütün diğer insanların deli olduğunu düşünürdü. Hepsi bu! Pencereden dışarı uçmaya, beni de yanında götürmeye kalkıştığı geceye kadar ben de onunla aynı kanıdaydım aslına bakılırsa.

Samurum Brian'a tutulmamın nedeni üstün zekasıydı her şeyden çok. Bir de konuşma ustalığı. Kelimelere akrobasi yaptırır, ağzının içine baktırırdı konuşurken. Akıl almaz bir taklitçiydi. Üstelik de Altın Batının Çapkın Erkeklerinden sayılıyordu (Los Angeles'in göbeğinde doğup büyümüş ya!). Kelimelere büyük önem veririm ben. Sözlerin davranışlardan daha inanılır olduğu yanılgısıyla yaşarım. Ustalıkla kurulmuş bir cümle, bir cinas, bir tevriye, bir nükte, benim gönlümü çalmaya yeterlidir. Eski bir rock melodisi vardır; radyolarda çalınırdı bir ara (Kısa zamanda yasaklandı). Sözleri şöyleydi yanlış hatırlamıyorsam:

Ver, bebek, şu âletini çalayım.
Gel, bebek, piyanonu
Tıngırdatayım...

Benim duygularım da şöyle açıklanabilir:

Ah, bebek, cinasınla cima edeyim
Sevgilim, teşbihinle sevişeyim...

Evet, neredeydik? Brian'ın zekasına tutulduğumu anlatıyordum. Columbia'daki öbür akıllı delikanlıların yanına yaklaşmaya korkardı insan: Yün gömleklerin ceplerinde yirmi beş tane kalem, gözlerde kalın camlı, saydam pembe çerçeveli gözlükler, torba gibi pantolonlar; saçlar yağlı, enseler sivilceli, (bazısında) tek bir saç tokasıyla tutturulmuş el örgüsü takkeler. Çoğu gündüzcü öğrencilerdi. Analarının, hamursuz çorbası pişen evlerinden metroyla gidip gelirler, yüksek not-

la sınıf geçmelerini sağlayacak kadar edebiyat ve felsefe de öğrenirlerdi. Ne var ki liseli ürkekliğinden, yeni yetme sakarlığından, iticilikten kurtulamazlardı bir türlü.

Gerçi Brian da yüksek not alırdı; gelgelelim kendine özgü bir havası vardı onun. Uzun uzun çalıştığını gören olmazdı hiç. On sayfalık bir ödev hazırlaması gerekirse, sayıyla on dosya kağıdı alır, makinenin başına geçerdi. Müsvedde filan yapmadan, bir oturuşta, on numaralık bir ödev yazıverirdi. Bu on sayfalık şaheserler de hep son anda yazılırdı. Ya bildiği konuların sayısı! Neler bilmezdi Brian! Ortaçağ tarihiyle Roma tarihini, Rönesans çağı felsefesiyle kilise tarihini, yatırım ve kâr ekonomisini, Aslan Yürekli Rişar'la Normandiya Dükü Rollo'yu, Büyük İskender'le Büyük Alfred'i, *Beowulf*'la(*) Burckhardt'ı, Galler bölgesinin halk şiiriyle Gregoryen ortodokslarının reformunu, Heraklit'le Aslan Henry'yi, Nibelungenlied'le(**) nominal değerler ilkesini, Julian peygamberle La Jakond'un öyküsünü çoktan öğrenip geçmiş, daha ilginç konulara yönelmişti: Şarap markaları ve rekolteler, ucuz lokantalar, Central parktaki bütün ağaçların isimleri, Morningside Drive'da gezinen sapıkların hangisinin erkek kılığına girmiş kadın, hangisinin kadın kılığına girmiş erkek olduğu, kuşkuların, çiçeklerin türleri, Shakespeare'in çocuklarının doğum yılları, Shelley'nin boğulduğu yer, Şarlo filimlerinin sayısı ve tarih sırası, ineklerin anatomisi (et almak gerektiğinde iyi parçaların seçilmesini kolaylaştırır), Gilbert ve Sullivan'ın bütün şarkıları, Mozart'ın bütün besteleri, son yirmi yıl içinde yapılan Olimpiyat yarışmalarında birinci olan bütün atletler, ilk Miki Fare filminin tarihi, en

(*) VIII. - X. yüzyıllarda yazılmış bir destan.
(**) XIII. yüzyılda Almanca olarak yazılan bir destan.

eski araba markaları, dünyada kaç tane kaldığı, kimlerin elinde oldukları (Bugattilerle Hispano-Suizalar en sevdiği arabalardı), on altıncı yüzyılda kullanılan zırhlar (on üçüncü yüzyılda kullanılanlardan farkları) ağustos böcekleriyle kurbağaların çiftleşmesi, *Kama Sutra*'da gösterilen cinsel ilişki durumları, ortaçağda kullanılan işkence araçlarının isimleri, vb., vb., vb. sonsuza dek.

Bütün söylediklerimden Brian'ın sevimsiz bir insan olduğu sonucu çıkabilir. Onu itici bulanlar da vardı gerçekten. Ne var ki eğlendirici bir dost olduğu kanısında hepimiz birleşmiştik. Doğuştan soytarıydı; hiç ara vermeden konuşur, usta bir güldürü sanatçısı gibi eğlendirirdi bizi. Onun bir günde yaptıklarını çok kimse on güne sığdıramaz. Her an hareket halindeydi. Brian'ın taşkınlığı, benim her şeyi denemek isteğimi körüklüyor, onu çekici bulmama yol açıyordu. İkinci sınıfa başladıktan (o üçüncüdeydi) iki hafta sonra tanıştık. Kısa zamanda, her yerde birlikte görünür olduk. Gerçi başka erkek arkadaşlarla gezmek hakkımı kullanabilirdim ama Brian, konuşmasıyla, varlığıyla, armağanlarıyla öyle başımı döndürmüş, benim ödevlerimi daktilo etmek, gerekli kitapları kitaplıkta benim yerime aramak, çiçek gönderip sonsuz bağlılık yeminleri etmekte öyle incelik göstermişti ki onun yanında öteki delikanlıların silik birer yaratık gibi kalması kaçınılmazdı.

Değişik sınıflara ayrılabilirdi o yılların öğrencileri: Hergeleler, Aydınlar, Dernek Üyeleriyle Bağımsızlar. Brian bu sınıfların hiç birine girmez ya da hepsine girebilirdi. Bambaşka bir insandı o, eşi benzeri yoktu. Ayaklı ansiklopedi denirdi adına Sadece kuramsal olarak bildiği, henüz uygulama fırsatını bulamadığı tek konu cinsellikti. Bekâretimizi aynı günde

kaybettik. Aslında onca yıl düzenli olarak mastürbasyon yaptıktan sonra kız sayılıp sayılamayacağım tartışılabilirdi. Aynı şey Brian için de söz konusuydu. On altı yaşındayken, babası, birkaç arkadaşıyla birlikte Tijuana'daki bir geneleve götürmüş oğlunu Değişik bir doğum günü armağanı vermek istemiş.

Brian'ın anlattıklarına bakılırsa tam bir fiyaskoyla sonuçlanmış o deney. Kadın, «Çabuk ol, çabuk ol,» dedikçe oğlan büsbütün beceriksizleşmiş. Üstelik (gene Ödipal durum) babası daha önce yatmışmış kadınla. Sıra bekleyen arkadaşları da kapıyı yumruklayıp dururlarmış. Cinsel bilgiler veren kitapların diliyle söylemek gerekirse, 'Duhul vakî olmamış'. Bekâretimizi aynı günde kaybettik deyişim bu yüzden. Ben on yedi yaşındaydım (Brian benim yüzümden kodesi boylayabileceğini hiç unutmazdı), o on dokuz. Tanışalı iki ay olmuştu. Riverside Park'ta, kitaplıktaki masaların (Sophocles'le Pericles'in görmeyen bakışlarının) altında, bizim evdeki kanepenin üstünde çok mıncıklaşmıştık. Sonunda, Brian'ın bodrum katındaki evinde, (on sekizinci yüzyıl deyişiyle) 'birbirimizin olduk'. Yerlerde el kadar hamamböcekleri geziniyor, bitişik odada oturan iki delikanlı kapıdan seslenip, «Eğer biz bitirmişsek,» sabah gazetesini istiyorlardı.

Koca bodrum katında altı oda vardı. Brian'ın odasının bir duvarı kalorifer kazanına bitişikti. O duvar cehennem gibi kızar, ötekiler (Brian'ın deyişiyle) cadı memesinden soğuk olurdu. Isıyı ayarlamanın tek yolu pencereyi açmaktı. Pencereden giren rüzgar nehirden estiğinden duvarın kızgınlığını azaltır, ancak bizim kızgınlığımızı etkilemezdi.

İşte bu romantik dekor içinde seviştik ilk kez. Brian'ın iki hafta önce, Columbus Avenue'deki Puerto Ricolu bir hurdacıdan, heyecan ve umutla titreyerek satın aldığı paslı somyayı gıcırdattık.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Brian'ı baştan çıkarmak bana düştü o gün. Ademle Havvadan bu yana, hep öyle olmuştur bence. Sonradan oturup ağladım. Brian da, baştan çıkan bütün erkekler gibi, beni avutmaya çalıştı. Mum ışığında (ya duygusallığından ya da Freud'un simgelerini bilinçsizce benimsediğinden, gece masasının üstüne koca bir mum dikmişti) yatarak, isten kararmış camların ardındaki beton duvarın üstünde miyavlayan sokak kedilerini dinledik. Kedilerden biri, tepeleme doldurulmuş çöp tenekelerinin üstüne sıçrardı arada. Beton avluya düşen boş konserve kutusunun sesi odanın duvarlarında yankılanırdı.

Aşkımız başlangıçta yarı çocuksu, sağlıklı, duyarlıklı bir ilişkiydi (İlerki yıllarda konuşmalarımız Strinberg'in oyunlarındaki diyaloglara döndü). Yatakta yatıp şiir okur, sanatla yaşam arasındaki ayrılıkları konuşur, Maud Gonne'ı evlenmeye razı edebilmiş olsaydı Yeats'in bu kadar başarı kazanıp kazanamayacağını tartışırdık. İlk baharda, ikimiz de aynı Shakespeare kursuna yazıldık. Sanırım bütün genç âşıkların bir Shakespeare kursunu birlikte izlemeleri öğütlenebilir. Soğuk, fakat güneşli bir nisan sabahı, Riverside Parkında oturup yüksek sesle *Kış Masalını* okuduk birbirimize.

Ben, Perdita; Brian, Florizel rollerindeydik. Bir sürü çocuk çevremizi kuşattı ansızın: Sekiz, dokuz yaşlarında, zenci ve Puerto Ricolu çocuklar. Okudukları mızla ilgilenmişler, birkaçı sıranın, birçoğu yerdeki çimenlerin üstüne oturuvermişlerdi. Hayranlıkla izliyorlardı gösterimizi.

Biri ayaklarımın dibine çökmüş, gözlerini yüzüme dikip kendinden geçmişti sanki. Sevinmiştim, duygulanmıştım. Demek şiir gerçekten evrensel bir dildi! Hiç bir öğrenim görmemiş olan bu çocuklar bile Shakespeare'in seslenişine karşı koyamamışlardı!

Çocuklar birkaç sayfa daha dinledikten sonra yerlerinde kıpırdanmaya başladılar. Hareketsiz oturduğumuz için biz de üşümüştük. Toparlanıp kalktık. Küçükler bizden önce davranıp ilerlemişlerdi.

Parkın kapısından çıkarken Brian'a döndüm: «Ne şirindiler, değil mi, sevgilim?»

Güldü. «*Vox populi*(*) genellikle bir homurtudan başka bir şey değildir,» diye söylendi. Nereden öğrenmişse öğrenmiş, bu sözü dilinden düşürmez olmuştu. Bir süre sonra, Shakespeare okurken park sırasının üstünde açık duran çantamın içindeki cüzdanın yerinde yeller estiğini gördüm. Belki çocuklar çalmış, belki de daha önce düşürmüş de farkına varmamıştım. Bir an, 'halk' konusundaki düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlamak için cüzdanı Brian'ın bile almış olabileceği kuşkusuna kapıldım. Brian da anneme benzer, dünyadaki herkesin, herkese düşman olduğunu savunur. Hobbes'un felsefesine inanır. İnanırdı demek daha doğru sanırım. İsa olduğuna karar verince inançları da değişti, kişiliği de.

Brian'ın aklını oynatması, evet! Deliliğinin ilk belirtileri neydi diye sorarlar hep. Karşılık vermek kolay değil. Yıllardır görmediğim bir üniversite arkadaşıma rastladım geçenlerde. Brian'da bir tuhaflık olduğunu tanıştıkları gün anlamış o. «Üstüne para verseler ben o çocukla gezmezdim,» dedi. Oysa benim hoşlandığım Brian'ın tuhaflığıydı. Herkesten başkaydı o, şiir yazmayı hiç beceremese bile şair gözüyle görürdü dünyayı. Her şey canlıydı ona kalırsa; çevremizdeki nesnelerin hepsi yaşıyordu. Elma soyarken karnından konuşur, elmayı ağlatırdı. O karnından konuşma numarasını portakallarla, mandalinlerle, muzlarla da yapar bütün yemişlere söz ve şarkı söyletir, hatta şiir okuturdu.

(*) Latince: Halkın sesi.

Yüzünün çizgilerini, sesini o andaki duruma uydurmasını bilirdi. Canı çektiği zaman Al Capone rolünü oynayan Edward G. Robinson, Şerlok Holmes rolünü oynayan Basil Rathbone oluverirdi. Bazan da bizim düşsel yaratıklarımızdan birini canlandırırdı: Suratsız Şahin adındaki yer cücesini ya da Shakeshav'ı (Shakeshav, Shakespeare'le çoban köpeği karışımıdır, şiir yazan tüylü bir dostumuzdur). Birlikte geçirdiğimiz uzun günlerle geceler eğlenceyle doluydu hep; gösterilerle, taklitlerle, oyunlarla. Oyunları Brian sahnelerdi çokluk; ben de seyircisi olurdum. Saatlarca yürürdük; Columbia Üniversitesi'nden Greenwich Village'a, köprüden geçip ta Brooklyn'e, sonra da gerisin geri Manhattan'a. Can sıkıntısı nedir bilmezdik. Yeni evli çiftler gibi sessizce oturmazdık lokantalarda. Hep güler, hep konuşurduk.

Evleninceye kadar hep güldük, hep konuştuk. Evlilik her şeyi berbat etti. Dört yıldır paylaştığımız dostluk, sevgi yok oldu gitti. Evlenmek isteyen ben değildim. Evlilik konusunu daha ilerki yaşlarda düşünmek gerektiğini savunurdum ben. Çok daha ileri yaşlarda. Ne var ki Brian ruhuma el koymak istiyordu. Son kozunu oynadı: Ya benimle evlenirsin, ya da seni bırakır giderim. Onu kaybetmek istemiyordum. Yalnızlıktan korkuyor, ev baskısından kurtulmak için can atıyordum. Üniversitenin son sınıfındaydım, bitirince ne yapacağımı bilmiyordum. Hadi bari evleneyim, dedim; evlendik.

Geçinecek paramız yoktu. Ben üniversitenin verdiği bursla okuyordum. Annemle babamın yirminci yaş günümde armağan ettikleri birkaç hisse senedini çoktan elden çıkarmaya başlamıştım. Brian, idareyle anlaşamadığı için öfkelenip, üniversite-üstü öğrenimini yarıda bırakmıştı. İşe girmek zorunda kaldı. Bütün

düzenimiz altüst oldu. Kontsoyluluk kapanına kısılan evli çiftlerin birbirlerini ne kadar az gördüklerini anladık. Masal sona ermişti. Uzun yürüyüşler, yatakta geçirdiğimiz ikindi saatleri, birlikte çalışılan dersler, geride bıraktığımız altın bir çağa aitti artık. Brian bütün gününü (hattâ gecenin birkaç saatini) piyasa araştırması yapan bir şirkette geçiriyordu. Elektronik beyinlerle uğraşıyordu işinde. Üniversiteyi bitiren kadınların mı, yoksa yarıda bırakan kadınların mı daha çok sabun tozu aldığını kusursuzca hesaplayan araçların başında ter döküyordu. Eskiden ortaçağ tarihine nasıl büyük bir hevesle eğilmişse, şimdi de bu önemli konuya, piyasa araştırmasına aynı hevesle eğilmişti. Her şeyi bilmek, herkesten, hattâ patronundan çok çalışmak gereğini duyuyordu. (Brian hastaneye yattıktan iki hafta sonra patron şirketi birkaç milyon dolara bir başkasına devretti.) İşin baştan aşağı dolandırıcılığa dayandığı sonradan anlaşıldı, ama patron genç karısını alıp İsviçre'ye kaçmak fırsatını bulmuştu, çoktan. Brian da timarhaneyi boylamıştı. Patronun dolandırıcı olduğunu hiç düşünmemiş ya da düşünmek istememişti. Gece yarılarına kadar çalışıp elektronik beyinlerin başını beklerdi o. Ben de Butler kitaplığında oturup tezimi hazırlardım o saatlarda. İngiliz edebiyatındaki açık saçık kelimelerle ilgiliydi tezim. Ağırbaşlı doçentimin büyük bir incelikle bulup önerdiği tez başlığı şöyleydi: 18. Yüzyıl İngiliz Şiirinde Cinsel Terimler ve Argo.» (O yaşta bile, pornografiyi bilimsel bir açıdan ele almak açıkgözlüğünü göstermiştim.)

Evliliğimiz günden güne kötüledi. Brian benimle yatmaz oldu. Yalvardım, yakardım, nedenini bir türlü öğrenemedim. Çirkin miydim, sevilmiyor muydum, ter mi kokuyordum? Kapıcılarla, serserilerle, barmenlerle,

hattâ (Tanrı yardımcım olsun!) profesörlerle bile düşüp kalkmaya hazırdım. Anında Aşk düşleri kurmaya başladım. Aptal öğrencilerden biri Nahum Tate'in Shakespeare'den uyguladığı oyunları anlatırken, ben sınıfın erkek nüfusunu gözden geçirir, kiminle nasıl sevişebileceğimi düşünürdüm. İnanılmaz gibi görünse de, hocanın koynuna girmeyi bile düşündüğüm oldu. Profesör Harrington Stanton çok soylu, çok ünlü bir Boston ailesinden gelen, elli yaşlarında, oturaklı bir adam. Coşkun bir kahkahası var. James Boswell'den söz ederken —her gece karşılıklı oturup kafa çekerlermiş gibi— hep 'Bozzy' derdi. Nasıl sevişir acaba? On sekizinci yüzyılda edebiyata geçen açık saçık kelimelere bayılıyor. Belki de beni becerirken o sözleri kulağıma fısıldayıp durur. Belki de aile armasının dövmesini yaptırmıştır pipisinin ucuna. Bunları düşünürken elimde olmadan gülmeye başlardım. Profesör de kendi espirilerine gülüyorum sanarak tatlı tatlı bakardı yüzüme.

Peki ama bu gülünç düşlerin ne yararı olurdu? Kocam benimle yatmıyor, bütün gün yeteri kadar yorulduğunu ileri sürüyordu. Her gece ağlardım. Ya da o uyuduktan sonra banyoya girip mastürbasyon yapardım. Yirmi bir buçuk yaşındaydım ve umutsuzluğa kapılmıştım. Şimdi geriye bakıyorum da niçin aptallık ettiğimi anlayamıyorum. Niçin başka bir erkekle ilişki kurmadım? Niçin kocamdan ayrılmayı düşünmedim? 1950 yıllarının temiz aile kızlarından biriydim de ondan. Kocamdan başka kimse el değdirmemişti kızlığıma (biraz da ben değdirmiştim ama o sayılmaz). Delikanlılarla gezerken, hiç bir yerde yazılı olmayan, 'belden yukarı' ve 'belden aşağı' flört kurallarının sınırını aşmamıştım. Evli bir kadının yabancı bir erkekle ilişki kurmasını aklım almazdı. Üstelik Brian'ın

benimle yatmayışından kendimi suçlu buluyordum. Ya çekicilikten yoksun bir dişi ya da (ayda bir kereden fazla sevişmek istediğime göre) isterik bir kadın olmam gerekiyordu. Belki de bütün sıkıntımız Brian'ın yaşından ileri geliyordu. 1950 yıllarında değişik martavallarla beynimizi yıkamışlardı bizim. Bir iki örnek vermem gerekiyor:

A: Irza geçme diye bir şey yoktur. Kadın son anda razı gelmese, hiç bir erkek bir kadının ırzına geçemez.

(Lisedeki arkadaşlarım Tanrı buyruğu gibi ezberlemişlerdi bu sözü. Bilenler bilmeyenlere öğretirdi.)

B: İki çeşit orgazm vardır: Döl yolu orgazmı, klitorisin uyarılmasıyla elde edilen orgazm. Birincisi «olgun» (yani iyi) ikincisi «çocuksu» (yani kötü) bir davranıştır.

C: Erkek on altı yaşında cinsel olgunluğa erişir, o yaştan sonra gerilemeye başlar.

Brian yirmi dört yaşındaydı. Demek çoktan gerilemeye başlamış, sekiz yıldır her gün biraz daha çökmüştü. Yirmi dört yaşındayken ayda bir kere sevişmek isterse, otuz dördüne geldiğinde ne olacak peki? Çıldırmak işten değil!

Evliliğimizin temelindeki bozukluğun belirtisi olmasa, cinsellik konusu böylesine önem kazanmazdı belki. Aksamayan hiç bir yanı yoktu yaşamımızın. Birbirimizin yüzünü görmüyorduk. Brian dokuza, ona, on bire, on ikiye kadar büroda kalıyordu. Ben evin işini bitirdikten sonra kitaplığa kapanıp tezini hazırlıyor, küf kokuları içinde çürüyüp gidiyordum. Kusursuz bir kentsoylu yuvası! Karı kocanın birbirlerine ayıracak zamanı kalmamış. Bir arada olmaktan zevk aldığımız için evlenmiştik biz. Evlenmemizin biricik nedenini evlilik yok etti.

Birkaç ay bu şekilde yaşadık. Büyük bir çöküntü içindeydim. Sabahları yataktan kalkmak her gün biraz daha güçleşiyordu. Öğleye kadar kendimi bilmiyordum. Dersleri asmaya başladım. Üniversite-üstü öğrenim yapmak düşüncesini gülünç buluyordum artık. Edebiyatı seviyordum ben; oysa üniversite-üstü öğrenimde edebiyat değil eleştiri çalışmaları yapıyorduk. Profesörün biri, Tom Jones romanının marksist düşünceye dayandığını 'kanıtlayan' bir kitap yazmıştı. Bir başka profesör, Tom Jones'da Hıristiyan dininin açıklandığını 'kanıtladı' kitabıyla. Bir üçüncüsü de, aynı kitapta endüstri devriminin anlatılmak istendiğini 'kanıtlamış'. Bu üç değişik düşünce tarzını, kimin neyi savunduğunu öğrendiniz mi, Tom Jones romanını okuyup okumadığınıza kimse aldırış etmiyordu. Önemli olan üç profesörün adını ve ileri sürdükleri kuramları ezberlemekti. Bütün eleştiri kitaplarının da acayip adları vardı: *Gülmenin Belâgatı*, *Hiciv Diyalektiğinin Estetik Yanı*, *Henry Fielding'in Romanlarındaki Güldürü Unsuru*. Fielding duysa mezarından kalkıp gelebilirdi. Bense gözlerimi kapayıp uyuklamayı yeğ tuttum.

Çocukluğumdan beri parlak bir öğrenciydim ben. Sınavlarda hiç güçlük çektiğimi hatırlamıyorum. Gelgelelim üniversite-üstü öğrenim denen nesneye başladı mı, boğazına kadar boka batıyor insan. Bu saçmalıklarla uğraşmaya hiç niyetim yoktu. O yüzden de yatıp uyudum. Seminerlerde uyudum, mayısta yapılan sınavlarda uyudum. Derse girdiğim ender günlerde defterime şiirler karalayarak eğlendim. Bir gün de, derdlerimi Profesör Stanton'a açmak yiğitliğini gösterdim.

Mor süed pabuçlarımın üstünde güçlükle dikilerek, «Profesör olmak istemiyorum,» diye bildirdim. Bana verilen Woodrow Wilson bursu üniversite öğretmenliği

yapmamı öngörüyordu. Vatana, millete, bayrağa ihanet etmişim gibi gerîledi.

«Aman Bayan Stollerman, sizin kadar üstün bir öğrenci başka ne yapabilir?»

(Elbette, yapacak başka ne iş var ki? *Hiciv Diyalektiğinin Estetik Yanı*'nı incelemekten ilginç ne olabilir dünyada?)

«Şey, efendim, ben yazı yazmayı düşünüyorum.» Özür dilercesine konuşmuştum. «Annemi öldürmeyi düşünüyorum,» desem bundan fazla utanç duymazdım.

Profesör Stanton sıkılmıştı. «Haa, şu mesele,» dedi yüzünü buruşturarak. Böyle boş işler peşinde koşmaya yeltenen kaç öğrenciyle karşılaşmıştı kim bilir!

«Açıklamaya çalışayım,» diye mırıldandım. «Hicivi sevdiğim için on sekizinci yüzyıl edebiyatına merak sardım ben. Hiciv eleştirisi yapmak değil, hiciv yazabilmeyi umuyorum. Eleştiriden hoşlanmıyorum pek.»

«Hoşlanmıyor musunuz?» diye gürledi.

Yutkundum.

«Hoşlanmak ne demek! Siz buraya eğlenmeye değil, çalışmaya geldiniz. Edebiyat eğlence konusu değil, ağır bir iştir.»

«Evet, efendim,» dedim usulca.

«Üniversite-üstü öğrenim yapmaya kalkışmanızın nedeni okuma sevgisi, edebiyat sevgisidir. Eh bir kere daha söylüyorum; edebiyat güç iştir. Oyun değildir!» Daha kaç kere söyleyecek acaba? Hocanın can damarına basmıştım galiba.

«Özür dilerim, efendim, söylemek istediğim şuydu: Ben bütün bu eleştiri çalışmalarının, Fielding gibi, Pope gibi, Swift gibi büyük ustaların ruhuna aykırı düştüğünü sanıyorum. Bugün dünyada olsalar bizim bu eleştiri çabalarımızı hicvederlerdi. Bizi alaya alırlardı. Ben o yazarları okuduğum zaman kafam çalışmaya baş-

liyor, bir şeyler yazmak isteğini duyuyorum. Özür dilerim ama eleştiriyle uğraşmak bana saçma geliyor.»

«Swift'in ruhunu korumakla sizi mi görevlendirdiler? Pope'un, Fielding'in hiciv anlayışını savunmak size mi kaldı?»

«Hayır, efendim.»

«Öyleyse ne halt etmeye karşıma geçip de yakınıyorsunuz?»

«Yakınmıyorum. Yanlış bir işe başladığımı düşünüyorum sadece. Benim asıl istediğim yazı yazmaktı diyorum.»

«Bayan Stollerman, doktoranızı verdikten sonra yazı yazacak bol bol zaman bulursunuz. Üstelik Emily Dickinson kadar yetenekli bir şair olmadığınızı anlarsanız geçiminizi sağlayacak bir iş bulmakta güçlük çekmezsiniz.»

«Belki de siz haklısınız,» diyerek eve döndüm. Yatıp uyudum.

Brian, haziranda büyük bir paturtıyla uyandırdı beni. Ne zaman başladığını kesin olarak bilemeyeceğim ama haziran ortalarında bir gündü. Son haftalarda büsbütün gerilmiş büsbütün canlanmıştı. Hiç yatağa yatmıyordu artık. Bütün gece oturup cennet, cehennem konusunu tartışmak istiyordu. Ben de onun durumunda korkulacak bir yan görmüyordum. Cennet, cehennem konusu öteden beri kafasını kurcalardı. Ne var ki bu kez yeni bir tema eklemişti konuşmalarına. İsa'nın yeniden dünyaya gelişi üstünde duruyordu en çok.

İsa yeniden dünyaya gelecek, hem de kimsenin tanımadığı bir piyasa araştırma memuru kılığında gelecek olursa herkes ne yaparmış?

Ona inanmamakta direterler miymiş gene?

Sorularının ardı arkası kesilmezdi: «Peki Central

Parktaki gölün üstünde yürüyerek kimliğini kanıtlasa ne yaparlar? CBS radyo istasyonu haber bülteninde bu olaya yer verir mi? Nasıl bir başlık bulurlar bu habere?»

Gülüyordum. Brian da gülüyordu. Bilim-kurgu bir roman yazmak niyetinde olduğunu söylüyordu gülerek. Şaka ettiğini bildiriyordu hemen arkasından.

Günler geçtikçe şakalar da çoğaldı.

«Ya ben Zeus'sam?» diyordu. «Sen de Hera?» «Ya ben Dante'ysem, sen de Beatrice? İkimiz de aslında ikişer kişiyiz belki: Biri madde olan, öbürü gözle görülmeyen, biri üç boyutlu, öteki boyutsuz ikişer insanız belki de. Diyelim ki metroda giden bütün insanlar telepatiyle İsa'ya sesleniyorlar, gel bizi kurtar diye yalvarıyorlar. Diyelim ki İsa yeniden dünyaya gelip Central Park Hayvanat Bahçesi'ndeki bütün hayvanları salıveriyor. Beşinci Avenue'den aşağı yürümeye başladı. Himalaya geyikleri peşine takılıyor, kuşlar omuzlarına konuyor. O zaman inanırlar mı İsa'nın İsa olduğuna? Bütün elektronik beyinleri kutsuyor diyelim. O mendeburlar da kimin daha çok sabun tozu aldığını bildiren kağıtlar kusacaklarına balık ve ekmek çıkarmaya başlıyorlar. Diyelim ki dünyayı koskoca bir elektronik beyin yönetiyor da bunu benden başka bilen yok? Ya bu elektronik beyin insan kanıyla çalışıyorsa? Ya Sartre'ın dediği gibi şimdiden cehennemdeysek hepimiz? Ya herkes makineler tarafından, o makineler de daha çapraşık makineler, o makineler de büsbütün karmaşık makineler tarafından yönetiliyorsa? Ya insanın özgürlüğünü kanıtlamak için mutlaka çarmıhta can vermesi gerekiyorsa? Diyelim ki bütün bir hafta boyunca New York sokaklarında gözü kapalı dolaştın; kırmızı ışık yanarken geçtin. Önünü hiç görmediğin halde burnun kanamadan kurtuldun. Tanrı ol-

duğun kanıtlanır mı bu durumda? Diyelim ki eline aldığın her kitabın, her paragrafında T-A-N-R-I harflerini buluyorsun. Kesinlikle kanıtlanır mı Tanrı olduğun acaba?»

Her gece aynı sorularla karşılaşıyordum. Bitmez tükenmez bir ahret sorgusu. Diyelim ki? Diyelim ki? Diyelim ki? Beni dinle! Uyuma! Dinle diyorum! Uyuklama öyle. Dünyanın sonu geliyor sen hâlâ uyuyorsun! Kulak ver diyorum.

Dinleyici bulmayınca konuşamadığından bir iki kere yüzümü tokatlayarak uyandırmıştı beni. Gözlerimi açık tutmaya çalışarak dinledim. Dinledim. Dinledim. Beşinci gece, kurgu-bilimle filan ilgilenmediğini anladım. Yeniden dünyaya gelen İsa, Brian'ın kendisiydi. Geç oldu ama sonunda akıllandım. Üstelik uykusuzluktan öyle sersemlemiştim ki Brian'ın Tanrı olmadığına da yemin edemezdim. Gelgelelim onun mantığına göre, kendisi İsa'ysa benim de Ruhul Kudüs olmam gerekiyor. Aaa, yok, uyku sersemi dedikse deli demedik!

Patronu, hafta sonunu geçirmek üzere cuma günü ayrıldı New York'tan. Fırın temizliğinde kullanılacak yeni bir toz çıkaran müşterisiyle Brian'ın konuşmasını istedi. Müşteri cumartesi günü büroda buluşacaktı Brian'la. Adam beklemiş beklemış, bizimki görünmemiş. Onun üzerine bana telefon ettiler. Bir iki saat sonra bir kere daha aradılar. Brian ortalıkta görünmemişti. Bütün tanıdıklara telefon ettim. Sonra da oturup tırnaklarımı yemeye koyuldum. Korkunç bir olayla karşılaşacağımı sezmiştim.

Brian saat beşte aradı beni. Central Parktaki gölün üstünde dolaşırken yazdığı şiiri telefonla bana okumak istemiş.

«Bakalım beğenecek misin?» diye sordu.

«Brian, seni büroda bekliyorlar sabahtan beri. Evden de aradılar. Gideceğini unutmuş muydun?»

«Harika bir şiir oldu. *New York Times*'a göndereyim diyorum ama bilmem basarlar mı?»

«Bak, Brian, ben sabahtan beri seni arayan insanlara ne diyeceğimi bilemez oldum. Ne cehennemdeydin bütün gün?»

«O dediğin yerdeydim işte.»

«Nerede?»

«Cehennemde. Sen de cehennemdesin, ben de. Hepimiz cehennemdeyiz. Müşteri düşünecek zaman mı şimdi?»

«Tanrı aşkına yalvarırım! Sözleşme ne olacak, Brian?»

«Aferin, gene bildin.»

«Neyi bildim.»

«Kendimi Tanrı aşkına adadığımı. Sözleşme umurumda değil. Sözleşmeye bir şey olmayacak. Sen de şehre insen de buluşsak. Şiirimi gösteririm sana.»

«Şimdi neredesin?»

«Cehennemde.»

«Evet, cehennemde olduğunu biliyorum. Nerede buluşalım diyorum.»

«Bilmen gerekir. Sen göndermedin mi beni buraya?»

«Nereye?»

«Cehenneme. Şimdi bulunduğum yere. Kafan çalışmaz mı oldu, nedir!»

«Brian, n'olur biraz mantıklı davranmaya çalış.»

«Ben son derece mantıklıyım, güzelim. Saçmalayan, fırın temizleme tozlarına önem veren sensin. Müşteriler telefon etti diye saçını başını yolan sensin.»

«Bak, cehennemin hangi köşesinde buluşabileceğimizi bildirirsen hemen gelirim. Yemin ederim ki gelirim. Hangi noktada olduğunu söyle yalnız.»

«*Bilmiyor* musun?»

«Bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum. Lütfen söyle.»

«Hadi, hadi, benimle alay etme.»

«Brian, sevgilim, tek isteğim seni görmek. N'olur söyle de gelip seni göreyim.»

«Gözünü kapatsan hemen görürsün beni. Gözlerinin önünde dururum. Kör olmayı sen seçtin. Tıpkı Kral Lear gibi.»

«Telefon kulübesinde misin? Yoksa bir meyhaneden mi aradın? Lütfen söyle.»

«Sen zaten biliyorsun.»

Bu konuşma böylece sürüp gitti. Brian telefonu iki kere kapattı; yeniden aradı. Sonunda bulunduğu yeri bildirmeye razı oldu. Açık açık söyleyecek değildi elbet. Bir bulmaca düzenledi; olamayacağı yerleri eleyerek bulmacayı çözebilecektim. Bu iş de yirmi dakika sürdü. Sonunda Gotham Bar'da olduğunu öğrendim. Evden fırlayıp bir taksiye atladım, Gotham Bar'a gittim. Bütün gün parkta gezmiş Brian. Zenci çocukları, Puerto Ricolu çocukları gölde sandalla gezdirmiş, hepsine dondurma almış. Bütün parasını parkta dolaşanlara dağıtmış, cehennemden kurtulmanın yollarını aramış. Gölün üstünde yürümeye kalkışmamış ama niyetlenmemiş de değil. Yaşamını değiştirmeye karar vermişti. İnsanüstü bir güce sahip olduğunu ileri sürüyordu. Öbür ölümlüler uykusuz duramazlar, o durabilirdi. Öbür ölümlüler iş güç peşinde, diploma peşinde, yaşamın bu gibi gereksiz ayrıntılarının peşinde koşmak zorundaydılar. O bütün bunların üstündeydi. Kendi kaderinin peşinde koşacaktı o; dünyayı kurtaracaktı. Benim de yardımımı istiyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse Brian'ın bu düşünceleri bana hiç kötü gelmedi. Bayağı heyecanlanmıştım. Brian'ın işini, benim üniversite-üstü öğrenimi bı

rakmam, başımızı alarak insanlığı kurtarmaya çıkmamız hiç de yadırganacak bir fikir değildi benim için. Kocamın piyasa araştırması işinden ayrılmasını nicedir istiyordum. Avrupa'ya gidip bir süre başı boş dolaşmaya kandırmak için kaç kez uğraşmıştım. Brian hep karşı koyardı. Son büyük haçlı seferine katılırcasına bir hevesle girişmişti o piyasa araştırma işine.

Sokaklarda dolaştığımız sürece, çılgınca sözlerinden çok, davranışları tedirgin etmişti beni. Kırmızı ışık yanarken gözlerimizi kapatıp sokağın karşısına geçmemizi öneriyordu. (Tanrılığımız kanıtlanacaktı böylece.) Birkaç dükkana girerek satıcılardan bazı eşyaları raftan indirmelerini istedi. Her birini eline alıp övüyor, sonra da sırtını dönüp çıkıyordu. Pastaneleri dolaştık. Her masanın üstündeki şekerliğe el sürmeden bir yere oturmak istemiyordu. Herkes ona bakıyordu. Bazı yerlerden kovulduk, bazı garsonlar da, «Ağır ol, ahpap, sinirlenme,» diyerek durumu idare etmeye çalıştılar. Herkes ortada bir gariplik olduğunu seziyordu. Brian'ın gerginliği havada titreşimler yaratıyordu sanki. Ona sorulursa, çevremizdeki insanların bu tutumu Tanrı olduğunun bir deliliydi.

«Elbette,» diyordu. «Tanrı olduğumu anladılar, nasıl bir tepki göstereceklerini bilemiyorlar.»

Çok güç bir durumda kalmıştım. Brian'ın düşüncelerine hak vermiyor değildim. Bütün olağanüstü insanlara deli damgası vurulmuştur. İsa yeniden dünyaya gelecek olsa tımarhaneyi boylaması işten bile değildir. Laing kitap yayımlamaya başlamadan çok önce Laing'in savını benimsemiştim ben. Ne var ki korkudan elim ayağım da kesilmişti.

Sabahın ikisinde eve vardığımızda Brian hâlâ gergin, hâlâ dipdiriydi. Bense yorgunluktan bitmiştim. Gücünü bana da göstermek istedi. Erkek olarak da

beni doyurabileceğini kanıtlamak niyetindeydi. Altı haftadır sevişmemiştik, ama o gece dur durak bilmedi. Bir makine hızıyla çalışıyor, kendisi hiç boşalmadığı halde benim üst üste orgazm olmamı sağlıyordu. Üçüncü, dördüncüden sonra canım acımıştı; sevişmeye son vermek istiyordum artık. Durması için yalvardım, hiç kulak asmadı. Baltayla kadın parçalayan canavarlar gibi saldırıyordu. Ağlamaya başladım.

«Brian, bırak n'olur!» diye yalvardım.

«Seni doyuramayacağımı sanmıştın,» diye haykırdı. Gözlerinden korktum.

Bir kez daha üstüme atıldı: «Gördün mü? Gördün mü? Nasılmış gördün mü?»

«Brian, kes artık, yalvarırım.»

«Şimdi inandın mı? Tanrı olduğuma inandın mı şimdi?»

Derken birden uzaklaştı. Yattığım yerde ağlıyordum. Ne yapabilirdim acaba? Onunla yalnız kalmak istemiyordum, ama gidecek başka yerim de yoktu. Brian'ın tehlikeli olabileceğini anlamıştım sonunda.

Az sonra o da çözüldü nedense; ağlamaya başladı. Kendisini hadım ettireceğini söyledi. Evliliğimiz bu el tutkusundan arınmalıymış. İnsanlığın kurtarıcısı olacaksa bedenin istekleriyle boğuşmak zorunda kalmamalıymış. Harem ağaları gibi, İsa gibi yusyumuşak bir erkek olmak istiyordu. Gövdesini okların delip geçmesini istiyordu Aziz Sebastian gibi. Belime sarıldı, kucağıma yatarak hıçkırmaya başladı. Uyuyacağını umarak saçlarını okşamaya koyuldum. Ben ondan önce uyumuşum.

Kaçta uyandığımı bilmiyorum. Brian benden çok önce kalkmış, belki de hiç yatmamıştı. Sallana sallana banyoya girdim. İlk gözüme çarpan şey, selobantla aynaya tutturulan, beceriksizce çizilmiş bir resimdi. Or-

tada, cinsel organı havaya dikelmiş kısa boylu bir adam görülüyor; başının çevresinde bir hâle. Uzun sakallı ikinci bir erkek onun önünde diz çökmüş, ağzını kısa boylu adamın kasıklarına uzatmış. En arkada da koskoca bir kartal. Amerikan kartalını andırıyor ama cinsel organına bakılırsa insan olması gerekir. Resmin tepesine, «Baba, Oğul ve Ruhul Kûdus,» yazınış Brian.

Yatak odasındaki çalışma masama baktım. Tezim için hazırladığım bütün notlar, aylardır uğraşarak topladığım bütün bilgilerin yazılı olduğu fişler küçük küçük doğranıp konfeti gibi serpilmiş masanın altına. Masanın üstüne bir yığın kitap açılmış. Shakespeare'le Milton'un eserlerinde bazı kelimeler, bazı cümleler değişik renkteki kalemlerle çizilmiş. Çizilen cümlelerden belli bir anlam çıkarmanın olanağı yok. Kitapların üstünde, gene minicik parçalara ayrılmış yirmi dolarlık bir banknot. Kitaplardan kesilmiş resimler sağa sola fırlatılmış. Hepsi de ünlü tabloların röprodüksyonları; her birinde ya Tanrı ya İsa ya da Aziz Sebastian görülüyor.

Koşarak oturma odasına gittim. Brian pikabın ses düğmesiyle oynuyordu. *Goldberg Çeşitlemeleri*ni çalmaya başladı. Sesi bir yükseltip bir kısıyor, canavar düdüğünü hatırlatan bir gürültü yayılıyordu odaya.

«Bach dinlemek isteyen bir insan sesi ne kadar açabilir bu mahallede?» diye sordu. «Bu kadar açsam olur mu?» Sesi yükseltti. «Bu kadar kıssam yeter mi?» Müzik güç duyuluyor şimdi. «Gördün mü, bu toplumda Bach dinlemenin olanağı yok?»

«Brian, tezimi ne yaptın?» Kendi sesimi duymak için soruyordum sanırım. Ne yaptığını çok iyi biliyordum.

Brian pikabı kurcalıyor, söylediğimi duymamış gibi davranıyor.

«Tezimi ne yaptın diyorum!»

«Bu toplumda Back dinlemek isteyen, ama polisi kapıya getirmek niyetinde olmayan bir vatandaş ne kadar açabilir pikabını?»

«Tezimi ne yaptın?»

«Bu kadar açabilir mi dersin?» Sonuna kadar açıyor.

«Tezimi soruyorum!»

«Yoksa böyle kısık mı çalmalı?» Ses azalıyor.

«Tezimi ne yaptın?»

«Şöyle açsam?»

«Brian!» Ciğerlerimi patlatırcasına bağırıyorum. Hiç yararı yok. Gidip masama oturdum, bıraktığı 'sergiye' diktim gözlerimi. Ya onu ya kendimi öldürmek isterdim. Oturup ağladım.

Brian yatak odasına girdi.

«Sence kim cennete gidecek?»

Hiç karşılık vermedim.

«Bach cennetlik midir dersin? Ya Milton? Shakespeare gitmiş midir cennete? Ya Shakeshav? Salak Sebastian girer mi? Tenekeci Tailor girer mi? Hurdacı Hailer gider mi? Norman Mailer gider mi? Balinacı Bailer gider mi? Joyce girmiş midir? William James varmış mıdır? Dante girer mi yoksa girmiş de çıkmış mıdır? Homer ermiş midir? Yeats girer mi? Rebelais rahatça girebilir mi? Villon vaktinde varır mı? Mozart mızıkçılık eder mi? El Greco gök gürültüsüyle mi girer? Ampuller aynı anda mı geçer?» Başımı çevirip baktım. Durduğu yerde zıplıyor, elini kolunu sallıyordu çılgınca.

«Ampuller de cennete gidecektir,» diye bağırdı. «Kesinlikle biliyorum ki ampuller cennetliktir.»

Tepem atmıştı. «Beni deli edeceksin,» diye bağırdım.

«Sen de cennete gireceksin,» diye haykırdı. Elimden tutup pencereye doğru sürükledi. Hadi cennete gidelim! Gidelim! Gidelim!» Camı açmış, dışarı sarkmıştı.

«Kes artık!» diye bağırdım korkuyla. «Artık dayanamayacağım!» Kolundan yakaladım, sarsmaya başladım. Çok korkmuştu sanırım. Gırtlağıma yapıştı, boğazımı sıkmaya girişti.

«Suus» diye bağırıyordu. «Susmazsan polisler kapıya dayanacak!» Oysa ben bağıramıyordum artık. Parmakları boğazımda kenetlenmişti. Gözlerim kararıyordu.

Beni neden öldürmeden bıraktığını hâlâ anlayamadım. Belki de uğurlu bir güne rastlamıştı. Ellerini çektiğinde tir tir titriyor, güç soluk alabiliyordum. Parmaklarının morarttığı yerler günlerce kaldı boğazımda. Holdeki gömme dolaba saklanıp ağlamaya başladım. Bir yandan tırnaklarımı kemiriyor, bir yandan da «Tanrım! Tanrım!» diye hıçkırıyordum. Bir süre sonra kendimi toparladım, aile doktorumuza telefon ettim. East Hampton'da tatildeymiş. Annemin psikiyatrını aradım. O da Ateş adasındaymış. Kendi psikiyatrıma telefon ettim; Wellfleet'e gitmiş. Randy'nin psikiyatri kliniğinde çalışan bir arkadaşı vardı; onu aradım. Kız ya polisi ya da herhangi bir doktoru çağırmamı öğütledi. Brian'ın psikozlu bir hasta, tehlikeli bir hasta olduğunu açıkladı. Onunla yalnız kalmamaya bakmalıymışım.

İnsan haziran ayında, bir pazar günü hastalanacaksa, mutlaka bir yazlıkta, bir deniz kıyısında bulunmaya çalışmalı. Hiç bir doktor yerinde bulunmuyordu. Sonunda, bizim dahiliyeci tatilini bitirinceye kadar onun hastalarına bakmayı üstüne alan birini yakaladım. Hemen geleceğini bildirdi; beş saat sonra geldi. O süre içinde Brian şaşılacak kadar sakindi. Salonda oturup Bach dinledi. Ben de yatak odasına ka-

panarak olan biteni düşünmeye çalıştım. Birbirimizi görmezlikten geliyorduk. Fırtınadan sonraki sessizlik.

Hiç değilse Brian'ın durumuna bir ad takılmıştı. Bütün iş iyileşmesine kalıyordu artık. 'Psikozlu' bir hasta olduğunu duymak içimi rahatlatmıştı nedense. Demek bu bir hastalık, ele alınması gereken bir sorundu. Adı konulunca ürkünçlüğü azalmıştı. Benim suçluluk duygularım da azalmıştı. Bir insanın delirmesinde bir başka insanın katkısı olamaz. Tanrının verdiği bir dert. Bütün doğal âfetler insana rahatlık verir sonunda. Güçsüzlüğümüzü anlarız. Ve ne tuhaftır ki güçsüzlüğün bilincine varmak yatıştırıcı bir etki yapar insanda.

Johann Sebastian Bach dinleyerek atlattık ikindi saatlarını. «Müzik en yırtıcı hayvanları bile yatıştırır,» demiş Congreve (Şimdi cennette oturmuş Mozart'la kağıt oynuyordur sanırım). Bach en sıkıntılı zamanlarımda yardım etmiştir bana; cennette olduğuna kalıbımı basarım.

Doktor Pearlmutter, terli avuçlarını ovalayıp özürler dileyerek, saat beşte kapıdan girdi. O andan sonra da kendimizi doktorların eline bıraktık; bütün kendini beğenmiş, bilgiççe yargılarına boyun eğdik. Kocamın «Çok hasta bir delikanlı» olduğunu bildirdi Pearlmutter; «Ona yardımcı olmaya çalışacağını» açıkladı. Bir thorazine iğnesi yaparak işe başlamaya kalkıştı. Brian iğneyi görür görmez kapıdan fırladı, on üç kat merdiveni koşarak inip Riverside Park'ına daldı. Doktorla ben de arkasından. Bir köşede yakaladık. Durduk, konuştuk, anlattık, yalvardık, yine elimizden kaçırdık, peşinden kovaladık, gene yalvardık. Ayrıntılara girmek istemiyorum, bu durumların nasıl sonuçlandığını herkes bilir. Brian'ın hastaneye yatması gerekliydi artık, iyice saçmalamaya başlamıştı. Karabasan gibi

günler yaşadık. Annesiyle babası uçağa atlayıp Kaliforniya'dan New York'a geldiler. Brian'ın sapsağlam, benim deli olduğumu ileri sürdüler. İlaç almasını engellemeye çalıştılar, doktorları alaya aldılar (Doktorları alaya almak da hiç zor değildi doğrusu aranırsa). Oğullarının benden ayrılıp Kaliforniya'ya dönmesini istediler. Brian Kaliforniya'ya dönerse kendiliğinden iyileşecekti sanki! Dr. Pearlmutter bizi bir psikiyatra göndermişti. Psikiyatr Brian'ı hastaneye yatırmadan tedavi edebilmek umuduyla beş gün çabaladı. Olmadı. Herkes işe karışmıştı artık: Brian'ın anasıyla babası, patronu, fırın temizleme tozu satan müşterisi, doktorlar, hattâ Brian'a yardımcı olabileceklerini sanan eski öğretmenleri. Biz ikimiz söz hakkından yoksunduk. Brian bu iyi niyetli kalabalığın elinde büsbütün sapıttı.

Doktor Pearlmutter'i çağırdığım günden bu yana beş gün geçmişti. Brian, bir sabah, Central Park'ta çırıl çıplak soyundu, Kral Jagiello'nun bronz atına binmeye kalkıştı. Kral da kılıcıyla atının üstünde oturuyordu her zamanki gibi. Brian onun terkisine binecekti sanırım. Polis duruma el koydu. Canavar düdüklerini öttürerek, Thorazine'i su gibi harcayarak, Mount Sinai hastanesinin psikiyatri koğuşunu bulduk. Birlikte geçirdiğimiz birkaç hafta tatilinin dışında, Brian'la ortak yaşamımızın son günüydü o cuma.

Evliliğimiz sekiz ay daha sürdü. Kocam hastaneye yatar yatmaz annesiyle babası bizim eve taşındılar. Bütün gün beni suçladılar, akşamları benimle birlikte hastaneye geldiler, ikimizi on dakikadan fazla yalnız bırakmamak için ellerinden geleni yaptılar. Hastanenin ziyaret saati altıyla yedi arasındaydı; o bir saati bile çok gördüler bize, burnumuzun dibinden ayrılmadılar. Brian'la yalnız kalmam da bir işe yaramıyordu zaten; o boyuna beni suçlayıp duruyordu. Ben bir hain-

mişim. Onu demir kapılar arkasına hapsetmeye nasıl gönlüm elvermiş? Bütün hainlerin, cehennemin yedinci katına ineceğini bilmezmiyim? Dante'nin kitabında en iğrenç suçun hainlik olduğunu unutmuş muyum? Zaten cehennemde yaşadığımın farkına varmamış mıyım yoksa?

Cehennem, geçirdiğim o yazdan daha kötü olamazdı sanırım. Her şey üst üste geldi. Diem hükümeti düşmüştü; birtakım Budist rahipler dünyanın öbür ucundaki küçücük bir ülkede kendilerini yakıp duruyorlardı. O ülkenin adı da herkesin dilinde gezmeye başlamıştı son günlerde: Vietnam. Cumhurbaşkanlığı savaşına giren Barry Goldwater, Amerika'nın doğu bölgelerini olduğu gibi kesip denize atmak niyetinde görünüyordu. John F. Kennedy'nin ölümünün üstünden bir yıl bile geçmemişti. Bütün umudumuzu Lyndon Johnson'a bağlamıştık; Goldwater'ı ezebilecek, ülkede barışı sağlayabilecek tek kişiydi o. Goodman ve Schwerner adında iki beyazın Missisipi'de seçmen listesi çıkarmaya gidişleri aynı yazdı. Yanlarına bir de zenci vatandaş almışlardı. Üçü de ortak bir mezarda ölü bulundular. Harlem'de, Bedford-Stuyvesant'da kundakçılık hastalığının başladığı yaz, o yazdı. Ve bütün o süre içinde, Brian bağıra çağıra insanlığı kurtaracağından söz ediyordu hastanede. Eskisinden çok daha gerekliydi artık insanlığın kurtarılması.

Birbirimizden uzaklaştık. Bir anda olmadı bu iş. Benim bir başka erkeğe tutulmam da söz konusu değildi. Savaştan yeni çıkmıştım daha, kendimi toparlamam zamana bağlıydı. Ne var ki yalnız başıma daha mutlu olduğumu farketmeye başlamıştım. Brian'ın hiç tükenmeyen enerjisinin beni tükettiğini, onun çılgınca düşlerini dinlemekten kendi kafamı kullanamadığımı anladım. Rahatça düşünebilmenin tadını çıkarıyordum ar-

tık. Kendi düşlerimle ilgilenebiliyordum. Yıllardır bir yankı odasında yaşamıştım sanki; biri gelip kapıyı açınca başım dinlenmişti.

Anlatacaklarımın geri kalanı Brian'ı kötüleyen bir anlam taşıyacaktır korkarım. Kocamı seviyordum aslında, onsuz yaşarken daha rahat ettiğim düşüncesi suçluluk duygusu veriyordu bana. Gelgelelim canıma kıymaya kalkıştığını da unutamıyordum; güvenim kalmamıştı. Onu affettiğimi söylüyordum ama içimdeki kuşku silinmemişti. Kocamdan korkuyordum. Sanırım evliliğimizin yıkılmasına yol açan da bu oldu.

Ayrılmamız da epey uzun sürdü. Her zaman olduğu gibi işin ucu paraya dayandı. Brian, Mount Sinai hastanesinde üç ay yattıktan sonra sosyal sigorta para yardımını kesti. Artık ya bir devlet tımarhanesine (düşüncesi bile korkunç!) ya da özel bir hastaneye geçmesi gerekiyordu. Özel hastanelerin aylık bakım ücreti iki bin doların üstündeydi. Para-yeşili bir duvar çıkmıştı önümüze.

Brian'ın annesiyle babası o zaman işe karıştılar: yardım etmek için değil, kendi isteklerini yerine getirebilmek için. Oğullarının onlarla birlikte Kaliforniya'ya dönmesine boyun eğersem özel hastane masraflarını karşılayacaklardı. Bu ultimatomu kabul etmezsem bir kuruş yardım beklememeliydim. Düşündüm, taşındım, başka bir yol bulamadım.

Kaliforniya haç seferi eylül ayında yapıldı. Batıya doğru yol alan topluluk bu kez tenteli öküz arabalarıyla değil de bir Beoing 707'yle taşınıyordu. Kocam, ben, babam, bir de psikiyatr. Hava yolları, doktorla birlikte yolculuk etmeyen akıl hastalarını uçağa almıyordu. Birinci mevkiye geçip oturduk, Librium ve fındık fıstık atıştırarak yola koyulduk.

Unutulmaz bir yolculuk oldu. Brian öyle sinirliydi

ki ben uçaktan korktuğumu bile unuttum. Babam beş dakikada bir ağzına bir Librium atıyor, bir yandan da beni yüreklendirmeye uğraşıyordu. Doktor (yirmi altı yaşında çiçeği burnunda bir psikiyatr), bizimle öylesine özdeşleşmişti ki beceriksizliğimizi bile benimsedi. Telaştan ne yapacağını bilmiyor, benden yardım bekliyordu. Isadora Anne herkese göz kulak oldu. Bütün başarısız Tanrılarla, başarısız babaları korudu.

La Jolla'daki Linda Bella kliniğinin, hastane havasından sıyrılması için akla gelen her çareye baş vurulmuştu. Hastabakıcılar şortla, doktorlar spor gömlek, çizgili kadife pantolonla dolaşıyorlardı. Hastalar da spor giyimliydi. Lüks bir moteli andıran yapıların içinde rahatça geziniyor, yüzme havuzunda, pinpon masalarının başında eğlenmeye çalışıyorlardı. Bütün personel neşeli görünmeye karar vermişti. Linda Bella evde bakılması olanaksız hale gelen delilerin kapatıldığı bir yer değil de bir kaplıca oteliydi sanki. Doktorlar ayrılık sahnelerinin uzun tutulmamasını öğütlediler. Brian'ı 'Uğraşıyla Terapi' odasında gördüm son kez. Eline koca bir kil topağı almış, masanın üstüne çarpıp duruyordu.

«Benden uzaklaştın artık,» dedi. «Eskiden benim bir parçamdın sen. İkimiz bir birimdik.»

Brian'ın bir parçası olarak ne kadar acı çektiğimi, kendi kişiliğimi unutmama ramak kaldığını düşünüyordum. Bu konuyu açmanın zamanı değildi.

«Ben gene gelirim,» diye söylendim.

Terslercesine sordu: «Niçin geleceksin?»

«Seni seviyorum da ondan.»

«Sevseydin buraya kapattırmazdın beni.»

«Yanlış düşünüyorsun, Brian. Doktor diyor ki...»

«Doktor Tanrı hakkında ne bilir ki? Öyle şeylerle ilgilenmez onlar. Oysa sen *biliyordun!* Öbür hainler-

den farkın yokmuş. Kaça sattın beni? Haç gümüş sikkeye?»

«Ben senin iyileşmeni istiyorum,» dedim usulca. «Daha iyi olursun diye getirdik seni buraya.»

«*Daha* iyi ne demek? Üstelik ben daha iyi olsam onlar anlarlar mı sanki? Kendileri de hasta. Sen de bütün bildiklerini unutmuşsun. Beynin yıkanmış senin.»

«Biraz daha iyileşirsen ilaç almaktan kurtulursun diye düşünmüştüm.»

«Saçma! Daha kapıdan adımını atar atmaz ilacı dayıyorlar insana. Her şeyin başı o. Sonra da aldığın ilaçları sağlığının ölçüsü olarak kullanıyorlar. İlaçlar, azalırsa daha iyisin, çoğalırsa daha kötü. O çarka kaptırdın mı bitti! Kısır döngü. İlaca başlamanın ne gereği vardı sanki? İlaç isteyen oldu mu onlardan?» Kil topağını yumrukladı.

«Doğru,» diye mırıldandım.

Aslını ararsanız ben de Brian gibi düşünüyordum. Doktorların sağlık ve hastalık kavramları Brian'ın düşüncelerinden daha akıllıca bir temele dayanmıyordu. Brian gerçekten Tanrı olsa farkına bile varmazlardı.

«Bütün iş inanmaya bağlı,» diye ekledi. «Başından beri bir inanç sorunuydu söz konusu olan. Benim sözüm mü önemli, çoğunluğun mu? Sen çoğunluğu seçtin. Ama çoğunluk her zaman haklı değildir düşüncesinde. Bunu da bilirsin pekâlâ. Acıyorum sana. Öyle zayıfsın ki! Eskiden de böyleydin. Direnmesini hiç beceremezdin.» Vura vura, kil topağını pideye çevirmişti.

«Benim durumumu da anlamaya çalış, Brian. Gerginliğe dayanacak halim kalmamıştı artık. Annenle baban başımın etini yiyorlar, doktorlar böyle yapmamı öğütlüyorlardı. Ne yaptığımın farkında...»

«Sen dayanamayacaktın, öyle mi? *Sen!* Kilit altına alınan kim? Sen mi, ben mi? Thorazine iğnelerini yiyen kimdi? Kimdi ihanete uğrayan? Sen miydin? Yoksa ben miydim?»

«İkimiz de sıkıntı çektik,» dedim. Koca koca, tuzlu göz yaşları yanaklarımdan süzülüp ağzımın köşelerinde birikiyordu. Yalandım. Gözyaşının tadı insana rahatlık verir. Bir dölyatağı dolusu yaş döküp içine girebileceğini sanır insan. Alice kendi gözyaşlarının denizinde yüzebilir.

«İkimiz de ha! Güleyim bari!»

«Elbette, ikimiz de! Acı çekmek senin tekelinde değil ya!»

Yassılaştırdığı kili upuzun bir yılan şeklinde yuvarlayarak, «Defol, git,» dedi. «Git, bir manastıra kapan, Ophelia! Boğulsan da umurumda değil.»

«Beni boğmaya kalkıştığını unuttun galiba!» Bu sözü söylememem gerektiğini biliyordum, ama öyle kızmıştım ki kendimi tutamadım.»

«Hep kendin! Hep kendi tatlı canın! Eğer beni sevseydin —fedakârlık denen şeyin anlamını biraz olsun bilseydin— ömrün boyunca hep şımarık bir piç gibi yaşamış olmasaydın, bu kadar kendini düşünmezdin.»

«Brian, gerçekten hatırlamıyor musun?»

«Neyi hatırlamıyor muyum? Hatırladığım tek şey beni buraya tıktırdığın.»

Yaşadığımız karabasanın iki yüzü olduğunu o anda anladım. O kendi çilesini düşünüyordu, ben de benimkini. Apayrı iki açıdan bakıyorduk olaya. Brian benim sıkıntımı paylaşmak değil, anlamaktan bile uzaktı.

Hastaneye yatırılmasına yol açan olayları hatırlamıyordu. Kaç değişik açıdan inceleyebiliriz durumumu

zu acaba? Benim açımdan, Brian'ın açısından, annelerimizin, babalarımızın açısından, doktor gözüyle, hastabakıcı gözüyle... Herkesin görüşü başka, herkesin gerçek diye düşündüğü şey değişik. Brian'la ikimizin bir felaketi paylaştığını sanmıştım. Oysa paylaşılan hiç bir şey yokmuş. Ortak yaşantıya aynı kapıdan girmişiz, ama başka başka dehlizlere dalmışız sonradan; herkes karanlığı kendi başına yarıp geçmiş. Bambaşka noktalarda gün ışığına kavuşmuşuz çıkışta.

Can düşmanıymışım gibi bakıyordu Brian. Ayrılırken neler söylediğimi hiç hatırlamıyorum.

Uçağımız akşam üstü kalkacaktı. İkindi saatlarını babamla baş başa geçirdik. Araba tutup Tijuana'ya kadar indik. Sokaklarda dolaşarak Meksika yaşamını gözledik, kiliselerin zenginliğinden, halkın yoksulluğundan söz ettik. Çingene pembesi bir 'pinata' kirli bir oyuncak eşek aldık.

Babam yakışıklı adamdır; altmış değil kırk beş yaşlarında gösterir. Şişmanlamayışıyla, saçının gürlüğüyle övünür; yaylana yaylana yürür. Benim yürüyüşüm de onunkini andırır. Oldukça benzeriz birbirimize. Başbaşa kaldığımız zaman nedense sessiz bir utanca kapılırız. Sanki aramızdaki ilişkinin açıklanmaması gereken pis bir yanı varmış da onun sözünü etmekten kaçınıyormuşuz gibi davranırız. Nedir bu sır? Ne olabilir? Üç yaşımdayken, uykuda altımı ıslattığımda, babamın gelip çarşafımı değiştirdiğini hatırlıyorum. Sekiz yaşımda, uykusuzluk çekmeye başladığımda, onun yatağıma ılık süt getirdiğini de hatırlıyorum. Karanlıktan korktuğum için aradaki duvara vurarak beni avutmaya çalıştığı geceler de olmuştur. Bir gün annemle büyük bir kavga etmişlerdi; 'benim hatırım için' boşanmaktan kaçındığını söylediği de aklımdadır. Ancak aramızda bunların dışında herhangi

bir olay geçmişse (bebeklik döneminde yaşanan bir aşk?), psikanalistlerin elinde didik didik edilen belleğim o olayı hatırlayabilecek güçte değil. Bazan, bir pastanın, bir sabunun kokusu gerisin geri çocukluğuma götürür beni; çoktan unutulmuş bir anıyı canlandırır. O zaman beynimin derinliklerine gömülü olan bütün öbür anıları da merak etmeye başlarım. Belleğim en büyük *terra incognita*(*) benim için; oralarda keşfedilecek ülkeleri düşündükçe korkuya kapılıyorum. Ayak basılmadık bölgeler. İç içe, iç içe, iç içe duran dünyalar. O dünyaları keşfedemiyorsak suç bizde. Gerekli aracı —uzay gemisi mi, denizaltı mı, şiir mi olur— bulamadığımızdandır.

Yazı yazmamın bir nedeni de bu. Yazdıklarımı görmezsem düşüncelerimi bilemem ki! Yazılarımla iniyorum belleğimin derinliklerindeki bölgelere. Bitip tükenmeyen bir serüven bu. Gerekli aracı bulursam daha da derinlere inebilir, yeni yeni ülkeler keşfedebilirim. Her şiirim yeni bir araç olacak, her biri, bir öncekinden daha derine (ya da daha yükseğe) ulaşabilecek.

Yanılmıyorsam babamla Tijuana sokaklarında dolaştığımız gün sona erdi evliliğim. Babam boyuna espri yapıyor, beni neşelendirmeye çalışıyordu. Bense suçluluk duyguları altında eziliyordum. Gerçek bir açmazla karşı karşıya kalmıştım: Brian'dan ayrılmaz, evliliğimi sürdürmeye çalışırsam ben oynatacağım. Oynamasam bile kişiliğimi yitireceğim. Onu delüliğiyle, doktorlarıyla baş başa bırakırsam kocama sırt çevirmiş, ihanet etmiş olacağım. Bana hain damgasını vurmakta hakhydı bir bakıma. Yardım aradığı bir anda yalnız bırakmış olacağım onu. Ya kendimi ya kocamı

(*) Latince: Keşfedilmemiş topraklar.

ön plana almak zorundaydım; bencillik etmeye karar verdim. O günkü kararım hâlâ hortlak gibi dikilir karşıma zaman zaman. Kafamda oluşturduğum bir 'kusursuz kadın' kavramı vardır; aziz mertebesine yükselmiş olan bütün kadınların karışımıdır o dişi. İlk tokadı yiyince hemen öteki yanağını çevirip ikincisini bekler. Bir araçtır sadece; kendi istekleri yoktur, ailesinin isteklerini yerine getirir hep. Kocasının attığı dayağı anlayışla karşılar. Erkeği hastalandı mı hastabakıcılık eder. Çocuklar hastalanırsa onlara bakar. Yemek pişirir, temizlik yapar, dükkana bakar, hesapları tutar, herkesin derdini dinler, aile mezarlarını ziyaret edip mezarlarda biten yabanıl otları ayıklar, bahçe işlerini görür, tahtaları ovar, erkekler Tevrat'tan kadınların güçsüzlüğünü belirten bölümleri okurken o havranın kadınlara ayrılan asma katında oturup dinler. Elinden gelmeyen yoktur; kendini korumayı bilmez yalnız. O kadına benzemediğim için utanç duyarım ben. İyi bir eş, kocasının deliliğinin bakımına ve beslenmesine adardı kendini. Ben iyi bir eş değildim. Yapacak başka işlerim vardı benim.

Brian'dan esirgediğimi Charlie Fielding'e fazlasıyla verdim. Mazohizm —basbayağı, bildiğimiz, her yerde rastlanan mazohizm— örneği aranıyorsa, Charlie Fielding'le benim aramdaki ilişkiye bir göz atmak yetişir. Brian'ın hemen peşinden geldi Charlie. Bir erkekten artanı bir sonrakine sunmak eğilimindeyizdir hep. İlginç. Gelen gideni aratır oysa.

13
Orkestra Şefi

Deprem mi bu, yoksa baş dönmesi mi?
Gerçekten levrek mi, yoksa balık
ezmesi mi?
Yüreğimin çarpması içkiden mi,
Yoksa gördüğüm ilgiden mi?
Belki umudumda yanılıyorum.
Belki de gerçekten aşık oluyorum.
Duyduğum bir Bach melodisi mi,
Yoksa sadece bir Cole Porter ezgisi mi?

Cole Porter'ın
«Sonunda Aşkı Tattım»
şarkısından, (1938)

Charlie Fielding (imza atarsa adı Charles olarak yazılır) uzun boylu, düşük omuzlu, kamburumsu bir adamdı. Gezginci Yahudiye benzerdi. Kocaman gaga burnunun delikleri geniş, uçları sarkık küçük ağzının ifadesi hep ağlamaklıydı. Yarı hüzün, yarı küçümseme belirten bir ifade. Renksiz, sağlıksız teni ergenlik izleri taşır, o yaşta bile sivilce çıkarttığı olurdu. Giydiği pahalı tvit ceketler elbise askısına asılmış gibi dururdu sırtında. Pantolonlarının diz yerleri hep ütüsüzdü. Eski pardösüsünün ceplerini kitaplarla doldurur, domuz derisi evrak çantasının ucundan şef değneğinin ucu görünürdü.

İnsan onu metroda ya da tek başına yemek yediği (ve parasını babasının hesabına yazdırdığı) lokantalarda görse, yas tuttuğunu sanırdı. Parasına konacağı babanın yasını gününden önce tutmaya başlamamışsa, o görünüşünün aldatıcı olduğunu kesinlikle söyleyebilirim.

Lokantada yemeğinin gelmesini beklerken (salçalı tavukla, çukulatalı, dondurmalı bir tatlıdır çokluk), çantasından notaları çıkarır, şef değneğini eline alarak, görülmeyen bir orkestrayı yönetmeye başlardı. Çevresindekileri umursamadan, en küçük bir sıkılganlığa kapılmadan yapardı bunu. Gösteriş meraklısı da değildi; gözlendiğinin farkına bile varmazdı.

Charlie (anası oğluna ad takarken Güzel Prens Charlie'yi düşünürmüş). East Village'da, tek odalı bir dairede oturuyordu. İki kuşak önceki yoksul akrabaları da aynı semtte oturmuşlardı. Pencerelerdeki perdeler isten kararır, insan yalın ayak yürüdü mü kurumların ayaklarının altında çıtırdadığını duyardı. Eski Ispartalıların evleri kadar çıplaktı Charlie'nin dairesi. Dolaplarında kayısı kurusuyla şekerleme paketlerinden başka bir şey bulunmayan minik bir mutfak, tek kişilik bir yatak, kiralanmış bir piyano, bir ses alma cihazı ve portatif bir pikapla iki büyük kutu dolusu plak (plakları annesinin evinden taşındığından beri kutulardan çıkaramamıştı. Annesinin evinden taşınalı iki yıl olmuştu üstelik). Pencerenin önünde, islı bir avluya bakan yangın merdiveni sahanlığı. Karşıki evde perdeyi çekmeyi unutan orta yaşlı iki sevici kadın otururdu. Kendi cinselliklerinden utanan bütün insanlar gibi, homoseksüellere karşı küçümsemeyle karışan bir hınç duyardı Charlie. Hep istekliydi ama bayağılaşmaktan, ayaktakımına benzemekten korkardı. Ailede yaygın olan, kalıtım yoluyla ona da bulaşan bayağılıktan kurtulabilmesi için Harvard'da öğrenim yaptırmışlardı oğlana. Yatıp sevişmeye can atardı ya kabalık etmekten, tavlamaya çalıştığı kızları incitmekten de ödü kopardı.

Çok kez dikkatimi çekmiştir: İnsan gerçek bir dâhi değilse eğer, Harvard'da öğrenim yapmış olmanın ömür boyu acısını çeker. Edinilen bilgilerin yükünü taşımaktan söz etmiyorum; güç olan 'Harvard mezunu' etiketini taşıyabilmektir. Telaffuza dikkat edilecek, seçkin insan havasıyla yaşanacak, okul anılarının arasında bir martı gibi süzülerek gezilecektir. Harvardlı, bu sorunlarla boğuştukça çocuklaşır, çalıştığı reklam şirketinin koridorlarında, okul renklerini ta-

şıyan boyunbağını uçurarak koşuştuğu görülür. Gezip dolaştığı kuş beyinli, şirin yaratığı etkileyebilmek için Harvard Kulübü'nün tatsız yemeklerine, fare yeniği iskemlelerine bile katlanır.

Charlie de bu özürlü Harvardlılardan sayılırdı. Orta dereceyle bitirmişti okulunu. Gene de, benim, modası geçmiş Bernard Üniversitesi'nden aldığım pekiyi dereceli diplomayı küçümserdi. Harvard'da samur fırçayla cilalamışlardı onu; incelik öğrenmişti. Kusurları ne olursa olsun, (burasını koro hep bir ağızdan söyleyecek) Harvardlıydı, Hardvardlı!

Çoğu günler öğleye kadar uyurdu Charlie. Kalkıp giyindikten sonra çıkar, semtin, 'göçmen mahallesi' olduğu günlerden kalma bir sütçü dükkanında karnını doyururdu. Gelgelelim haftanın iki günü, saat dokuzda kalkıp sabahın köründe yola koyulması gerekiyordu. Bir müzik okulunda piyano dersi veriyor, koroyu yönetiyordu o iki günde. Çalışmasının karşılığında eline geçen para gülünç denecek kadar azdı. Neyse ki Charlie, babasının onun adına yatırdığı belli bir paranın geliriyle geçinmeye alışmıştı. İğrenç bir sır saklarcasına gizlerdi gelirinin tutarını. Gene de, pintiliği bırakabilse, çok daha iyi koşullarda yaşayabileceğini sezerdim ben.

Ailesi gerçekten de iğrenç bir sır gizliyordu ve Charlie'nin para konusundaki sıkılganlığında bunun etkisi olabilirdi. Bol para kazanan ilk Fielding, Charlie'nin Mel Amca'sıymış, ünlü bir dansör. 1930 yıllarında ün yapan, saçlarının rugan parıltısı, estetik ameliyatlı burnuyla göz kamaştıran bir dansör. Mel Fielding, Yahudi olduğunu gizlemeye yemin etmiş. Hepsinin burunlarını ameliyat ettirmesi, adlarını da Feldstein'dan Fielding'e çevirmesi şartıyla bütün aileyi kazancına ortak edeceğini de bildirmiş. Charlie, ame-

liyata hayır, soyadı değişikliğine evet, demiş. Oysa babası burnunu da kestirmeye razı gelmiş. (Sonunda da burunsuz bir Yahudiye benzemiş.) Bu ayrıntılar önemli değil belki, önemli olan bütün Feldstein'ların Brooklyn'den, Central Park yakınlarındaki Beresford semtine (yaldızlanmış bir Yahudi mahallesine) taşınmış olması. Sınıf değiştirmişlerdi artık.

Fieldingler bir yığın dans okulu açmışlardı. Yalnızlık çeken yaşlı insanları ömür boyu üyeliğe kabul ediyor, karşılığında belli bir para alıyorlardı. Kilisenin sömürüsünden, psikiyatriden daha büyük bir dolandırıcılık sayılamazdı bu girişim. Ne var ki yalnızlıktan, acı çekmekten kurtulacaklarını sanan üyeler (tıpkı kilisede ve psikanalizde olduğu gibi) düş kırıklığına uğruyorlardı çok kez. Charlie üniversiteye gittiği yıllarda, birkaç yaz bu okullarda çalışmıştı. Gelgelelim sıradan işlerle mutlu olacak bir insan değildi o. Bütün görevi, birkaç bin dolar verip ömür boyu üyeliğe yazılan seksen yaşındaki bir kadını cilalı parkeler üstünde uçurmak bile olsa, o mesleğe girmeye yanaşmamıştı. İlk tanıştığımızda dans sözünü etmekten sakınır, babasının, geçimini nasıl sağladığını gizlemeye çalışırdı. Oysa ki arkadaş toplantılarında ünlü amcanın adını anmaktan hoşlanırdı bayağı.

Charlie ne iş mi yapardı? Büyük bir insan olmaya hazırlanıyordu o. Ünlü bir orkestra şefi olacağı günü bekler (sadece bekler), sık sık senfoniler yazmaya koyulurdu. Her senfonisi bitmemiş senfonidir Charlie'nin. Arada bir Kafka'nın ya da Beckett'in bir eserinden esinlenerek opera ve sonat yazmaya kalkıştığı da olurdu. Hepsi bana adanan, hiç biri bitirilmeyen caz şarkıları bestelerdi. Başkalarının gözünde başarısız bir insan sayılsa bile, o, duygulu bir sanatçı olduğunu bilirdi. Suskunluktan, sürgünden, kurnazlıktan dem vu-

rurdu bazan. (Suskunluk: bitmemiş senfoniler, Sürgün: Beresford'u bırakıp bu bohem semti taşınması. Kurnazlık: Beni tavlamış olması.) Bütün büyük sanatçılar gibi sıkıntılı bir dönem geçiriyordu o da. Şef olarak kendini göstermek fırsatını bulamamıştı henüz. Üstelik homoseksüel sınıfına giremediğinden şansı azalıyordu. Besteciliğe gelince: Çağdaş müzik denen belaya alışabilmesi için zaman gerekliydi. O da olacaktı elbet. Yılların ne önemi vardı! İnsanın başarı kazanması yirmi, otuz yıl sürebilirdi.

Piyano taburesine ya da önündeki tatlı tabağının başına oturup düş kurmaya başladı mı, ünlü bir sanatçı olacağı günler gözünün önünde canlanırdı. Charlie orta yaşa gelmiş, şakakları kırlaşmış; kibar, ekzantrik giyimli bir erkek. Kendi bestelediği operayı yönetiyor Metropolitan'da. Oradan çıkınca da köşedeki küçük gece kulübüne girip 'çocuklarla' nefis bir caz seansı yapıyor. Kulüpte genç kızlar hemen tanıyorlar Charlie'yi; imzasını istiyorlar, zekice esprilerle baştan savıyor kızları. Yazları, Vermont'daki köy evine çekilerek beste yapıyor. Piyanosunun başından kalkıp salona geçince, onun peşinden Vermont'a gelen genç bestecilerle, şairlerle sohbete dalacaktır. Günün üç saatını da —Charlie'nin en sevdiği yazar olan Proust'un üslubuyla— özgeçmişini kaleme almakla geçirecektir. Kadınları da unutmayalım. Wagner'in operalarında, Rubens'in tablolarında gördüğümüz popoları gamzeli kadınlar düşünüyordu Charlie. Tombul, hattâ şişman kadınlardan hoşlanırdı. Beni zayıf bulur, kıçımın küçüklüğünden yakınırdı hep. (Charlie'den ayrılmasaydım sonunda dev anasına dönerdim sanıyorum.) Şişman sopranolardan sonra sanatçı kadınları bekliyordu: Kitaplarını ona adayacak olan şairler, çıplak heykelini yapmaya can atan kadın heykeltraşlar, belli başlı roman-

larının erkek kahramanı Charlie'yi hatırlatan kadın romancılar. Hiç evlenmeyecekti. Çocuk yapmak istemiyordu o. Çocukların can sıkıcı yaratıklar olduğunu düşünüyordu. 'Sıkıcı' kelimesini çok severdi, ama herhangi bir şeyi yargılarken verebileceği en kötü not 'pespaye' sıfatıydı. İnsanlar pespaye olabileceği gibi, müzik, resim, kitap da pespaye sayılabilir elbet. Ne var ki Charlie, bazı yemeklerin de pespaye olduğunda diretirdi. Ünlü dansör amcası genç yaşındayken bir gece Le Pavillon'a götürmüş onu. Charlie, tatlı olarak gelen krep süzetleri pespaye bulmuş. Üç heceyi de birbirinden ayırarak söyler, sözü bitirirken bir hikmet yumurtlayacağı izlenimini uyandırırdı. Telaffuza büyük önem verirdi Charlie.

Her şeyi anlattım da ona çılgınca tutulduğumu belirtmedim (çılgınca sözcüğünün altını çizelim). Charlie'yle alay edebilmeyi sonradan öğrendim. Seviştiğimiz sürece, o benim için kendini beğenmiş, sivilceli bir genç değil, geleceğin Bernstein'ı olarak gördüğüm bir masal kahramanıydı. Evlerindeki şampanya rengi ipek döşemeli eşyaları ince naylon örtülerle örten ailesi benim ailemden daha pespayeydi hiç kuşkusuz. Onu anlamıştım. Charlie'nin, zekadan çok, züppelikle hareket ettiğini de sezmiştim. Hiç yıkanmadığını, ter ilacı kullanmadığını, kıçını bile (hâlâ annesinin yardıma gelmesini beklercesine) doğru dürüst silemediğini de biliyordum. Gene de çılgıncasına seviyordum onu. Gönül indirip benimle ilişki kurmasıyla övünüyordum. O, evrensel bir dilin, müziğin ustalarındandı; bense adı sanı bilinmeyen, aşağılık bir yazar parçasıydım. Üstelik, tıpkı babam gibi, Charlie de piyano çalıyordu. O tabureye oturdu mu ben keyfimden donumu ıslatacak hale gelirdim. O gamlar, o arpejler! O bemollerle diyezler!

Tanışmamız da garipti. Bir televizyon programında karşılaştık. Televizyonda şiir okumaktan daha gülünç bir şey olabilir mi acaba? Ne şiirden hayır kalır, ne eğlence sayılır. Sözüm meclisten dışarı, 'eğitici' program oluyormuş böylesi. Yedi genç 'sanatçı' toplanmıştık stüdyoda. Her birimiz, sanatımızı dört dakikada göstermek zorundaydık. Pipo içen, şiş suratlı, Phillips Hardtack adında kalın bok gibi bir herif yönetiyordu programı. Hepimizi ayrı ayrı sorguya çekiyor, «Sizce esin ne demektir?», «Çocukluğunuz sanatınızı nasıl etkiledi?» gibisinden sorularla sanatçının can damarını bulmaya çalışıyordu. Sayıları ona varan bu soruları cevaplandırmak için her birimize ayrıca dört dakika daha zaman ayrılmıştı. Hardtack bu tür programları yönettiği gibi, arada sırada kitap eleştirileri de yapar, çok zaman da viski reklamlarında konuşurdu. Kitap eleştirisiyle viski reklamı sanıldığı kadar farklı değildir birbirinden. Bütün viskiler 'su gibi giden', 'hafif' içkiler; bütün kitaplar da 'güçlü' ve 'çarpıcı' eserlerdi onun için. Hardtack'ın düğmesine bastınız mı, gerekli sıfatları sıralayıverirdi. Gelgelelim arada bir ne yaptığını unutur, viskilere 'güçlü ve çarpıcı', kitaplara da 'su gibi giden, hafif' niteliklerini yakıştırdığı olurdu. Yirmi yıllık Skoç viskisiyle seksenlik yazarların eserlerini 'yıllanmış değerler' kelimeleriyle tanıtırdı. Genç sanatçılarla kötü viskilere de hep aynı damgayı vururdu: «Zamanla değer kazanacaktır.»

O programdaki 'sanatçı'ların çoğu Hardtack gibi birini haketmişti aslında. Önce, kendine 'sinemacı' diyen genç bir budala çıktı ortaya; dört dakikalık bir filim oynattı. Yanılmıyorsam iki, (belki de üç) bakterinin dansını gösteriyordu. Onun arkasından, kendini eylemci bir ressam diye tanıtan zenci biri geldi. Hep iskemle resimleriydi yaptıkları (eylemci bir ressamın

bu kadar durgun bir konu seçmesini pek anlayamadım). Üçüncü olarak dişlek bir sopranodan titreşimli Puccini aryaları dinledik (Charlie, ona piyanoda eşlik etti). Sopranonun arkasından tek başına birkaç saz çalan bir müzisyen, bir modern dans sanatçısı, bir de toplumcu halk şarkıları söyleyen delikanlıyı izledik. Ben en sona kalmıştım.

Şiirlerimi okumak için kontrplak bir resim çerçevesinin içinde durmamı istemişlerdi. Çerçeveye yetişebilmek için de birkaç basamak çıkmam gerekiyordu. Charlie basamakların dibinde oturmuş, eteğimin altından bacaklarımı dikizliyordu. Ben şiir okurken o gözüyle zina ediyordu. Ertesi gün telefonla aradı. Kim olduğunu çıkartamadım birden. Şiirlerimi bestelemek istediğini söyleyerek yemeğe çağırdı beni. O numaraları kolaylıkla yutarım ben. «Bize gidelim de şiirlerini besteleyelim.» dediler mi tıpış tıpış giderim.

Gelgelelim Charlie'nin bu oyunlara kalkışacağı hiç aklıma gelmezdi. Kapıya dayandığında bayağı sıkıldım. Gaga burunlu, kir pas içinde kılıksız bir erkek. Ne var ki yemekte düşüncelerim değişti. Küçüklüğümde babamdan dinlediğim bütün şarkıları biliyordu Charlie. Gershwin'in, Cole Porter'ın, Rodgers'la Hart'ın bütün melodilerini. Benim hiç duymadığım ezgileri bile biliyordu. Babamdan geri kalır yanı yoktu. İşte o yemekte tutuldum Charlie'ye. Eli yüzü kirli, gaga burunlu bir kurbağa değil, yakışıklı bir prenstl artık. Üstelik piyano çalmayı bilen bir Yahudi prensi! 'Gel sevişelim' şarkısını kusursuzca söyleyip bitirdiğinde, ben değil sevişmeye, masanın üstüne sırtüstü uzanmaya bile hazırdım. Ödipisliğe batmıştım boğazıma kadar.

Gidip yattık. Yatmasına yattık ya, Charlie bu umulmadık kolaylığa öyle şaşmıştı ki eli ayağına dolandı.

«Yönet bakalım,» dedim.

«Korkarım ki değneğimi bulamayacağım.»

«Mitropoulos'tan örnek al öyleyse. Ellerini kullan.»

Battaniyenin altına girmiş, «Sen eşi bulunmaz bir kızsın,» diye söylenerek çırpmıyordu. Gelgelelim ne değnekle bir sonuç alabildik ne de elle. Dişleri takırdıyor, zangır zangır titriyordu. Soluk alışını duyan can çekiştiğini sanırdı.

«Ne oluyorsun? Neyin var?» diye sordum.

«Hiç senin gibi bir kız görmemiştim. Böylesine talihli olabileceğime inanamıyorum bir türlü.» Boğuluyor mu, hıçkırıyor mu belli değil.

«Bu geceki başarısızlığımı bağışlarsın, değil mi? Seni gene görebilirim değil mi? Bir geceden ötürü beni başından atmazsın sanırım.»

«Sen beni canavar mı sanıyorsun?» Yakarışı hoşuma gitmiş, annelik duygularımı uyandırmıştı. «O kadarcık şey için insan yargılanır mı hemen!»

«Bu iş son kez başıma geldiğinde kız beni evinden kovdu,» diye inledi «Giyeceklerimi de arkamdan fırlattı. Kapının dışında giyindim. Üstelik çorabımın biri içerde kalmış. Metroda herkes ayağıma baktı eve giderken. Ömrümde o kadar utandığımı hatırlamıyorum.»

Kollarımı boynuna doladım. «Zavallı sevgilim benim.» Ağlayıp sızlanmasından, titreyişinden, hıçkırıklarının kesilmeyişinden anlamalıydım dengesiz bir insan olduğunu. O zeka ne gezer bende! Duygulu bir erkek bulduğumu sanmıştım o gece. Yatağın altındaki bezelye tanesinden tedirgin olan bir prens. Anlaşılmayacak bir şey yoktu durumunda; televizyona çıkmanın heyecanından kurtulamamıştı. Sevişmesek bile oturup Cole Porter şarkıları söyleyebilirdik birlikte. Onu da yapamadık. Charlie göğsümde uyuyakaldı. Uykusunda böylesine hareketli olan birini görmemiştim hiç. Hırıldıyor, inliyor, kendini sağdan sola atıp osuruyordu

Sivilcelerini bile kurcaladığı oldu. Gecenin büyük bir bölümünü onu gözleyerek geçirdim.

Sabah uyandığında yüzü gülüyordu. Damızlık aygır gibi çalıştı. Onu sokağa atmamış, sınavı başarıyla atlatmıştım. Ödülü hak etmiştim yani.

Sekiz ay birlikte gezdik. Geceleri ya onun evinde yatardık ya benimkinde. Brian'dan ayrılmak üzereydim. Gündüzleri öğretmenlik yaparak geçimimi sağlıyordum. Brian'la oturduğumuz evden de çıkmamıştım. Gece yalnız kalmaktan hoşlanmadığım için, o bende sabahlayamayacak olursa ben onun East Village'daki daracık yatağını paylaşmaya boyun eğiyordum.

Söylediğine bakılırsa çılgınca seviyordu beni. Bana tapıyor, gene de aramıza belli bir uzaklık koymayı unutmuyordu. Sevgi bildirilerinde bir çekimserlik, içtenlikten yoksun olan bir tavır vardı. Kimsenin gizli saklısından korkmazdım ben; erkekleri parmağımın ucunda oynatmaya alışkındım. Ne var ki Charlie'nin kendini geride tutmasına kızıyordum. O aramızdaki duvarı kalınlaştırdıkça ben büsbütün tutuluyordum ona. O da her gün biraz daha ağırdan alıyordu elbet. Yüzyıllardır oynanan erkek-dişi oyunun birinci kuralıdır bu.

Harvard'dan tanıdığı eski bir sevgilinin Paris'te, Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yapmakta olduğunu söylemişti bana. Charlie'ye bakılırsa sadece arkadaştılar artık. Aşk çoktan geçip gitmişti dediğine göre.

Kısa boylu, esmer bir kızmış. Sevişmeyi bitirir bitirmez horul horul uyumak gibi sıkıcı bir alışkanlığı varmış Charlie'nin dediğine göre. Eski sevgilisini unutmak için kaçmış Paris'e. Orada, Fransız aşığıyla, Rue de la Harpe'ta bir otelde oturuyormuş. Charlie'nin artık sevmediği bir kızla bu denli ilgilenip bu kadar ay-

rıntı bilmesine biraz şaşmıştım, ama ses çıkarmadım. Diyelim ki Charlie gerçeği söylüyor, öyleyse kız mektuplarını bitirirken niye «Seni seven,» diye imza atıyor hep? Ne olur ne olmaz, çantada bir keklik bulunsun diye mi düşünüyor? Ya Charlie? Onun çantasındaki keklik hangimiz? Sally mi, ben mi?

Başkalarının mektuplarını okumanın, alçaklıkların en büyüğü olduğunu düşünmüşümdür öteden beri. Gelgelelim kıskançlık garip davranışlara yöneltiyor insanı. Charlie, bir sabah derse yetişmek için erkenden çıkıp gitti. Ben de bir casus gibi indim yataktan; Gene Krupa'nın davullarını aratmayacak bir hızla çarpan yüreğimin gümbürtüsüne kulak vererek köşeyi bucağı araştırmaya başladım. Paris damgalı zarflar arıyordum; buldum da! Sabun tozu reklamlarını hiç dinlemeyen Charlie'nin, beyazdan griye dönmüş donlarının altındaydı hepsi.

Mektuplarına bakılırsa, Salome Weinfield (dedesi Salamon'sa torununa geçerli bir ad bulmuştur doğrusu) kalemi eline aldı mı bülbül kesiliyordu. Aynı zamanda da Charlie'yi hem kıskançlıktan deli etmeyi, hem de sevgi kırıntılarıyla gönlünü almayı büyük bir ustalıkla beceriyordu.

> *Cher* Charles, (diye başlamıştı mektubuna)
> Biz (açık sözlülükten hoşlandığın için biz demekte sakınca görmüyorum) Hotel de la Harpe'ta, küçücük-daracık-döküntü bir odaya sıkıştık. Daha-da-ucuz bir yer arıyoruz bu arada. Odamız altıncı katta. (Amerikalılar redöşoseyi birinci kat saydıklarından sen bizi yedinci katta düşün.) Paris cennet! Jean-Paul Sartre köşebaşında oturuyor desem yeri var. Simone de Beauvoir, Beckett, Genet, kısacası *tout le monde*(*) burada.

(*) Herkes, bütün önemli kişiler.

Sevgilim, seni hiç unutmadım. Sebastien'le yaşıyor olmam (aklımdayken söyleyeyim, nefis bir Cezayir yemeği öğretti bana, bulgur diyorlar adına), seni sevmediğim anlamına gelmez. Ben sadece yaşantıma renk katmak isteğiyle geldim buralara. Rahatça soluk almak, gönlümün dilediğince yaşamak, kanatlarımı germek, kaslarımı geliştirmek (hangi kaslar olduğunu senin anlayışına bırakıyorum) zorunluluğunu duyduğum için uzaklaştım senden.

Gece gündüz aklımdasın; rüyama bile giriyorsun çok zaman. Sebastien bizim dünyamızın dışında bir insan. Gene de çok tatlı bir çocuk. Bana da çok bağlı. (Burada bütün bir satır mürekkeple karalanmış.) Onunla geçirdiğim günler sana olan sevgimi yeniliyor. Hâlâ seviyorum seni.

Attends-moi, cheri(*)

Sally

Asıl sen *attends-moi*, kancık!

Peki ama, donların arasında arayıp bulduğum bu mektubu Charlie'nin burnuna dayayamazdım ki. Hiç ses çıkarmadan beklemeye karar verdim. Hıncımı bile belli etmedim. Zamanla, Charlie'yi mektup-arkadaşından soğutabilmeyi umuyordum.

Haziranda, birlikte Avrupa'ya gittik. Charlie, Hollanda'da düzenlenen bir orkestra yönetmenliği yarışmasına katılacaktı. Ben de Yorkshire'daki dostlarımı arayacak, arkadaşım Pia'yla Floransa'da buluşup bir Güney Avrupa turu yapacak, oradan da Beyrut'a, ablamı görmeye geçecektim. Charlie'yle iki hafta Hollanda'da kalacaktık; sonra herkes kendi yoluna gide-

(*) Beni bekle, sevgilim.

cekti. O, Amerika'ya dönüp bir festivalde orkestra şefi olarak çalışacağını umuyordu, ama henüz kesin bir karar vermemişti. İçten içe, her şeyi bir yana bırakıp bütün yazı birlikte geçirmeye karar verebileceğimizi umuyordum ben.

Eski *Queen Elizabeth* gemisinin üçüncü mevkiinde yolculuk ediyorduk. Geri kafalı gemicilik şirketi, evlilik cüzdanı gösteremediğimizden bize iki kişilik bir kamara vermeye yanaşmamıştı. Üstelik Charlie'nin eli sıkıydı. Paraya kıyamadığından, üç ihtiyarla birlikte dört kişilik bir kamarada gidecekti o. Ben de başka çare bulamadım, aynı şeyi yaptım. Penceresizdi kamaramız, makine dairesinin de tam üstüne rastlamıştı. Kamara arkadaşlarımı da tanıtmalıyım: Buchenwald başgardiyanına benzeyen bir Alman, uyuduğu sürece horlayan sıska bir Fransız hastabakıcı, hep tvit etekle hırka giyen, altları kauçuk pabuçlarla dolaşan ellilik bir İngiliz öğretmen. Öğretmen, Yardley'nin lavanta çiçeği kolonyasını dökünüyordu her an; lavanta çiçeği kokusundan durulmaz oldu kamarada.

Beş buçuk gün süren yolculuğumuzda, en büyük sıkıntımız sevişecek yer bulamamaktı. Fransız hastabakıcı bütün gün yataktan çıkmadığından, Alman ve İngiliz bayanlar da saat dokuzda kafayı vurup yattıklarından benim kamaramda buluşmamızın olanağı yoktu. Bir gün, moruklar öğle yemeğine çıktığında, Charlie'nin kamarasına kapandık. Gelgelelim, içlerinden biri çabucak tıkınıp döndü tam biz iş tutacağımız sırada kapıyı yumruklamaya girişti. Ondan sonra da geminin kıyısını, köşesini dolaşmaya, sevişecek bir yer aramaya başladık. Aklımıza koymuştuk bir kere. Eski *Queen Elizabeth* gibi lenduha bir teknede, gözden uzak bir köşecik bulunmamasını aklımız almıyordu. Yok, yok, yok! Çamaşır dolapları kilitli, cankurtaran sandalları

tırmanılamayacak kadar yüksek, oyun odalarında çocuklar oynuyor, tuvaletler bir saniye boş kalmıyor, tutulmamış bir kamara bulunmuyor. Ben, birinci mevki yolcularından bir çiftin, kamaralarından çıktıkları bir anı gözleyip içeri dalmayı önerdim. Charlie'nin gözü yemedi.

«Ya adamlar birden dönerse ne yaparız?»

«Bana kalırsa bizi o durumda görünce utançtan hiç ses çıkaramazlar. Ya da yanlış yere girdiklerini düşünerek yüz geri ederler. Onlar sağa sola bakınıp kamarotu buluncaya kadar biz tüyeriz.»

Hey allah, Charlie'yle kıyaslanınca ben bayağı becerikli sayılırdım. O tam ödlek fare! Ben uçaktan korkarım, ama yolculuk süresince ter dökmeyi göze alarak uçağa da binerim. Oysa Charlie uçağı uzaktan görmeye bile dayanamıyor. Bu sıkışık durumda kalışımız da o yüzden değil mi!

Sonunda kendimize bir yer bulduk. Koca gemide kimsenin uğramadığı tek yerdi: Yahudi yolcuların havra olarak kullanması için ayrılmış bir salon. İçinde bir de yatak bulunsaydı kusursuz bir aşk odası sayılabilirdi.

«Şuraya bak!» diye haykırdım. Işığı yakıp sağa sola bir göz atmış, nereye girdiğimizi hemen anlamıştım. Aman Allah, ne dekor! Sıralar, koskoca bir Yahudi yıldızı! Tevrat koymayı bile unutmamışlardı.

«Tanrıya kurban edilen bir bakire olduğumu düşün,» diyerek pantolonumun fermuarına el attım.

«Kapıda kilit yok,» diye direndi.

«Kuzum buraya kim gelir? Bayram değil, seyran değil. Herhalde Hıristiyan yolcular da Yahudi havrası görmeye meraklı değildir. Işığı da söndürürüz. Bir giren olursa âyin yapıyoruz sanır. Yahudilerin dini tö-

renlerinde neler olup bittiğini kim bilecek?» Işığı söndürmüş, donumu çıkarmaya girişmiştim bile.

Ne yazık ki ancak bir kez sevişebildik. Tanrının huzurunda. Ertesi gün aşk tapınağının kapısına koskoca bir asma kilit asmışlardı. Nedenini bir türlü anlayamadık. Charlie her zamanki paranoid tutumuyla kesin bir karara vardı: Birisi (belki de Tanrının kendisi!) bizim çiftleşmemizi filme çekmiş, çıkardığımız bütün sesleri de banda almıştı. Yolculuğun sonuna kadar korku içinde yaşadı. Interpol'ün ahlak zabıtası ekibinin bizi Le Havre'da karşılayacağından hiç kuşkusu yoktu.

Le Havre'a varıncaya kadar can sıkıntısından patladım. Charlie bütün gün salonlardan birinde oturup olmayan bir orkestrayı yönetiyor, ben de dişlerimi gıcırdatarak onu gözlüyordum. Sally aklıma takılmıştı gene. Paris'te birbirlerini göreceklerdi mutlaka. Bu düşünceyi aklımdan uzaklaştırmaya çalışıyordum ama, ne kadar derine itersem iteyim, Central Park'taki havuza atılan şeker kağıtları gibi, gene yüzeye çıkıyordu bir an sonra. Sally denen ahlaksız şırfıntıdan başka bir şey düşünemez olmuştum. O Charlie'yi idare ediyor, Charlie de beni. Sevgi konusundaki sıkıntılarımız bir dağıtım aksaklığından ileri gelir hep. Dünyada herkese yetecek kadar sevgi vardır, ama hep olmadık yerlere, olmadık zamanlarda, olmadık insanlara bölüştürülür. Sevilen insanların sevgi payı boyuna artar, sevilmeyenlerinkiyse giderek azalır. Fransaya yaklaştıkça, kendimi bu ikinci sınıfa katma eğilimim de artıyordu.

Charlie'nin orkestra şefleri yarışmasını kazanamadığını söylememe gerek yok sanırım. Üstelik ilk turda elendi. Sabahtan akşama kadar çalışsa, nota ezberlemeyi beceremiyordu. Orkestra şefi olacak adam değildi zaten. Sahneye çıktığı an, birlikte geçirdiğimiz ilk

geceki gibi pörsüyüveriyordu. Omuzları çöker, sırtı, içi boşalmış bir patlıcan dolması gibi bükülüverirdi. Zavallı Charlie! «Vermemiş mabut» meselesiydi onunki. Brian'ın tam tersi. Brian'daki Tanrı vergisinin birazcığı Charlie'ye aktarılabilse büyük bir müzisyen olurdu. Ne var ki Brian'ın da müzik yeteneği yoktu. Bu ikisinden bir karışım yapılabilse! Benim alınyazım da bu; yarım insanlarla ilişki kuruyorum hep. İkisi birleştirilse bir büyük adam çıkar ortaya. Belki de Ödip kompleksimi aşklarımda yansıtıyorum. Bir yanda babam, bir yanda dedem. Başı sıkıştığı an bir köşeye çekilip piyanosunu tıngırdatan babam, her zaman ateşe göğüs geren, marksizm, darwinizm, modernizm —ve izm' le biten bütün konuları— sonuna kadar tartışmaya hazır olan dedem.

Ömrümün sonuna kadar bu iki tip erkek arasında mekik mi dokuyacağım ben? Biri hep içine kapalı, çekingen bir yaratık, öteki, benim yaşamam için gerekli olan oksijeni bile tüketecek kadar hareketli ve ateşli mi olacak?

Stoloff ve White ailelerinin masa başında toplandığı gecelerden bir örnek sunmak istiyorum. Annem, Jude, bölgeselliği ve Robert Ardrey'nin düşüncelerini savunarak bağırıyor. Stoloff dede (hepimiz ona Baba deriz) Lenin'den, Puşkin'den pasajlar okuyarak Picasso'nun bir şarlatan olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Küçük kardeşim Chloe, Jude'u, Randy, Chloe'yi susturmaya uğraşıyor. Bob'la Lalah yukarıda beşizleri yatırıyor, Pierre, Abel'la ekonomik konuları tartışıyor. Chloe, Bennett'i zayıf damarından, psikiyatriden vurmaya çalışıyor. Bennett, sinirli sinirli gırtlağını temizleyerek 'Tanınmayan adam' pozları takınıyor. Randy benim şiirlerimi eleştirirken ninem (Anne dediğimiz) 'ara bacı gibi küfretmeyin' diye ter ter tepiniyor. Ben de,

bir dergi karıştırarak (her zaman basılmış bir yazı olması gerekir!) kendimi ailemden korumaya çabalıyorum.

CHLOE: Isadora da her an bir şey okumadan edemez. Şu Allahın cezası dergiyi bıraksana biraz.

BEN: Niye bırakayım? Sizin gürültünüze katılmak için mi?

CHLOE: Bize katılmak o Allahın cezası dergiyi okumaktan iyidir sanırım.

BABAM: (Glenn Miller'ın *Chattanooga Treni*'ni mırıldanarak) «Sen dergini bitirirken, Baltimore'a varır tren...»

CHLOE: (Tanrıdan yardım dilercesine yukarı bakarak) Babam da ya şarkı söyler ya espri yapar. Bu evde akıllı uslu bir konu konuşulamaz mı kuzum?

BEN: (Dergimi bırakmadan) Akıllı uslu konuşmak isteyen kim?

CHLOE: Sen de saldırganlığını baskı altında tutmaktan öleceksin.

BEN: Hem psikiyatriden nefret ettiğini söylersin, hem de psikiyatrik terimleri dilinden düşürmezsin.

CHLOE: Has...tir!

NİNEM: (Elindeki dikişi bırakarak) Hiç utanmıyor musunuz? Ağzınızdan çıkanı kulağınız duysun! Böyle mi yetiştirdim ben sizi?

DEDEM: (Jude'la tartışmasına ara verir) Bıktırdınız artık bee!

CHLOE: (Ciğerlerini patlatırcasına bağırarak) LÜTFEN HEPİNİZ BİR DAKİKA SUSUP BENİ DİNLER MİSİNİZ!

Oturma odasından piyanonun sesi gelir. Babam,

Broadway'de çaldığı yıllardan kalma bir şarkıyı hatırlamıştır birden. Akortsuz Steinway in sesini bastıran şarkısı ta yemek odasından duyulur. Oysa Jude'la dedem onun odadan çıktığının farkında bile değildirler.

Jude söylevini sürdürür: «Bizim toplumumuzda, sanat alanındaki değer yargılarını saptayanlar eleştirmenlerle basın ve yayın ajanslarıdır. Öyleyse...

Dedem onun sözünü keser: «Her zaman söyledim, gene söylerim! İnsanlar ikiye ayrılır: Düzenbazlar ve ahlaksızlar...»

Piyanodan yükselen falsolu bir akorla karşılık verir babam.

Charlie'den Amsterdam'da ayrıldım. Tren istasyonunda, hüngür hüngür ağlayarak vedalaştık. O, Paris'e, oradan da Amerika'ya dönmek üzere, Le Havre'a geçeceğini söylüyordu. İnanmadım. Ben de, Yorkshire'daki dostlarımı görmeye gidecektim ister istemez. Hiç isteğim yoktu. Acıklı bir ayrılık sahnesi. Amsterdam'ın ünlü renga balıklarını tıkınarak göz yaşı döküyoruz istasyonda. Charlie de en az benim kadar hüzünlü.

«Bir süre birbirimizden ayrı kalmamız daha doğru olur, sevgilim,» diyor.

«Evet,» diye onaylıyorum renga kırıntılarıyla dolan dişlerimi sıkarak. Birbirimizin ağzına soğanlı salya bulaştırarak öpüşüyoruz. Ben trene binip balık kokan elimi sallıyorum, Charlie öpücükler gönderiyor. Peronda durmuş bakıyor. Omuzları çökmüş, şef değneği trençkotunun cebinden dışarı çıkmış. Elinde notalarla, Hollanda rengalarıyla doldurduğu külüstür evrak çantası. Tren uzaklaşıyor. Harwich'e giden gemiye bindiğimde, güverteye çıkıp sisin içine gömülerek ağlıyorum. Sis-

li bir günde, bir gemi güvertesinde ağladığımı farkedince büsbütün çoğalıyor göz yaşlarım. Bir yandan da bu sahneyi bir kitabımda kullanıp kullanamayacağımı düşünüyorum. Dişimin arasındaki renga kırıntılarından birini küçük parmağımın tırnağıyla çıkarıp, dramatik bir tavırla, Kuzey Denizi'ne fırlatıyorum.

Charlie, Yorkshire'daki adresime mektup yazıyor. (Korktuğuma uğradım, hâlâ Paris'te.) «Sevgilim,» diyor mektubunda, «Sally'nin yanında olmam seni sevmediğim anlamına gelmez...»

Her deliğinden buz gibi rüzgarlar esen koskoca bir kır evinde kalıyoruz arkadaşlarımla. Hepsi biraz kaçık. Isınmak için bütün gün cin içiyorlar, Oscar Wilde-ımsı tartışmalara giriyorlar. On gün süren bir sarhoşluk dönemi başlıyor. Sonunda Pia'ya telgraf çekip kararlaştırdığımızdan daha önce buluşmamızı öneriyorum. Vefasız âşıklarımızdan öç almak için (onunki Boston'da) önümüze çıkan her erkekle yatıyoruz Floransa'da. Hiç yararı olmuyor, korkunç bir mutsuzluk içindeyiz hâlâ. Charlie, Paris'ten telefon ederek (Sally'den ayrılamamış bir türlü) onu affetmemi diliyor... Tatsız bir cinsel aşırılığa düşüyorum gene. Pişman oluyor günahlarımızdan arınmaya karar veriyoruz sonunda... Sirkeleşmiş İtalyan şaraplarıyla lavaj yapıyoruz. Loggia dei Lanzi'deki Perseus(*) heykelinin önünde diz çökerek günah çıkarıyoruz. Campanile'in tepesine çıkıp Giotto'nun(**) ruhuna (her ünlü ruh da aynı işi görürdü aslında) dua ediyoruz. İki gün ağzımıza bir lokma yiyecek koymuyor, yalnız San Pellegrino maden suyu içiyoruz. Maden suyuyla da lavaj yapıyoruz. Sonunda en büyük fedakârlığı göze alarak diyaframlarımızı vefasız âşıklarımıza göndermeye karar veriyo-

(*) Yunan mitolojisinde bir kahraman.
(**) Floransalı ressam.

ruz. Biraz da onlar kıvransın suçluluk duygularıyla! Peki ama neyin içine koyup da göndereceğiz meretleri? Pia, zelzeleden çıkmış izlenimini veren pansiyon odamızda, yatağın altında, boş bir bisküi kutusu buluyor. Ben arayıp tarıyorum, diyaframıma uygun bir kutu bulamayınca bu sevdadan vaz geçiyorum. (Charlie'yle Sally'ye böyle bir armağan göndermemin ne yararı olacak ki?) Ama Pia iyice kararlı. Kağıt ve selobant bulmak için altüst ediyor odayı. Gönderenin adresini yazmayı da unutmuyor.

American Express'in yolunu tutuyoruz (Sırıtkan gişe memurlarının çoğuyla yatıp kalkmışız). Bir gümrük beyannamesi doldurmak gerektiğini söylüyorlar. İyi hoş ya, gümrük beyannamesine ne yazmalı? «Kullanılmış bir diyafram» mı? Yoksa «Hor kullanılmış bir diyafram» mı? «Kullanılmış giyim eşyası» denebilir belki de. Giyim eşyası sayılır mı acaba? Bu konuda karar vermek çok güç. Ben «antika eşya» olarak göndermesini öğütlüyorum. Amerika'da antikalardan gümrük alınmaz. Pia'nın vefasız sevgilisi eski diyafram için gümrük ödemek zorunda kalırsa ayıp olur doğrusu.

Keşki hiç açmasaymışım o konuyu. «Cam cehenneme!» diye kükredi Pia. «Ödesin, namussuz! Gümrük ödesin de gününü görsün.» Paketin üstüne etiketi yapıştırdı: «Floransa işi deri çanta. Değeri 100 dolar.»

Kısa bir süre sonra Pia'dan ayrıldım. Ben Beyrut'a, Randy'yi görmeye gittim. O Ispanya'ya geçti. Diyaframı olmadığından bütün yaz sapık ilişkilerle yetinmek zorunda kalmış. İnsana gülünç gelebilir, ama bu durumdan hiç de utanç duymamış. Ne de olsa 1950 yıllarında yetişmiş, kızlığımızı bozdurmadan sevişmeye çoktan alışmıştık biz.

14

Araplar ve Öteki Hayvanlar

Ben Arabistan şeyhiyim,
Gönlünü çalmaktır dileğim.
Gece sen yatınca yatağına
Usulca girerim çadırına.

Smith, Snyder ve Wheeler'ın
«*Arap Şeyhi*» müzikalinden.

Floransa'dan, elektrikli trenle Roma'ya indim. Oradan, bir Alitalia uçağıyla Beyrut'a.

Korkulu bir yolculuk. Her şeyden korkuyordum: Uçaktan, Randy'nin evinde Charlie'nin yolladığı mektuplarla karşılaşmaktan, Arapların Yahudi olduğumu anlayacağından. Pasaportuma protestan yazdırmıştım, ama Lübnanlıların yarısından çoğu Katolik olduğuna göre bundan bir yarar ummak da yersizdi belki. En önemlisi de yalan söylediğimin ortaya çıkmasından korkuyordum. Yahudiliğim lafta kalsa bile dinimi gizlemek ağırıma gidiyordu. Üstelik hainliğim Yehova'nın korumasına sığınmamı engelleyebilirdi (Yehova'nın korumasına sığındığım günü de hatırlamıyorum ya!).

Sünnetsiz İtalyan erkeklerinden belsoğukluğu kaptığıma da emindim. Benim fobilerim saymakla tükenmez, her şeyden korkarım. Uçaktan, belsoğukluğundan, cam kırığı yutacağımdan, yiyecekten zehirlenebileceğimden, meme kanserinden, kan kanserinden, nazilerden, Araplardan... Belsoğukluğu korkusu hiç aklımdan çıkmaz. Hiç bir yerimde en küçük bir yara, en ufak bir kızartı olmasa bile, belsoğukluğunun, az rastlanan, belirtileri çok geç ortaya çıkan bir türüne yakalandığımı düşünürüm. Yumurtalıklarımın, içi boşalmış çiçek tohumları gibi kuruyup buruştuğunu, yumurtalıklardan

dölyatağına inen Fallopian tüplerinin iç yüzündeki yaraların kabuk bağladığını düşlerim. Hepsi ayrıntılarıyla gözümün önündedir. Doğurmadığım bebeklere yanarım. Dalında kuruyan tomurcuklara benzetirim onları. Kadınlığın en kötü yanı gövdenin gizemliliğidir. Genç kızlık yıllarını, aynanın karşısına geçip geriye doğru eğilmeye, cinsel organını incelemeye çalışarak geçirir insan. Birtakım kıvırcık tüylerle morumsu etlerden başka bir şey de göremez. En önemli bölgeler gözden uzaktır. Keşfedilmemiş bir kanal, bir yeraltı mağarası.

Beyrut yolculuğunda her türlü tehlikeyle karşılaştık. Korkunç bir fırtınaya yakalandık Akdeniz'in üstünde. Yağmur pencereleri dövüyor, yiyecekler yerlere dökülüyor, pilot yolcuları yatıştırmak için ikide bir hoparlörle anons yapıyordu. Söylediklerinin bir kelimesine bile inanmadım. (İtalyancanın inanılır bir yanı yoktur zaten. *Lasciate Ogni Speranza*(*) gibi bir söz bile inandırıcı olmaktan uzaktır.) Pasaportuma 'Protestan' yazdırdığım için ölmeyi çoktan göze almıştım. Bu küçük yalan Yehova'yı iyice kızdırmıştı bosbelli. Bir o, bir de bizim dinimizden olmayan erkeklerle düşüp kalkışım.

Her hava boşluğuna rastladığımızda uçak iki yüz metre birden alçalıyor, ağzımda kalan midemi yutmakta güçlük çekiyordum. Bu badireden kurtulursam erkeklerden, domuz etinden ve uçaklardan uzak durmaya yemin ettim.

Üstelik öbür yolcular da birlikte ölmeyi göze alabileceğim türden sevimli yaratıklar değildi. Fırtına iyice azmış, rüzgarda savrulan bir kağıt parçasına tutunmaya çalışan böceklere dönmüştük hepimiz. Der-

(*) Dante'nin İlahî Komedisinde, cehennemin kapısında yazılı olan söz: Giren umudu kesmelidir.

ken, delinin biri, her yalpalayışımızda, «Hooop-pa,» diye bağırmaya başladı. O bağırdıkça birkaç budala da çılgınca gülüyorlardı. Bu gülünç salaklarla birlikte öleceğim demek! Cennetin kapısına, 'Protestan' damgalı bir pasaport ve birkaç ahmakla birlikte sokulacağımı düşününce dua etmeye koyuldum. Sallanan uçaklarda ateist kalmaz.

Neyse ki Kıbrıs'ı geçince fırtına dindi (ya da geride kaldı). Yanımda, yağlı bir Mısırlı oturuyordu (yağsızı var mıdır acaba?) Yolculuğu sağ salim bitireceğini anlar anlamaz benimle kırıştırmaya kalkıştı. Kahire'de bir dergi çıkarıyormuş, iş için gidiyormuş Beyrut'a. Yanında bir nazar boncuğu taşıdığını, ondan ötürü fırtınadan hiç korkmadığını açıkladı. Nazar boncuğu taşır mıydı, taşımaz mıydı bilmem ama korkudan titrediğini gözümle görmüştüm. Ayrıca, ikimizin de 'uğurlu burun'u varmış, bizim bindiğimiz uçaklar asla düşmezmiş. Bir kendi burnuna, bir de benimkine dokunarak gösterdi: «Bak, uğurlu burun böyle olur işte.»

«Tamam,» dedim kendi kendime. «Burun delisine çattık bu kez de.» Benim burnumu kendisininkine benzetmesinden de hiç hoşlanmamıştım. Başkan Nasır'ı hatırlatan koskoca bir burnu vardı onun. (Ben bütün Mısırlıları Nasıra benzetirim zaten.) Oysa benim burnum küçüktür, düzgündür. Estetik ameliyat kataloglarına girecek 'çekme burunlardan' değilse bile Nâsır burnu da değildir. Bana sorarsanız, Polonya'da, çoktan unutulmuş bir Yahudi-ürkütmecesinde, ninelerimden birinin ırzına geçen domuz suratlı Polonyalı serserilerden kalmıştır bu burun.

Bizim Mısırlı burun konusunun üstüne çıkmayı da bilirmiş meğer. Yol boyunca kucağımda açık tuttuğum (ve hiç okuyamadığım) *Time* dergisine baktı; Birleş-

miş Milletler delegesi Goldberg'in resmini görüp, «Bu herif Yahudi,» dedi tarihe geçecek bir söz söylercesine.

Gözlerimi diktim, Polonyalı burnumun üstünden şöyle bir bakış baktım adama. Biri yüz paralık bir bahse girse, «Ben de öyle,» diyebilir ölümü göze alabilirdim. Neyse ki yüz para veren çıkmadı. Pilot da Beyrut havaalanına inmekte olduğumuzu bildirerek durumu kurtardı.

Karnı burnuna dayanan Randy'yle cam bölmenin arkasından selamlaştığımızda elim ayağım titriyordu hâlâ. Gümrükten geçiş umduğumdan kolay oldu. Eniştem Pierre, bütün havaalanı personeliyle ahpaplık kurmuştu; Krallar gibi geçiverdim kapılardan. 1965 yılındaydık, Altı Gün Savaşından sonraki gerginlik Ortadoğuya tam yayılmamıştı henüz. İsrail yoluyla gelmeyen her yolcu, Miami Beach'te dolaşırcasına gezebilirdi Lübnan'da. Kokonaların bolluğu bakımından Lübnan gerçekten de Miami Beach'i andırıyor.

Pierre'le Randy, cenaze arabasını hatırlatan, soğuk hava cihazlı, siyah Cadillaclarına bindirdiler beni. Beyrut'a girmeden bir mülteci kampının yanından geçtik. Yarı çıplak çocuklar parmaklarını emerek dolaşıyor, herkes gaz tenekelerinden, karton kutulardan yapılmış barakalarda barınıyordu. Randy, bir kraliçe tavrıyla, bu iğrenç görünümden tedirgin olduğunu bildirdi.

«Görünüm iğrenç! Bütün derdin bu mu?» diye sordum.

«Amaan, gene başlama,» dedi suratsızca. «İyiliksever yaratık olma çabası. Kendini Eleanor Roosevelt mi sanıyorsun?»

«Keşke olabilsem!»

«Herkesin, zavallı Filistinliler diye göz yaşı dökmesinden bıktım usandım. Biraz da bizi düşünün.»

«Düşünüyorum,» dedim. «En çok sizi düşünüyorum.»

Beyrut çirkin bir kent değil ama Pierre'in anlattığı kadar eşsiz güzellikte de değil. Hemen her şey yeni. Pirinç unu kutularını andıran, mermer teraslı beyaz yapılar yükseliyor her yanda. Yeni yollar yapabilmek için bütün sokakları kazmışlar. Hava nemli, ağustos sıcağı dayanılacak gibi değil. Sağa sola ekilen çimler çoktan sararmış. Akdeniz gerçekten masmavi. (Pierre ne derse desin Ege'den daha mavi değil gene de.) Bazı yerlerden bakılınca Atina'ya benziyor Beyrut: Akropolsüz bir Atina. Çökmek üzere olan eski evlerin bitişiğinde koskoca apartmanların yükseldiği dağınık bir Ortadoğu kenti. Dikkati çeken yanları var: Camilerin karşısına asılan Coca-Cola reklamları, Shell benzin istasyonlarının arapça yazılı ilanları, pencereleri örtülü Chevroletlerle, Mercedes-Benzlerle gezen peçeli kadınlar, sineklerin bolluğu, arka planda, hiç durmadan vızıldayan Arap müziği, bütün Amerikan filimlerinin oynatıldığı, kitapçıların yalnızca Penguin, Livres des Poche yayınlarıyla Amerikan cep kitapları sattığı, Kopenhag'dan, Kaliforniya'dan gelen bütün pornografik edebiyatın kolayca elde edildiği Hamra sokağında dolaşan mini etekli, kabarık saçlı kadınlar. Doğuyla Batı burada birleşmiş denebilir. Ne var ki bu birleşmeden doğan şey kusursuz bir ortak yapım değil; sadece bir yozlaşma, bir çöküntü.

Birkaç gün içinde Japonya'dan dönmeleri beklenen annemle babamdan başka herkes Randy'nin evinde toplanmış. Benim yolumu gözlermiş bütün sevgili kardeşlerim. Bilmem kaçıncı çocuğuna gebe olan Randy, ondan başka hiç kimsenin dölyatağı yokmuş gibi bir tavırla dolaşıyor ortada. Chloe sevgilisi Abel'dan mektup bekleyerek evde pinekliyor. Lalah bağırsaklarını bozmuş; her tuvalete gidişinde, kakasının rengini ve kı-

vamını açıklamadan içi rahat etmiyor. Çocuklar eve dolan yabancıların etkisiyle çılgına dönmüş, balkonlarda koşuşturup hizmetçiye Arapça küfürler yağdırıyorlar. (Hizmetçi de her gün bavulunu toplayarak bu evde bir gün daha kalamayacağını bildiriyor.) Kendini Halil Cibran'a benzeten Pierre de koca mermer salonlarda robdöşambrıyla dolaşıp açık saçık şakalar yapıyor. Arapların eski bir geleneğini anlatıyor bize: En büyük kızla evlenen erkek küçüklere de sahip olmak hakkını kazanırmış. Arap geleneklerini bitirince yazdığı şiirleri (bütün Araplar şiir yazmaya bayılır nedense) İngilizceye çevirip bize okumaya kalkışıyor:

Aşkım, çiçek açan
Bir buğday başağıdır.
Gözleri,
İki sarı topaz gibi parıldar
Uzakta...

Bir gün dayanamadım, bol şekerli Arap kahvesini elimden bırakıp karşı çıktım: «Hepsi iyi hoş ama buğday başağının çiçek açtığını hiç duymamıştım.»

Büyük bir ciddiyetle, «Şiir, gerçeğin üstündedir,» diye karşılık verdi.

Arada sırada, «Hadi plaja gidelim,» derdim. Gelgelelim herkes çok yorgun, sıcaktan bitkin, parmağını kımıldatamayacak durumdaydı. Ne Baalbek'i, ne Sedir dağlarını görecektim bu gidişle. Şam'ı, Kahire'yi hiç aklıma koymamalıydım. İsrail burnumuzun dibinde sayılırdı ama karayolu sınırından geçemeyeceğimize göre ta Kıbrıs'a kadar uçup dolaylı bir yoldan girmek gerekirdi İsrail'e. Sonra da yeniden Lübnan'a dönmek meselesi var. Ben de herkes gibi evde oturmaya alıştım. Charlie'den mektup bekliyordum. O yazmadıysa da başkaları yazdı: Kulağına açık saçık sözler fısıl-

damamdan hoşlanan, evli barklı Floransalı âşığım; benim zengin bir Amerikalı olduğuma kesinlikle karar veren American Express memurlarından biri, bütün yaşantısını değiştirdiğimi ileri süren Amerikalı üniversite profesörü. Oysa ben sadece Charlie'yi istiyordum. Charlie de Sally'yi. Kapkara bir umutsuzluğa kapılmıştım gene. Beyrut gezisinin büyük bir bölümünü belsoğukluğu belirtileri arayarak geçirdim. Aynanın karşısına geçip oramı buramı inceliyor, Randy'nin beyaz mermer bidesine oturarak ilaçlı sularla lavaj yapıyordum boyuna.

Annemle babam valizlerini çeşitli armağanlarla doldurup o —sözümona— gizemli doğu ülkesinden döndüklerinde durum büsbütün kötüledi. Üç günlük bir içtenlik ve sevgi döneminden sonra, Randy'yle Jude bitmez tükenmez kavgalarından birine başladılar. Yirmi beş yıl öncekl olaylar deşiliyor, Randy boyuna annemi suçluyordu. Bebekken niye o kadar sık değiştirirmiş altını? (Ya da çok geç değiştirirmiş.) Piyano derslerine çok erken başlatmış da kayak yapmasına uzun yıllar izin vermemiş. Niçin öyle yapmış? Birbirlerini savcı gibi sorguya çekiyorlar, geçmişi didikliyorlardı. Benim kafamda dolaşan bir tek soru vardı: Ne halt edip de buraya gelmiştim? Buna dinlenmek mi denirdi? Ailemden kurtulmak için bir erkek aradım hep. O erkekten kurtulmak istediğimde de gene ailemin kucağına sığınmaya çalışırdım. Baba evinde de rahat edemiyorum, baba evinden uzaklaştığımda da. Ne denir bu duruma? Varoluşun açmazı mı? Baskıdan kurtulamayan kadınlık mı? Yaşam koşulları mı? Lastik bir topa benzetiyorum kendimi. Yere değer değmez yeniden havaya yükselmek zorundayım. Bu karşıt duygular arasında mekik dokurcasına koşmak dayanılacak gibi değil. Dayanılacak gibi olmadığından gü-

lerek geçiştirmeye çalışıyorum her şeyi. Güldükçe daha çok acı çekiyorum. Neyse ki bunu benden başka bilen yok.

Beyrut'ta bir hafta kaldıktan sonra İtalya'daki buz kovası fabrikasını denetlemeye gittiler annemle babam. Dış-alım, dış satım işiyle uğraşmaları istedikleri zaman istedikleri yere gidebilmelerine olanak sağlıyor. Ellerini kollarını armağanlarla doldurup gelirler. aile arasındaki gerginlik bombardımanı gerektirecek düzeye ulaştığında hemen toparlanıp yola düzülürler. Her şey bir hafta içinde olup biter. Yılın geri kalan günlerini, yavrularını özleyerek, çocuklarının niçin hep uzak kentlerde oturduğunu anlamaya çalışarak geçirirler. Randy'nin Beyrut'ta, benim Almanya'da yaşadığımız yılların birinde, annem, iki çocuğunun —kendi deyişiyle— «düşman topraklarında» oturmasının nedenini öğrenmek istemişti.

Lanetlenmeyi göze alarak açıkladım: «Evimizdeki düşmanlar daha korkulu da ondan.» Ayıp ettim, biliyorum. Kancıkça bir sözdü. Ne var ki annemle olan ilişkilerimizde sözler tek silahımdı benim.

Annemle babam gittikten sonra bile bir yığın insan kaldık evde: Dört kız kardeş, Pierre, altı çocuk (1965'de sayıları altıdan yukarı çıkmamıştı henüz), bir dadı, bir hizmetçi.

Öyle sıcaktı ki soğutma tesisatlı apartmandan dışarı çıkmak hiç işimize gelmiyordu. Görmek istediğim pek çok yer vardı ama ailenin uyuşukluğu bana da bulaşmıştı. Yarın, Kahire'ye geçmeli, derdim kendi kendime. Gelgelelim Kahire'de yalnız başıma gezmekten korkuyordum. Lalah'yla Chloe de benimle gelmeye yanaşmıyorlardı.

Bir hafta daha bu miskinlik içinde geçti. Arada sırada yüzmeye giderdik. Plaj kayalık, deniz masma-

viydi. Pierre'in Akdeniz'i öven şiirsel konuşmalarını dinlemekten baygınlık geçirirdik. (Pierre Beyrut'u koyacak yer bulamazdı zaten, Amerikan maddeciliğinden kurtulmak için buralara geldiğini hiç dilinden düşürmezdi.)

Plaj gazinosunda «Kanlarım» diye tanıştırdı bizi bir kez. Tiksintiyle korku arası bir duyguya kapıldım; hemen çıkıp gitmek, kendi evime dönmek gereğini duydum. Peki ama benim evim neresi? Annemin evi mi? Charlie'nin evi mi? Pia'nın yanındadır belki de yerim. Belki de Brian'ın. Belki de yapyalnız yaşamam daha doğru olur.

Aile miskinliğimizi belli bir günlük düzene uydurmuştuk. Öğlen saat birde kalkıp çocukların bağırışmalarına kulak veriyor, bir süre onlarla oynadıktan sonra muazzam bir 'hafif yemek' yiyorduk: Peynir, yumurta, yoğurt, çeşitli tropik meyveler ve Arap kahvesi. Sonra da oturup *Herald Tribune* gazetesinin sağlam kalan yerlerine göz atıyorduk. (İsrail'le, Yahudilerle ilgili bütün haberler sansür bürosunda kesilip çıkartılırdı.) Gazeteyi bitirince günü nasıl geçireceğimizi tartışmaya koyulduk. Bu konuda, İsrail'e saldırmaya hazırlanan Arap ülkeleri kadar farklı istekleri olurdu herkesin. Chloe plaja gitmemizi önerirdi; Pierre, Byblos'a, Lalah Baalbek'e. Büyük oğlanlar arkeoloji müzesini, küçükler lunaparkı gezmek isterlerdi. Randy de her öneriye karşı çıkardı. Tartışma sona erdiğinde sokağa çıkılmayacak kadar geç olurdu saat. Akşam yemeğini yer, sonra da ya televizyonda «Doludizgin» serisini (Arapça ve Fransızca altyazılar ekranın yarısını kaplamaktadır) izler ya da Hamra sokağındaki eski filimlerden birini görmeye giderdik.

İkindi tartışmaları, Pierre'in annesinin ya da teyzelerinin gelişiyle yarıda kesilirdi bazan. Teyzeler ka-

ralara bürünmüş, ince bıyıklı, koca memeli yaşlı kadınlardı. Üçü de birbirine benzerdi. Çok ilgi çekici bir müzik topluluğu kurabilirlerdi, ama ne yazık ki tek bir şarkı biliyorlardı! Şarkının sözleri: Nasıl buldunuz Lübnan'ı? Lübnan New York'tan iyi mi? Sevdiniz mi Lübnan'ı?» Sözleri, herkesin iyice ezberlediğine emin olmak için aynı plağı çalıp dururlardı. Kötü insan değildiler aslında, sadece söyleyecek söz bulamıyorlardı. Teyzeler kapıdan girer girmez, hizmetçi kahveleri hazırlar. Pierre, bir iş randevusu olduğunu hatırlayıp apar topar kaçar, Randy (gebelik özürünün arkasına sığınarak) dinlenmek üzere yatak odasına çekilirdi. Lalah, Chloe ve ben, konuklarla baş etmeye çalışırdık. Şarkının koro bölümünü söylemek de bize düşüyordu: «Evet, Lübnan çok güzel. New York'tan iyi Lübnan.»

Sıcaktan mı, havanın neminden mi, Charlie'nin aşkından mı, ailemin yanında (ayrıca da düşman topraklarında) yaşadığımdan mı bilemeyeceğim ama ben de günden güne gevşiyordum. Parmağımı kımıldatacak halim kalmamıştı. Haraketsizlikten ölüp gidecektim Beyrut'ta. Günler birbirini kovalıyor, ben bir koltuktan ötekine geçerek, kardeşlerimle çekişip belsoğukluğu korkularımı bastırmaya uğraşarak zaman öldürüyordum. Hepimizi harekete geçiren bir olay patlak vermeseydi bu böyle sürüp gidecekti.

Olay küçük bir olaydı başlangıçta. Önemsiz bir nedenle başlayıp gelişti. Altı yaşındaki Roger, hizmetçi Louise'e *'Ibn sharmuta'* demiş. Kabaca çevirmek gerekirse, «Senin anan orospudur» (dolayısıyla «sen de piçsin») anlamına gelen bir söz. Ortadoğuda çok ağır bir küfür sayılırmış bu.

Louise, Roger'ı yıkamaya çalışıyor. Roger yıkanmamakta direniyordu. Pierre de yıkanma konusunu

Randy'yle tartışmaya başladı. Amerikalıların her gün yıkanmalarının çılgınlık olduğunu, bu yüzden insanın derisinin kuruduğunu ileri sürüyordu.

Randy de öfkelendi. «Oğlumun sayın babası gibi pis kokmasını istemiyorum. Anlaşıldı mı? Senin pisliğinden bıktım artık. O gülünç huylarınla beni kandırdığını sanma?»

«Hangi gülünç huylarımdan söz ediyorsun?»

«Pekâlâ bilirsin! Yıkanmazsan seninle yatmam dediğim zaman banyoya girip suyu açıyorsun. Sonra da tuvalete oturup sigara içiyorsun. Anlamadım sanma.» Kocasını aşağılayan bir havayla söylemişti bu sözleri. Birbirlerine girdiler.

Roger ne olup bittiğini çok iyi anlamış, karar temyizden geçip kesinleşmeden önce Louise'e teslim olmamayı aklına koymuştu. Oysa Louise işin ucunu bırakmak niyetinde değildi. Roger, ıslak sabun kesesini kadının suratına fırlatıp, *«Ibn sharmuta,»* diye bağırdı öfkeyle.

Louise iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı. Sonra da odasına gidip eşyalarını toplamaya koyuldu. Pierre, en etkili Fransız artisti havasını takınıp onu caydırmaya çalıştıysa da yararı olmadı. Louise kesin karar vermişti bu kez. Bunun üzerine Pierre, Roger'ı pataklamaya girişti. Haksızlık ediyordu aslında. Babalarının araba kullanırken aynı sözü söylediğini çok duymuştu çocuklar. (Beyrut'ta trafik kuralı yoktur, küfür vardır.) Üstelik oğlanların Arapça sövmesini çok zaman eğlendirici bulurdu babaları.

Evin içi alt üst olmuştu. Yerlerde sular; bir yanda ağlayanlar, öte yandan bağırıp çağıranlar. Ne gezmeye, ne yüzmeye gittiğimiz bir gün daha geçti. Neyse ki bu olayın sonunda bir eğlence çıktı bize. Louise'nin Lübnan dağlarındaki köyüne (Pierre'in deyişiyle, «Ataların köyüne») götürülmesi gerekiyordu.

Ertesi sabah, günlük ödevimizi yerine getirmek için biraz bağırıp çağırdıktan sonra, arabaya doluşup yola çıktık. Kıyı boyunca ilerliyorduk. Byblos'da mola vererek Haçlı seferlerinden kalan şatoyu gezdik; Fenikeliler, Mısırlılar, Asurlularla Yunanlı ve Romalılar, Haçlı seferleriyle Türkler ve Araplar konusunda birtakım dağınık sözler edip deniz ürünleriyle ün yapmış bir lokantada öğle yemeği yedik. Sonra da ilkçağdan kaldığı izlenimini veren bir yola saparak kızgın dağlara tırmanmaya başladık.

Pierre'in öve öve bitiremediği «Ata köyü» Karkabi adında küçücük bir yer. İnsan yanından geçip gider de farkına bile varmayabilir. 1963'de elektrik verilmiş köye. Elektrik santralının kulesi köydeki en yüksek yapı, her gelen yabancıya gösteriliyor.

Köy alanına girdiğimizde ilk gördüğümüz şey, buğday öğütmek için kullanılan yuvarlak taşı döndürmeye çalışan cılız bir eşek oldu. Köylüler bir anda çevremizi kuşattılar; arabaya dokunmak uğruna itişip kakışıyor, bizi iyice görebilmek amacıyla birbirlerinin üstüne abanıyorlardı. Hüzün verici bir yaltaklanma. Pierre'in durumundan çok memnun olduğu yüzünden belliydi. Ne de olsa araba onun arabasıydı; bizi de 'kanlarım' diye yutturmak olanağını bulsa sanırım sevinirdi, ama köylüler işin aslını öğrenmişlerdi. Hepsi Pierre'in, uzaktan veya yakından akrabası, hepsi kara cahil, hepsi yalın ayak olan bu zavallıları etkilemekten niçin böylesine hoşlandığını anlayamamıştım.

O tanka benzeyen koca arabayı (herkesin rahatça inceleyebilmesi için) ağır ağır sürdü alanı geçinceye kadar, «atalarımızın evinin» önüne gelince durdu. Damı asmayla örtülü, beyaz badanalı bir toprak ev. Pencerelerde ne cam var ne de tel. Sineklerin rahatça girip çık-

ması için demir parmaklıklar konmuş sadece. (Giren sinekler çıkanlardan çok daha fazlaydı nedense.)

Köye gelişimiz herkesi yoğun bir çalışmaya sürükledi. Pierre'in annesiyle teyzeleri *humus* ezmeye, *tabuli* hazırlamaya koştular. Babası —bütün gün Arak içen seksenlik bir ihtiyar— akşam yemeği için kuş vurmaya çıktı; az kalsın kendini vuruyordu. Neyse ki Gavin Amca (1923'de Pierre'in Françoise Teyzesiyle evlenen, o günden beri de Karkabi'de oturup yaptığı işin cezasını çeken bir İngiliz) sabah erkenden vurduğu tavşanı çoktan temizlemeye girişmişti.

Evin dört odası da kireç badanalıydı. Yatakların baş ucuna haçlar; duvarlara, parlak kağıtlara basılmış, öpülmekten kirlenmiş aziz resimleri asılmıştı. (Pierre'in ailesi Katoliktir) İngiliz kral ailesinin dergilerden kesilmiş resimlerinin yanına bir de İsa'nın kendisi çakılmış. Sırtında beyaz Romalı togası, yüzünde sayısız öpücük izleri.

Yemek hazırlanırken, Pierre bize 'arazisini' göstermeyi önerdi. Randy ayaklarını uzatıp evde kalmakta direttiyse de biz üçümüz eniştemizin arkasına takılıp kayalıklara tırmanmaya başladık (Peşimizde de, boyuna elektrik santralına işaret eden bir yığın yalın ayaklı yeğen.) Pierre, Arapça bir şeyler söyleyerek çocukları savdı. Daha yerel, daha *pastoral* bir görünüm arıyordu o. Buldu da! İlerdeki tepeyi aşınca, böceklenmiş bir elma ağacının altında oturup *gerçek* koyunlara seslenen, *gerçek* bir çoban gördük. Pierre'in keyfine diyecek yoktu. Halil Cibran kesildi birden; şiirler döktürmeye başladı. Bir çoban! Bir elma ağacı! Beyaz koyunlar! Şipşirin, kırsal bir görünümdü. Homeros'dan, Virgil'den, İncilden çıkmış bir sahne. Çobana yaklaştık. Suratı sivilceli, on beş yaşlarındaki delikanlı elindeki Japon malı transistorlu radyoyu dinliyordu. Önce Frank

Sinatra'dan bir şarkı, arkasından da Arapça şarkılı reklam spotları. Derken benim on yedi yaşındaki aklı evvel kardeşim Chloe, cebindeki naneli Amerikan sigaralarını çıkarıp oğlana uzattı. Oğlan hiç istifini bozmadan bir sigara aldı. Ve bu ilkel çoban, ilkel ceketinin cebinden son model bir gazlı çakmak çekip kızın sigarasını yaktı. Ömrünün çoğunu sinemada geçirdiğine kalıbımı basabilirdim.

Yemekten sonra, bütün akrabalar (aşağı yukarı bütün köy halkı) eve doldular. Pierre'in teyzesi televizyon alabilen sayılı köylülerden olduğundan, birkaçı televizyon seyretmeye gelmişti. Ancak o gece, herkes televizyondan çok bizi gözledi. Çoğu, duvarın önünde durup utangaç utangaç bakmakla yetiniyorlardı ama arada saçımızı ellemeye çalışan birkaç yürekli kadın da oldu. Sarı saça bayıldıklarını belirten sesler çıkarıyorlardı. Gittikçe yüreklendiler, sırtımızı sıvazlamaya, elimizi, kolumuzu okşamaya başladılar. Hepsi kördüler sanki, parmaklarıyla dokunmadıkça neye benzediğimizi anlayamayacaklardı. Yüz yirmişer kiloluk, ince bıyıklı Lübnanlı kadınlar tarafından okşanmak kolayca unutulacak şey değil. Korkmaya başlamıştım üstelik. Ya bunlar Yahudi olduğumuzu parmaklarıyla anlarlarsa? Anlarlar mı anlarlar! Allahtan ki yanılmışım. Yanıldığımı da armağan dağıtımına sıra geldiği zaman fark ettim. Bana gümüş bir tespih, elde örülmüş 46 beden bir kazak (eteği dizlerime iniyordu), bir de nazar boncuğu verdiler. Her türlü uğuru, her türlü muskayı kabul edecek duruma gelmiştim artık. Bütün Tanrılardan gelecek yardım ve koruma minnetle kabul edilecektir!

Armağan dağıtımı sona erdiğinde televizyonun önüne sıralandık. Çoğunlukla eski Amerikan filimleriydi gösterilenler. Takma kirpiklerini kırpıştıran Lucille Ball, Perry Mason rolünde Raymond Burr v.b., v.b.

O saf köylülerin, o 'pastoral' tiplerin, Lucille Ball' la Raymond Burr'a hayran hayran baktıklarını gördükçe sanatın evrenselliğine inanası geliyordu insanın. Amerika'nın görkemli uygarlığının başka gezegenlere de yayılacağı günü iple çekiyorum. Bilim-kurgu filmlerindeki garip yaratıkların Lucille Ball'la, Raymond Burr'ü taparcasına izleyeceklerini düşündükçe gözlerim yaşarıyor.

Akrabalar bir türlü gitmek bilmediler. Kahveler içildi; şaraplar, Araklar içildi. Françoise teyze tombul ellerini oğuşturmaya başladı. Hepimiz yorgunduk, bir an önce yatmak istiyorduk. Gavin amca, konukları kovmakten daha ince bir çare düşünmüş. Usulca sıvıştı, dama çıkıp televizyonun antenini kurcalamaya koyuldu. Birkaç dakika sonra görüntü denebilecek bir şey kalmamış, konuklar da toparlanıp gitmişlerdi. Gavin amcanın dama tırmanma temrinlerini sık sık tekrar ladığını öğrendik.

Yatak işini halletmek pek kolay olmadı. Randy'yle Pierre çocukları alıp Pierre'in babasının evine gittiler. Lalah ve Chloe bitişikte oturan ikinci teyzeye kapılandılar. Bana da Françoise teyzenin boş bir odasını ayırdılar. Kraliçenin resimleriyle Hıristiyan haçının altında tek başıma yatıp korkulu bir gece geçirmektense kardeşlerimle gitmeyi yeğlerdim, ama olmadı. Onların yatağına üç kişi sığmazmış. Kendi yatağıma büzüldüm, bir an önce uykuya dalabilmek için güzel şeyler düşünmeye çalıştım: Ya duvarlarda akrepler geziniyor, öldürücü örümcekler üstüme atlamaya hazırlanıyorsa! Elektrik fenerim yok, avludaki kenefe gitmek zorunda kalırsam düşüp de kafayı kırmak işten değil. Neler buldum neler! Uykusuz geçen saatları dolduracak, fobilerimi besleyecek olasılıkları bir bir gözden geçirdim.

Fobilerimi beslemeye başlayalı iki saat olmuş olmamıştı ki kapının gıcırdayarak açıldığını duydum.

Yüreğimin gümbürtüsünü bastırmaya çalışarak, «Kim o?» diye seslendim.

«Suss!» Kapkara bir gölge üstüme yürüyor. Tamam, yatağın altındaki adam geldi işte!

«Ne demektir bu?» Korkudan ölüyordum.

«Sus, benim. Ben, Pierre,» dedi Pierre. Gelip yatağın kenarına oturdu.

«Ben de bir-eyy yaradanallah-ırz düşmanı filan geldi sanmıştım.»

«Ey-yaradanallah ırz düşmanı değildir ki!» Gülüyordu.

«Elbette değildir. Bir isteğin mi vardı senin?» Bu koşullar altında sorulmaması gereken bir soru.

İçtenlikten uzak bir ilgiyle, «Çok üzgün görünüyorsun,» dedi.

«Üzgünüm ya! Geçen yaz Brian'ın deliliğiyle uğraştım, bu yaz da Charlie...»

Saçını okşayarak, «Ben küçük kardeşimin üzülmesini hiç istemem,» diye mırıldandı. «Küçük kardeş» sözünü duyunca irkildim.

«Seni hep küçük bir kardeş olarak gördüğümü biliyorsun, değil mi?»

«Bilmiyordum ama öğrendiğime sevindim. Sağolasın. Bunu da atlatırım, merak etme. Artık Amerika'ya dönmeyi düşünüyorum. Biletim, birkaç gün de Roma'da kalmama olanak sağlıyor. Lalah'yla Chole de gelecek hafta New York'ta olacaklarını söylediler. Burann havası bana hiç yaramadı. Sıcağa dayanamıyorum...» Huylanmıştım, abuk sabuk söyleniyordum sıkıntıdan. Bu arada Pierre yanıma uzanmış, bana sarılmaya uğraşıyordu. Şimdi ne yapmam gerekir? Enişteni sıradan bir ırz düşmanı sayarak boğuşmaya kalkışsam adamcağızı

gücendireceğim. Hiç karşı koymadan isteklerine boyun eğsem, bu sefer de günaha gireceğim. İnsan eniştesiyle yatar mı hiç! Üstelik Randy haber alırsa parça parça doğrar beni. Peki ne diyebilirim? Bu gibi durumlarda hangi görgü kurallarının geçerli olduğunu bilen var mı?

«Bak, Pierre, bence çok yanlış bir iş yapıyorsun,» dedim ürkekçe. Ellerini geceliğimin altına sokmuş, bacaklarımı okşuyordu. Göründüğüm kadar isteksiz değildim ben de.

Neden söz ettiğimi hiç bilmezmiş gibi, «Yanlış olan neymiş?» diye sordu. «İnsanın küçük kardeşini sevmesi çok doğal bir haktır bence.» Doğal olan sevgi gösterisini sürdürüyordu.

«Ne dedin, ne dedin?» Yatakta doğrulmuştum.

«Bir ağabeyin küçük kız kardeşini sevmesi doğaldır, dedim.»

Dayanamayıp sordum : «Sen *Lolita*'yı okumadın mı, Pierre?»

«Amaan, o herifin üslubunu hiç beğenmiyorum.» Dikkatini, o andaki uğraşından başka konulara çektiğim için sıkılmıştı besbelli.

Kelimenin altını çizmeye gayret ederek sordum : «Günaha girdiğinin farkında mısın?»

«Sus, bağırma... Herkesi ayaklandıracaksın... Korkma, gebe kalmazsın. İstersen...»

«Allah kahretsin, gebe kalmaktan korkmuyorum ben! Günaha girmekten korkuyorum. Biz akrabayız!» Benim dindarca korkularım Pierre'in kararını hiç etkilemedi.

«Susss!» diye fısıldayarak üstüme abandı. İtalya'da tanıdığım erkeklere benziyordu o da. Kadın, karşısındaki erkeği beğenmediği için karşı koymaya kalkışırsa, o herifler çekingenliğin gebelik korkusundan ileri

geldiğini sanarak, elle, ağızla iş görmeyi önerirlerdi hep. «HAYIR» denmesin de ne olursa olsun. Pierre de yatağın baş ucuna yaklaşmış, üflemem için sazını ağzıma dayamıştı. Evet mi, hayır mı? Gönlünü etmek çok kolay olacaktı aslında. Bir fazla, bir eksik, ne fark eder? Karar veremiyordum bir türlü.

«Yapamam,» dedim.

«Hadi canım, ben sana öğretirim.»

«Onu demek istemedim. Ahlaki bakımdan... Elimden gelmez.»

«Çok kolay.»

«Kolay olduğunu biliyorum,» diye mırıldandım.

«Gel bak. Şimdi, şunu söyle...»

«Pierre!» diye bir çığlık attım. Uçkurunu zor topladı, gözden yok oldu bir anda.

Kıpırdamadan bekledim; çığlığım hâlâ odada yankılanıyordu. Bir şey olur sanmıştım; hiç bir şey olmadı. Bütün ev uykudaydı. Terliklerimi, sabahlığımı giydim, Lalah'yla Chloe'yi aramaya çıktım. İlk fırsatta Lübnan' dan uzaklaşmaya karar vermiştim. «Elveda Ortadoğu, bir daha topraklarına ayak basarsam ayaklarım kırılsın!»

Sokağa çıktım; her adımda taşlara, ağaç köklerine çarpıp tökezleyerek yokuşu indim. Gözüm karanlığa alışınca Karkabi köyünün damlarını, elektrik santralının kulesini bile seçer oldum. Elektrik uygarlık demektir! Oysa köyün delikanlılarının yarısı, ya kız kardeşleriyle ya da eşeklerle sevişiyorlardır şu anda. Peki bunun ne zararı var? Belki de hiç zararı yoktur ama ben yapamıyorum işte. Ahlak hocası mıyım? Yooo, ne var ki insan ablasının kocasını koynuna alırsa, ondan sonra da anasının kocasını koynuna alır. Anasının kocası mı? Hey allah, o babam olur yahu!

Gelgelelim bütün psikiyatrlar kız çocukların baba-

larma karşı cinsel bir istek duyduğunu ileri sürerler. İstek olduğuna göre eylem niçin olmasın? İnsan bir kere babasıyla sevişse sorun ortadan kalkar belki de. Belki de o korkuyu yenmenin tek yolu budur. Konunun düşünülmezliğini silmek gerekir belki de.

Simone teyzenin evine girdim, yatak odasının önünden usulca geçtim (Simone teyzeyle George eniştenin horultuları korkunç). Lalah'yla Chole, yatakta oturmuş açık saçık kitaplar okuyorlardı. Battaniyenin üstüne atıp bıraktıkları sanat eserlerinin ilginç başlıklarından birkaçı: *Seks Seven Kızlar, Ergen Kızları Bozalım, Kız Kardeşimle Seviştim, Kızım Karımdı, Boynu Bükük Bakire, Bazısı Uzundur Bazısı Kısa, Girmediğim Yer Kalmadı* ve *Kösnük Kadınlar*.

Lalah okuyor, Chloe dinliyordu. Odaya girdiğimi görmediler bile.

Bir süre dinledikten sonra dayanamayıp araya girdim: «Şu saçmalıkları bırakıp biraz bana bakar mısınız?»

Lalah elindeki kitabı sallıyordu. «Okuduklarımı duydun mu? Ne matrak, değil mi?»

«Kitabı bırak, küçük,» dedim. «Aile arası aşkların uygulamasına girişecektim ben az kalsın.» Lalah Chloe'ye baktı; Chloe de Lalah'ya. Kıkır kıkır gülmeye başladılar.

«Niye gülüyorsunuz?» Suç ortakları gibi gülüyorlar üstelik.

«Buraya bak, söyleyecek misiniz, söylemeyecek misiniz?»

«Pierre benimle yatmak istedi, diyecektin, değil mi?» Lalah hâlâ kıkırdıyordu.

«Sen nereden biliyorsun peki?»

«Beni de tavlamaya çalıştı da oradan biliyorum.» Chloe, «Benim de ırzıma geçmeye uğraştı,» diye ekledi.

«Dalga geçiyorsunuz.»

«Hiç de değil! Keşke öyle olsaydı.»

«Ne yaptınız peki?»

«Ben serseriyi alaya aldım, yatağımdan kovmayı başardım. Chloe de öyle yaptığını söyledi ama belli olmaz tabii...»

Chloe, «Seni hınzır!» diye bir çığlık attı.

«Peki... Peki, inandık.»

«Ve bütün bunlardan sonra hâlâ herifin evinde oturabildiniz ha?»

«Niye oturmayalım,» dedi Lalah umursamazlıkla. «Aslında kimseye zararı dokunacak değil. Randy'nin karnı burnunda hep. Oncağız da oynaşacak kadın aramak zorunda kalıyor.»

«Oynaşmak mı! Ne oynaşması be? Günaha giriyordum az daha! İnsan kendi akrabasıyla yatar mı hiç?»

«Aman, Isadoraaa, ne mızmız şeysin. Pierre senin enişten. Kan akrabalığı yok ki aranızda... Günaha girmezdin korkma.»

«Girmez miydim sahi?» Düş kırıklığına uğramıştım doğrusu.

«Yok canım, sözünü etmeye bile değmez. Neyse, sen ne yapar yapar kitabını yazdığın zaman olayı abartmayı becerirsin.» Lalah benim yazı yazmamdan nefret ederdi oldum olası.

«Çalışırım,» dedim. «Bir yolunu bulurum elbet.»

Yeni bir hizmetçi bulup Karkabi'den ayrıldık. Pierre son derece kaygısız, son derece rahattı. Geçtiğimiz yerlerle ilgili bilgiler verdi bize.

Ah bu Araplar, dedim kendi kendime, bu Allahın belası Arap milleti! Ben kendi cinsel aşırılıklarımdan

ötürü vicdan azabı çekiyorum; oysa insanların çoğu akla gelen her türlü kepazeliği yapıyor da kılını bile kıpırdatmıyor. Yakalanmak korkusu olmadığı sürece tabii! Benim süperegom da biraz işini savsaklasa olmaz mı sanki? Yahudiliğin yol açtığı bir tutum mu bu? Musa Yahudileri Mısır'dan çıkarmış, hamursuzu, Tanrı kavramını, günah korkusunu öğretmiş onlara. Öğretmez olsaydı! İnsancıkları kendi hallerine bıraksalardı, bildikleri gibi kedilere, boğalara ya da şahinlere tapmalarına izin verseydi ne çıkardı sanki? Herkesin Yahudilerden nefret etmesine hiç şaşmamak gerek. Günah korkusunu onlar yaymış dünyaya. Günah kimin ne işine yarar ki? İlkellik batağına rahatça gömülsek, bok böceklerine tapınıp canımız çektiği zaman şevişebilsek fena mı olurdu? Bu piramitleri yaptıran Mısırlıları bir düşünelim. İşçilere Eşit Haklar konusunda kafa yormuşlar mıdır hiç? İşveren oldukları akıllarına gelmiş midir? Bizim şu ölümlü gövdelerimiz piramitler yaparken ölen binlerce insanı harcamamızı doğrulayacak kadar değerli değildir, diye bir kaygıya düşmüşler midir? Bastırılan isteklerden, suçluluk duygularından, ruhsal çatışmalardan haberleri var mıydı acaba? Arap kaygısızdır. «Dert değil, boş ver,» der geçer. Yahudileri yok etmek istemelerine şaşmıyorum.

Beyrut'a vardığımızda Amerika'ya dönme zamanının geldiğine karar verdik. Lalah'yla Chloe çarter uçağıyla gelmişlerdi; birlikte döneceklerdi New York'a. Ben de Alitalia dönüş biletimle Beyrut'tan Roma'ya, oradan da Kennedy havaalanına uçacaktım.

Eve dönüp Charlie'yle yüz yüze gelmeden birkaç gün daha gezmek istiyordum. Tasarladığım gibi Roma'da uçaktan indim, Floransa'da bir hafta geçirdim. Alessandro'yu aradım gene; altı gün keyifle sevişti k. Benim isteğim üzerine açık saçık kelime dinlemek me-

rakından vaz geçti. Fiesole'de, şirin bir han odası tuttuk. Alessandro geceleri karısının yanına dönmek zorunda olduğundan ancak saat birle dört arasında yatabiliyorduk (İtalyanların öğle tatilini uzun tutması büyük bir uygarlık belirtisi bence). Charlie'ye öfkelendiğimden mi, Pierre'den hevesimi alamadığımdan mı nedendir bilmem, Alessandro'yla sevişirken kendimi aşıyordum basbayağı. Tutkuyla sevecenliğin bir araya geldiği altı gün. İlk kez, âşık olmadığımı bile bile, sürekli bir ilişkiye girişmiştim. Üstelik hiç bir suçluluk duymadan. İd'le süperego arasında altı günlük bir 'ateşkes' dönemi.

Alessandro akşamları evine dönünce başıboş kalıyordum. Pitti'de konserlere gittim; geçen gelişimde tanıdığım birkaç kişiyi aradım. Kızıl sakallı Profesör «Michelangelo» Karlinsky yeniden peşine düştü. Floransa'yı çok sevmiştim. Amerika'ya dönmek hiç kolay olmayacaktı. Ne var ki öğretmenlik görevimle doktora tezim beni bekliyordu. Sorumluluk duygusu taşıyan bir insandım ben; nefret ettiğim bir şeyi sevdiğim şeye yeğ tutmam gerekiyordu. Belki de Charlie için dönecektim. İhanetini bağışlamamıştım ama yüzünü görmeye de can atıyordum.

Buluştuktan kısa bir süre sonra ayrıldım Charlie'den. Birimizden birini seçmesini istiyordum, yapamadı. Oysa ben de başkalarıyla yatıp kalkmıştım; sanırım daha anlayışlı davranmam gerekirdi. Alessandro boyuna mektup yazıyor, boşanmaktan söz ediyordu ama dinleyen kim! Az İtalyan filmi görmedik biz, İtalya'da boşanmanın ne kadar zor olduğunu biliriz. «Michelangelo» da New York'ta boy gösterdi bir gün. Büsbütün kötülemişti. Eylül, ekim ayları sıkıntı ve karamsarlık içinde geçti. Çeşit çeşit erkekle geziyordum: Orta yaşlı dullar, muhallebi çocukları, nörotik ve psikotik tip-

ler, psikiyatrlar. En büyük eğlencem Pia'ya mektup yazmaktı. Gezdiğim erkekleri çekiştirmeye, adamcağızlarla alay etmeye bayılıyordum. Kasımda, Bennett Wing çıktı karşıma. Bütün dertlerime derman olacağa benziyordu. İnce düşünceli, nazik, Sfenks kadar sessiz bir erkek. Peygamberle psikiyatr karışımı bir yaratık. Avrupada cinselliğe karşı koyamamıştım, bu kez de evliliğe karşı koyamadım. Yorgun insanın yatağa yığılışı gibi düşüverdim evlilik döşeğine. Yumuşak olacağını sanmıştım. Çiviler alttaymış.

15

Kahraman Olmayan Kahramanımla Yolculuk

İstiyorum! İstiyorum!

William Blake

Her şeyi anlattım Adrian'a. Bütün geçmiş çılgınlıklarımı. Aradığım erkeği bulmak için nasıl çabaladığımı, her seferinde de o erkeğin yalnız kendi kafamda var olduğuna karar verdiğimi. Kardeşlerimin, annemle babamın, ninemle dedemin taklitlerini yaptım. Kocalarımı, arkadaşlarımı anlattım. Söyledim, söyledim, söyledim... Hem konuştuk, hem yol aldık. Hem gittik, hem konuştuk. Kusursuz psikiyatrı arayan hasta olmaktan da vaz geçemiyordum. «Ee, ne dersin?» diye sordum. «Doktor olarak ne söyleyebilirsin bana?»

«Yeni baştan başlaman gerekecek, güzelim,» dedi. «Geçmişi, kişiliğini iyice incelemezsen kendini kurtaramazsın.»

Benim yaptığım da o değil mi? Deliler gibi oradan oraya gezişimiz geçmişi canlandırmak amacını taşımıyor mu?

«Yeteri kadar derine inemedin henüz,» diye söylendi. «Uçurumun dibini boylayacaksın önce, sonra adım adım yükseleceksin yeniden.»

«Uçurumun dibini çoktan boyladım gibi geliyor bana!» Pembe dudakları kıvrıldı, piposunu ağzından çekmeden alay edercesine gülümsedi. «Yok, pek dibini boyladın denemez daha.» Benim aklımın köşesinden geçmeyen bir şey biliyordu sanki.

«Sen mi atacaksın beni uçurumun dibine?»

«Çok istiyorsan seve seve yüklenirim o görevi de!»

İlgisizliği deli ediyordu beni; aklımı başımdan alıyor, öfkeden çıldıracak hale getiriyordu. Sevip okşamaları, popo mıncıklamaları hiç bir anlam taşımıyordu. Hep ilgisizdi Adrian. O güzelim profiline bakar, ne düşündüğünü, neler tasarladığını bir türlü anlayamazdım.

«Kafanın içine girmek istiyorum, olmuyor,» dedim bir gün. «Aklımı oynatacağım o yüzden.»

«Kafamın içine girip de ne yapacaksın? Kafamın içine girmekle hangi sorunu çözümleyeceksin?»

«Sorun çözümlemeyi düşünmüyorum şimdi. Sadece, kırk yılın başı, bir insana gerçekten yaklaşmak, iki kişinin bir bütün olduğunu görmek istiyorum. Gerçek bir sevgi duymak istiyorum yanımdaki erkeğe.»

«Öyle olursa ne kazanacaksın?»

«Belki hiç bir şey kazanmayacağım. İstiyorum dedim sadece, İstiyorum, o kadar!

«Brian'la bir bütün olduğunu sanmıştın, ama sonu gelmedi, değil mi?»

«Brian deliydi.»

«İnsanların kafalarının içine girmeyi başarsan herkesin biraz deli olduğunu anlarsın,» diye karşılık verdi. «Deliliğin ölçüsü değişebilir yalnızca.»

«Belki de haklısın.»

«Bana bak, sen şu aşk peşinde koşmaktan vaz geçsen de içinden geldiği gibi yaşasan olmaz mı?»

«Aşk olmayınca yaşamın ne anlamı kalır?»

«Kalır, niye kalmasın! İşin var, dostların var, öğrencilerin, şiirlerin var...»

Hepsi sıkıcı, hepsi renksiz, hepsinden bıkarım, diye düşündüm.

«Şiir yazmam da sevgi dilenciliğinden başka bir

şey değil aslında. Saçmaladığımı biliyorum, düş kırıklığına uğrayacağımı da biliyorum. Ama ne yazık ki böyle: Herkesin beni sevmesini istiyorum.»

«Boş bir umut!»

«Biliyorum. Biliyorum ya değişmek elimde değil. Her şeyin bilincinde olduğum halde niçin değişmiyorum acaba?»

Karşılık vermedi. Sanırım ben de ona sormamıştım soruyu. Gün batımı morluğuna bürünen dağlara doğru fırlatılmıştı sözlerim.

Epey sonra konuştu: «Sabah uyandığımda... Adını bir anda hatırlamakta güçlük çekiyorum.»

Söyleyeceğini söylemişti. Gövdemin bir yanından girip öbür yanından çıktı bıçak. Bense her gece onun yanında uyanık yatar, kimliğimi hatırladığıma emin olabilmek için, kendi adımı söyleyip dururdum dakikalarca.

İtalya'ya doğru yol alıyorduk. «Varoluşçuluğun aksayan yanını buldum,» dedim birdenbire. «İnsan ne yaparsa yapsın geleceği düşünmeden edemiyor. Her hareketimiz belli sonuçlar doğuruyor.»

Adrian, «Ben geleceği düşünmeden de yaşıyorum pekâlâ,» diye karşılık verdi.

«Nasıl yapıyorsun peki?»

Omuz silkti. «Bilmem, kendiliğinden oluyor. Bu günü ele alalım örneğin: Yüreğim sevinçle dolup taşıyor bugün.»

«Ben bu kadar karamsarken sen nasıl sevinçli olursun anlayamıyorum.»

«Senin karamsarlığın Allahın cezası Yahudiliğinden gelen bir duygu,» diye güldü. «Tanrının seçtiği ırk! Başka konularda başarı kazanamasanız bile acı çekmekte üstünüze adam bulunmaz.»

«Namussuz piç!»

«Niye kızdın? Doğru söylediğim için mi? Sen kendini göz önüne alsana bir! Aşk istiyorsun, yakınlık istiyorsun, duyarlıklı insanlar istiyorsun, yaşamda yoğunluk istiyorsun... Sonunda nerede karar kılıyorsun? Acı çekmekte! Neyse ki acıların yoğun hiç değilse... Hasta, hastalığını seviyor. Iyileşmek istemiyor aslında.»

Benim en büyük kusurum her şeyin en iyisini yapmak istememdir. Büyük aşklar yaşamalı, büyük özlemler çekmeli, büyük acılarla kıvranmalıyım. En acınacak kurbanlık, en kafasız budala ben olmalıyım. Başıma ne gelirse bu 'en önde' olmak merakından gelir. İlk kocam kocaların en çılgını, ikincisi erkeklerin güç anlaşılanı; ilk kitabında benim kadar atak davranan olmamış, kitabı yayımlandıktan sonra bencileyin korkuya kapılan görülmemiştir... İşi tadında bırakmayı bilmem ben. Bu duygusuz pezevenge tutulup kendimi kepaze ettiğim zaman da durumu bütün dünya psikiyatrlarının gözünün önüne sermeden duramamıştım, Suç ve ceza aynı küçük paketin içine sığdırılmıştır. Yazılı adreste kimse bulunmazsa paket gönderene yollanır yeniden. Gönderen kim peki? Ben. Ben. Ben.

Bulaştığım belalar yetmezmiş gibi, bir de gebelik kuşkusu doğdu içimde. Bir bu eksikti! Bütün düzenim bozulmuş zaten. Kocamın nerede olduğunu hiç bilmiyorum. Beni umursamayan yabancı bir herifle başbaşa kalmışım. Üstüne üstlük bir de çocuk peydahlıyorum. Peydahladığımı sanıyorum ya da. Nedir kanıtlamaya çalıştığım? Her şeye göğüs gerebileceğim mi? Ömrümü bir direnme yarışına çevirmesem olmaz mı?

Gebelik kaygısının nereden çıktığını da bilmiyordum.

Aybaşı olmama daha birkaç gün vardı. Ne var ki benim korkuya kapılmam için geçerli bir neden gerekmez her zaman. Durduk yerde pirelenirim. Diyaframımı çıkardıkça dölyatağına parmaklarımla erişmeye çalışıyorum artık. Bir ipucu bulabilsem! İçimde neler olup bitiyor acaba? Gövdemin gizliliğinden sıkılıyorum. Evet, mutlaka gebeyim! Adrian gibi sarışın, mevi gözlü bir bebek mi doğuracağım acaba? Yoksa Bennett gibi bir Çinli mi? Dokuz ay sürecek bu merak. Sonra ne yapacağım? Kim evine alır beni? Kocamı bırakıp kaçmışım. Beni bağışlamaya, yeniden bağrına basmaya asla yanaşmaz o. Annemin evine dönsem çok ağır bir duygusal ücret ödemem gerekir. Üstelik kardeşlerim de günahlarımın cezasını çektiğimi söyleyeceklerdir. Arkadaşlarım, bana acır görünüp, gizliden gizliye alay edeceklerdir arkamdan. Isadora'nın da burnu sürtüldü iyice!

En iyisi çocuğu aldırtmak. Evet, ama doktorun bir yanlış hareketi canıma okuyabilir. Kan kaybından gidebilirim. Belki de ilelebet kısır kalırım artık. Birden, bütün kalbimle, gebe olmayı diledim. İster Adrian'ın çocuğu olsun, ister Bennett'in. Kimin çocuğu olursa olsun. Benim çocuğum olsun. Koskoca bir karnım olsun. Adrian'ın minik çadırında uyanık yatıyordum; ağlamaya başladım. O yanıbaşımda horluyordu. Fransa'da, bir yol kıyısında kamp kurmuştuk o gece. Ayda olsak da farketmezdi benim için. Öylesine yalnız, öylesine desteksizdim.

«Kimsem yok, hiç, hiç, hiç kimsem... Kimsem yok benim,» diye inledim. Küçük bir çocuğa sarılırcasına sarılmıştım bedenime; pışpışlayarak uyutacaktım kendimi. Bundan böyle kendime annelik edeceğim, diye düşündüm. Kendi dadım, kendi koruyucum olacağım. Adrian uçurumun dibini boylayıp yeniden tırmanmaktan

söz ederken aklından geçenler bu gibi şeyler miydi acaba? İnsanın kendi yaşamını desteklemeyi, varlığına katlanmayı, kendine annelik etmeyi öğrenmesini öğütlüyordu. Her zaman bir koca, bir âşık, bir doktor, bir anne aramak zorunda kalmamalıydım.

Kendimi pışpışlayarak salladım. Kim olduğumu hatırlamak için adımı söyledim üst üste birkaç kez: «Isadora, Isadora, Isadora... Isadora White Stollerman Wing... Isadora Zelda White Stollerman Wing... Isadora Wing, umut veren bir genç şair, Isadora Wing, umut bağlayabileceğimiz bir çilekeş. Isadora Wing, kadın haklarını, kadın özgürlüğünü savunan bir feminist. Isadora Wing, sulugöz bir maskara, şaklabanlığı seven bir budala. Isadora Wing, doktora öğrencisi, üstün zeka, Hazreti İsa'nın eski karısı. Uçaktan korkan Isadora Wing. Beyninin her iki yarısında da ileri derecede miyopluk görülen Isadora Wing. Isadora Wing, tombullaşmaya yüz tutan seks kraliçesi. Kızının kanatlanmasını isteyen kadının kızı, Isadora Wing. Kızının ayaklarına pranga vuran kadının kızı. Isadora Wing, çekirdekten yetişme psikiyatri vakası, kurtarıcı arayan kadın. Isadora Wing yeldeğirmeni savaşçısı, profesyonel ağlayıcı, başarısız serüvenci...»

Uyumuş olmalıyım. Uyandığımda, parlak mavi çadırın aralıklarından içeri sızıyordu gün ışığı. Adrian hâlâ horluyor. Sarı kıllı kolunu göğsümün üstüne atmış. Soluk aldığımı farkederek tedirgin oluyorum o yüzden. Kuşlar cıvıldıyor. Fransa'dayız. Bir yol kıyısında çadır kurmuştuk. Ne işim var burada? Fransa'da, doğru dürüst tanımadığım bir erkeğin çadırında ne yapıyorum? Niye kendi evimde, kocamın yatağında değilim? Ani bir sevgiyle anıyorum kocamı. O ne yapıyordur acaba? Beni özlemiş midir? Unutmuş mudur yoksa? Başka birini bulmuştur belki de. Direnme gücünü kanıtlamak, her gün

yeni bir serüvene girişmek zorunluluğunu duymayan sıradan bir kız bulmuştur kendine. Çocuk büyütüp kahvaltı hazırlamakla yetinecek bir kız. *Seventeen* dergisinden fırlamış bir Amerikan dilberi.

Keşke ben de öyle sıradan bir kız olsaydım. Kutsal bir Amerikan annesi, kıçında «Ev Kadınları Derneğinin» 'onaylanmıştır' damgasını taşıyan evcil bir yaratık olabilseydim keşke. Reklam şirketlerinin sloganlarına uygun bir düzen kurabilseydim! Bluciniyle ekose gömleğinin üstüne çiçekli bir önlük bağlayıp çocuklarına kahvaltı hazırlayan kuş beyinli bir tutsak-kadın olabilseydim.

Bir gece önceki yalnızlığımı düşündüm. Evet, en iyisi sıradan bir evde oturan sıradan bir kadın olmak. O zaman hep güven içinde yaşayabilir insan. Fransa'da, bir yol kıyısında, yabancı bir erkeğin yanında yatıp umutsuzlukla kıvranmaz.

Düş birden paramparça oldu. Sabun köpüğü gibi sönüp gitti. Kocamın yatağında uyandığım, aynı yalnızlıkla kıvrandığım günleri düşündüm. Portakal suyuyla kahve fincanlarının arkasına gizlenip birbirimizi düşmanca süzdüğümüz New York sabahlarını. Kahve kaşıklarıyla, kolacı faturalarıyla, boş tuvalet kağıdı rulolarıyla, kırık ve kirli tabaklarla, tükenmiş viski şişeleriyle ölçülen yalnızlığı. Evlilik de yalnızlıktır! Evlilik de umutsuzluk demektir bir bakıma. Kocalarıyla çocuklarına kahvaltı hazırlayan, mutlu ev kadınları da yabancı bir erkekle kaçıp Fransa'da, yol kıyısındaki bir çadırda uyanmayı düşlüyorlardır! Düş kurmakla geçiyordur bütün günleri. Kahvaltı bulaşıklarıyla yataklar toplanır toplanmaz kendilerini sokağa atarlar, Jackie Onassis'in son serüvenlerini öğrenmek için yeni çıkan dergileri kapışırlar. Kaçıp kurtulabilecekleri günü bek-

lerler hep. Hırçındırlar, öfkelidirler. Turşu sirkeye yatırılarak korunur, ev kadını da düşlerine sığınarak.

Hiç kurtuluş yok mudur peki? Evrensel midir yalnızlık? Huzursuzluk, yaşamanın değişmez bir kuralı mıdır? Yararsız çözüm yolları aramaktansa bunu böylece kabullenip oturmak daha mı doğrudur? Evlilik yalnızlığa son veremiyor. Doğan çocuklar büyüyüp evden uzaklaşıyor. Yabancı erkeklerle yatıp kalkmak dertlere derman olmuyor. Yaşantı uzun bir hastalığa dönmüşse eğer, tek kurtuluş yolu ölümdür. Her şey aydınlanmıştı birden. İki kişilik uyku tulumunun içinde, horlayan bir yabancının yanında yatmış düşünüyordum. Şimdi ne olacak peki? Nasıl yaşamam gerekir? Bundan sonraki adım ne olmalı?

İkindiden önce kafayı bulmuştuk. Yol kıyısında duran bir çiftçiden şeftali almak istedik. Yalnız kasayla satış yapıyormuş. Bir kasa şeftaliyi Triumph'a yükleyip yollandık. Oburca atıştırmaya başladım. Gelgelelim şeftalilerin çoğu kurtluydu. Hiç aldırmadım. Kahkahalarla gülüyor, meyvenin orasını burasını kemirerek kurt yutmamaya çalışıyordum. Elimde kalan parçaları da pencereden savurmaya koyuldum. Sarhoştum; evlilikmiş, gebelikmiş, kurtmuş hiç aldırmıyordum.

«Çok mutluyum,» diye seslendim Adrian'a.

«Hah, şöyle! Sonunda akıllanacaksın sen.»

Ne var ki karanlık bastırmadan içkilerin etkisi yok olup gitti. Karamsarlığa kapılmıştım gene. Niçin böyle serserice dolaşıyorduk yollarda? Çılgınca araba kullanışımızın, çılgınca içki içişimizin amacı neydi. Günleri bile şaşırmıştım. Viyana'dan ayrıldığımdan beri gazete görmemiştim. Yıkandığım, üstümü başımı değiştirdiğim bile yoktu pek. En çok da yazı yazmayı

özlemiştim. Haftalardır bir şiir yazmamıştım. Belki hiç yazamayacaktım artık. New York'ta beni bekleyen elektrikli daktilom aklıma geldikçe yüreğim sızlıyordu. Ben o kırmızı makineye tutkunum belki de! Daktiloya sahip olabilmek için yeniden Bennett'e dönebilirim. Tıpkı evi nasıl bölüşeceklerini bilemediklerinden ya da «Çocukların hatırı için» boşanmaya yanaşmayan çiftler gibi.

O gece yol kıyısında değil de gerçek bir mokampta (Fransızların deyimiyle *Le Camping*'de) kurduk çadırı. Lüks sayılmasa bile yıkanacak bir banyosu, bir barı, bir yüzme havuzu vardı hiç değilse. Adrian çadırın yerini işaretlerken ben duş almaya gittim. Göv demden akan pis sulara baka baka telepati yoluyla, Bennett'den af diledim. «Affet beni,» dedim ona. «Beni bağışlamaya çalış.» (Kendimden de af diliyordum bir bakıma.)

Çadıra döndüğümde Adrian'ın yeni bir ahpap edinmiş olduğunu gördüm. İki ahpap edinmişti aslında: Amerikalı bir çift. Kadın, kızıl saçlı, çilli, iri göğüslü, yontulmamış bir Yahudi güzeli. Brooklyn şivesiyle konuşuyor. Erkek kumral saçlı, kılı, sakallı, tombulca bir adam. O da Brooklynli. Arada sırada uyuşturucu maddeler kullanan, çağına uymasını bilen bir borsacıymış. Kadın da arada sırada değişik erkekler kullanan, çağdaş bir ev kadını. Brooklyn Heights'da bir evleri, şu anda çocuk kamplarında bulunan üç yavruları, bir Volkswagen karavanlarıyla on dört yıllık evliliğin verdiği yaygın bir huzursuzlukları varmış. Adrian, İngiliz aksanı ve Laing psikolojisiyle, kadını (adı Judy) tavlamıştı bile. Bizimkinin kurduğu çadırdaydı Judy'nin gözü.

Vatandaşlarımı, dindaşlarımı neşeyle selamladım: «Merhaba!»

Bir ağızdan karşılık verdiler: «Merhaba.»

«Evet, ne yapıyoruz?» diye sordu Adrian. «Önce içiyor muyuz, yoksa sevişiyor muyuz?»

Judy fıkırdadı.

«Siz bana aldırmayın,» dedim. «Mal tutkusu yoktur bizde, kimse kimsenin tutsağı da değildir.»

Erkek, (Marty) çekingenlikle söze karıştı: «Güzel bir etimiz var. Iskaralık. Pişirsek de hep birlikte yesek diyecektim...» Tamam, onun tipini anladık. Kararsız kalırsan karnını doyur!

«Seve seve,» dedi Adrian. Akşam yemeğine gelen konuk. Judy'yi kocasının gözü önünde becereceğini düşünerek heyecanlanmıştı bayağı. Tam Adrian'ın hoşlanacağı bir durum. Bennett gözden yok olalı benimle eskisi gibi ilgilenmiyordu zaten.

Yemeğe, karı kocanın yaşamöyküsünü dinlemeye oturduk. Marty, mantıklı davranmaya karar verdiklerini açıkladı. Arkadaşlarının çoğu boşanma yolunu seçiyormuş; oysa onlar birbirlerine eşitlik, özgürlük tanımaya karar vermişler. Temmuz ayını İbiza'da geçirmiş, Marty'nin deyişiyle, 'topluca eğlenen' birkaç çifte katılmışlar bir süre. Yüzünden düşen bin parçaydı zavallının. Son çıkan Tanrı buyruğunu öğrenmeye, aklına sığdırmaya çalışan bir çocuğu andırıyordu.

Judy bizi merak etmiş. «Ya siz?» diye sordu.

«Evli değiliz,» dedim. «Evliliğe inanmıyoruz biz. O Jean-Paul Sartre, ben de Simone de Beauvoir.

Karı koca birbirlerine baktılar. Bu adlar tanıdıktı ama nerede duyduklarını hatırlayamıyorlardı bir türlü.

«Ünlü kişileriz biz,» dedim alayla. «Aslında, o R.D. Laing'dir, ben Mary Barnes'ım.»

Adrian güldü. Marty'yle Judy ipin ucunu çoktan

kaçırmışlardı. Kendimi savunmak için baş vurabileceğim tek yol buydu. Bir dönüm noktasına vaklaştığımızı sezmiştim, zekamla alt etmeye karar verdim hepsini. Başka hiç bir silahım yoktu.

«Evet,» dedi Adrian. «İşte böyle! Önce eş değiş tokuşuyla başlayalım mı?»

Marty hiç memnun görünmedi. Belki alınmam gerekirdi ama doğrusunu söylemek gerekirse ben de onunla yatmaya niyetli değildim.

«Siz buyurun,» dedim Adrian'a. Kendi eliyle kapana kısılsın da göreyim. (İnsan kendi eliyle nasıl kapana kısılır hiç anlayamam aslında. El nerede, kapan nerede, gövde nerede?) «Ben bu turda oynamayacağım. Çok istiyorsan gelip sizi gözleyeyim.» Kendi silahıyla yaralayacağım onu. İlgisizlik. Tam bir umursamazlık.

Marty o anda erkekliğini savunmaya karar verdi. «Değiş tokuş olmayacaksa hiç olmaz,» diye kekeledi.

«Kusura bakma,» dedim. «Mızıkçılık etmek istemem ama hiç canım çekmiyor.» Dilimin ucuna kadar geldi; «Üstelik bende belsoğukluğu var,» diyecektim. Adrian'ın eğlencesine engel olabileceğimi son anda hatırlayıp sustum.

Judy, «Bence ortak bir görüşe varmalıyız,» diye söylendi.

Bak hele, amma da demokratik karı!

«Ben görüşümü belirttim,» dedim. «Kararımı değiştirecek değilim.» Bayağı gururlanmıştım. Dediği dedik, caymak bilmeyen bir kadın olmuşum birden. Olmaz, diye kesip atmıştım. Adrian da benimle övünüyor. Gülüşünden belli. Kişiliğimi güçlendirmişti benim. Yaa, hastayı kurtarmıştı işte sonunda.

«Hadi, söyleyin,» dedim. «Gelip sizi mi gözleyelim yoksa yüzme havuzunun orada oturup çene mi çalalım?»

Marty, «Yüzme havuzuna,» diye fısıldadı boğulurcasına.

Adrian'la Judy karavana binip perdeleri çekerken biz el sallayıp uzaklaştık. Marty'nin kolunu tuttum, zavallıyı yüzme havuzunun kıyısına götürüp bir taşın üstüne oturttum.

«Ee, anlat bakalım! Kendi dertlerini mi saymak istersin önce, yoksa Judy'nin kepazeliklerini mi?»

Suratını asmıştı.

Başıyla karavanın durduğu yeri işaret edip, «Sen hep böyle kaygısız mısın?» diye sordu.

«Yoo, eskiden böyle değildim. Her şeyi dert ederdim kendime. Gelgelelim arkadaşım kişiliğimi güçlendirdi son zamanlarda.»

«Nasıl yani?»

«Acı çekmeden yaşamayı öğretiyor bana. Belki de başaracak... Ama onun düşündüğü nedenle değil.»

«Hiç bir şey anlamadım,» dedi Marty.

«Özür dilerim. Sesli düşünüyordum aslında. Benim hikayem çok uzun, çok acıklı... Pek yeni bir konu da sayılmaz.»

Üzüntüyle bakıyordu karavana. Elini tuttum.

«Sana bir sır vereyim,» dedim. «Orada pek bir şey olmadığına bahse girerim. Kalıbının erkeği değildir Adrian.»

«Erkekliği yok mu yani?»

«Bir gelir, bir gider.»

«Eh, içime su serpildi diyemem ama iyi niyetin için teşekkür ederim gene de.»

Marty'yi bir gözden geçirdim. Hiç de çirkin değildi. Yabancı yerlerin, yabancı erkeklerin yadırgı organlarını özleyerek yaşadığım günleri düşündüm. Oysa şimdi hiç bir istek duymuyordum bu adama karşı. Marty'yle yatmanın beni aradığım gerçeğe hiç yak-

laştırmayacağını biliyordum. Aradığım gerçek de neydi acaba? Marty işime yaramaz. Yarıyacak bir insan var mıdır ki?

«Sen nasıl düştün buralara?» diye sordu. «Amerikalı değil misin sen?»

«Amerikalı olmak buralara düşmeye engel mi?... Doğrusunu istersen ben gül gibi kocamı bırakıp da takıldım bu herifin peşine.»

Marty'nin kulakları dikildi. Bir şaşkınlık belirdi yüzünde. Sırf bunun için mi bu yola düşmüştüm ben? Sırf, «Ben kocamı bıraktım,» dediğim zaman karşımdaki yabancıyla aramda kurulacak şaşkınlık köprüsünden yararlanmak için mi? Yalnızca bir gösteriş isteği demek. Pek yeni bir numara da değil üstelik.

«Nerelisin?»

«New Yorklu.»

«İşin gücün var mı?»

Eşlerimiz içeride sevişirken bizim dışarıda beklememiz bir günah-çıkarma-törenini gerektiriyordu. Anlattım.

«New Yorkluyum, Yahudiyim ben de. Ailem kent-soyluların en üstün tabakasındandır. Hepsi de kaçık. İkinci evliliğimi yaptım. Kocam psikiyatr, çocuk yok, 'Erotik' damgasını yiyen bir şiir kitabım yayımlandı geçende. O yüzden de hiç tanımadığım herifler gece yarıları telefon eder oldular, kaçıklar mektup yağmuruna tuttular beni. Gazeteciler röportaj istediler. Sonunda ben de keçileri kaçırdım. Şiirlerimdeki kişilerle özdeşleşmeye başladım. Düşlerimi gerçekleştirmeye kalktım.»

Marty etkilenmişti. Amma da iş,» diye söylendi.

«Ne var ki düş, düştür. İnsan her an mutlu olamaz. Kapıyı vurup çıksa, her önüne gelen erkekle yatıp kalksa bile özgürlüğe bir adım bile yaklaşamayabilir.»

Bennett'in ağzına yakışan sözlerdi bunlar. Güler misin, ağlar mısın!

«Judy'ye da anlatsan aynı şeyleri?»

«Kimse kimseye bir şey anlatamaz,» dedim.

Adrian'la çadıra döndüğümüzde, Judy'yi nasıl bulduğunu sordum.

«Donuk bir karı,» dedi. «Yanında bir erkek olduğunun farkında değil desem yeri var. Sırt üstü yatıp kalıyor.»

«O seni beğendi mi bari?»

«Ne bileyim ben!»

«Sormadın mı? Hiç merak etmedin mi?»

«Bak, kızım, benim Judy'yle yatışım, yemekten sonra içilen bir fincan kahveden daha önemli değil. Bulaşık suyu gibi bir kahve üstelik!»

«Hiç uğraşmasaydın öyleyse.»

«Niye uğraşmayayım?»

«Her şeyi aynı ilgisizlikle karşılarsan hiç bir şeyin anlamı kalmaz da ondan. Seninki varoluşçuluk değil duygusuzluk.»

«Yani?»

«Yani savunduğun şeyin tam karşısında kalıyorsun sonunda. Yoğun bir duyarlık ararken anlamsız bir duygusuzluk içinde yaşıyorsun. Kısır bir davranış yöntemiyle yaşıyorsun, haberin yok!»

«Sen bayağı kafa tutuyorsun bana!»

«İyi bildin.» En küçük bir özür dileme havası yoktu sesimde.

Sabah uyandığımızda Judy'yle Marty'yi ortalıkta göremedik. Gece toplanıp kaçmışlardı çingeneler gibi.

Adrian, «Dün gece sana yalan söyledim,» dedi.

«Ne yalanı?»

«Judy'yle yatmadım ben.»

«Neden?»

«Bilmem, canım istemedi.»

Alayla güldüm. «Elimden gelmedi desene şuna.»

«Yok canım! Canım istemedi diyorsam canım istememiştir.»

«İster yat, ister yatma. Umurumda değil.»

«Atıyorsun!»

«Sen öyle san!»

«Neden kızdığını biliyorum ben. Beni de öteki sevgililerin gibi avucunun içine alamadığın için sinirleniyorsun. Dizginlerini elinde tutamadığın şeye binmeyi göze alamazsın sen.»

«Saçma! Benim aradığım şey senin isteklerinden biraz daha yüksek düzeyde. Hepsi bu. Senin oynadığın oyunu çoktan anladım ben. Varoluşçuluk, içinden geldiği gibi yaşamak konusunda senin yanındayım. Ama bu içinden geldiği gibi yaşamak değil; umutsuzluktan ne yapacağını bilememek. İlk sevişiğimiz gün aynı şeyi söylemiştin sen. Özgürlük adı altında gizlenen umutsuzluktan, bunalımdan söz etmiştin. Yaptığın şeyin tadına bile varamıyorsun. Yazık. Acınacak bir durum. Bu yolculuğumuz bile acıklı.»

Adrian'ın verdiği karşılık: «Sen burnunu soktuğun her şeyi bozmakta bire birsin zaten.»

Daha sonra havuza girdik; güneşte kurunduk. Otların üstüne uzandım, gözlerimi kısarak göğe baktım. Başımı Adrian'ın göğsüne yaslamıştım; teninin ılık kokusunu duyuyordum. Bir bulut güneşi örttü, yağmur çiselemeye başladı. Hiç kıpırdanmadık. Bulut, bizi ıslattıktan sonra geçip gitti. Tenimdeki damlacıkların güneş ışınlarıyla buharlaştığını farkettim.

Küçük gövdeli, uzun bacaklı bir örümcek Adrian'ın saçlarından omuzuna doğru yürüdü. Çabucak kalkıp oturdum.

«Ne var? Ne oldu?»

«İğrenç bir böcek.»

«Nerede?»

«Omuzunda.»

Yan gözle bakıp bacağından yakaladı örümceği. Havada tutarak boş yere bocalayışını gözledi.

«Lütfen öldürme,» diye yalvardım.

«Hani korkuyordun?»

«Korkmasına korkuyorum ama öldürmeni de istemem.» Geriye çekilmiştim.

«Buna ne dersin?» Örümceğin bir bacağını koparmıştı.

«Yapma n'olur! Dayanamayacağım.»

Papatya falı bakarcasına yoluyordu bacakları.

«Yapma diyorum! Bunu yapan insanlardan nefret ederim.»

«Ben böcekten nefret ettiğini sanıyordum.»

«Böceğin üstümde dolaşmasından nefret ederim ama öldürüldüğünü görmekten hoşlanmam. Hele böyle parça parça edilmesine hiç dayanamam. Bakamayacağım artık!» Kalktım havuza koştum.

Adrian arkamdan bağırıyordu: «Seni anlayamıyorum bir türlü! Bir böcek için bu kadar patırtı koparmaya değer mi?»

Kafamı suyun altına soktum.

Yemeği bitirinceye kadar tek kelime konuşmadık. Sonunda Adrian patladı:

«Berbat ettin her şeyi. Üzüntülerinle, kuruntularınla, aşırı duygusallığınla canına okudun yolculuğun.»

«Tamam, anladık. Sen beni Paris'te bırak. Ben de kendi vatanıma döneyim bir an önce.»

«İyi edersin.»

«Benden bıkacağını biliyordum zaten. İnsanca bir duygu gösterdiğim an seni bıkıracağımı biliyordum. Sen, istediğin biçime sokabileceğin, hamur gibi bir kadın arıyorsun. İnsan değil, naylon bebek taşımalısın yanında.»

«Saçmalama. Sadece senin olgunlaşmanı istiyorum.»

«Olgunluğun tanımını da sen yapacaksın elbette!»

«Sen de düşündüğünü söyleyebilirsin pekâlâ.»

«Yaa, demek eşitlik gözetmeye çalışacaksın,» dedim alay edercesine.

İpleri, direkleri, sağa sola çarparak öfkeyle söktük çadırı. Bütün iş yirmi dakika sürdü. Tek söz söylemeden işimizi bitirip arabaya bindik.

«Sana tutulmamın, bütün düzenimi altüst edip peşinden gelmemin hiç bir önemi kalmadı, değil mi?»

«Benim için gelmedin,» dedi. «Beni bir araç olarak kullandın sen.»

«Seni sevmiş olmasaydım asla böyle bir işe girişmezdim.» Tepeden tırnağa ürperdim. Viyana'da kaldığımız sürece neler duymuştum ben bu adama karşı! Diz titremeleri, soluk alma güçlükleri. Nabzımın hızlanışı. Midemdeki kıpırtılar. Hepsini hatırladım birden. Peşine düşmeme yol açan bütün o belirtileri. İlk gün tanıdığım erkeği istiyordum ben. Yanımda oturan bir başka insandı. Birincinin kötü bir kopyası.

«Yataktaki adamla yatağın altındaki erkek asla aynı insan olamazlar,» dedim. «Biri ötekini yok ediyor mutlaka. Alttaki yukarı geçtiği an, istediğin erkek olmaktan çıkıyor.»

«Neler saçmalıyorsun sen?»

«Aradığım erkekten söz ediyorum,» dedim. Elimden geldiğince açıkladım.

Boynuma sarılıp başımı kucağına çekti. «Demek seni düş kırıklığına uğrattım.» Üstündeki kirli pantolonun keskin kokusu burnumdaydı.

«Biraz arabadan çıkalım,» dedim.

Bir ağacın altına yürüdük, gölgeye oturduk. Başımı kucağına dayamıştım. Hiç düşünmeden pantolonunun fermuarıyla oynamaya başladım. Önü açılmış, yumuşak cinsel organı elime gelmişti.

«Küçüktür,» diye mırıldandı.

Başımı kaldırıp yüzüne baktım. Güneş yanığı yanaklarına, ağzının köşelerindeki kırışıklara, alnına dökülen sarı saçlarına, gözlerinin yeşilimtrak pırıltılarına. Hâlâ güzeldi benim için. Yarı yarıya özlem sayılabilecek bir istekle uzandım dudaklarına. Uzun uzun öpüştük. Elimin altında kıpırdayan hiç bir şey yok. O aydınlık gülüşüyle güldü; ben de güldüm. Benden esirgediği bir yanı var, biliyorum. Asla bütünüyle sahip olamam ona. Belki de bu yüzden eksilmiyor güzelliği. Kitabıma sokabileceğim, hatırlayıp inceleyebileceğim, fakat asla elde edemeyeceğim bir erkek.

Paris'e yöneldik. Ben bir an önce Amerika'ya dönmek istiyordum. O birkaç gün daha kalmamda diretiyordu. Bağların gevşediğini sezmişti Adrian. Ondan uzaklaşmaya başladığımı anlamıştı. İleride kullanmak üzere şimdiden defterime not ettiğim kişilerden biri olduğunu sezmişti. Paris'in dış mahallelerine geldiğimizde duvar edebiyatı örnekleri çoğaldı. Üst geçitlerden birinde gözüme ilişen bir yazı:

FEMMES! LIBERONS - NOUS!(*)

(*) Kadınlar! Özgürlüğümüzü kazanalım!

16

Aldatılan ve Yüzüstü Bırakılan Kadın

Oy hakkını elde etmekten ne çıkar, diye düşünmüştüm. Kadınların başbayağı silahlanması gerekir.

Edna O'Brien

Evet, gene Paris.

Yolun tozu bir pelerin gibi örtmüştü üstümüzü. John Steinbeck'in göçebelerini andıran bir kılıkta girdik kente. Colette'in hikayelerindeki toza toprağa bulanmış vodvil oyuncularıydık sanki.

Yol kıyısında işemek Rousseau'yu hatırlatan doğal bir davranış olabilir, ama uygulamaya kalkıştınız mı kasıkları pişiyor insanın. Üstelik kadın olmanın da ayrıca zararı dokunuyor. Pabucun ya üstüne, ya içine akıyor sidik.

Paris'e böyle girdik işte. Terden yapış yapış, toza bulanmış, çiş izleri taşıyarak. Yeniden âşık olmuşuz birbirimize. Elden kaçırdığımız ilk dönemin özleminden doğan ikinci bir sevgi dönemi. Son deneyin de başarısızlıkla sonuçlandığını, bir aşkın daha yitip gitmesini göze alamayacağını bilen insanların umutsuz çabası.

Adrian dizimi okşuyor.

«Nasılsın, güzelim?»

«İyiyim, canım.»

Ne kadarının içten, ne kadarının yalan olduğunu bile bilmiyoruz artık. Öylesine benimsemişiz oynadığımız rolleri.

Ben, Bennett'i bulup bir kez daha şansımı denemeye karar vermiştim çoktan. Olur ki beni yeniden evine

almaya razı gelir. Peki ama nerede bulacağım Bennett'i. Telefonla arayayım bakalım. New York'a dönmüş olacağını sanıyorum. Avrupa'da gezmekten benim kadar çabuk bıkar o da.

İstasyonda bir telefon bulup ihbarlı bir konuşma yazdırmak istiyorum. Gelgelelim bildiğim Fransızca sözlerin hepsini unutmuşum. Telefon santralındaki kızın İngilizcesi de Allahlık. Gülünç bir konuşma geçiyor aramızda, bir sürü yanlışlıktan, birtakım düdük sesleriyle anlaşılmayan vızıltılardan sonra, kendi evimdeki telefonun çaldığını duyuyorum.

Santraldaki kız, «le Docteur Wing»in arandığını bildiriyor. Yaz boyunca bizim evde oturacak olan kızın sesi geliyor kulağıma.

«Doktor burada değil. Viyana'ya gitmişti.»

«*Madame, le Docteur est à Vienne.*»(*) diye yanıklanıyor operatrisin sesi.

«*Ce n'est pas possible!*»(**) diye bağırıyorum ve Fransızca bilgim tükeniyor. Santral memuru benimle tartışmaya başlayınca büsbütün dilim bağlanıyor. Üniversite yıllarımda da gelmiştim ben bu ülkeye; rahatça konuşurdum bu dili. Şimdi İngilizce bile konuşamıyorum neredeyse.

Bir kere daha bağırıyorum: «Orada olması gerekir!» Evde değilse nerede peki? Onu bulamazsam ne yaparım?

Bennett'in en yakın arkadaşına, yaz boyunca bizim arabamızı kullanacak olan Bob'a telefon ediyorum. Bennett, New York'a döner dönmez Bob'u aramıştır. Şaşılacak şey; Bob evinde.

«Bob, benim, ben... Isadora... Paris'teyim. Bennett orada mı?»

(*) Doktor Viyana'daymış, bayan.
(**) Olamaz.

Bob'un söylediğini güç duyuyorum. «Bennett senin yanında değil mi?» Sessizlik. Bağlantı kesildi. Tam bir sessizlik de değil üstelik. Bir hışırtı var. Okyanusun sesi midir duyduğum? Yok, yok bana öyle geliyor. Göğüslerimin arasındaki çukurdan aşağı sızıyor terim. Bob'un sesi yüzeye çıkıyor yeniden:

«Ne oldu? Yoksa kav...» Gurultular geliyor almaçtan. Koskoca bir balığın Atlantik tabanındaki ana kabloyu kemirdiğini sanıyorum. Balık dişlerini tellere geçirdikçe Bob'un sesi duyulmaz oluyor.

«Bob!

«Sesin gelmiyor. *Kavga mı ettiniz diyorum?*»

«Evet. Şimdi anlatmak güç. Çok kötü oldu. Hep benim...»

«*Ne diyorsun?* Duyamıyorum... Bennett nerede?»

«Ben de onun için aradım seni.»

«Nee? Hiç bir şey duyulmuyor.»

«Allah kahretsin! Senin sesin de gelmiyor.. Bana bak, Bennett telefon edecek olursa onu sevdiğimi söyle.»

«*Neee*?»

«Onu aradığımı söyle.»

«Ne diyorsun? Tek kelime anlamıyorum.»

«Karın seni istiyormuş de.»

«*Ne dediğini duymadım*!»

«Karın seni istiyormuş de.»

«Bir daha söyle, anlamadım.»

«Aaa, yok! Olacak iş değil bu!»

«*Gene* anlamadım!»

«Onu sevdiğimi söyle!»

«Isadora, hiç duyulmuyor sesin. Çok kötü bir bağlantı...»

Kötü bağlantı da kopuyor sonunda. Santral memuru araya girerek borcumun 129 frank 34 santim olduğunu bildiriyor.

«Hiç bir şey konuşamadık ki!»

Parayı ödemek zorunda olduğumu açıklıyor. Veznеye gidiyorum. Çantamı açınca yanımda hiç Fransız frangı kalmadığını görüyorum. Kambiyo kurlarıyla, veznedeki memurla boğuşuyorum bu kez de. Sonunda para ödeniyor. Karşı koyacak gücüm kalmamış artık.

Günahlarımın cezasını ödercesine sayıyorum paraları. Yeniden evimde olmak, son haftaları sakin kafayla düşünebilmek için bundan çok fazlasını da vermeye hazırım. Kendimi aldatmanın yararı yok. Ben varoluşçuluktan falan anlamıyorum. Olayları kağıt üstüne dökmedikçe yaşantımın gerçek olduğuna bile inanamam.

Adrian tuvaletten çıkıp soruyor: «Ee. ne oldu?»

«Öğrenebildiğim tek şey New York'ta bulunmadığı.»

«Londra'dadır belki.»

«Doğru ya! Londra'da oyalanmıştır belki.» Bennett'i görmek umudunun doğmasıyla yüreğim hızlanıyor.

«Niye arabayla gitmiyoruz Londra'ya? Oraya vardıktan sonra dostça ayrılırız seninle.»

Ahlak hocası Adrian, «Bu işi kendi başına çözümlemen gerekir,» diyor.

Herhangi bir art niyet sezmiyorum önerisinde. Bir bakıma haklı sayılır. Belaya bulaşmasını bildiğim gibi sıyrılmasını da becerebilmeliyim.

Zaman kazanmak için, «Hadi gidip birer içki içelim ne yapacağımızı kararlaştıralım,» diyorum.

«Olur.

Arabanın tentesini açıp biniyoruz. Kucağımda Paris haritası. Kent gün ışığında pırıl pırıl. (Kitabım filme çekilirse bu sahne çok güzel olacak.)

Boulevard Mich'e yöneltiyorum Adrian'ı. Bütün sokakları, dönemeçleri hatırladığımı farkedince bayağı seviniyorum.

Bunca yıl Fransızca öğrenimi yaptıktan sonra bir şiirin iki dizesi de aklımda kalmış. Keyfile bağırıyorum: *Il pleut dans mons coeur / Comme il pleut sur la ville!*»(*) Paris'te olduğum (sadece ve sadece Paris'te olduğum için) yerimde duramıyorum. «Doğuşunda adrenalin iğnesi yapmışlar bu kıza.» derdi annem. Doğruydu da! Karamsarlığı üstümden attım mı benden canlı insan yoktur dünyada. Gülerim, söylerim, kanım kaynar, yerimde duramaz olurum.

«*Il pleut* sözünü de nereden çıkardın?» diye soruyor Adrian. «Haftalardır böyle güneş görmemiştik.» Benim coşkunluğum ona da bulaşmış. İçmeden kafayı bulmuşuz. Rue des Ecoles'de park ediyoruz arabayı, bütün eşyamız da içinde. Bir an kararsızlık çekiyorum; tenteye bir bıçak atsalar neyimiz var, neyimiz yok hepsini yürütebilirler. Boş ver; mal tutkusuna kapılmayacaktık hani? *Yitirecek bir şeysi kalmayan insan gerçekten özgürdür;* tamam mı?

Paris'te bulunmaktan duyduğumuz sevinci belirterek Boul'Mich'teki kafelerden birine giriyoruz. Paris'in değişmezliğinden, sokakların, kafelerin hep yerli yerinde durmasından söz ediyoruz neşeyle.

İkişer bira içtikten sonra herkesin içinde öpüşmeye başlıyoruz. (Gören de birbirine son derece tutkun bir çift sanır bizi.)

Adrian, «Süperego denen nesne alkolde erir.» diyor. Viyana'da tanıdığım güleryüzlü zampara olmuş gene.

«Benim süperegom Avrupa'da eriyor.» diye karşılık veriyorum.

(*) Kentin üstüne inen yağmur yüreğimde yağıyor.

Adrian, belime sarılarak, «Tek gerçek varoluşçu üzüm suyudur,» diyor.

«Bir de arpa suyu. Arpadan da su çıkmaz aslında. Niye arpa suyu derler bilmem.»

Birasından koca bir yudum alıyor. «Çıkar, çıkmaz olur mu?» diyor bilgiççe.

Bira bulanıklığının ardından görüyoruz dünyayı. Öğle yemeğinde bulgur, akşam yemeğinde istiridye yiyoruz. İki yemek arasında sayısız bira içip sayısız kere işemeye gidiyoruz. Botanik bahçesine. Pantheon'a bir girip çıkıyoruz. Sorbonne yakınlarındaki daracık sokaklarda dolaşıp Luxembourg bahçesine bir göz atıyoruz. Observatoire çeşmesinin yanındaki bir sıraya oturarak dinlenmeye karar veriyoruz sonunda. Havuzdaki şaha kalkmış bronz atları gözlüyoruz. Alkolün verdiği aldırmazlık duygusunun içinde yüzüyorum. Bir gevşeklik, bir rahatlık var üstümde. New York aydan da uzak bir yer şu anda.

«Bir otel bulsak da gidip yatsak,» diyorum. Karşı konulmaz bir cinsel istek duyduğumdan değil, sadece bu duygusal sarhoş dostluğunu tatlıya bağlamak amacıyla. Bir kere daha deneyelim. Belki dört başı mamur bir iş çıkarabiliriz sonunda. Sevişmemizin hep eksik kalan bir yanı oluyor nedense. Onca zaman birlikte gezdik; bunca tehlikeyi göze alıp da karşılığında bu kadar az zevk duymam yazık değil mi?

«Olmaz.» diyor Adrian. «Zaman yok.»

«Zaman yok, ne demek?»

«Yarın sabah Cherbourg'da olacaksam bu akşam yola çıkmalıyım.»

«Yarın sabah Cherbourg'da olmanın ne gereği var?» Pembe alkol bulutları aralanınca korkunç bir durumla karşılaşacağımı seziyorum.

«Esther çocukları alıp Cherbourg'a gelecek yarın sabah.»

«Dalga mı geçiyorsun?»

«Yoo, dalga geçmiyorum. Şu sıralarda Londra'dan ayrılmışlardır sanırım. Bretagne'da kısa bir tatil yapacağız.»

Gözümü dikip bakıyorum. Saatını inceliyor umursamazlıkla. Aldatmacanın büyüklüğünü düşününce dilim tutuluyor. Kendime bir bakıyorum. Günlerdir yıkanmadan gezmişim, ayık olduğum saatler sayılı; hangi günü yaşadığımın bile farkında değilim. Oysa Adrian bir ay önce kararlaştırılmış bir tatilin tarihini hesaplarmış bütün bu süre içinde.

«Yola çıkmadan önce mi sözleşmiştiniz?»

Başını sallıyor onaylarcasına.

«Demek ki Esther'le belli bir günde buluşacağını bile bile varoluşçuluk numaralarıyla kandırdın beni.»

«Kandırmak söz konusu değil. Herhangi bir kötü niyetim yoktu ki.»

«Kandırmak söz konusu olmaz olur mu? Hani aklımızın estiği yere gidiyorduk? Canımızın istediğini yapacaktık hani? Esther'e verilmiş bir sözün varmış. Onu yerine getireceğini biliyordun.»

«Bak, güzelim, düzen değişikliği isteyen ben değilim, sensin. Sana arkadaşlık etmek için ben de kendi düzenimi altüst ederim demedim ki!»

Çeneme bir yumruk yemiştim sanki. Altı yaşındaydım yeniden; en sevdiğim arkadaşım üç tekerlekli bisikletimi param parça etmişti. Bundan büyük bir hainlik düşünemiyordum.

«Esther'le belli bir günde buluşacağım *bile bile*, özgürlükten, gelecek diye bir şey olmadığından söz ettin hiç utanmadan. Ne ikiyüzlü insanmışsın!»

Gülmeye başladı.

«Neye gülüyorsun?»

«Senin öfkene.»

«Elimden gelse seni bir kaşık suda boğarım.»

«Elinden gelse yarım kaşık suda bile boğarsın.»

Bunu duyunca büsbütün çileden çıktım; göğsünü yumruklamaya, rastgele vurmaya giriştim. Bileklerimi kavrayıp tuttu beni.

«Kitabına ilginç bir konu olur diye düşünmüştüm.» Hâlâ gülüyordu.

«Namussuz pezevenk!»

«Romanın böyle bitmesi yepyeni bir şey olmaz mı?»

«Hayvan! Pis domuz!»

«Yapma, güzelim. Bu kadar sinirlenmeye değmez. Kitaptan bir ahlak dersi çıkması gerekmez miydi?»

«Senin ahlak kuralların Alp dağlarındaki yollara benziyor. Her dönemeçte 'U' dönüşü yapıyor.»

«Ben bu sözü bir kere daha duymuştum.»

«Ben de seninle gelirim,» dedim.

«Nereye?»

«Cherbourg'a. Beş kişi bir arada tatil yaparız. Viyana'da söylediklerini unuttun mu? 'Saçma sapan ahlak kurallarını bir yana bırakır', hep bir arada sevişiriz.»

«Saçmalama! Sen benimle gelemezsin.»

«Öyle bir gelirim ki!»

«Gelemezsin! İzin vermiyorum.»

«İzin vermiyorum ne demek? Kendi yaptıklarını unuttun mu? Bennett'in gözünün önünde kırıştırıyordun benimle. Kocamı bırakıp senin peşine takılmam için az mı dil döktün? Kendi küçük yuvanı yıkmayı, —yıkmak bile değil, tehlikeye atmayı— gözün yemiyor, değil mi? Sen benim ağzıma sıçacaksın, ben boyun büküp oturacağım ha? Dürüstlükten, açık sözlülükten yanaydın hani? Ben de Cherbourg'a gelmezsem namus-

suzum! Esther'le, çocuklarla tanışmak istiyorum. Sonrasını düşünürüz.»

«Olmaz diyorum! Götürmem seni. Gerekirse arabadan atarım.»

Yapar mıydı ki? Yapar, niye yapmasın? Katı yürekli bir insan olduğuna inanmak niçin bu kadar güç geliyor bana? Kararı kesin. Beni arabadan atar da kılı kıpırdamaz. Üstelik kahkahalarla gülerek arkasına bakmadan basar gider.

«Peki ama ikiyüzlülük ettiğin için hiç utanmıyor musun?» Yenilgiyi kabul ettiğim sesimdeki yakarı havasından belliydi.

«Çocukları güç durumda bırakamam,» dedi. «Bunu böylece bil.»

«Beni güç durumda bıraktığına hiç aldırmıyorsun ama.»

«Sen büyüksün. Kendini kurtarabilirsin. Onlar savunmasız yaratıklar.»

Ne diyebilirdim ki? Bağırıp çağırabilirdim belki. Ben de savunmasız bir yaratığım, ben de küçüğüm diyebilirdim. Beni yüzüstü bırakırsa yıkılacağımı söyleyebilirdim. Belki de gerçekten yıkılacağım. Gelgelelim Adrian'ın çocuğu değildim ben, ona sığınmakta diretemezdim. Kimsenin çocuğu değilim artık. Özgür bir kadınım. Zincirlerimi kopardım. Özgürlüğün böylesine korkunç olabileceğini hiç bilmezdim. Derin bir uçurumdan aşağı düşen, yere varmadan uçmayı öğrenebileceğini uman bir insana benzettim kendimi.

Adrian gittikten sonra korkumu iki elle kavrayıp karşıma aldım. Dostça ayrılmıştık sonunda. Yenildiğimi kesin olarak anlayınca öfkem silinip gitti. Yalnızlığa nasıl dayanacağımı düşünmeye başlamıştım artık.

Adrian'dan yardım ummanın yararsızlığına aklım yatınca bir bakıma ona hak verir olmuştum. Çocuğu değildim ya! Çocuklarını korumak isterdi elbet. Bir tehlike olduğumu düşünüyorsa elbette beni onlardan uzak tutmak isterdi. Bana ihanet etmişti, evet. Ne var ki böyle yapacağını başından sezmiştim sanırım. O beni bir kurban olarak seçtiği gibi ben de onu hain olarak seçmiştim. Dolaylı bir yoldan, gerçek özgürlüğü tatmama olanak hazırlamıştı. Arabanın arkasından bakarken, aramızdaki uzaklık arttıkça, ona yeniden tutulacağımı düşünüyordum.

Gitmeden bana yardım etmeye de çalışmıştı. Havayolu acentesine uğrayarak Londra'ya bir bilet aradık. Bütün uçaklar doluydu. Ya çarşambaya kadar beklemem ya da treni seçmem gerekecekti. Belki de yedek listede sıraya girip havaalanında bekleyebilirdim. Gönlümün dilediğini yapabilirdim. Bütün zorluk yüreğimin çarpıntısını dindirebilmek. Bennett'i veya başka birini —belki de kendimi— buluncaya kadar bu çarpıntıya göğüs gerebilmek.

Place St. Michel'deki kafeye sürükledim bavulumu yeniden. Bu kadar ağır olduğunu bilmezdim yalnız kalmadan önce. Eşyalarımı alırken erkeksiz dolaşacağım aklıma gelmemişti. Neler yoktu ki yanımda! Turist kılavuzları, yazmam beklenen röportaj dizisi için kullanılacak bir ses alma cihazı, birkaç defter, saç kurutma makinesi, şiir kitabımın birkaç kopyası. Kitapların bir ikisini Londra'daki arkadaşlara verecektim, ancak bütün öbür ıvır zıvır kimlik belgesi gibi taşıyordum. Tanıdığım kişileri etkileyebilecektim böylece. Sıradan bir insan değil de üstün bir kadın olduğumu kanıtlıyordu eşyalarım. 'Olağanüstü' kimliğimi taşımasam er-

keksiz gezen, 'yalnız' bir kadın sayılırım ben de. Kimliğime sıkı sıkı sarılmam gerek.

Adrian, Triumph'a binmeden, «Bende adresin var mı?» diye sordu.

«Sana verdiğim kitabın arka kapağına yazmıştım.»

Kitabı kaybetmiş. Mor mürekkeple imzaladığım güzelim kitabı kaybetmiş. Okumamış bile.

«Dur, bir yenisini veririm,» dedim. Koca bez bavulu yolun ortasına indirip fermuara asıldım. Önce krem kavanozları yuvarlandı dışarı. Arkadan da dağınık kağıtlar, kasetler, filim ruloları, rujlar, cep kitapları. Hepsini rastgele tıktım geriye. Kitaplarımdan birini bulup çıkardım. Yepyeni cildi çatırdatarak açtım.

Kitap saklamasını bilmeyen,
sevgili Adrian'a
İyi yürekli New Yorklu hastabakıcıdan,
Sevgiler,

diye yazıp imzaladım. Adresimi, telefon numaramı not ettim bir kez daha. Bu kitabı da kaybederse hiç şaşmam. Böyle ayrıldık işte. Kayıp kayıp üstüne. Yaşamının ayrıntıları sokağa dökülüyor. Hiçlikte aramdaki tek engel incecik bir kitap cildi.

Bavulumu yanıma alıp oturdum kafe'ye girince. Bir bira daha söyledim. Yorgundum, şaşkındım. Kaderimin büyüklüğünü algılayamayacak kadar yorgundum neredeyse. Bir otel bulmak zorundaydım. hava kararıyordu. O ağır bavulu sokaklarda süreklemek, döne döne yükselen merdivenler tırmanıp oda aramak gerekiyordu. Başımı masaya yasladım. Herkesin dikkatini çekmekten korkmasam hüngür hüngür ağlayabilirdim yorgunluktan. Yalnız gezen kadınların çok iyi

tanıdığı, soruşturan bakışlar çoktan bana yönelmeye başlamıştı. O anda biri çıkıp da beni tavlamaya kalkışsa, bir çığlık atar tekme tokat girişirdim adama. Konuşacak halim yoktu. Tartışacak, açıklamalar yapacak, karşımdakini dilimle yenecek gücüm kalmamıştı. Çapkın bakışlarla yanıma yanaşacak ilk erkek hapı yutacaktı: Ya dizimi kasığına indirecektim ya da yumruğu çenesine. On üç yaşında değilim artık. Metroyla okula giderken pantolonlarının önünü açıp karşıma oturan adamlardan korktuğum gibi korkacak değilim. Yerimi değiştirirsem bana kızacaklarını, ne yapıp yapıp öç almanın yolunu bulacaklarını sanırdım o yaşlarda. Gözlerimi elimdeki kitaba diker, kımıldamadan otururdum kitaba sığınarak. Daha sonraki yıllarda, İtalya'da da sıkıntıya düştüğüm oldu. Erkekler peşime takılır, bazan da, kapıları açıp *Vieni, vieni*(*) diye seslenerek, arabalarına çağırırlardı. Aşağılandığımı, yüzüme tükürüldüğünü sanırdım hep nedense. Oysa bu durumlarda gurur duyması gerekirmiş kadınların. Çekiciliğimiz kanıtlanmış olurmuş. Annem, «İtalya'da gezerken sapına kadar dişi olduğumu anlıyorum,» derdi. Oysa ben peşime tazılar salındığı duygusuna kapılırdım. Gene de, ilgilerine minnet duyduğumu belirtmek için gülümsemeye, saçımı aldırmazlıkla bir omuzdan ötekine savurmaya çalışırdım. Ardından da utanca kapılırdım. Davranışları hoşuma gitmediğine göre niçin gülümsüyorum? Kendimi avlanan bir hayvana benzettiğime göre minnet duymak niye?

Şimdi yalnız kalmak istiyorum. Burada tek başıma oturuşumu başka türlü yorumlayan çıkarsa kaplan gibi boğuşurum. Bennett —psikiyatri bilimini yalayıp yuttuğu halde— erkeklerin peşime düşmesinden benim

(*) Gel, gel.

sorumlu olduğumu ileri sürerdi hep. Kolayca elde edilecek kadınlardan olduğumu belli edermişim. Ya kılığım, ya saçımı omuzlarıma salıverişim bu izlenimi uyandırıyormuş erkeklerde. Irzıma geçilmesini istiyormuşum kısacası. Kadın erkek savaşının en alışılagelmiş saldırılarındandır bu. Bin dokuz yüz elli yıllarının, çok iyi tanıdığımız atasözlerinden biri: «*Kadın istemezse hiç bir erkek onun ırzına geçemez. Dişi köpek kuyruk sallamasa...*»

Önümdeki birayla oynayıp duruyordum. Bir an başımı kaldırdım, yandaki masada oturan adam dikkatimi çekti. Ne düşündüğü gözlerinden okunuyordu: «Ben senin ne aradığını biliyorum, yavru...» Adrian da o bakışla tavlamıştı beni. Oysa aynı bakış bu akşam bulantı veriyor içime. O bakışın ardında gizlenen şeyin sadece acı çektirme isteği, sadece hayvanca bir kabalık olduğunu sanmıyorum. Belki de böyle bakan erkeklerin yüzde doksanı cinsel güçsüzlüklerini saklamaya çalışıyorlardır. Olur mu olur! Ne var ki bu varsayımı deneylerle kanıtlamaya çalışacak değilim.

Kaşımı çatıp gözümü öne indirdim. Kimseyi istemediğimi anlamıyor mu bu herif? Pisliğimi, yorgunluğumu, ayakta duracak halim olmadığını görmüyor mu? Bira bardağını can kurtaran simidine sarılırcasına kavradığımı farketmiyor mu? Bir kadın, erkeğin önerilerine karşı koyarsa —gerçekten, içtenlikle bile yapılmış olsa— hep kendini naza çektiği düşünülür nedense. Her erkek aynı yargıya varır.

Trenlerde erkek bulmayı düşlediğim günlere gitti aklım. O düşleri uygulamaya kalkışmadığım, asla o yiğitliği gösteremediğim doğrudur. Bu konuları yazmaya bile yanaşmadım yıllarca. Gelgelelim öyle bir işe kalkışsaydım da karşımdaki erkek beni tersleseydi ya da sadece beğenmediğini belirten bir tavırla başını

çevirseydi ne olurdu? Günlerce kendimi yiyip bitirirdim. Ahlaksız bir kadın, bir aşifte, yüzsüz bir yaratık, yanındakileri rahatsız eden bir orospu olarak görürdüm kendimi. Erkeğin ağırdan aldığını bir an bile düşünmez, isteksizliğini kendi çirkinliğime verir, günlerce üzüntü çekerdim. Oysa aynı durumda kalan erkek kadının cilve yaptığını sanır hep. Oyunun kuralları gereği kendini naza çektiğini düşünür. Erkeklerin çoğu bu kanıdadır. Erkek hayır derse, anlamı hayırdır. Kadın hayır derse, en azından belki, çok zaman da evet demek istiyordur. Bununla ilgili bir fıkra bile vardır yanılmıyorsam. Zamanla, kadın da kendini erkeğin gözüyle görmeye başlar. Yüzyıllar boyunca bu yanılgıyla yaşayan kadın ne istediğini, ne istemediğini bilemez hale gelmiştir. Erkek de kendi üstünlüğüne kesin olarak inanmıştır artık. Kadının kararsızlığını biyolojik nedenlere, salgı bezlerinin çalışmasına ya da aybaşı günlerinin gerginliğine verip geçer.

Birden —o yabancı erkeğin yapışkan bakışlarının altında— Adrian'ı neden elimden kaçırdığımı, yaptığım yanlışlığın ne olduğunu anladım. En önemli kuralı bozmuş, Adrian'ın peşine *ben* düşmüştüm. Yıllarca düş kurup eli kolu bağlı oturduktan sonra birden eyleme geçmiştim. Aklımı başımdan alan bir erkeğin koynuna girebilmek için elimden geleni yaptım. Sonuç? Adam, fazla pişmiş düdük makarnası gibi hamurlaştı, benden kurtulmanın yolunu aradı.

Erkekler, kadınlar. Kadın bir yanda, erkek öte yanda. Bu iş asla düzelmez diye düşündüm. Mağara adamı çağında, erkeğin, bütün ömrünü avlanmak ve dövüşmekle, kadının da gebe kalmak, doğururken ölmek korkusuyla geçirdiği zamanlarda karıyı saçından sürüyüp götürmek gerekirmiş. Erkek, yüzyıllar boyunca kadının isteksizliğinden, soğukluğundan yakınmış.

Coşkulu kadın ararmış hep. Atak kadın ararmış. Eh, son yıllarda kadının ataklığı, coşkunluğu epey arttı. Sonuç? Gözükara kadının karşısında erkek pörsüyüp kaldı. Onulmaz bir dert bu. Ömrümde duyduğum en güçlü istekle yaklaşmıştım Adrian'a. Benim tutkumun büyüklüğü onunkini yok etti. Ben üstüne düştükçe o kaçtı. Her şey bu kadar basit mi peki? Annemin yıllarca önce söylediğine mi geleceğiz? «Erkekler kolay elde edilen kadınlara değer vermezler,» deyip çıkıcak mıyız işin içinden? Gerçekten de bana en çok bağlanan erkekler en az önemsediklerimdi. Peki ama bunun ne tadı var? *Eros*'la *philos*, kısa bir süre için de olsa, bir araya gelemezler mi hiç? Bu istek ve ilgisizlik, yarar ve zarar çarkını durdurmanın yolu yok mu?

Bir otel bulmak zorundaydım. Bavulum —ağır olduğundan başka— yersiz yurtsuz bir kadın olduğum izlenimini de uyandırıyordu. Yalnız bir kadının nelere göğüs germesi gerektiğini unutmuştum yıllardır. Baygın bakışlar, sağdan soldan laf atmalar, cinsel bir borç altına girmek korkusuyla geri çevirmeye zorlandığımız yardımcı eller. Boy hedefi olduğunu bilmenin ezikliği. Boyuna bir erkekten ötekine geçtiğime, eninde sonunda mutlaka kocaya vardığıma hiç şaşmamak gerekir. Nasıl olmuş da Bennett'i bırakmışım ben? Nasıl unutmuşum bunları?

Bavulu yüklendim, köşeyi dönüp Rue de la Harpe'a saptım (Charlie'nin Sally'sinden anılar). İnanılmaz gibi görünse de, ilk girdiğim otelde oda buldum. Ben Paris'e gelmeyeli fiyatlar çok yükselmişti. En üst katta (bavulu taşımak bir bela), boş olan tek odaya yerleştirdiler beni. Merdivenleri tırmanırken, otelde çıkacak herhangi bir yangından çok az insanın kurtulabileceğini düşünüyordum mazohistçe bir keyifle. Hele en üst kattan kurtulmanın hiç yolu yok. Değişik sah-

neler canlanıyordu kafamda: Zelda Fitzgerald'ın akıl hastanesinde çıkan yangında ölüşü (kadının öyküsünü anlatan kitabı yeni bitirmiştim), *Soluk Soluğa* filmindeki külüstür otel odası, on dokuz yaşımdayken tek başıma Paris yolculuğuna çıkışım (ve babamın, Amerikalı kızların Pariste ne tuzaklara düştüğünü anlatarak beni uyarması), beş yıl önceki Noel tatilinde Bennett'le kavga edişim, on üç yaşında yaptığım ilk Paris gezisi (annem, babam, kardeşlerim, Beşinci George otelinin lüks bir dairesi, maden suyuyla diş fırçalayışımız), dedemin, beş parasız bir öğrenci olarak Paris'te resim yapmaya, muzla karın doyurmaya çalıştığı yıllar, annemin (dediği doğruysa) Boulogne ormanında çırıl çıplak dans edişi...

Oda bulduğum için bayağı sevinmiştim. Ancak odayı görüp bütün bir geceyi burada geçirmek zorunda olduğumu anlayınca sevincim kursağımda kaldı. Oda yarım bir odaydı aslında, kontrplakla bölünmüştü ortadan. (Bölmenin arkasında ne olduğunu Allah bilir!) Yayları çökmüş tek kişilik yatağın üstünde tozlu bir basma örtü. Duvarlarda rengi atmış, lekeli duvar kağıtları.

Bavulumu içeri çekip kapıyı kapattım. Kilidi döndürebilmek için bir süre uğraştım. Sonra da yatağa uzanıp ağlamaya başladım. Bol bol, kana kana ağlamak istiyordum. Göz yaşlarım koca bir okyanus olsun, ben de boğulup gideyim. Gelgelelim göz yaşlarımın akmasını engelleyen bir şey var. Midemde, boyuna Bennett'i düşünmeme yol açan bir yumru. Göbeklerimiz birbirine bağlı sanki. Onu düşünmeden edemiyorum. Nerede acaba? Bennett'i bulamazsam rahatça ağlayamayacak mıyım bundan böyle?

Ağlamanın, belki de bebeklikten kalan, tuhaf bir özelliği var. Yakınlarda bizi dinleyen (ya da dinleye-

ceğini umduğumuz) biri bulunmazsa, şöyle rahatça, höyküre höyküre ağlamak kolay değildir. Tam bir umutsuzlukla göz yaşı dökmek, kendini kapıp koyuvermek elden gelmez. Göz yaşı selinde boğulacağımızdan, kimsenin gelip bizi kurtaramayacağından korkarız belki. Belki de —konuşma gibi— ağlamak da bir haberleşme aracıdır; dinleyici bulunmazsa anlamı kalmaz.

«Artık uyumalısın,» dedim kendi kendime. Oysa çocukluk yıllarımın korkulu gecelerinden birini yaşamak üzere olduğumu çoktan sezmiştim. Sağduyulu erişkin mantığı istediği kadar karşı koymaya çalışsın, benliğim zaman içinde gerisin geri kayıyordu. Yüksek sesle, «Artık çocuk değilsin,» diye söylendim. Ne var ki yüreğimin gümbürtüsü dinmedi. Soğuk bir ter kaplamıştı bütün gövdemi. Yatakta çakılı kalmıştım. Yıkanmam gerektiğini biliyor, odadan çıkmaya korkuyordum. Çişim gelmiş, tuvalete gitmek zorundayım; tuvalete gitmekten korkuyorum. Pabuçlarımı bile çıkaramadım. (Ya yatağın altındaki adam bileğimi kavrarsa!) Yüzümü yıkamayı göze alamadım. Lavabonun önündeki perdenin arkasında gizlenen biri olabilir pekâlâ. Pencerenin dışındaki terasta bir gölge var. Tavanda hayalet arabaların farları dolaşıyor. Koridordaki tuvalette suyu çekiyor birisi; yerimden sıçrıyorum. O damın önünde gezinen ayak sesleri duyuluyor. *Morg Sokağı Cinayetleri*'nden sahneler geliyor gözümün önüne. Beş yaşındayken televizyonda gördüğüm bir filmi hatırlıyorum. Duvarlardan içeri süzülen bir vampir vardı o filimde. Kapının kilitli olmasının hiç yararı yok. Kirli, lekeli duvar kağıdının arkasından çıkıp gelebilir. Erişkin mantığımdan yardım dilendim gene. Aklımı başıma toplamaya, korkularımı incelemeye çalıştım. Psikanalitik açıdan vampirin ne anlama geldiğini bilirim. Yatağın altındaki adamın aslında

babam olduğunu da bilirim. İçeri gelecek yabancı erkeklerden korkan kadın içten içe yabancı erkeği beklemektedir. Onu da çoktan öğrendim. Bu korkularımı aylarca konuşmuştuk Dr. Happe'la. Ben yazı yazarken birinin arkamdan gelip beni vuracağını, bıçaklayacağını düşünürdüm hep. Kimdi o adam? Niçin bütün yaşantım bu tanımadığım erkeklerle dolu?

Sylvia Plath, umutsuzlukla bocaladığı son şiirlerinden birinde, «İnsanın kendi düşüncelerinden kurtulmasının hiç yolu yok mudur?» diye sormuştu. Kendi düşüncelerimin, korkularımın tuzağına düşmüştüm ben de. Her şeyin başı yalnızlıktan korkmam. Gecelerimi yalnız geçirmemek için her türlü ödünü vermeye, her aşağılanmaya, her acıya katlanmaya razıyım. Peki ama niçin? Yalnızlığın korkulacak nesi var? Nedenini bulmaya çalış, dedim kendi kendime. Bir dene bakalım.

Ben: Yalnızlıktan niçin korkuyorsun bu kadar?
Kendim: Erkeksiz kaldığım zaman kimliğimi kaybediyorum da ondan.
Ben: Yok, bunun doğru olmadığını biliyorsun. Yazı yazıyorsun, yazdıklarını okuyan, şiirlerine önem veren insanlar var. Öğretmenlik yapıyorsun; öğrencilerin seni seviyor, arıyor, senden yararlanıyor. Arkadaşların var. Sevgi gösterileri biraz tuhaf olabilir ama aslında annenle baban, kardeşlerin de bağlıdırlar sana.
Kendim: Bütün bu söylediklerin yalnızlığımı bir nebze olsun azaltmaz. Erkeğim yok benim. Çocuğum da yok.
Ben: Çocuğun, yalnızlığını gideremeyeceğini biliyorsun.
Kendim: Biliyorum.
Ben: Çocukların eninde sonunda annelerinden koptuklarını da biliyorsun.
Kendim: Biliyorum.

Ben: Hiç bir insanın bir diğerine bütünüyle sahip olamayacağını da biliyorsun.
Kendim: Biliyorum.
Ben: Bir erkek sana sahip çıkmaya kalkışa sıkıldığını, soluk alamadığını da biliyorsun.
Kendim: Biliyorum ama gene de öyle sevilmek istiyorum.
Ben: Oysa o durumda kapana kısıldığın duygusuna kapılıyorsun.
Kendim: Evet, öyle oluyor.
Ben: Çelişkiye düşüyorsun.
Kendim: Evet, biliyorum.
Ben: Hem özgür olmak istiyorsun, hem de birinin kanadının altına sığınmak.
Kendim: Evet.
Ben: Onu çok az insan bulmuştur.
Kendim: Biliyorum.
Ben: İnsanların çoğu mutsuzken sen niçin mutlu olabileceğini umuyorsun?
Kendim: Bilmem. Bildiğim bir tek şey var: Aşktan umudumu kesersem, beklemekten, aramaktan vaz geçersem yaşamın hiç tadı tuzu kalmayacak. Bu umutla yaşıyorum. Onunla besleniyorum.
Ben: Özgürlük sorunu ne oldu peki?
Kendim: Nasıl yani?
Ben: Bağımsızlığın gereğine inanıyordun hani?
Kendim: Gene de inanıyorum.
Ben: Eee?
Kendim: Beni gerçekten seven bir erkek bulsam bütün inançlarımı, bütün ilkelerimi, canımı, ruhumu feda etmeye razı olurum sanıyorum.
Ben: İkiyüzlü yaratık!
Kendim: Haklısın.
Ben: Adrian'dan ne farkın var?

Kendim: Haklısın dedim ya!
Ben: Bu kaypak fikirlerinden utanmıyor musun?
Kendim: Utanıyorum.
Ben: Değişmeye çalış öyleyse.
Kendim: Çalışıyorum. Şu anda bile kendimle savaşıyorum. Gelgelelim hangi yanımın ağır basacağını bilemem.
Ben: Simone de Beauvoir'ı düşün.
Kendim: Direnme gücüne hayranım, ama kitaplarında hep Sartre'ı sayıklıyor.
Ben: Doris Lessing'i düşün!
Kendim: Kadın kahramanı Anna Wulf aşık olmazsa orgazm olamazmış... Başka ne söyleyeyim?
Ben: Sylvia Plath'ı düşün!
Kendim: Öldü o. Aziz mertebesine yükseleceğimi bilsem gene de onun gibi yaşamak, öyle bir ölümle can vermek istemem.
Ben: Bir ülkü uğruna ölmek istemez misin?
Kendim: Yirmi yaşında olsam isterdim. Otuza gelince ülkü uğruna ölmeye yanaşmıyor insan. Şiir uğruna ölmek de biraz saçma olur sanırım. Genç yaşta can verdiği için Keats'e hayrandım eskiden. Şimdiyse ileri yaşta ölmenin daha büyük bir yiğitlik olduğunu düşünüyorum.
Ben: Hhım! Colette'i düşün öyleyse.
Kendim: İyi bir örnek buldun ama onun gibi kaç kişi var?
Ben: Ona benzemeye çalış bari.
Kendim: Çalışıyorum.
Ben: İlk adım yalnızlığa alışmaktır...
Kendim: İnsan yalnızlığa iyice alıştı mı bu kez de yüreğini sevgiye açmayı beceremez.
Ben: Yaşamak kolaydır diyen oldu mu sana?
Kendim: Olmadı.

Ben: Öyleyse niye korkuyorsun yalnızlıktan?
Kendim: Bana bak, başlangıç noktasına döndük gene.
Ben: Eee, ne yaparsın, insan tek başına kaldı mı öyle olur.

Yok, olacak iş değil! Mantık yoluyla atlatamam ben bu korkuyu. Köpek gibi soluyorum, ter boşanıyor tenimin bütün gözeneklerinden. «Korkuyu kelimelerle anlatmaya çalış,» diyorum kendi kendime. «Üçüncü şahıs olarak düşün kendini. Tut ki kitabına geçiriyorsun bu duyguyu.» Hayır, yapamıyorum. Bir burgaç gibi içine çekiyor beni panik. Gemi azıya almış atlar kollarıma, bacaklarıma asılıyorlar karşıt yönlerde; gövdem paralanacak. Ürkünç işkence düşlerine dalıyorum. Düşmanlarının derisini yüzen Çinliler. Direğe bağlanıp yakılan Jean D'arc. İşkence çarklarında kemikleri kırılan Fransız protestanları. Direniş Ordusu askerlerinin gözlerinin oyuluşu. Yahudilere, elektrik şokuyla, iğnelerle, bayıltmadan yapılan 'ameliyatlarla' işkence eden Naziler. Güneyli zencilerin linç edilişi. Vietnamlıların kulaklarını kesen Amerikalı askerler. Kızılderililerin ezilişi. Kafatası yüzen kızılderililer. İnsanlığın geçmişi hep kanla işkenceyle, kurbanların çığlıklarıyla dolu.

Ellerimi bastırıyorum gözlerime. Gelgelelim aynı korkunç görüntüler göz kapaklarımın içinde beliriyor bu kez. Benim de derim yüzülmüş sanki; iç organlarının açıkta olduğu duygusuna kapılıyorum. Kafatasım dinamitlenip açılmış, beynim görünüyor. Sinir uçları yalnızca acıyı iletiyor artık. Evrendeki tek büyük gerçek acı çekmektir. «Yalan,» diye haykırıyorum yattığım yerde. «Doğru değil bu, yaşamdan tat aldığın günleri düşün. Sevinçten öleceğini sandığın anları hatırla.» Ne yazık ki hatırlayamıyorum. Kendi hayal gü-

cümün çarmıhına gerilmişim. Hayal gücüm, insanlığın geçmişi kadar korkulu.

On üç yaşında yaptığım Londra yolculuğu aklıma geliyor. İngiliz akrabalarımızı aramış, Londra'yı boydan boya gezmiş, Claridge's otelinde inanılmaz bir hesap ödemiştik. Babam paranın «Sam Amca»dan çıktığını söyleyince şaşıp kalmıştım. Ne varlıklı amcalarımız varmış meğer!.. Gelgelelim ben bütün yolculuğu korku içinde geçirdim. Madam Tussaud'un mumyalar müzesindeki mum heykellerle, Londra Kulesi'nde gördüğüm işkence araçları aklımı başımdan almıştı. Kitaplarda okuduğum işkencelerin gerçekten yapılabileceğini o güne kadar hiç düşünmemiştim.

«Hâlâ kullanılıyor mu bunlar?» diye sordum anneme.

«Hayır, güzelim, hiç olur mu? Çok eskiden kullanılırmış onlar. İnsanlar barbarmış o zamanlarda. Şimdi uygarlık ilerledi.»

1955 yılında gerçekten de çok ilerlemişti uygarlık. Nazi döneminin üstünden on yıl geçmişti; atom bombalarının yapılıp depolanması önemliydi artık. Kore savaşı bitmiş, Amerika'daki komünist kıyımı tavsamaya başlamıştı. Ben keten çarşafların arasında tir tir titrerken annem uygarlığın ilerlediğini söyleyerek beni avutmaya çalışıyordu. Beni korumak için yalan söylüyordu. Gerçek dayanılamayacak kadar acıysa hep yalana baş vururdu annem. O üstümdeki örtüyü düzeltirken, ben, «Aman, iyi,» diyerek uykuya dalmıştım.

Evet, bunca masrafı vergiden düşmemize izin veren Sam Amca, Rosenbergleri uygarlık adına elektrikli sandalyeye göndermişti iki yıl önce. İki yıl öncesi, 'Çok eski zamanlar' sayılır mı acaba? Annemle birbirimize sarılıp yatarken öyle olduğuna inanmak işimize gelmişti.

Peki, annem nerede bu gece? O zaman da kurtaramamıştı gerçi beni; şimdi de kurtaramaz. Ne var ki yanımda olsa bu geceyi atlatabilirim sanıyorum. Birer birer atlatılır bütün geceler. Keşki Scarlett O'Hara gibi sorunlarımın çözümlenmesini hep bir sonraki güne erteleyebilsem ben de.

17
Rüyalarla

Bence, güç olan, zararlı olan, insanın istediğini elde edememesi değildir. İsteklerini yerine getiremeyen insan belki acı çeker, ama eline geçenle yetinen zehirlenir. İkinci kaliteyi birinci kalite gibi görmektir en kötüsü. Sevgi ararken yalnızlığı yeğ tutar gibi daha iyisini yapabileceğini bildiğin halde ortaya koyduğun eseri beğenir gibi görünmek.

Doris Lessing,
Altın Defter'den

Uyuyamayacağımı kesin olarak anlayınca kalkmaya karar verdim. Çocukluğumdan beri uykusuzluk çektiğimden bu durumlarda ne yapılması gerektiğini çok iyi bilirim. İnsan uykusunun kaçtığını umursamazcasına davranırsa, uyku, yüz bulmayan bir aşık gibi, birden arkadan bastırıverir bazan.

Dikilip oturdum. Saçımı iri bir tokayla tutturdum, üstümdeki kirlileri çıkardım. Asker adımlarıyla yürüdüm perdeye kadar, cakayla çekip açtım. Bir sağa baktım, bir sola. Kimsecikler yok. Bideye oturup katır gibi işedim. Sidik torbasının bunca saat çatlamadan dayanabilmiş olması şaşılacak şey. Kirden pişen kasıklarımı yıkadım, bideyi temizledim. Muslukta yüzüme gözüme su çarptım, el beziyle bütün gövdemi sabunladım. Kollarımdan akan suyu görünce çocukluğum aklıma geldi. Bütün gün sokakta oynadıktan sonra da böyle çamurlu bir su akardı üstümden yıkanırken. Kapıya giderek kilidi yokladım bir kez daha.

Bitişikte birisi öksürdü; korkudan tavana yapışacaktım. Heyecanlanmayalım, dedim kendi kendime. Yataktan kalkıp yıkanmakla olumlu bir adım atmış olduğumu seziyordum. Gerçek akıl hastaları kendi pisliklerinin, sidiklerinin içinde yatıp kalırlar. Aman, sevin de kimseye söyleme! Tam yılana sarılmaktı be-

nimkisi. «Benden beter durumda olanlar da var,» diye mırıldandığımı duyunca gülmeden edemedim.

Birazcık temizlenmek bile içimi rahatlatmıştı. Sırı dökük boy aynasının önünde durdum çırılçıplak. Günlerce açık arabayla etmenin sonucu, gövdem yamalı bohçaya dönmüştü. Dizlerim, bacaklarımın alt yanı güneşten kavrulmuş. Yanaklarım, burnumun üstü kıpkırmızı olmuş, soyuluyor. Boynumla kollarım kösele rengi. Geri kalan yerler bembeyaz.

Güneş gözlüklerinin iziyle çevrelenmiş gözlerime diktim bakışlarımı. Gözlerimin rengini bir türlü tanımlayamam sorsalar. Bu önemli mi acaba? Sorunlarımın bir bölümü gözlerimin rengini bilmeyişimden doğmuştur belki de. Olur mu ki? Ne renk peki gözlerim? Sarı benekli grimtrak mavi. Mavi de denemez. gri de denemez. Brian, 'taş mavisi' derdi gözlerime. Saçlarımı da buğday başağının rengine benzetirdi. «Buğday saçlım,» diye okşardı kafamı. Brian'ın tatlı kahverengi gözlerini başka kimsede görmedim. Bizans mozayiklerindeki aziz resimlerinin gözlerini andırırdı onun gözleri. Keçileri kaçırmaya başladığında, saatlarca aynanın karşısına dikilir, gözlerini incelerdi. Gözbebeklerinin birden küçüldüğünü görebilmek için ışığı yakıp söndürürdü boyuna. Maddenin dışında olan bir dünyadan söz ederdi. Gözleri o dünyanın aynası, anahtarıymış. Ruhunun gözbebeklerinden emilebileceğini aklına koymuştu nedense. Tıpkı çiğ yumurtayı delip akını emdiğimiz gibi emilebilirmiş ruhu.

Brian'ın imgelerine nasıl hayran olur, deliliğini ne kadar çekici bulurdum! O yıllarda gerçeküstü şiirler yazmaya başlamamıştım daha. Kelime oyunlarının, imgelerin büyük yer tuttuğu, alışılagelmiş şiir kalıplarıyla uğraşıyordum. Sonraları, hayal gücümü başıboş bırakmayı öğrenince, dünyayı Brian'ın gözleriyle gördü-

gümü sanırdım bazan. Sanki ben de onunla birlikte delirmiştim. O kadar yakındık birbirimize. Onun çılgınlığı benim esin kaynağım olmuştu. İstediğim zaman delilerin dünyasına inip istediğim zaman dönebildiğim için suçluluk duyuyordum. Oysa Brian o dünyada tutsak edilmişti. Kocam deliliğin cehenneminde boğuşurken ben onun öyküsünü anlatıyor, onun çılgınlığından esinlendiğim şiirleri yazıp duruyordum. «Herkesi tüketiyorsun,» dedim kendi kendime. «Herkesi kullanmaya kalkışıyorsun.» Herkes, herkesi kullanmaya çalışır, diye karşılık verdim.

Brian'ı boşarken ne kadar üzüntü çektiğimi hatırladım. Ömrümün geri kalanını onun çılgınlığının batağında geçirmeyi *hakettiğimi* düşünmüştüm o zaman. Anam babam, onun anasıyla babası, doktorlar el birliği edip beni bu sevdadan vaz geçirmişlerdi. «Yirmi iki yaşındasınız daha,» demişti Brian'ın psikiyatrı. «Bütün geleceğinizi feda edemezsiniz.» Doktorla boğuşmuştum. Kocamla aramızdaki sevgiye ihanet ettiğini söylemiştim adama; suçlamıştım zavallıyı. Para sıkıntısı olmasa, Brian'ın annesiyle babası istediklerini elde edinceye kadar diretmeseler sanırım Brian'dan ayrılmazdım ben. Ona ait olduğumu, kendimi ona adamam gerektiğini düşünüyordum. Bana eziyet edilse bile dayanmaya çalışır, insanlarla aramdaki bağı koparmaya yanaşmazdım çok zaman. Herkese son bir fırsat tanımak isterdim. Belki de korkaklıktan ileri geliyordu böyle davranmam. İlişkiye son vereceğime oturup kağıda döküyordum öfkemi. Bennett'den ayrılmam, bağımsızca verdiğim ilk karardır bu konuda. Adrian önüme çıkmasaydı, ben de o korkunç cinsel tutkuya kapılmasaydım böylesine atak davranamazdım gene de.

İnsanın kendi gözlerine uzun süre bakması iyi sonuç vermiyordu besbelli. Bir adım gerileyip gövdemi

incelemeye koyuldum. Gövdem nerede bitiyor, gövdeyi saran hava nerede başlıyor? Büyük acı ve büyük haz anlarında, gövde sınırlarının yok olduğunu okumuştum psikolojik bir yazıda. O duyguyu iyi bilirim ben, paniğe kapıldığım gecelerin belirgin bir özelliğidir. Bacağım kırıldığı zaman da gövdemin sınırları silinip gitmişti. Garip bir çelişki aslında: Çok büyük haz, ya da çok büyük acı duyan insan bedeninden kopup gittiği izlenimine kapılıyor.

Organik varlığımı incelemeye kararlıyım. Kimliğimi hatırlamam gerekiyor; bedenim kimliğimi açıklayabilirse elbet. Koskoca bir evde yalnız başına oturan Theodore Roethke, arada bir bestesini yarıda bırakır, çırılçıplak soyunup aynanın karşısına geçermiş. Çıplaklığını incelermiş bıkıp usanmadan. Yazdıklarımızın bedenimizle ilintisi vardır gerçekten de. Gelgelelim bu bağın niteliği belki de ancak yıllar sonra açıklanabilecektir. Bazı ince uzun ozanlar kısacık, tıknaz şiirler yazarlar hiç durmadan. Ne var ki sadece karşıtlık ilkesiyle açıklayamayız bu olguyu. Bir bakıma her şiir, insanın bedeninin sınırlarını genişletmek için giriştiği bir çabadır.

Yolculuğumuz boyunca epey kilo vermiştim, ama gene de toplu sayılırım. Şişmanlık hiç söz konusu değil! Bikini giymeye niyetlenirsem bir beş kilocuk vermem gerekecek yalnızca. Memeler orta boy, kalça büyük, göbek çukuru derin. Bazı erkekler güzel bulurlar bedenimin çizgilerini. Beğenildiğimi, (koca popomun bile beğenildiğini) kadınca bir sezgiyle anlardım. Ne var ki üstümdeki her gram yağdan nefret ederim ben. Kendimi bildim bileli şişmanlıkla savaşırım. Alırım, veririm, verdiğimi fazlasıyla alırım. Kilomun yüz gram artması benim oburluğumun, arsızlığımızın, boğazımı tutamadığımın belirtisidir. Her yüz gramlık artış-

ta kendimden iğrenişim, nefret edişim doğrulanır. Şişmanlığın cinsellikle ilgisi olduğunu öğrenmiştim çoktan. On dört yaşındayken, cinselliğimi cezalandırmak için açlık grevine girmiştim. Kırk üç kiloya düştüğüm halde hâlâ kendimi bırakmıyor, su içmekten bile kaçınıyordum. İçimde bir *boşluk* olsun istiyordum. Pisboğazlığımdan iğrenmek kaygısıyla, midem kazınmadıkça bir lokma yiyecek koymuyordum ağzıma. Deli güllabicisi kocama kalırsa bu bir gebelik korkusu, gebelik düşüymüş. Steve'le cinsel oyunlara girdiğim için gebe kalmış olmaktan korkarmışım bilinç altında. Gebe kalmadığımı kanıtlamak isteğiyle zayıflarmışım boyuna. Günden güne inceledikçe, karnımı doldurmadığıma inanmam daha kolay olurmuş. İkinci bir açıklaması da vardı bu gebelik korkusunun: Kadın, ilkel kavimlerde olduğu gibi, gövdesindeki bütün delikleri bir tutarmış. Yediklerinin, bağırsaklarında çoğalacağını, bedeninin ürün vereceğini sanırmış bilinç altında.

Ne yediğini söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. *Man ist was man isst.* Kadının elindeki elmaya erkeğin diş geçirmesiyle başlamıştır kadın erkek savaşı. Pluto, altı nar çekirdeğiyle çekmiştir Persephone'yi yeraltı cehennemine. Çekirdeklerin yenmesiyle anlaşma kesinleşmiştir. İster nar olsun, ister ayva, yedi mi tamam! Dişleriyle yazar insan alınyazısını. Aç ağzını yum gözünü! Hamm yap bakayım! Hadi ye, canım, yutuver gitsin. «Adını yesen biter gider,» derdi ninem. «Yalnız adımı mı, yoksa soyadıyla birlikte mi?» «Hı.» diye başlardı alıcı kuş gibi tepeme çökerek... (Bir kaşık dolusu ciğer)... «S...» (bir lokma patates püresi)... «A...» (gene o fazla pişmiş sert ciğerden)... «D...» (havuç kırıntılarıyla karışık patates püresi)... «O...» (karnıbaharın boynu bükük bir baharı)... «R...» (gene ciğer yutturmaya niyetlendiğini görünce tay gibi zıplar

kaçardım)... «Kansızlıktan ölürsün!» diye bağırırdı arkamdan. Eksik beslenme sonucu ortaya çıkan ne kadar hastalık varsa (New York'ta en az yüz yıldan beri görülmeyen hastalıklar) hepsi bilinirdi bizim evde. Ninem kara cahil sayılırdı, ama anemiyi, iskorbütü, tenyeyi, trişini, askaridi, raşitizmi çoktan ezberlemişti. Say sayabildiğin kadar. Yemekten ya da yememekten doğacak bütün hastalıkları bilirdi o. Her gün bir bardak taze portakal suyu içmezsem iskorbüte yakalanacağımı anneme bile öğretmişti. İngiliz donanmasından söz ederdi boyuna. Denizcilerin iskorbüte tutulmaması için komutanların herkese bol bol limon yedirdiğini anlatırdı. İngiliz denizcilerinin limon kafalı oluşu bundan ileri geliyordu besbelli! Elbette, ne yediğini söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.

Bennett'in tıp dergilerinden birinde okuduğum yazıyı hatırladım birden. Bayan X, haftalardır 600 kalorilik bir rejim uyguladığı halde bir türlü zayıflayamıyormuş. Doktoru, kadının kaçamak yaptığını düşünerek, yediği her şeyi bir yana not etmesini istemiş. Bakmışlar ki kadın verilen rejime aykırı düşecek bir şey yemiyor. «Her lokmanızı, içtiğiniz her yudumu burada belirttiğinizden emin misiniz?» demiş doktor. «Yudum mu?» diye sormuş kadın. «Elbette,» demiş doktor sertçe. Zavallı hasta şaşıp kalmış: «Ay, onun da kalorisi mi varmış?»

Kadıncağız ne mene (ne meni desek daha doğru olacak) şey yuttuğunun farkında değilmiş, ama ekmeğini orospulukla kazandığından, bir günde yuttuğu spermadaki kalori sayısı en lüks lokantalarda yiyeceği üç yemekten daha besleyiciymiş meğer. Neyse ki para vermiyor da üste para alıyormuş bari! Bir yudumla yaz olmaz, iki yudumla doyulmaz!

Sonunda gülmeyi başarabildim mi gerçekten?

«Keh, keh, keh,» dedim aynadaki çıplak kadına.

Bu yapay güldürü anından yararlanarak bavulumu açtım; ne kadar defter, not aldığım kağıt, üstünde çalıştığım şiir, yazıp bıraktığım şiir varsa çekip çıkardım.

«Bu noktaya nasıl vardığını anlamak zorundasın,» dedim kendime. Yarısı kızarmış, yarısı çiğ bir piliç çevirmesini andıran çıplak bir kadın, bu külüstür otel odasına nasıl gelmiştir? Buradan çıkınca nereye gidecektir?

Yatağa oturdum; defterlerimi, şiirlerimi ortaya yaydım. Dört yıldır kullandığım zımbalı defteri ele aldım önce? Özensizce doldurulmuştu defter. Bir yanda anılar, öte yanda alışveriş listesi; cevaplandırılması gereken mektuplarla ilgili notlar, bir türlü yazılıp gönderilmemiş olan tersleyici mektup müsveddeleri, gazetelerden kesilip yapıştırılmış yazılar, hikâye konuları, ileride şiirlere girecek birtakım ayrıntılar. Hepsi karmakarışık, güç okunan, rengarenk mürekkeple yazılmış yazılar. Hangi rengin ne için kullanıldığını anlamak olanaksız. Cırtlak yeşil, çivit mavisi, çingene pembesi yazılar çoğunlukta (Keçe uçlu kalemlerin renk cümbüşü!). Yer yer de siyah, turuncu ve mor kalem kullanılmış. Ağırbaşlı bir koyu lacivert görünmüyor hiç bir yerde. Kurşun kalem de yok. Mürekkebin kalemin ucundan akıp gidişini duymam gerekir yazarken. Üstelik böylece, ömürsüz eserlerimin kalıcılığını sağlamaya çalışırım.

Bu açmaza nasıl düştüğümü belli eden bir ipucu bulmak için hızlı hızlı karıştırdım defteri. İlk sayfalar, tâ Heidelberg günlerinde doldurulmuş. Bennett'le kavgalarım, Dr. Happe'la yaptığım konuşmalar, yazı yazma çabalarım bütün ayrıntılarıyla anlatılmış. Tanrım! O yıllarda ne kadar yalnız, ne kadar mutsuz oldu-

ğumu unutmuşum meğer! Bennett'in nasıl soğuk, nasıl acımasız davrandığı aklımdan silinip gitmiş. Kötü bir evliliği boşanmaya yeğ tutmanın nedenini bulamıyorum. Niçin kederime saplanıp kalmışım öyle?

Defterime bakarken roman okurcasına kaptırmıştım kendimi. Başka birisi yazmıştı sanki o yazıları. Bazı şeyler hiç umulmadık biçimde aydınlandı birden. Kendimi suçlamanın gereksiz olduğunu anladım. Kocamı bırakıp kaçışım kötü niyetlilik, sorumsuzluk sayılamazdı. Kendime olan sorumluluğumu yerine getirebilmek için çekip gitmiştim; özür dilemek zorunda değildim.

İnsan kendi ruhuna sahip olmak istediğinden ötürü özür dilemek gereğini duymamalıdır. Herkes kendine sadık kalmalıdır. Kişiliğimizden başka neyimiz var bu dünyada? Her şey bitip tükendiği anda kişiliğiyle baş başa kalır insan.

Evliliğin tehlikesi hep bir *folie à deux*(*) oluşu. Kendi deliliğinin nerede bittiğini, eşinin çılgınlıklarının nerede başladığını kestiremez olur kişi. Ya yeterinden az, ya yeterinden fazla suçlar kendini. Üstelik bağımlılığı sevgiyle karıştırma eğilimini gösterir.

Okudukça gelişiyordu düşüncelerim. O defterde anlatılan evliliğe dönmek niyetinde değildim artık. Bennett'le bir araya geleceksek koşulların değişmesi gerekecek. Birleşemeyecek olsak da tek başıma yaşamayı becerebileceğim sanıyorum.

Bunu farkeder etmez kafamda bir ışık yandı dersem yalan olur. Yerimden fırlayıp «Evreka!» diye bağırmadımda! Kıpırdamadan oturup yazdıklarıma baktım yalnızca. Defterimin tuzağına düşmekten sakınmam gerektiğini de biliyordum.

(*) İkili Çılgınlık (Metinde Fransızca).

Son dört yıl içinde ne kadar değiştiğimi anlayınca epey sevinmiştim. Artık yazdıklarımı dergilere göndermeye çekinmiyorum. Araba kullanmaktan korkmuyorum. Saatlarca yalnız başıma oturup yazabiliyorum. Öğretmenlik ediyorum, konferanslar veriyorum, yolculuğa çıkabiliyorum. Uçaktan korksam bile korkunun tutsağı olmuyorum. Belki bir gün, hiç çekinmeden binerim uçağa da. Bazı şeyler değişebilmişse, başka şeyler de değişebilir. Yaşlandıkça büsbütün değişeceğim belki.

Bir umutsuzluk anında kolayca kendini öldürebilir insan. Acınacak kurban rolünü benimsemek kolaydır. Güç olan sabretmesini bilmektir. Yaşama göğüs germek. Eli kolu bağlı oturmak.

Uyumuşum. Yüzümü defterе dayayıp uyumuşum. Sabahın ilk mavimtrak saatlarında uyandığımda defterin zımbasının izlerini buldum yüzümde. Defteri bir yana ittim, yeniden gözlerimi kapadım.

Ölçüsüz, karışık rüyalar gördüm. Asansörler, boşlukta duran platformlar, dik, kaygan merdivenler, tırmanmak zorunda kaldığım sipsivri Asur tapmakları, dağlar, şatolar, yıkıntılar... Kendimi belli rüyaları görmekle görevlendirdiğim duygusuna kapıldım bir ara. Sanki gördüğüm rüyalarla kavuşacaktım ruh sağlığıma. Birkaç kez uyandım, «Son olarak ne görürsem ona uygun bir karar vereceğim,» diye düşündükten sonra yeniden daldım. Nasıl bir karara varmak istiyordum acaba? Seçebileceğim her yolun bir sakıncası vardı. Her seçenek yetersiz kalıyordu bir yerde. Kimliğimi, ne yapmam gerektiğini bilinçaltının bildirmesini istiyordum sanki. Her seferinde çarpıntıyla uyanıyordum. Bir uyanışta benim yerimde yepyeni bir insan bulmayı umuyordum belki de.

O gece gördüğüm rüyaların bazı bölümleri hâlâ

aklımdadır. Bir yerde, birinin canını kurtarmak için, iki gökdelenin arasına uzatılmış dar bir kalasın üstünde yürümem gerekiyordu. Kimdi o insan? Ben mi? Bennett mi? Chloe mi? Orası belli değildi ama işi başaramazsam ben de ölecektim. Bir başka rüyada, diyaframımı çıkarmak için döl yoluna uzatıyordum parmaklarımı; göze takılan merceklerden birini buluyordum döl yatağının ağzında. Koskoca bir mercek. İleri görüşlü mü, geri görüşlü mü, yoksa dar görüşlü müydü döl yatağım? Belki de sadece miyoptur.

Bir de üniversite bitirme törenimi gördüm o gece. Aztek tapınaklarını andıran, geniş, yüksek basamaklardan yukarı çıkıyordum. Sivri ökçeli ayakkabılar giymiştim. Eteğimin ayağıma dolanacağından, tökezlemekten korkarak tırmanıyordum merdivene.

Tepede, diplomamı vermek üzere beni kürsüde bekleyen dekana yaklaşırken, diplomadan başka bir de ödül alacağımı sezdim birden.

Dekan, «Öğretim üyelerinin durumu hoş karşılamadıklarını bildirmek zorundayım,» dedi. Ödülün ne olduğunu o zaman anladım. Aynı anda üç kocaya sahip olma hakkını veriyorlardı bana. Kocalarım da profesör cüppelerini giymiş, dinleyicilerin arasında oturuyorlardı: Bennett, Adrian, bir de tanımadığım üçüncü bir erkek.

Dekan, «Üstün başarından ötürü sana bu ödülü vermek zorundayız,» diye ekledi. «Ne var ki bütün hocalar bu hakkı kullanmamanı diliyorlar.»

«Ama niçin?» diye karşı çıktım. «Niye üç kocam olmasın?»

Sonra da durdum, evlilik ve cinsel isteklerim konusunda uzun bir söylev verdim. Kürsünün önünde dikilmiştim; bütün dinleyicilerin gözü bendeydi. Dekan, söylediklerimden hoşlanmadığını belirten asık bir su-

ratla izliyordu konuşmamı. Sözlerimi bitirdim; gene düşmekten korkarak, iki büklüm olup merdivenlerden inmeye başladım. Aşağıdaki dinleyici kalabalığına bakarken, diplomamı almayı unuttuğum aklıma geldi. Bütün haklarımı kaybettiğim anlamına geliyordu bu: Artık ne üniversite diplomam olacaktı, ne de üç kocalık selamlığım.

Son rüyam hepsinden tuhaftı. Diplomamı almak için merdivenleri tırmanıyordum gene. Yalnız bu kez kürsüde dekan değil, Colette bekliyordu beni. Colette de zenci olmuş nedense. Kıvırcık, kızıl saçları bir hâle gibi parlıyor başının çevresinde.

«Mezun olmak için yapman gereken bir tek şey var,» dedi. «Kocalarının sayısıyla ilgisi yok bu işin.»

«Ne yapmam gerek?» diye sordum heyecanla. Her şeyi yapmaya hazırdım.

Şiir kitabımın bir kopyasını uzattı bana. «Bu ilk adım,» diye söylendi. «Bu bir başlangıç sayılır.»

Daha yıllarca çalışmak zorunda olduğumu söylüyordu galiba.

«Dur,» dedi birden. Bluzunun önünü açmaya koyuldu. Mezun olabilmek için herkesin önünde Colette'le sevişmem gerektiğini o anda anladım. Çok olağan geldi bu istek bana. Büyük bir tutkuyla kadına doğru atıldım. Her şey silindi, rüya bitti.

18

Kanlı Düğünler ya da Yolculukta

Kadınların en büyük yanlışı,
kendilerini erkeğin gözüyle görmeleri,
o görüntüye uyma çabasını
sürdürmeleridir.

D.H. Lawrence

Öğleye doğru uyandım. Bacaklarımın arası kanlanmıştı. Bacaklarımı ayırsam yatak batacaktı. Uyku sersemi olduğum halde dizlerimi bitişik tutmayı akıl ettim. Kalkıp bir tampon, bir Tampax aramam gerekiyordu ama bacaklarımı aralamadan o çukur yataktan çıkmak da kolay olmayacaktı. Birden fırladım; koyu kırmızı bir kan sızmaya başladı kasıklarımdan aşağı. Yerde parıltılı bir kan damlası. Arkamda parlak damlacıklar bırakarak bavuluma kadar gittim. Karnımın altında çok iyi tanıdığım bir sızı, bir çekilme.

Bavulu aramak için gözlüklerimi bulmak zorundaydım. Oysa Allahın cezası gözlükleri göremiyordum bir yanda. El yordamıyla karıştırmaya başladım bavulu. Hırsımdan giyecekleri sağa sola fırlatıyordum.

«Allah kahretsin!» diye bir nara attım. Döşeme tahtalarını gören odada adam öldürülmüş sanırdı. Nasıl temizlerim ben bunca kanı? Temizlemeyiveririm anasını satayım! Otel idaresi durumu farketmeden tüyerim ben.

Bavula da amma ıvır zıvır doldurmuşum ha! Şu şiir tomarını bağlasam altıma? Sembolizm güzel ama ne yazık ki kağıtlar pek emici değil.

Bu ne bu? Tamam, oldu. Bennett'in eski bir atleti. Atleti çocuk bezi gibi katladım, tek bir çengelli iğ-

neyle (ikincisi yok) kıçıma tutturmaya çalıştım. Nasıl yola çıkarım ben bu halde? Dizlerimi hep bitişik tutmam gerekecek yürürken. Herkes de çişim var sanacak. Hey Tanrım! Suç cezasız kalmıyormuş gerçekten. Adrian'la kaçmanın cezası ne olur diye düşünüyordum. Gebe kaldığımdan korkmuştum. Oysa ben bebek oldum yeniden. Kıçıma bez bağlayıp dolaşıyorum. Niçin hep böyle gülünçtür benim başıma gelenler? Başka yazarların acı çekmesi ya avangard ya epik ya kozmik bir konudur. Ben acı çekerken sadece komik oluyorum.

Trençkotumu giydim, bezimin düşmesini önlemek için dizlerimi sıkı sıkı birleştirip koridora çıktım. Çantamı odada bıraktığım aklıma geldi birden. Her şeyim çantada: Pasaportum, American Express kredi kartım, çek defterim. Çanta yok olursa ben yok oldum demektir. Ayaklarımı sürüye sürüye odaya döndüm yeniden. Sonra gene dışarı; bacaklar çarpık, ayaklar çıplak, çanta kolumun altında. Tuvaleti buldum, kapı tokmağını yakalayıp sarstım.

«*Un moment, s'il vous plaît,*»(*) dedi utangaç bir erkek sesi. Amerikalı olduğu şivesinden belli. Elbette, ağustos ayındayız. Paris'te bir tek Fransız kalmamıştır bu günlerde.

«Peki, beklerim,» diye sesleniyorum. «Ben de Amerikalıyım.»

«*Pardon*?» Duymamış. Bir yandan bağırsağında kalan son bok parçasını çıkarmak için ıkınıyor, bir yandan da Fransızca paralamaya çalışıyor hâlâ.

«Tamam, tamam,» diye bağırıyorum.

«*Je viens, je viens,*»(**) diye mırıldanıyor.

(*) Bir dakika, lütfen.
(**) Geliyorum, geliyorum.

«Je suis Americaine!»(***)

«Pardon?»

İyice sapıttık. Herif çıkınca birbirimize ne diyeceğimizi bilemeyeceğiz utançtan. Bir kat aşağı inip başka bir tuvalet bulmaya karar veriyorum. Döne döne alçalan merdivenleri dizlerimi ayırmadan inmeye çalışıyorum. Bu kattaki tuvalet boş. Ne var ki tuvalet kağıdı bitmiş. Haydi bir kat daha. Gittikçe ustalaşıyorum bu garip yürüyüş yönteminde. İnsan güç durumda kalınca her şeye uymayı öğrenir.

Voilà! Kağıt! Ama ne kağıt! Tahta gibi. Dünya tarihine tuvaletler açısından bakışım geldi aklıma. Bu tuvalet her şeyden çok bok çukurunu andırıyor. Tuvalet kağıdının hamuruna tahta kurusu ölüleri karışmış sanki. Kapıyı kilitleyip pencereyi açıyorum. Bennett'in atletini arkadaki avluya fırlatıyorum. (Kitaplarda okuduğum büyü yolları aklıma geliyor. Ya büyücünün biri kanlı atleti bulur da ikimizi birden etkileyecek bir büyü yaparsa bize?) Tuvalete oturup tuvalet kağıdıyla işimi görmeye çalışıyorum.

Ne gülünç durumlara düşürür gövdemiz bizi! Bağırsaklarımı bozup oturmaya iğrendiğim bir tuvalette iki büklüm durarak sıçmaya çalışmaktan daha güç olan bir şey varsa o da yanımda tampon bulundurmadığım bir anda aybaşı olmakmış meğer. Aybaşı günlerini can sıkıntısıyla beklemezdim eskiden. Hattâ yeni yetişirken bu konuda arkadaşlarımdan geri kaldığım için kahrolurdum. Randy çoktan girmişti genç kızlık dönemine. İleri düşünceli geçinen annemle ninemin deyişleriyle, 'rahatsızlanırdı' her ay. Ben on üç yaşıma gelmiş, hâlâ çocukluktan çıkmamıştım.

Sonunda, on dördüncü yaşımdan altı ay aldıktan

(***) Ben Amerikalıyım.

sonra, Atlantik okyanusunun ortasında, eski *İle de France* gemisinde aybaşı oldum ilk kez. *En famille* gittiğimiz o Avrupa gezisinden dönüyorduk.

Biz dördüncü makine dairesinin bitişiğindeki bir kamarada, annemle babam da güverteye açılan bir kamarada kalıyorlardı. Le Havre'dan ayrıldığımızın üçüncü gününde ben de genç kız oldum. Peki ama şimdi ne yapacaktım? Annem Lala'yla Chloe'nin çok küçük olduklarını, bu konuya akıl erdiremeyeceklerini söylemişti birkaç kez. Durumu onlardan gizlemek gerekiyordu. Randy'yle baş başa verip fısıldaştık, geminin eczanesine gidip gelerek gerekli malzemeyi aldık. Selüloz kadın bağı kullanmaya karar vermiştim ben. Meretleri kamaranın neresine saklayabileceğimi düşünmek de başlı başına bir iş. Günde on kere tuvalete giriyordum. Kardinal Richelieu'nün öfkesiyle Fernandel'in suratını kişiliğinde birleştiren Fransız kamarot tuvaleti tıkalı bulunca olan oldu. O zamana kadar, yeni kazanılmış genç kızlığımdan çok memnundum ama adam bizi paylamaya başladığı an, ileride çekeceğim güçlükleri sezer gibi oldum. Kamarot, bu kızlar yatakhanesini andıran kamaraya bakmaktan zaten bezmişti; öfkesinin önünde durmanın yolu yoktu o gün.

«Ne vağ buğda? Neleğ atıyoğ siz bu tuvalet?» diye bağırarak tuvaleti temizlemeye koyuldu. Parçalanmış, dağılmaya yüz tutmuş selüloz topaklarını çıkarırken benim de orada durmamda diretmişti. Ne çıkardığını gerçekten bilmiyor muydu acaba? Yoksa beni utandırmak mıydı amacı? Pancar rengi suratımla karşısına dikildim, Amerika'da eczanelere verilen adı bileceğini umarak, «*Drugstore, drugstore,*» diye söylenmeye başladım. (Drugstore sözcüğünün dünyaya yayıldığını bilmiyordum o yıllarda.)

Lalah'yla Chloe gülmekten kırılıyorlardı bu ara-

da. (Ayrıntıları pek anlamasalar bile ayıp bir şeylerin döndüğünü sezmişlerdi. Benim günde on kere tuvalete kapanmam, bu zindan bekçisi gibi herifin bağırıp çağırması başka nasıl açıklanabilirdi?) New York'a varıncaya kadar, bütün okyanus balıklarını kanlı selüloz topaklarıyla besledim.

Ile de France benim için dünyanın en güzel gemisiydi o yaşta. Şarkılara bile girmişti adı. Bir müzikli oyunda, «*Ile de France*'ın üstünde uçan, /süzülerek denize alçalan martılar,» sözleri geçerdi. Martılar türlü pisliğe süzülerek inermiş meğer! Üstelik, ben *Ile de France*'a binmek fırsatını elde edinceye kadar gemi iskartaya çıkacak yaşa gelmişti. Boyuna yalpalıyor, okyanus dalgalarına güç göğüs geriyordu. Yolcuların çoğunu deniz tutmuştu. Yemek salonları bomboş kalıyor, kamarotlar her saat başı kamaralara çağırılıyordu. On üçbuçuk yaşındaki tombul Isadora White da güvertede bir iskele, bir sancak yaparak ilerliyor, elindeki küçük paketi küpeşteden aşağı fırlatıyor.

Bir buçuk yıl sonraydı açlık grevine girişim. Aybaşı görmez oldum bir anda. Neden? Dr. Schrift'e bakılırsa, kadın olmaktan korktuğum içinmiş. Eh, olur mu olur. Niye korkmayayım kadın olmaktan. (Kandan korkmak söz konusu değildi. Öfkeli kamarotlarla karşılaşmayacağımı bildiğim sürece aybaşı olmaktan yakındığım yoktu.) Kadınlığın yanısıra gelen güçlüklerden korkuyordum ben. Örneğin, anneme benzeyip hevesi kursağında kalmış bir insan gibi yaşayacağımdan, ninem gibi bütün günümü yemek ve sıçmak düşüncesiyle geçireceğimden, çocuk doğurursam sanatla uğraşamayacağımdan.

Aybaşı olmak kadınlık belirtisiyse aybaşı olmayı-veririm ben de! Çocuk doğurunca eve bağlanıp hıncımı çevremdekilerden alacaksam çocuk da doğurmayı-

veririm. Doğursam bile bakmam diye düşünüyordum. Başımı alır giderim. Evet, Paris otellerinde sürünmem de bu başımı alıp gitmek sevdasından çıkmadı mı? Bütün bağları kopardım. Annem ve babamla, kardeşlerimle, kocamla hiç bir ilişkim kalmadı. Özgürlüğümü kanıtlamak çabasındaydım. Eh, kanıtladık işte! Yörüngesinden çıkmış bir uydu kadar özgürüm artık. Ölüm Vadisine atlıyan bir paraşütçü kadar özgür.

Tuvalet kağıdı rulosunu yürüttüm, çantama tıkıp odamın yolunu tuttum. Peki ben hangi kattaydım? Bir türlü hatırlayamadım. Bütün kapılar da birbirine benziyor. İki kat merdiveni koşarak tırmandım, köşedeki odayı gözüme kestirip kapıyı açtım. Orta yaşlı, şişman bir adam, çırılçıplak oturmuş, ayak tırnaklarını kesiyordu.

«Çok affedersiniz!» diye seslenip kapıyı gümleterek kapadım. Bir kat daha çıktım; odamı bulup girdim. Kilidi çevirdim. Adamın yüzündeki ifade aklımdan çıkmıyordu. Şaşırmıştı ama pek de önemli saymıyordu çırılçıplak yakalanmasını. Sakin sakin gülümsemişti beni görünce. Hiç telaşlanmadı.

Otel odalarında korkusuzca oturan, öğle saatına kadar çıplak dolaşıp rahat rahat tırnak kesmekle uğraşan insanlar gerçekten varmış demek. Hayret! Biri beni o durumda yakalasa utançtan ölürdüm. Belki de korkudan ölürdüm. Ölmez miydim yoksa? Belki de düşündüğümden daha yürekliyimdir.

Yürekliliği bilmem ama düşündüğümden de pis olduğum kesinlikle belli. Auden'ın dediğine bakılırsa herkes kendi osuruğunun kokusundan hoşlanırmış. Gelgelelim ben gövdemden gelen kekremsi kokudan iğrenmeye başladım. Tampon bulamadığıma göre suya girip yıkanmak olanaksız. Ne var ki saçımın kiri dayanılacak gibi değil. Kafam yağdan yapış yapış, bit-

lenmişçesine kaşınıyor. İlk adım kafayı yıkamak. Sonra da Versailles sarayının kadınları gibi, baştan aşağı koku sürünür yola çıkarım. İyi hoş ya nereye gideceğim? Bennett'i aramaya mı? Adrian'ı aramaya mı? Tampax aramaya mı? Isadora'yı aramaya mı?

«Sesini kes de işine bak,» dedim. «Her şey sırayla.»

Neyse ki bol şampuan almıştım yanıma. Lavabo küçük, su soğuk olmakla birlikte, saçımı yıkayabildiğime sevindim. Kendime çeki düzen verebileceğimi anlamıştım.

Bir saat sonra eşyalarımı toplamış, giyinip boyanmış, ıslak saçlarımı bir eşarpla örtmüştüm. Kem gözlerden korunmak için güneş gözlüklerimi de taktım. Yürüttüğüm tuvalet kağıdını kat kat edip kilotumun içine iğneledim. Pek rahat olmasam da hesabımı ödeyip bavulumu yüklenerek insan içine çıkabilirim artık.

Sokağa varınca, «Şükür ki hava açık,» diye düşündüm. Eski putperestlerden olduğumdan bu küçük nimetler için tanrılara teşekkür etmek gerektiğini bilirim. Geceyi sağ salim atlatmıştım! Uyku bile uyumuştum! Bakarsın her şey yoluna girer bundan böyle. Böyle düşünmekle aşırı iyimserlik mi gösteriyorum acaba?

«Düşünme,» dedim kendi kendime. «Düşünme, fazla inceleme, kuruntu etmeye başlama.» Londra'ya varıp kendimizi toplamaya bakalım önce. Önce bu Allahın cezası günü geçiştirmeye bakalım.

Bavulu sürükleyip bir eczaneye girdim, gerekli tamponları aldım. Sonra da Place St. Michel'deki kafeye seyirttim gerisin geri. Bavulu bir masanın dibine bırakıp tuvalete girdim. Bir an, bavulu da yanımda götürmeyi düşündüysem de canı cehenneme deyip bıraktım sonunda. Niyet tutmaya karar verdim. Döndü-

gümde bavulu yerli yerinde bulursam işler yoluna girecek, bulmazsam...

Evet, yerinde duruyor.

Oturup bir sütlü kahveyle çörek söyledim. Saat bire geliyordu. Bir dinginlik, bir rahatlık çökmüştü üstüme. Mutluluğumuz ne kadar küçük şeylere bağlıdır aslında: Öğle tatili yapmayan bir eczane, çalınmayan bir bavul, bir fincan sütlü kahve. Yaşamın tadına vardığımı sezdim birden. Kahvenin enfes tadı, yüzüme vuran güneş, gözlenmeyi, beğenilmeyi umarcasına köşelerde dikilip duran insanlar. Her şey kusursuz. Amerikalı turistler bütün Quartier Latin'i kaplamış. Sağdan soldan hep İngilizce sözler duyuluyor. Michigan Üniversitesi'nin giriş sınavlarından, İspanya'da deniz kıyısında gecelemenin tehlikelerinden söz ediliyor. Orta yaşlı bir gurup zenci kadın, çiçekli şapkalarını tutarak alanın karşısına geçiyor, Seine nehrine, Notre Dame kilisesine yöneliyor. Yüklerini, bebeklerini sırtlarına vuran genç Amerikalı çiftler dolaşıyor sokakta. Sırtındaki entari benzeri gömlek dizlerine kadar uzanan, ince uzun, kadınsı bir oğlan, «Picaşso'da göğüs bir fetiş haline gelmiş,» diyor yanındaki arkadaşına. Arkadaşı, Pierre Cardin mağazalarının en son moda giysileri içinde. (Kalıbımı basarım ki bu herifin bikini donunda bile küçük C harfleri vardır.)

Öyle rahat, öyle dengeli bir ruh hali içindeydim ki —yeniden paniğe kapılmadan— bu anın tadını çıkarmaya karar verdim. Demek gebe değilmişim. Bir bakıma yazık. Ne var ki bana tanınan yeni bir fırsat sayılır bu.

Bir kahve daha söyledim, geçit törenini izlemeyi sürdürdüm. Avrupa yolculuğuna çıkan saf, görgüsüz vatandaşlarım benim. Köşede öpüşen çifti görünce Adrian aklıma geldi. Yaşamın sırrını öğrenmeyi umarca-

sına bakıyorlar birbirlerinin gözünün içine. Âşıklar sevgililerinin gözünde ne görürler sahi? Kendilerini mi? Adrian'la aynı düşünce yapısına sahip olduğumuzu sanmıştım başlangıçta. Ne kadar yanılmışım. Beni bütünleyebilecek bir erkek aramışımdır öteden beri. Bir birimin yarısı o, yarısı ben olacaktık. Sanırım yanılgılarımın en büyüğüydü bu. Kimse kimseyi bütünleyemez. İnsan kendini bütünleyebilir anca. Onu yapacak gücü yoksa, sevgi arama çabasıyla kendini tüketir. Tükenişin de aşk olduğuna inanmaya çalışır sonunda.

Adrian'ın peşine düşüp Hampstead'a gitmeyeceğim. Benliğimi tüketecek büyük bir tutku uğruna kurban olmayacağım ben. Sevdiği erkek için her şeyi feda edebilmeyi özleyen Isadora, böyle düşünen Isadora'yı kınıyor. Kınarsa kınasın! Çok iyi biliyorum ki o eşsiz, fedakâr kadınlardan değilim ben. Ezilmeye, yok olmaya hevesli değilim. Asla duygusal bir roman kahramanı sayılmayabilirim, ama canımı kurtarırım en azından. Şu anda önemli olan da o. Evime dönüp kitabıma konu ederim Adrian'ı. Uzaklaşmakla tutsak ederim onu.

Zaman zaman çok özlediğimi de saklayamam. Köşede öpüşen çifti gördüğümde Adrian'ın ağzının dudaklarımın üstünde dolaştığı duygusuna kapıldım bir an. Öteki belirtiler de eksik değil. Karşıda duran her yeşil arabayı Triumph sanıyorum. Utanmasam bir koşu gidip plakalarına bakacağım. Buraya girdiğimde de birinin ensesini onunkine benzetmiştim. Yanına sokulunca yabancı bir yüzle karşılaştım. Gülüşü, kokusu, sesi hiç aklımdan çıkmıyor.

Zarar yok, zamanla geçer. Ne yazık ki her zaman öyle olur. Ezilen yürek en hafif bir dokunuşta acıyla bağırırken, zamanla morarır, sararır, sonunda çürüyen yer belli bile olmaz, acısı kalmaz. Unutulur. Kalbi olduğunu bile unutur insan. Bir sonraki sevgiye kadar.

Bu kez de, «Bu bambaşka bir aşk, bu hepsinden güçlü,» diye düşünürüz. Gerçek olan şudur ki eskiler unutulduğu için her sevgi bir öncekinden güçlü sanılır.

Adrian, «Sevgi aramaktan vaz geçsen de bildiğin gibi yaşamaya baksan,» demişti; ona karşı çıkmıştım. Belki de haklıdır. Düşkırıklığından başka ne buldum sevgililerimde? Bir erkeğin varlığına gömülebilmek, benliğimi yitirmek, kanat takıp cennete yükselebilmekti benim isteğim. Adımı Isadora Icarus olarak değiştirsem yeri vardı. Ne var ki ödünç alınan kanatlar hiç işe yaramadı. Kendim kanat çıkartsam daha iyi olacak belki.

«İşin gücün var, sanatın var,» demişti. O konuda da haklıydı. Haksız nedenlerle konuşmuştu ama haklıydı. Evet, kendimi verebileceğim bir sanatım, bir yeteneğim var. Çok kimse ondan da yoksundur.

Bir taksiye binip Gare du Nord'a gittim. Bavulu emanetçiye bıraktım. Kambiyoda para bozdurdum, tren tarifesine baktım. Saat dörde geliyordu. Onda kalkan tren Calais-Dover vapuruna yetiştirebilirdi beni. Londra'ya niçin gittiğimi hâlâ bilmiyordum ama biletimi aldım. Bildiğim tek şey Paris'ten çıkmak zorunda olduğum. Londra'da yapacak iş mi yok? İngiliz yayıncımla bir konuşurum, eşi dostu ararım. Londra'da oturan tek insan Adrian değil ya!

İkindiden sonraki saatları nasıl geçirdiğimi pek bilmiyorum. Gazete okudum, biraz dolaştım, yemek yedim. Hava kararınca istasyona döndüm. Defterimi açtım, bir şeyler karalayarak eğlendim. Heidelberg'de oturduğumuz yıllarda tren beklemeye öyle alışmıştım ki istasyon ev kadar rahattı benim için.

Tren istasyona girdiğinde yolcular peronda kümelenmişlerdi. Yatmaya alıştıkları saatta yola çıkan insanların çaresiz şaşkınlığıyla bakınıyor ardı çevre-

lerine. Oğlunu öpen yaşlı bir kadının gözlerinden yaşlar boşanıyor. Saçı başı dağınık, kılıksız iki Amerikalı kız, valizlerini kolayca çekebilmek için köşelere küçük tekerlekler takmışlar. Bir Alman kadın kavanozdan kaşıkladığı mamayı bebeğine yedirerek «Schweinchen, schwinchen,»(*) diye cıvıldıyor yavrusuna. Herkes göçmene benziyor. Ben de.

Koca bavulu trene güç bela soktum, boş bir kompartman bulmak umuduyla ilerledim. Buldum da. Eski oyuncakların, çürüyen muz kabuklarının kokusunu taşıyan bir bölme. İnsanlığın kokusu. Kokuya ben de katkıda bulunacağım biraz. Ah, bir yıkanabilsem!

Bavulu kalırmasına kaldırdım ya rafa yetişemedim. Biraz daha çabalarsam omuzlarım kırılacak. Mavi üniformalı, genç bir tren memuru tam zamanında girdi içeri. Bavulu kavradı, fırlatıp yerleştiriverdi tepeye.

«Teşekkür ederim,» diyerek çantama uzandım. Gelgelelim delikanlı sırtını dönmüştü.

«Sanırım yalnızsınız» diye mırıldandı. Çift anlamlı bir soru. «Yalnız mısınız?» diye mi soruyor? Yoksa «Yalnız kalmak ister misiniz?» anlamına mı getiriyor? Koridora bakan pencerelerin perdelerini indirmeye koyuldu. Aman, ne iyi çocuk, dedim kendi kendidime. Dışarıdan geçenler içerisini dolu sansın da beni rahatça yolculuk edeyim diye uğraşıyor sandım. Tam insanlıktan umudu kestiğiniz anda böyle iyi yürekli bir yaratık çıkar karşınıza. Kanepenin kol dayanacak yerlerini yukarı kaldırıyor, yatacak bir yer açıyor bana. Oraya yatmam gerektiğini göstermek için de kanepenin üstünde elini gezdiriyor boydan boya.

«Öbür yolculara haksızlık etmek istemezdim,» diye

(*) Domuzcuk.

mırıldandım. Koca kompartmana tek başıma yayılacağımı düşününce utanmıştım. Gelgelelim delikanlı söylediğimi anlamadı. Benim Fransızcam da bu cümleyi çevirmeye yeterli değildi.

Bir kez daha, «Yalnızsınız?» demesiyle elini karnıma dayayıp beni sırt üstü devirmesi bir oldu. Göğsüme abanarak ayağa kalkmama engel olmaya çalıştı. Bir eli eteğimin altına girmişti bile.

«Ne yapıyorsun?» diye bir çığlık attım. Doğrulmaya çabalıyordum. Ne yaptığını çok iyi anlamıştım, ama ne yazık ki biraz geç anlamıştım.

«Pis domuz!» diye haykırdım. Çarpık bir gülüş yayıldı dudaklarına. «İsteyenin bir yüzü...» dercesine omuz silkti.

Ne dediğimi iyice anladığına emin olabilmek için, «*Cochon!*» diye bağırdım bir kez daha. Güldü. Zorla ırzıma geçecek değildi, ama böylesine öfkelenmemi de aklı almıyordu. Ne de olsa yalnız başına yolculuk eden bir kadın değil miydim?

Büyük bir hırsla kanepeye sıçradım, bavulu çekip aldım. Az kalsın kafama iniyordu ya neyse. Hışımla yürüyüp çıktım kompartmandan. Herif hâlâ o çarpık gülüşüyle sırıtıyor, omuz silkip duruyordu.

Aptallığımı düşündükçe kuduruyordum. Teşekkür etmeye kalkmıştım bir de! Benim yerimde kim olsa, perdelerin çekilmesiyle hemen anlardı namussuzun niyetini. Ne budalaymışım meğer! Görmüş geçirmiş kadındım sözde, insan sarrafı olduğumu sanmıştım. Hah! Sekiz yaşında bir çocuk da benim kadar görmüş geçirmiştir. Isadora Harikalar Ülkesinde. Hiç büyümeyen Isadora.

Başka bir yer aramak için koridora çıkmıştım. Kalabalık bir kompartman bulmaya bakmalı bu kez. Ya on çocuklu bir ailenin ya da birkaç rahibenin oturduğu

bir kompartman. İkisini bir arada bulabilsem daha da iyi! Keşke bir tokat atsaydım herifin suratına! Keşke karate bilen kadınlardan olsaydım! Belki de yanımda koca bir köpek gezdirmem gerekir. Her türlü işe alıştırabilirim köpeği. Erkek besleyeceğime köpek beslerim daha iyi.

Sevimli bir aile (anne, baba, bebek) bulup karşılarına oturunca, az önce yaşadığım durumun adını koydum. Anında Aşk! Trendeki yabancı erkek! Yıllardır özlediğim erkek önüme çıkmıştı işte. Heidelberg treninde sallanırken kurduğum düşler gerçekleşecekti az kalsın. Niye istek değil de iğrenti duymuştum peki?

Tuhaf! İnsanların ne yapacağı hiç bilinemez. Yoksa ben mi değiştim? Trenlerdeki erkeklerin hiç bir çekiciliği kalmadı. Belki de erkeklerin çekiciliği kalmadı.

Londra yolculuğu bir karabasan gibiydi. Bir kere, yol arkadaşlarımı pek sevemedim. Kendini beğenmiş bir Amerikalı profesörle rüküş karısı, bir de salyalı bebekleri oturuyordu karşımda. Soruşturmayı erkek başlattı. Evlimiymişim? Ne desem acaba? Kocamla aramdaki ilişkinin ne olduğunu ben de bilmiyorum artık. Benim yerimde bir başkası olsaydı soruyu kolayca geçiştirirdi. Gelgelelim ben bir ağzımı açtım mı olan biteni bütün ayrıntılarıyla açıklamadan duramam.

Bir toparlandım; «Hayır,» deyip sustum.

«Senin gibi cici bir kız nasıl olur da kocasız kalır?»

Belli belirsiz gülümsedim. Isadora Sfenks. Evlilik ve kadınların ezilişi konulu söylevime başlasam mı acaba? Yoksa sevgilimin beni yüzüstü bıraktığını anlatıp kendime acındırmaya mı baksam? Gözlerimi yumup içimi çekerek kocamın Viyana'da, psikiyatrik terimler altında ezilerek öldüğünü de söyleyebilirim belki. Canım isterse sevici kadın rolünü bile benimseyebilirim.

Pişmiş kelle gibi sırıtıp, «Bilmem,» dedim şirinlikle.

Çabuk konuyu değiştir, diye düşünüyordum. Çabuk konuyu değiştir yoksa her şeyi anlatacaksın. Yalan söylemeyi hiç beceremem.

Aynı sevimli genç kadın havasıyla, «Siz nereye gidiyorsunuz?» diye sordum.

Londra'da tatil geçirmeye gidiyorlarmış. Kocası konuşuyor, karısı bebeğini besliyor. Kocası akıl öğretiyor, karısı ağzını açmıyor. «Senin gibi cici bir kız nasıl olmuş da evlenmiş?» diye sormama ramak kaldı. Sus, Isadora, sus... Başkalarının işine burnunu sokma.. Trenin tekerlekleri aynı sözü yineliyor. Sus, sus, sus, sus... Sus, sus, sus, sus...

Kimya profesörüymüş erkek. Fulbright planı gereği Toulouse'da öğretmenlik yapıyormuş bir süredir. Fransızların eğitim sistemini çok beğeniyormuş. «Öğrenciler disiplinin önemini biliyorlar,» dedi. Amerikan okullarına da disiplin getirmemiz gerekirmiş. Ben de öyle düşünmüyor muymuşum?

«Korkarım ki hayır,» dedim. Suratını astı. Öğretmenlik yaptığımı açıklamak zorunda kaldım.

«Öyle mi?» önem kazanmıştım gözünde. Yalnız başına yolculuk eden garip kadınlardan olabilirim ama karısı gibi bütün günümü biberon yıkamakla geçirmiyordum hiç değilse.

«Bizim eğitim sistemimiz demokrasi kavramını fazla genişletmiştir. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?» diye sordu. Kendini beğenmişliği paçalarından akıyor.

«Hayır, ben öyle düşünmüyorum.»

Aman, Isadora, neler duyuyorum? Sen büyüklerinin karşısında böyle diklenebilir miydin? Kesinlikle. «Ben öyle düşünmüyorum,» dediğini duymamıştım yıl-

lardır. Bu gidişle bayağı adam olacağım, diye düşündüm.

«Biz demokratik sistemi uygulamayı beceremiyoruz,» dedim. «Ne var ki bu, bir baskı sistemine dönmeyi doğrulamaz. Unutmayın ki Amerika, Fransa'ya, Japonya'ya, İsveç'e benzemez. Bizim öğrencilerimiz değişik halklardan oluşmuştur. Böyle bir sorunla karşılaşan ilk ülkedir bizimki...»

«Peki sorun öğrenciyi başıboş bırakmakla mı çözümlenecek?» Haa, şimdi anlaşıldı. Bütün geri kafalılar gibi, 'Başıboş'lukla özgürlüğü bir tutuyor bu da.

«Başıboşlukla özgürlüğü birbirine karıştırmayın.» dedim. «Ben özgürlükten yanayım. Oysa bizim okullarımızda özgürlük değil bürokratik kargaşa, örgütlenme yetersizliği görülür en çok. Gerçek özgürlük yapıcıdır, gencin kişiliğini geliştirir. Bambaşka bir konudur o.» Teşekkür ederiz, D.H. Lawrence Wing!

Şaşırmıştı bizim profesör. Ne demek istiyordum acaba? (Karısı bebeği sallıyor ses etmeden. Karı koca aralarında anlaşmışlar besbelli. Kadın susup oturacak, erkek ailenin aydın kişisi olduğunu gösterecek. İnsan dilsiz karı alırsa aydın kişi olması çok kolaylaşır.)

Ne demek isteyeceğim? Kendimi düşünüyordum konuşurken. Gerçek özgürlüğün bağımsızlık demek olduğunu bildiriyordum. Bundan böyle kendi kaderimi kendimin belirleyeceğimi bildiriyordum. Öğrencilikten vaz geçeceğimi anlatmaya çalışıyordum. Ancak durumu bu şekilde açıklayamadığım için, eğitim sistemlerinden, demokrasiden söz ediyor, abuk sabuk genellemeler yapıyordum.

Gecenin bir saatında kondüktör gelip bizi uyandırdı. Gemiye aktarma edecektik. Trenden indik. Öyle bir sis vardı ki, biri beni Manş denizine doğru itse, hiç

karşı koymadan yürürdüm. Bavulu, bitip tükenmek bilmeyen koridorlardan geçirdiğimi, güvertede bir şezlongta uyumaya çalıştığımı hatırlıyorum. Şafak sökerken gümrüğe girdik. Gümrük memurlarının pasaport ve aşı kağıtlarını incelemesi saatlarca sürdü. Uykulu gözlerle Dover kayalarını gözledim bütün o süre boyunca. Sonra da uzun, beton rıhtımı geçip trene binmek gerekiyordu yeniden. Rıhtım kilometrelerce uzunluktaydı sanki. Ben önde, bavul biraz arkada, sürüklendik durduk. İngiliz Demiryolları İşletmesi'nin korumasına sığındık sonunda. Tren bir gidip bir duruyordu. Waterloo'ya kadar olan yolculuk bitmek bilmedi. İsli, puslu bölgelerden geçiyorduk. İngiltere'de olduğumu havadaki kokudan anladım.

19

On Dokuzuncu Yüzyıla Yaraşan Bir Son

Yazarın öğretici bildirilerine değil,
kaderin karanlık ormanlarında
dolaşan roman kişilerinin seslenişine,
boğuk iniltilerine kulak verin.

D.H. Lawrence

Otel, St. James yakınlarında, Kraliçe Viktorya zamanından kalma eski bir yapı. Demir kafes içinde inip çıkan, çılgın bir ağustos böceği gibi öten bir asansörü, kasvetli koridorları var. Her merdiven sahanlığı yerden tavana ayna kaplı.

Resepsiyona yanaşıp Doktor Wing'i sordum.

Oliver Twist romanındaki kötü adamları hatırlatan, cılız, uzun boylu otel katibi, «Bu adı taşıyan bir müşterimiz yok,» diyerek kesip attı.

Elim, ayağım çözüldü.

«Emin misiniz?»

«Bir de siz bakın deftere... Madem inanmıyorsunuz!» Defteri bana doğru çevirdi. Perili evde on müşteri ya var, ya yok. Elbette, hangi akıllı kalır bu otelde!

İsimlere bir göz attım. Strawbridge, Henkel, Harbellow, Bottom, Cohen, Kinney, Watts, Wong... Tamam, oldu. Adını yanlış yazmışlardır. Bu herifler bütün Çinlilerin birbirine benzediğini, bütün Çinlilerin Wong adını taşıdığını sanırlar. Kendimi Bennett'e çok yakın buldum birden. Doğduğundan bu yana hep bu aşağılamaya katlanmıştı demek.

«Şu 60 numaradaki bayı arıyorum,» dedim. Ya-

zıdaki yanlışı görebilmesi için parmağımı kelimenin üstüne basmıştım.

«Haa, şu Japonu arıyorsunuz demek!»

Allah kahretsin, Çinliyle Japonu bile ayırt edemiyorlar.

«Kim arıyor diyelim?»

«Karısıyım.»

On dokuzuncu yüzyılda 'karı' kelimesinin büyüleyici bir etkisi varmış meğer. Bizim Oliver Twist kahramanı yerinden fırlayıp telefona sarıldı.

Ya gerçekten bir Japon çıkarsa karşıma? «Buyurun, ben Toshiro Mifune,» derse? Belinde bir Samuray kılıcı, tepesinde küçücük bir topuz. Belki de 60 numaradaki herif *Rashomon*'daki haydutlardan biridir! Yukio Mishima'nın, yaralarından hâlâ kan sızan hayaleti de olabilir.

Kâtip, «Odası cevap vermiyor,» diye söylendi.

«Yukarıda bekleyebilir miyim?»

«Buyurun, çıkın.»

Tezgahın üstündeki zile basıp kapıcıyı çağırdı. Bu da Dickens'tan fırlamış bir tip. Boyu benden kısa, saçları briyantinli.

Asansör kafesine girdik. Birkaç dakikalık vızıltıdan sonra altıncı kata vardık.

Evet, oda Bennett'in odası. Ceketleri, boyunbağları düzenle asılmış dolaba. Şifonyerin üstünde birkaç tiyatro programı, eski zamandan kalma lavabonun yanında diş fırçasıyla şampuan. Terlikleri yerde. İç çamaşırlarıyla çorapları kaloriferin üstünde kuruyor. Hiç ayrılmamışız sanki. Bennett yalnız yaşamaya ne çabuk alışmış. Hiç istifini bozmadan tiyatrolara gitmiş, dönünce de çoraplarını yıkayıp yatmış. Yatak tek kişilik. Henüz toplanmamış ama bu yatakta geceleyen

kişinin pek uykusuzluk çekmediği, sağdan sola dönerek boğuşmadığı belli.

Tiyatro programlarına baktım. Londra'daki bütün oyunları görmüş diyebilirim. Kendini bırakmamış, çılgına filan dönmemiş. Bennett hep aynı güvenilir Bennett.

Banyoyu doldurdum. Kirli elbiselerimi çıkarıp yerlere fırlattım.

Koskoca, derin, ayaklı bir banyo küveti. Tam bir lahit. Boğazıma kadar suya gömüldüm.

Ayak parmaklarım suyun yüzüne çıkınca, «Merhaba, ayacıklar,» diye seslendim. Koca bavulu oradan oraya sürüklemekten ayaklarım şişmiş, kollarım ağrımıştı. Su öyle sıcaktı ki bir an bayılacağımdan korktum. «AYRILDIĞI KOCASININ BANYOSUNDA ÖLÜ BULUNAN KADIN», manşeti gözümün önünde belirdi. Ne yapacağıma bir türlü karar veremiyordum. O anda pek de aldırmıyordum doğrusu.

Koca banyonun içinde serilip kalmıştım. Değişen bir şey, bir tuhaflık olduğunu seziyordum ya ne olduğunu anlayamıyordum.

Gövdeme baktım. Hep aynı gövde. Yukarı doğru kalınlaşan bacaklar, kızılımtrak kıvırcık tüyler, beyaz karın, yarıyarıya suyun üstünde yüzen göğüsler, sıcaktan pembeleşen göğüs başları. Hiç fena değil. Üstelik benim. Benim olduğuna göre sımsıkı sarılmalıyım ona.

Kollarımı kenetledim. Değişikliğin ne olduğunu da o anda anladım. Korkum yok olmuştu. Yirmi dokuz yıldır göğsümde taşıdığım soğuk yumru yok olmuş. Birden yok olmamıştır elbet, bakarsın zamanla gene büyür. Olsun, şu dakikada yok ya!

Belki de sadece yıkanmak için gelmiştim buraya. Bennett dönmeden çıkıp giderdim belki de. Belki de

birlikte Amerika'ya gider evliliğimizi düzene koyardık. Döner dönmez ayrılırdık belki de. Sonunu şimdiden bilemem. On dokuzuncu yüzyıl romanlarında barışılır. Yirminci yüzyıl romanlarında boşanılır. Bu durumda bile edebiyat düşündüğüm için kendi kendime güldüm. «Yaşamın belli bir konusu yoktur,» diye hikmet yumurtlamaktan hoşlanırdım eskiden. Gerçekten de, yaşadığımız sürece hep değişebilir konu. Biz öldükten sonra... O zaman da başkaları düşünsün.

Ne olursa olsun dayanabileceğimi biliyordum artık. Hepsinden önemlisi, çalışmamı sürdüreceğim. Yaşamak, durmaksızın yenilenmek demektir. Kolay değildir; acı çekmeden yaşayamaz insan. Acıdan kurtulmanın tek yolu ölümü seçmektir.

Bennett içeri girerse ne diyeceğim? «Bir banyo yapıp gidecektim,» diyebilir miyim? Bu çıplak halimle soğukkanlılığımı koruyabilir miyim? Çıplak bir insan ilgisiz davranabilir mi, ödün vermeden kurtulabilir mi?

«El ayak öpmeye, yüz suyu dökmeye kalkışırsan başladığın noktaya dönersin,» demişti Adrian. El ayak öpmeyeceğim. Bildiğim tek şey bu. Bu kadarı da bana yeter.

Suyu açtım. Saçımı sabunlamaya giriştim. Sabun köpüklü öpücükler gönderdim Adrian'a. Banyo küvetini bulan adsız kahramanı düşündüm. Kadındır mutlaka. Tıpayı da bir erkek bulmuştur.

Bir şarkı mırıldanarak sular döküldüm başımdan aşağı. Saçımı ikinci kez sabunlamaya başlamıştım; Bennett odaya girdi.

E YAYINLARINDAN SEÇMELER

ROMAN DİZİSİ

Ressamın Kızı	Judith Krantz
Kudret Delisi	Irving Wallace
Talih Kuşu	Desmond Bagley
Paris'i Yakın!	Sven Hassel
Çılgınlar Gibi	Herman Raucher
Monte Cassino Cehennemi	Sven Hassel
KATYA'nın YAZI	Trevanian

ÇAĞDAŞ KADIN DİZİSİ

Kadınlara Mahsus	Marilyn French
Kanayan Yürekler	Marilyn French
ANNEM ve BEN	Nancy Friday

KADININ KİTAPLIĞI DİZİSİ

Bir Çocuk Bekliyorum	Laurence Pernoud
Çocuğumu Büyütüyorum	Laurence Pernoud
Çocuğun Cinsel Eğitimi	Laurence Pernoud
KADIN ve BEDENİ	Dr. David Elia / Genevieve Doucet
Sorularınız ve Yanıtları	

«UÇUŞ KORKUSU» yazarının son romanı:

FANNY

«Kalemiyle tabuları yıkan kadın...»

(Milliyet)

«Yazarın usta kalemi ve hatırı sayılır araştırmalara dayanan kültürü, bir dizi heyecanlı serüvenin birbirini izlediği dev bir roman yaratmış...»

(Washington Post/Book World)

«Göz Kamaştırıcı... Harikulade eğlenceli serüvenler... Başından sonuna güldürüyor...»

(Philadelphia Inquirer)

«Bu roman bir patlayış, bir edebi yeteneğin fışkırması... hem eğlenceli, hem de birçok fikirle dolu bir roman... dahiyane bir kurgu...

(New York Times Book Review)

uçuş korkusu

erica jong